DISSERTATIO SEXTA.

DE PRÆSTANTIA ET USU NUMISMATUM ANTIQUORUM.

ILlud ſæpenumero mirari ſoleo, OCTAVI jucundiſſime, cur in hac litterarum luce & circumfluenti præſtantium ingeniorum copia, jaceant nihilominus ea ſtudia, quæ patrum noſtrorum memoria feliciter exculta, ſummo in pretio ac honore florebant. Scilicet divino ingenio & exquiſita doctrina homines, quum toti in id incumberent, ut ſepultas ac intermortuas literas denuo excitarent; hinc omnia ſtudioſe ac diligenter inveſtigabant, quibus in ea nocte & caligine optimarum artium, plurimum iiſdem luminis adferrent. Ita non libri ſolum, quibus veterum doctrina ac ſapientia continentur, novo nitore ac cultu ab iis donati; ſed & Nummos, Marmora, aliaſque venerandæ vetuſtatis reliquias, in ſubſidium tam ardui operis, eadem alacritate animi & laboris contentione arceſſebant. Unde multa præclare ab iis in hoc genere reperta, & magna cura elaborata etiamnum occurrunt; quæ ſi parem cupiditatem ſequentium temporum forent nacta, ad conſummati faſtigii gloriam optimarum artium ſtudia evecta pridem fuiſſent. At dum ardor ille parentum in liberis refrigeſcit; dum prioribus inventis contenti, tædio laboris aut difficultate operis langueſcunt eadem ſtudia; dum ſoli ferme beatiores homines, aut artium

alias

alias ac disciplinarum rudes ea tractant, quæ acri ingenio & ab omni litterarum varietate instructos (quales tulit & habet etiamnum hæc ætas) requirebant; incredibile dictu, quantum ad consummationem perfectionemque earundem litterarum adhuc desit. Sed aliqua spes adfulget, adesse meliora tempora, & excitari denuo homines, qui incensi laudabili studio, omnem hanc memoriam, quæ Nummis, aliisve monumentis antiquis adhuc sepultis vel intactis continetur, ornandam sibi ac omni doctrinæ & litterarum genere illustrandam suscipiant. Quorum animos si hoc meo qualicunque labore, ad præclarum adeo consilium incendere ulterius ac inflammare valeam, tum equidem uberrimum operæ ac laboris fructum me tulisse reputabo. Sed interim ad institutæ commentationis seriem revertamur.

Usus Nummorum Consularium, quos vocant.

In ROMANA quidem HISTORIA, quam facem hic Nummi præferant, minus ut puto, obscurum erit aut reconditum. Qui enim hactenus Numismata veterum illustrare sunt adgressi, hunc potissimum industriæ suæ campum delegerunt. LIBERÆ quidem REIPUBLICÆ, hoc est, heroica Urbis tempora multa caligine involuta haud ignoras, dum illius scriptores vel mutilos terimus, vel perditos desideramus. Occurrit vero huic incommodo superiori sæculo aureum illud FAMILIARUM ROMANARUM opus à Fulvio Ursino, ex priscis numismatibus, nescio an laudabilius susceptum, an absolutum felicius. Quæ enim intacta reliquit posteris, aut cæteroquin minus adsecutus est (qualium forte seges non contemnenda, ut cum alibi jam ante, tum uberius in progressu hujus operis docebitur) nullam tamen eidem consummati operis gloriam detrahunt. Ut equidem haud immerito à magno

gno

EZECHIELIS SPANHEMII

DISSERTATIONUM
DE
PRAESTANTIA
ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM

TOMUS SECUNDUS.

AMSTELODAMI,
Apud DANIELEM ELSEVIRIUM.
cIↄ Iↄc LXXI.

DISSERRTATIO SEXTA.

DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

ILlud sæpenumero mirari soleo, OCTAVI jucundissime, cur in hac litterarum luce & circumfluenti præstantium ingeniorum copia, jaceant nihilominus ea studia, quæ patrum nostrorum memoria feliciter exculta, summo in pretio ac honore florebant. Scilicet divino ingenio & exquisita doctrina homines, quum toti in id incumberent, ut sepultas ac intermortuas literas denuo excitarent; hinc omnia studiose ac diligenter investigabant, quibus in ea nocte & caligine optimarum artium, plurimum iisdem luminis adferrent. Ita non libri solum, quibus veterum doctrina ac sapientia continentur, novo nitore ac cultu ab iis donati; sed & Nummos, Marmora, aliasque venerandæ vetustatis reliquias, in subsidium tam ardui operis, eadem alacritate animi & laboris contentione arcessebant. Unde multa præclare ab iis in hoc genere reperta, & magna cura elaborata etiamnum occurrunt; quæ si parem cupiditatem sequentium temporum forent nacta, ad consummati fastigii gloriam optimarum artium studia evecta pridem fuissent. At dum ardor ille parentum in liberis refrigescit; dum prioribus inventis contenti, tædio laboris aut difficultate operis languescunt eadem studia; dum soli ferme beatiores homines, aut artium alias

alias ac disciplinarum rudes ea tractant, quæ acri ingenio & ab omni litterarum varietate instructos (quales tulit & habet etiamnum hæc ætas) requirebant; incredibile dictu, quantum ad consummationem perfectionemque earundem litterarum adhuc desit. Sed aliqua spes adfulget, adesse meliora tempora, & excitari denuo homines, qui incensi laudabili studio, omnem hanc memoriam, quæ Nummis, aliisve monumentis antiquis adhuc sepultis vel intactis continetur, ornandam sibi ac omni doctrinæ & litterarum genere illustrandam suscipiant. Quorum animos si hoc meo qualicunque labore, ad præclarum adeo consilium incendere ulterius ac inflammare valeam, tum equidem uberrimum operæ ac laboris fructum me tulisse reputabo. Sed interim ad institutæ commentationis seriem revertamur.

Usus Nummorum CONSULARIUM, quos vocant. In ROMANA quidem HISTORIA, quam facem hic Nummi præferant, minus, ut puto, obscurum erit aut reconditum. Qui enim hactenus Numismata veterum illustrare sunt adgressi, hunc potissimum industriæ suæ campum delegerunt. LIBERÆ quidem REIPUBLICÆ, hoc est, heroica Urbis tempora multa caligine involuta haud ignoras, dum illius scriptores vel mutilos terimus, vel perditos desideramus. Occurrit vero huic incommodo superiori sæculo aureum illud FAMILIARUM ROMANARUM opus à Fulvio Ursino, ex priscis numismatibus, nescio an laudabilius susceptum, an absolutum felicius. Quæ enim intacta reliquit posteris, aut cæteroquin minus adsecutus est (qualium forte seges non contemnenda, ut cum alibi jam ante, tum uberius in progressu hujus operis docebitur) nullam tamen eidem consummati operis gloriam detrahunt. Ut equidem haud immerito à magno

gno Scaligero, divini libri elogio ornatum dicatur, & in quo equidem multa se didicisse ingenue agnoscat. Commode vero dum hæc scribebamus, ut nosti, adlatus idem liber in Urbem post longas moras, à Carolo Patino, antiquariæ juxta ac medicæ rei optimo promicondo feliciter auctus & recognitus. Quo nomine, quantum diligentiæ illius ac industriæ, & eorum qui Symbola hic sua contulere, Lomenio Briennæ Comiti, Seguino, Brunotio, non antiquaria solum, sed universa res litteraria debeat, lubenter hic profiteor; qui ab obvia comitate viri singularis exempli Francisci Gottofredi, brevem hujus voluptatis usum continuo impetravi. Nec fefellit certe exspectatio. Talem enim jam ante noveram vel solam Fulvianam collectionem, in qua non tam liceret agnoscere prisca Romanorum stemmata, quam ipsam cernere veteris Reip. imaginem, & inde simul multiplicem usum ad Historiam illorum temporum mutuari. Scaligerian. pag. 364.

I. *Ad Notitiam Familiarum Romanarum.*

Primum statim arguit ampla illa GENTIUM vel FAMILIARUM series, quæ Nobilitatem ferme omnem principis gentium Populi, uno quasi obtutu inspiciendam præbet. Adeo quidem, ut funeri te non unius Consularis, sed totius Reipub. credas interesse; in quod ex prisci moris vestigiis Imagines tot clarissimarum Gentium inferri longo ordine videas. *Imaginum enim specie, non sumptibus nobilitari maximorum virorum funera solere*, aiebat olim Senatus Princeps M. Lepidus. Nobilius certe funus hic fatearis quam illustris illius matronæ, cujus meminit Tacitus, Juniæ nempe C. Cassii conjugis & sororis M. Bruti, in cujus funere *viginti clarissimarum Familiarum imagines antelatæ sunt, Manlii, Quinctii, aliaque ejusdem nobilitatis nomina*; aut quod de funere Drusi Tiberii filii idem Annalium Scri- Epitom. Livii lib. XLVIII. Annal. Lib. III. c. 6.

Annal. IV. cap. 9. ptor alibi observat; *funus imaginum pompa maxime illustre fuit, cum origo Juliæ gentis Æneas* &c. *cæteraque Claudiorum effigies longo ordine spectarentur.* Eædem quippe hic tibi occurrent JUNIORUM, CASSIORUM, MANLIORUM, QUINCTIORUM, JULIORUM, CLAUDIORUM, tum longe adhuc plurium Gentium imagines, quibus hodierni Quirites vestri etiamnum possunt adsurgere. Qui enim præter gentes illas modo commemoratas, ÆMILIAS insuper, CÆCILIAS, CORNELIAS, FABIAS, FURIAS, PAPIRIAS, PORCIAS, SULPITIAS, VALERIAS, ut tot alias mittam, positas ante oculos cernit; frustra alibi aut celebritate personarum, aut dignitate munerum, aut gestorum gloria, aut caritate in patriam, aut cunctis pacis & belli artibus illustriores quæret. Flos ille utique delibatus populi Gentium victoris; Prætorum autem, Consulum, Dictatorum, & Cæsarum tandem seminarium; & qui Reges Legatis Regum, Dei autem Regibus olim videbantur. Neque ego hic commendationem eorum instituo, nisi quatenus ex ea pretium accedit iis monumentis, quæ in illis propagandis aut adserendis in pristinam lucem hodie feliciter inserviunt. Peculiares quidem illustrium id genus Gentium Commentarios exstitisse olim accepimus, quales PORCIÆ Familiæ legisse sese profitetur Noct. Attic. Lib. x. c. 18. Gellius; *Quum*, inquit, *& laudationes Funebres, & librum Commentariorum de Familia Porcia legeremus.* Ubi obiter observo, FAMILIAM ibi, sicut frequenter in lapidibus & supra, atque alibi non semel apud Tacitum, pro tota gente positam; quod & [a] Velleio, [b] Valerio Maximo, aliisque familiare, *Principe illo Familiæ Porciæ*, item *Poniæ Familiæ*; quam tamen vocis Familiæ eo sensu significationem improbasse aliquando viros doctis-

[a] Velleius Lib. II. [b] Valer. Max. Lib. III. c. 2.

doctiſſimos novi. Quod nec prætereundum fuit hoc loco, ne ſine idoneo exemplo factum videamus ab Urſino, dum eaſdem non Gentes ſed Familias inſcribit. Quamquam, ut noſti, Gentes vocentur frequentius apud antiquos & aureæ ætatis Scriptores, Salluſtium, Tullium, Livium, alioſque, qui notum etiam Gentis ac Familiæ diſcrimen tradunt, ut Salluſtius; *igitur Sulla, Gentis patritiæ nobilis, Familia prope jam exſtincta majorum ignavia*; ubi per Gentem Corneliæ, per Familiam Sullæ in eadem Gente dicti intelliguntur. Iterum Livius: *orationemque habuit plenam veris decoribus, non communiter modo Corneliæ gentis, ſed proprie Familiæ ſuæ*; qui & alibi unius Gentis Potitiæ duodecim Familias eadem tempeſtate dicit exſtitiſſe. Cæteroquin præter Commentarios illos de Familia Porcia Gellio commemoratos, noſti quoque laudatas veteribus Varronis, Attici, Hygini, Meſſalæ, Suetonii in hoc monumentorum genere lucubrationes, quas haud inſolitum illuſtrium Familiarum fatum poſteris invidit. Hanc autem vel Commentariorum, vel Genealogiarum, quas vocant, jacturam opportune ſupplet, illa Conſularium, quos vulgo appellant, Nummorum ſupellex; quæ Veteres Patritias & Plebeias, hoc eſt, primævas & incorruptas Quiritium Gentes, & præclaras earundem adfinitates complectitur. Neque enim adhuc Romanus ſanguis cum Barbaro fuerat commixtus; nondum varietas & confuſio generis inducta; nondum duo aut plura nomina in unum gentilitium coëuntia, omnem ſucceſſionis vel ordinem vel rationem turbarant. Infuſa illa brevi ſub Cæſaribus varietas & commixtio; qua omnis interrupta gentilium propago; qua novi homines cupide ſe intruſerunt in veterum ſtirpem; qua priſcæ Gentes ÆMILIÆ, CORNELIÆ, FURIÆ, JULIÆ, SEM-

L. XXXVIII. cap. 58.

Lib. IX. cap. 29.

PRONIÆ, aliæque noviſſimæ Nobilitati acceſſere; qua commercio & adfinitate cum exteris, deſcivit à prima origine ſimul ac virtute Romanus ſanguis. Poſteriori vero ætate, ſub Chriſtianis Imperatoribus, dum nempe una Chriſti teſſera pro omni inſigni Gentilitio ſufficere videbatur, interverſum ferme omne Familiarum diſcrimen, nullo jam certo aut ſtabili gentis nomine; non turbata amplius, ſed ſublata omnis ſucceſſio; nec adulterata ſolum, ſed quaſi exſtincta univerſa Romani hujus ſtemmatis ſeries. Neque ſic tamen defuere, vergente plane ad occaſum imperio, ſancti & graves etiam in Urbe Cives, qui ad antiqua illa Reip. decora, quorum digeſta è Nummis antiquis apud Urſinum ſeries, genus adhuc ſuum referebant. Quam certè laudem videas B. Hieronymum paſſim ſanctis illis feminis aſcribentem, Furiæ, Lætæ, Paullæ, Paulinæ, Euſtochio, Fabiolæ, quæ illi dicuntur, [a] modo habere *genus à* CAMILLO, [b] modo *Conſulum Pronepos & FURIAM germinis decus*; [c] modo GRACCHORUM *ſtirps, ſoboles* SCIPIONUM, PAULLI *hæres, cujus vocabulum trahit*, MARTIÆ PAPIRIÆ *matris* AFRICANI *vera & germana progenies*; [d] modo, *Toxotio, qui* ÆNEÆ *&* JULIORUM *altiſſimum ſanguinem trahit; unde etiam filia ejus Euſtochium* JULIA *nuncupatur*; [e] modo, *alius forſitan ſcholæ memor*, Q. MAXIMUM &c. *&* FABIORUM GENTEM *proferret in medium*, & quæ plura hujus generis apud eundem occurrunt. Neque vero hic ego generis controverſiam movere illis intendo, qui ſtirpem ſuam ad CÆSIAS, COCCEIAS, CORNELIAS, JUNIAS, MUCIAS, VITELLIAS aliaſque adhuc hodie referunt. Immo gratiam potius ab iiſdem exſpectant id genus monumenta, quorum beneficio generis ſui auctores

[a] ad Furiam. p. 79. T. I.
[b] ad Pammachum. p. 164. T. I.
[c] ad Euſtochium. p. 169. T. I.
[d] Ibid. pag. 170.
[e] Epitaph. Fabiolæ. p. 197. T. I.

ctores & Α'ρχηγέτας certe haud pœnitendos adſpicere illis non ſolum datur; ſed etiam domi eorum imagines in Atriis, Muſeis, more veteri diſponere & adſervare conceditur. Commune vero rei litterariæ, non privatorum aliquot beneficium mecum hic reputas, mi OCTAVI, Veteres & recentiores Quiritium FAMILIAS aut GENTES Nummorum ope diſtinguere; (quod utinam caviſſet Antonius Auguſtinus) diſtinctas juxta claſſes diſponere; diſpoſitas illuſtrare; vetuſtis novitatem; nuper inventis vetuſtatem addere. Eo minus enim ludibrium debuerunt hactenus Romanorum ſtemmatum Collectores, quo his ſubſidiis magis inſtructi, rem alias præclaram & ſummæ induſtriæ ſunt adgreſſi. Unde etiam poſt Volaterranum, Sigonium, Urſinum, Ant. Auguſtinum, Pigium, Panvinium, Schottum, & gentiles ſuos, Streinium, Glandorpium, Reinuccium, Reuſnerum, haud ineruditus vel indiligens Germanus non ita pridem novum & luculentum opus de Familiis Romanis moliebatur, eidem adfecto præmature immortuus. Quibus vero præſidiis, & qua fiducia potiſſimum impulſus, manum operi admoverit, ipſe alicubi declarat; *Et quantus Numiſmatum numerus eſt, quæ nec ipſi (Urſino) nec aliis tentata ſpem certam mihi faciant, fore, ut in iſtis utiliter laborem, & in multis cibum ſumam minime præmanſum.* Nec prætereundus hoc loco antiquarius ſuperiori ſeculo haud incelebris Pyrrhus Ligorius, inter cujus monumenta inedita, quæ in Bibliotheca Chriſtinæ Auguſtæ adſervantur, duo ſe opera mihi obtulerunt, unum *de Illuſtribus Viris* apud Romanos, alterum *de Familiis Romanorum*. Ita vero utrumque ab eo contextum deprehendi, ut non continua aut diſpoſita ſerie, more Fulviano, ſed ſingulares aliquot viros & Familias, adductis nummorum

Epiſt. Ruperti, ad Tom. Reineſ. p. 64.

rum lapidumve subsidiis, illustrare sit adgressus. Quo successu vero id ab eo præstitum, ex iis, quæ supra de ingentibus viri laboribus libere simul & candide protulimus, licebit facile cuique judicium ferre. Utinam saltem, aut exstarent hodie pleraque ea monumenta, ex quibus penum suam locupletavit; aut de singulis eundi in consilium, Herculei operis institutum eidem permisisset.

Neque tantum illustres jam ex Annalibus & Fastis, sed obscuras etiam, & aliunde ignotas Familias tradunt gentilitia id genus Numismata. Ita CREPUSIAS, DURMIAS, FABRINIAS, RENIAS, SEPULIAS, & novissimæ collectionis MINCIAS, TREBANIAS, aliasque alibi hactenus, quàm in hisce Nummorum monumentis obvias negant docti earum interpretes, frustra certe in vulgatis Familiarum Romanarum Onomasticis quæras. Ut mittam ACCOLEIAM, CORDIAM, EGNATULEIAM, FARSULEIAM, MUSSIDIAM, quarum vel obiter forte aut Cicero, aut Livius, aut Marmor aliquod memoriam servant, & quam prope intermortuam Nummi felicius renovant. Quam præclarum autem post longam tot seculorum noctem, excitare denuo integrarum Gentium imagines; vitam & lucem densa temporum caligine oppressis restituere? Accedunt his Gentes etiam aliæ, MÆVIÆ, SEXTIÆ, SOSIÆ, JULLIÆ, VENTIDIÆ, quas Cl. Seguinus primus novissime ex Nummis illustravit; & quibus aliunde licet haud ignotis, augetur insuper numerus Ursinianæ & Patinianæ collectionis. Neque vero lapidum tacenda cæteroquin in Familias id genus merita, quibus sepulchra Cunarum quodammodo vicem præstant; quæ nec jacere tamen easdem, sed feliciter resurgere largiuntur.

tur. Talium certe amplam segetem, præter Gruterianum Thesaurum, inedita id genus monumenta adhuc recondunt; quibus harum lautitiarum cupidos, licebit viris longe eruditissimis Reinesio, Gudioque nostro tandem aliquando demereri.

Equidem præter communia GENTIUM nomina, alias etiam PRÆNOMINUM & COGNOMINUM appellationes, quibus Gentes in Familias, & Familiæ rursus in plura capita apud Romanos distinctæ, eadem Nummorum supellex præbet. Quæ eo accuratius observanda, quod aut plurima id genus aliunde sint ignota, aut in designandis viris illustribus, à diligentissimis etiam auctoribus passim præterita fuerint; dum eos vel cum solo Gentili nomine, aut solo Cognomine frequentius, nonnunquam etiam cum nudo Prænomine efferre solent. Quæ diversitas frequenter obvia cum apud Latinos Scriptores, tum inter Græcos Latinosque, ubi eorundem hominum meminere. Accedit, quod eadem nomina apud eos mutata sede non semel transponantur, ut nempe præpostero ordine Nomen Gentile Prænomini, aut Cognomen Nomini Gentili sit prælatum. Prioris exemplum præbet apud Dionysium Πίσων Λεύκιος, alibi Γέλλιος Γναῖος, pro L. PISO, & CN. GELLIUS; quemadmodum etiam vocantur in denariis Gentis Calpurniæ & Gelliæ. Apud Dionem similiter legas, *Claudium Appium*, *Domitium Lucium*, *Galbam Servium*; & apud [b] Josephum, *Minucianum Marcum*, ac similia alibi, quorum loco, obvii Nummi inscripti, APP. CLAUD. aut SER. GALBA. Frequentius autem Cognomina Gentili præposita, idque Græcis imprimis, ubi Romanorum nomina recensent, familiare; sicut iisdem [a] Dionysio, [b] Josepho, Dioni, apud quos passim occurrunt *Piso Calpurnius*, *Tubero*

2. *Ad Notitiam Prænominum & Cognominum earundem Familiarum.*

Lib. II.

[a] L. XXXIX. & XL.
[b] Antiquit. lib. XIX. c. I.

[a] Dionys. lib. I.
[b] Joseph antiq. lib. XVII. cap. 7.

bero Aelius, *Varro Terentius*, *Varro Quinctilius* aliique, quorum nominum transpositam sedem, si non aliunde constaret, arguerent eorum Nummi adhuc superstites aliter inscripti. Immo id Romanis etiam Scriptoribus solemne videas; quod vel unius *Veteris Antistii* exemplo liceret illustrare; sicut cum apud Velleium, tum apud Ciceronem ipsum vocatur, ubi male postremæ doctorum virorum editiones *Severum Antistium* reposuerunt. Hujus enim, præter Plinium, qui illius etiam meminit, antiqui denarii aliter eadem nomina disponunt, & cum ejusdem, quod latebat Prænomine, C. ANTISTIUS VETUS. Scilicet non Velleio solum solemnis ea transpositio, cujus rei multa apud illum exempla, *Cato Porcius*, *Lepidus Aelius*, *Balbus Cornelius*, *Drusus Livius*, *Drusus Nero*; sed & Livio, Tacito, Nepoti, apud quos, *Collatinus Tarquinius*, *Cursor Papirius*, *Ahala Servilius*, *Capitolinus Quinctius*, *Priscus Helvidius*, *Valerius Antias*, *Marcellus Claudius*, pluraque id genus reperiuntur. Ut certe vel inde liqueat, jure à Sigonio reprehensum Robortellum, negantem unquam ordine præpostero Cognomen Prænomini, aut Cognomen Nomini prælatum.

Epist. ad Quint. II. 1.

Lib. XXXI. cap. 1.

Quale Nomen Proprium apud Romanos.

Quo spectat præterea, quod nata sit ingens secutis temporibus appellationum id genus permixtio & varietas, quæ ab usu priorum temporum distingui debet, & ex eodem illustrari. Ita vel quale Nomen proprium fuerit apud Romanos, non hodie solum sed jam olim fuisse dubitatum, liquet ex Plutarchi cum Posidonio ea de re controversia. Factum id vero, dum gravissimi alias auctores, aut non perpendunt accurate id genus appellationum originem vel gradus; aut non distinguunt diversa Reip. & Cæsarum tempora, aut propria personarum & Familiarum nomina confundunt; quæ omnia

In C. Mario.

omnia commode possunt ex Nummis Familiarum Romanarum intelligi. Alia nempe illi suppeditant Propria Gentium integrarum Nomina, ut ÆMILIAS, CLAUDIAS, CORNELIAS, alia rursus propria diversarum Familiarum in eadem Gente, ut in Æmilia PAULLOS, LEPIDOS, BUCAS, in Claudia PULCHROS, MARCELLOS, in Cornelia SCIPIONES, SULLAS, LENTULOS & plures; alia iterum propria singulorum ejusdem Familiæ, puta Paullorum aut Lepidorum, CAIOS, LUCIOS, MARCOS. Priora, seu Gentilia, propria scilicet (sicut vocantur Dionysio, ut infra dicetur) Genti, quibus ab altera Gente distincta, velut *Claudia à Cornelia*; Communia vero eadem Plutarcho dicta, respectu nempe Familiarum seu Gentilium *Scipionum*, *Sullarum*, *Lentulorum*, qui omnes erant è Gente Cornelia. Altera, quæ eidem Auctori COGNOMINA, Propria quidem Familiæ, quibus ea ab altera Familia distincta; puta SCIPIONES & SULLAS in Gente Cornelia: Communia vero nonnunquam aliarum gentium Familiis, ut BALBI Antoniæ, Corneliæ; GRACCHI Antistiæ, Semproniæ, Juliæ. Postrema vulgo; sed prima ordine PRÆNOMINA, Propria Fratribus ejusdem Familiæ, quibus invicem discreti; Communia autem cum in eadem Familia, ut CNÆO Pompeio Patri & Filio; tum aliis Familiis ejusdem Gentis, ut LUCIIS Scipionibus, LUCIIS Sullis. Hæc autem primæva nominum discrimina nullibi evidentius, quam in Nummis aut Lapidibus antiquis, de quibus hic agimus, expressa reperies. Eadem jam olim notaverat Appianus, qui Romanis unum primo nomen usitatum In Præfat. scribit, quod & Varroni placuit, more nempe Græcorum, ut docent exempla ROMULI & REMI; mox

alterum ſuperadditum, quod Prænominis loco Gentiles inter ſe diſtingueret, ut TULLUS HOSTILIUS,
Lib. I. cujus Gentis nempe alius *Hoſtus Hoſtilius* apud Livium occurrit. Iſtud autem, quod Prænominis vicem obti-
Lib. III. & IV. nuit, *Commune* vocatur Dionyſio, & *Appellativum*, ut LUCIUS, SERVIUS; alterum vero eidem *Gentile*, *Patronymicum & Proprium*, ut TARQUINIUS, TULLIUS. Tertium vero brevi repertum ſeu Cognomen, quod nempe à geſtis aut adfectibus animi vel corporis, ad majorem adhuc diſtinctionem, ut idem tradit Appianus, inditum: Sicut L. TARQUINIUS SUPERBUS, L. JUNIUS BRUTUS. Et certe liquet
Lib. IV. ex Dionyſio, quod jam vidit Sigonius, initium habuiſſe apud Romanos uſum id genus Cognominum, in hoc Tarquinio; ita ut quum eadem cum Avo, L. TARQUINII nempe, nomina præferret, inde factum ad utriuſque diſcrimen, ut alteri *Priſci*, alteri *Superbi* Cognomen ſit adjunctum. Ita vero brevi mos invaluit, ut uſus ille trium Nominum paullatim nobiliorum Romanorum evaderet (quamquam non omnium, ut quidam exiſtimarunt) unde illud Satyrici,

Juvenal. Satyr. V. — *Si quid tentaveris unquam*
Hiſcere tanquam habeas tria Nomina.

vel Auſonii,

Idyll. XI. *Tres equitum turmæ, tria Nomina nobiliorum.*

Ibi vero poſtremum hoc Proprium maxime tum habitum liquet; quum nempe ex propriis uniuſcujuſque aut notis corporis, aut geſtis primum indebatur, ut juxta morem ſemel receptum, CICERO, SULLA, MAGNUS. Quod egregie certe illuſtrant antiqui denarii Gentium Romanarum, in quibus Cognomen vulgo capiti illuſtri adjunctum videas in anteriori Nummi parte, ut COTTA, RESTIO, PANSA, ACI-

ACISCULUS, tanquam Propria singulorum nomina, in aversa vero cum Bigis, Quadrigis, aliisve symbolis adlitum demum Prænomen & Gentile, ut M. AURELIUS, C. ANTIUS, C. VIBIUS, L. VALERIUS. Sic MARCELLINUS, AHALA; eorum vultibus adscripti, qui in Gente vel Claudia vel Servilia primi id genus Cognomina retulere. Unde etiam adoptati, adsumto Prænomine, Nomine & Cognomine adoptantis, solum Cognomen prioris fortunæ insuper retinebant; ut P. Cornelius Scipio à Q. CÆCILIO METELLO adoptatus, Q. CÆCILIUS METELLUS SCIPIO dicebatur; sicut præter auctores, in denario Gentis CÆCILIÆ adhuc hodie describitur. Quæ satis arguunt meo quidem judicio, incautius egisse ad Sidonium doctissimum Sirmondum, qui hæc pro diversa temporum ætate non distinxit, & Proprium nomen Romanis ante Cæsarum tempora, non Cognomen, sed Prænomen semper fuisse existimat. Quid vero de Dionysio statuet, qui neutri ex iis, sed medio seu Nomini Gentilitio, ut diximus, Proprii nomen adscribit, ubi de Servio Tullio loquitur: ᾧ τίθησι τραφέντι ἡ μήτηρ τὸ μὲν ΙΔΙΟΝ τε καὶ συγγενικὸν ὄνο- Lib. IV.
μα ΤΥΛΛΙΟΝ, ἀπὸ δὲ τοῦ πατρὸς προσηγορικὸν δὲ ΣΕΡΟΥΙΟΝ; *cui, quum à matre aleretur, imposuit illa nomen quidem* PROPRIUM *& Gentile* TULLIUM, *à patre appellativum vero* SERVIUM. Et in eundem sensum loquitur auctor libri, qui vulgo Valerio Maximo adscri- Lib. X. Val. Max.
bitur; *quod per proprietatem dicitur, hoc distat, quia eo Gens cognoscitur, ideo dicitur Gentilitium; Cætera ordine variantur.* Proprium ergo aliquando Gentilitium. Immo Prænomen etiam & Cognomen illi postea superaddita, hic vices etiam suas habuere; istud nempe postremo loco repertum, ut maxime proprium & peculiare u-

niuscujusque, sicut ex Appiano modo vidimus, & ratio nominis arguebat. Ubi vero idem commune rursus liberis & nepotibus evasit, ut vel SULLÆ, vel MAGNI, vel CICERONIS Cognomen; tum non Personis amplius sed Familiis proprium mansit. Ibi autem Prænomen occupavit rursus Proprium singulorum ejusdem Familiæ nomen, quibus nempe frater à fratre distinctus, ut CN. vel SEX. POMPEIUS MAGNUS, M. aut Q. TULLIUS CICERO: Unde etiam colligitur & jure Posidonium à Plutarcho reprehensum, contra quam eidem Sirmondo placuit, si proprium nomen Prænomini perpetuo adscripsit, & erralle etiam Plutarchum, cum perpetuam hanc prærogativam Cognomini rursus vindicat. Cæteroquin enim utrumque diverso respectu Proprium mansit, alterum Familiæ, alterum Personæ. Certe quod negabat Plutarchus, Proprii nominis partes implevisse Prænomina, id vero etiam sub Cæsaribus haud ignotum constat ex Suetonio; *P. Vitellius*, inquit, *quatuor filios Cognomine, ac tantum* PRÆNOMINIBUS DISTINCTOS *reliquit, Aulum, Quintum, Publium & Lucium.*

In Vitellio.

De Prænominibus & Cognominibus Mulierum.

Neque vero valida ejusdem Plutarchi contra Posidonium ratio, quod ita Mulieribus nullum foret Proprium nomen; utpote quæ Prænomine apud Romanos carebant. Ad Viros enim, non Mulieres respexisse Posidonium verisimile, quibus frequentius solum Gentilitium nomen, ut *Julia Calpurnia, Porcia*; mox mariti Cognomen, non tam Proprium, quam Proprii vicem præstabat; *Julia Pompeii, Calpurnia Cæsaris, Portia Bruti*, & apud Lucanum, *Marcia Catonis*. Plures id genus congeruntur alicubi apud Valerium, *Livia Rutilii, Terentia Ciceronis, Clodia Aufidii:* diverso nempe à Græcis more, quibus addita id genus cognomenta, non conju-

Lib. VIII. cap. 13.

conjugum sed parentum appellationes notant, & nonnunquam apud Romanos filiorum, ut *Cornelia Gracchorum*, non uxor nempe aut filia, sed mater. Alias ad illud Poëtæ, *Hectoris Andromachi* notat Servius, *id est unus. Hac autem figura utimur circa Patres & Maritos tantum.* Hinc nonnunquam præter Gentis nomen, Cognomen etiam Familiæ à Mulieribus retentum, quod negabat Sigonius, ac vel una illa nobilis inscriptio adhuc superstes satis arguit, CÆCILIÆ METELLÆ, & apud Tacitum, LIVIA DRUSILLA, aut ÆMILIA LEPIDA juvenis Drusi uxor, ut mittam crebra sequentium temporum monumenta. Præterea, neque minus ante Plutarchi ætatem, aut ejusdem ævo deerant Prænomimum Muliebrium exempla, CAIA, LUCIA, PUBLIA, aut antiquiora juxta Varronem, *Marcia*, *Postumia*; & auctorem libelli Valerio vulgo adjuncti, *Rutilia*, *Rodocilla*, *Burra*, aliaque recentiora è lapidibus obvia. Certe alibi apud eundem [a] Plutarchum mentionem videas cujusdam *Caia Cæcilia*, cui statua à Romanis fuit erecta; apud Valerium Max. autem *Amasia Sentia*, & alio loco *Tertia Æmilia*, matris Corneliæ Gracchorum; imo apud Livium, *Quarta Hostilia*, ut nihil dicam de *Acca Laurentia* apud Macrobium, nobilissimo Scorto sub Anco consecrato. Illam ergo controversiam de Mulierum Prænominibus, majorum minorumque gentium Antiquariis agitatam, Sigonio, Robortello, Panvinio, Castalioni, & nuper P. Servio vestrati, commode componi posse crediderim; ut largiamur vetustis temporibus, Prænomina Mulieribus usurpata, quod Varro & auctor libri Valerio tributi tradidere, paullatim in desuetudinem abiisse, donec postea sequiori ævo eorum usus nonnunquam fuerit repetitus. Neque enim aliter conciliari

[a] Quæstion. Rom.

L.VIII.c.3.

Lib.VI.c.7.

L.XL.c.37.

Saturnal. lib.V.c.10.

possunt tot vetusta lapidum auctorumve testimonia, quibus niti possunt utriusque sententiæ patroni. Ita ut Plutarchus ad morem Romanis matronis magis usitatum respexerit, quo rarior Prænominum usus apud easdem invaluerat; quod firmant etiam egregie Nummi eorundem & superiorum temporum, in quibus LIVIÆ, AGRIPPINÆ, ANTONIÆ, MESSALINÆ, DOMITILLÆ, DOMITIÆ, aliæque id genus AUGUSTÆ sine Prænominibus traduntur. Frustra certe id instituit Servius vestras, ut Prænomina non omnibus Mulieribus promiscue, sed nobilioribus tantum usurpata existimet; quod vel una illa inscriptio CÆCILIÆ nobilissimæ matronæ, & tot Augustarum Nummi satis refellunt. Immo Plutarchi ætate, & jam ante receptum videas, ut hujus CÆCILIÆ METELLÆ exemplo, Prænominum loco Cognomina gestarent frequenter nobiliores Matronæ: atque ita vulgo viri tria Nomina, Mulieres autem duo præferrent; quod aperte in Quæstionibus idem auctor testatur. Cujus moris crebra occurrunt apud Tacitum exempla, *Pompeia Macrina*, *Lollia Paullina*, *Julia Agrippina*, *Ælia Petina*, *Junia Calvina*, *Domitia Lepida*; adeo etiam ut omisso gentis nomine, solo Cognomine vocarentur illustriores, quales AUGUSTÆ, Traiani nempe, Hadriani & Antoninorum Conjuges inscriptæ occurrunt in earum Nummis, PLOTINA, SABINA, FAUSTINA, LUCILLA, donec postea virorum exemplo multiplicata etiam Mulierum nomina, FURIA SABINIA TRANQUILLINA, MARCIA OTACILIA SEVERA; sicut id genus AUGUSTAS signant nummi sequentium temporum. Hæc ut opinor satis clara, & tamen doctissimos viros haud semel turbarunt.

Usum præterea PRÆNOMINUM florente Respub. parcum arguunt eadem, de quibus hic agimus, Numismata; ut vix aliud, quam unum singulis tributum videas. Neque tamen id perpetuo in Prænominibus eorum temporum obtinuisse, quod Sigonio, Onufrio aliisque vulgo persuasum, clare probat denarius in Gente Sulpicia L. SERVIUS RUFUS; ubi duo priora unius viri Prænomina, postremum Cognomen, omisso Gentis Sulpiciæ nomine, quod & in Numismatibus & apud Auctores frequens; ut M. NERVA; L. SULLA; CN. LENTULUS, aliaque sexcenta in denariis antiquis. Unde male ob ignoratam rationem duplicis Prænominis, *M. Servium* sollicitarunt eruditi in vita Attici apud Nepotem, ut jam vidit Ursinus. Quæ nec ignotum usum arguunt duplicis Prænominis, ante secuta Cæsarum tempora, ut minus recte adserebat doctissimus Reinesius; nec frequentem tamen eundem illa ætate satis videntur comprobare. Sub Imperatoribus certe, & maxime circa Antoninorum tempora, familiaris usus plurium Prænominum passim inductus; ut cum ex Lapidibus, tum ex Nummis obvium, ad majorem differentiam inter Gentiles unius Familiæ & Prænominis. Patrum enim Nomina non solum & Cognomina, sed Prænomina etiam frequentius ad Filios & Nepotes transibant ante Cæsarum ætatem, cujus rei cum alibi, tum obvia passim in Nummis exempla. Quo casu vel Cognominibus variis nonnunquam, vel sola addita Filii mentione, & Patris aut Avi prænomine, Filios à Patribus in monumentis id genus citra usum aliorum Prænominum distinctos olim videas; ut in denariis Gentis Antoniæ, M. ANTONIUS M. F. M. N. cujus Triumviri rursus ex Fulvia Filium, MARCUM itidem dictum liquet

De Usu Prænominum.

liquet ex præclaro Nummo Cl. Seguini, M. ANTONIUS M. F. Ut ita continua serie MARCI prænomen in hac Gente Antonia à Proavo ad Abnepotem transiisse videas. Mitto frequentes alios denarios cum iisdem Parentum & Avorum Prænominibus. M. AQUILIUS M. F. M. N. & passim L. PISO L. F. CN. PISO CN. F. Q. POMPEIUS Q. F. Quamquam & ad denotandos majores suos eadem hæc Parentum & Avorum nomina addita non diffitear; unde rursus priscarum id genus Familiarum series haud parum illustratur. Apud Græcos quidem rarius eadem nomina à Patribus ad Filios transiisse haud nescis; cujusmodi tamen aliquot exempla suppeditant aucto-
In Thalia. res, ut Herodotus Μαιάνδριος Μαιανδρίου de Samiorum
Lib. VIII. Tyranno; Thucydides Φαρναβάζῳ τοῦ Φαρναβάζου, nisi postremum Φαρνάκου legi debeat, juxta eruditissimum Palmerium in nuperis adnotatis ad hunc auctorem;
Lib. I. Arrianus Ἀριστόβουλος ὁ Ἀριστοβούλου; Artemidorus, Ἀρτεμίδωρος Ἀρτεμιδώρῳ, Pater nempe scribens ad filium;
[a] Antiq. lib. XIV. c. 2. [a] Josephus, Antipater Herodis Pater, Ἀντίπατρος dictus eodem cum Patre nomine; [b] Livius, *Andronicus Andro-*
[b] Lib. XLV. c. 31. *nici filius Ætolus*. Quæ & ideo præmittenda censui, tum quod per se singularia sint nec vulgo obvia, tum imprimis, quia notaveram etiam hujus rei exempla in antiquis aliquot Græcorum Nummis, ut Magnesiorum in Gaza Christinæ Augustæ, ΠΑΤΣΑΝΙΑΣ ΠΑΤΣΑΝΙΟΤ; item in altero Smyrnæorum Mediceo, ΑΧΙΜΗΤΟΣ ΑΧΙΜΗΤΟΤ, & in nummo Dyrrachiensium apud Goltzium haud dissimili nomencla-
[a] In Protagora & in Theagene. tione, ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ. Cæteroquin aut inflexa paullo aliter Filiorum nomina, ut apud [a] Platonem
[b] Thucyd. lib. VIII. Idem lib. I. & [b] Thucydidem, Ἄνδρων Ἀνδρωτίονος, Φιλήμων Φιλημονίδου, Ἡγησανδρίδας Ἡγησανδρίδου, Καλλίαν τὸν Καλλιάδου,

Τολ-

Τολμίδου τοῦ Τολμαίου: aut frequenter Avorum repetita in Nepotibus nomina, quod apud Athenienſes imprimis familiare erudite etiam obſervat noviſſime modo laudatus doctiſſimus ſenex Palmerius à Grentemeſnel. Id vero vel ex Platone mihi notum, cujus crebra apud illum exempla videas, ὅδε μὲν τοῦδε πάππου ἔχων ὄνο- In Lache.
μα Θουκυδίδης, *ille vero Avi nomen habens Thucydides*, & ſi- Pag. 179.
militer alibi apud eundem, Thucydides Meleſiæ filius In Theag.
Thucydidis nepos; Ariſtides Lyſimachi filius, Ariſti- Pag. 130.
dis nepos; Lyſis Democratis filius, Lyſidis nepos, In Lyſi.
quanquam de poſtremo obſervet, eum Socrati ideo Pag. 205.
ignotum, quod non tam proprio quam parentis nomine vocaretur, ob paternam claritatem. Hoc ipſum etiam de impoſitis vulgo ſua ætate Avorum aut Proavorum nominibus, video notantem alicubi & improbantem ſimul Chryſoſtomum; καὶ καθάπερ οἱ νῦν ἁπλῶς, In Geneſ.
καὶ ὡς ἔτυχε τὰς προσηγορίας τιθέντες, εἰς τὸ ὄνομά φησι τοῦ πάπ- Tom. I. p. 147. edit.
που καὶ τοῦ ἐπιπάππου καλείσθω τὸ παιδίον· *& quemadmodum ho-* Savil.
die, ſimiliter & ut caſus fert, nomina imponunt; vocetur infans, inquiunt, Avi aut Proavi nomine, alium vero uſum docet apud majores obtinuiſſe, ut nempe nomina inderent, quæ ad virtutem excitarent poſteros: unde in ſequentibus hortatur, ut non Avi aut Proavi, ſed ſanctorum virorum nomina liberis imponantur. Scilicet juxta morem Chriſtianis pridem conſuetum, quo aut vulgo hauſta è ſacris Veteris & Novi Fœderis libris aut alias Beatorum Martyrum nomina frequenter liberis indebant, ut teſtantur veteris Eccleſiæ Annales.

Id vero præterea in his Nummis Gentium Romanarum obſerves, eadem Prænomina nonnunquam uni Familiæ aut Genti quoque peculiaria exſtitiſſe; ſicut de Gente Domitia Ahenobarborum notat Tranquil- In Nerone.
lus; *Nulla Prænomina niſi* CNÆI *&* LUCII *uſurpa-*

ta, modo continuantes per ternos, modo alternantes per singulos. Certe ex parte id evincunt denarii (quales plures apud Ursinum videas) Gentis Domitiæ, ac in specie AHENOBARBORUM; in quibus haud aliud, quam CN. seu CNÆI Prænomen legitur. Unde occurrentem apud Livium *C. Domitium* CN. *Filium* haud male existimat Princeps harum litterarum Gronovius legendum, *Cn. Domitium.* Ita NUMERII prænomen peculiare genti Fabiæ tradit auctor libelli Valerio adjuncti. NUMERII *sola Patritia gens usa est Fabia Prænomine.* Testes adhuc ejus rei luculenti denarii Gentis Fabiæ, qui soli Prænomen illud exprimunt, N. FABI PICTOR, ac in clypeo, quem Romulus, ut volunt, tenet, cum Flaminis apice, (qua de re paullo infra) QUIRINUS; seu *Numerius Fabius Pictor Quirinus.* Unde certe liquet, emendandum Livium, apud quem locis aliquot pro Numerio Quintus vocatur, nempe *Q. Fabius Pictor Flamen Quirinalis*, pro quo in antiquis editionibus legebatur. *M. Fabius*, &c. M nempe loco N, quod prænomen illud *Numerii* vulgo foret minus notum, surrogato. Neque enim alius quærendus, cui nummus ille imputari debeat, neque etiam cum Ursino, duo diversi Fabii Quirinales existimandi sunt, quos ibi è Livio recenset, sed unus idemque statuendus, qui nempe anno DLXIIII Flamen Quirinalis inauguratus fuit; anno autem DLXXXVII. Coss. M. Claudio Marcello & C. Sulpicio Gallo mortuus. Sic MANII prænomen fere oblitteratum, & AQUILLIIS olim consuetum, Gentis denarii iisdem vindicant, vulgo inscripti, M. AQUILLIUS, M. F. M. N. ut hæreditarium agnoscas. Hac autem nota M. non NV. (ut male denarios illos expressere viri docti) MANIUM designari erudite jam olim è Fastis notavit diligentissimus

L. XXXVII. c. 47. & 50. & lib. XLV. cap. 44.

ſimus Sigonius, & è collatione auctorum, Plutarchi & Appiani, quibus Μάνιος vocatur ille Aquillius, cujus Liviana Epitome meminit, & in qua *M. Aquillius* antea perperam legebatur. Unde etiam more antiquo & juxta indubiam Numiſmatum ac Faſtorum Scripturam, non *Man. Aquillius*, ut habent poſtremæ & alias emendatiſſimæ Livii editiones, ſed ſimpliciter *M. Aquillius* Scribi debuit, quod idem de *M. Acilio Glabrione*, ut alios mittam, ſtatuendum, cujus meminit itidem Livius; & quod Prænomen etiam huic Genti vindicant antiqui ejus denarii. His accedunt in Nummis Gentis Claudiæ crebri APPII, & in Sulpitia SERVII, nomine etiam integro præter morem ſcribendi id genus prænomina Romanis uſitatum. Factum vero, quod ab illa frequentia horum Prænominum in eadem Gente, APPII & SERVII, gentili & Cognomine omiſſo, ſæpius dicerentur; ut ex Livio, Cicerone, aliiſque haud ignotum, quod in Gentibus aliis rarius videas accidiſſe: Sic Otho apud Tacitum *poſt Julios, Claudios*, SERVIOS, *ſe primum in Familiam novam imperium intuliſſe.* ubi *Servios* Prænomen Gentis Sulpiciæ, pro ipſa Gente uſurpatum legis, & inter aliarum illuſtrium Gentium nomina collocatum. Corruptum vero adhuc illud nomen apud varios auctores, ut apud Dionem Γαρβαροσέρουιος vocatur Cæſaris legatus, pro quo Leunclavius male emendabat Γάλβας ὁ Σέργιος, qui Γάλβας ὁ Σερούϊος dici debuit, ſicut recte legitur alibi apud eundem Dionem; quem male rurſus ibi ſollicitat vir doctus. Ita apud Plutarchum in Catone Majore, quem dicit nonageſimum annum ingreſſum accuſatorem exſtitiſſe Σερουιλίου Γάλβα pro Σερουΐου, quod poſtea vidi doctos interpretes in notis obſervaſſe. Mitto vulgarem errorem, qui SERGIUM GALBAM

Epiſt. LXIX.

Lib. XXXV. cap. 50.

Hiſtor. I. 5.

Dio lib. XXXIX.

nobis pro SERVIO passim obtruserat, quod vel denarii illi gentis Sulpiciæ, quibus non jam SER. per compendium more consueto, sed SERVIUS integris litteris describitur, abunde poterant refellere. Cæterum, quod ut SERVII Genti Sulpiciæ, ita proprium quasi & familiare esset Genti Claudiæ APPII Prænomen, inde factum ut APPIOS fratres, addito MAJORIS & MINORIS discrimine distinctos tradat ad Ciceronem Asconius; sicut alias iisdem Claudiis, & maxime ævo Cæsarum proprium quasi TIBERII nomen observes in priscis monumentis: unde etiam frequentius TIBERIUS Imperator, non autem CLAUDIUS aut NERO, Gentili nempe nomine aut Cognomine, appellari meruit. Id vero, ut hodie Italis vestris communi sermone, sic Græcis olim scriptoribus nosti familiare; quibus AULI, PUBLII, TITI, MARCI, LUCII passim solo prænomine efferuntur, qui Romanis HOSTILII, CORNELII, QUINCTII, ANTONINI & VERI cum Gentis nomine aut Cognomine vulgo vocari solent. Sic Josephus *Marci* aliquoties meminit, Syriæ Præsidis post cædem J. Cæsaris, nullo alio nomine adjuncto; qui vel Marcus Crispus intelligendus, quem Dio docet circa ea tempora in Syria cum Cæcilio Basso depugnasse, qui paullo ante præfecturam ejus provinciæ aperta vi invaserat; vel quod verisimilius pro *Marco* apud Josephum Μάρκος seu *Murcus* ex Appiano reponendus. Statii enim Murci meminit à Cæsare in Syriam missi cum tribus legionibus, qui primus cum Basso congressus est, & cujus Murci valde apposite occurrit adhuc hodie rarissimus denarius in Gente Statia. Cæterum ex more illo Græcis auctoribus solemni, Romanos cum solo Prænomine efferendi, ortus ingens ille

Antiq. lib. XIV. c. 17, 18, 19.

Lib. XLVII.

Lib. IV. Bell. Civil.

ille æstus Capitolini, circa MAXIMI & PUPIENI nomina; quibus aliquando unum, aliquando duos credit designari; dum non observat Græcis auctoribus, MAXIMUM per Prænomen nempe efferri, qui Romanis PUPIENUS juxta ejus Cognomen diceretur. Id vero nec alias Romanis insolitum, præter SERVIOS, APPIOS ac TIBERIOS commemoratos, docet insuper aut obvium TITI Cæsaris apud Historicos aut M. ANTONINI Augusti exemplum; qui Græcorum more solo MARCI nomine frequenter designatur, cum passim in libris Juris Consultorum DIVUS MARCUS, tum apud Ammianum aliquoties, MARCI *illius dissimilis Principis verecundi*, alibi MARCI *Principis dictum*, & præterea apud Tertullianum in Apologetico, *pro salute* MARCI *jam intercepti*. Quod & olim delicatis auribus acceptum fuisse docet nos Horatius, Lib. XXI. & XXII.

Quinte puto aut Publi (gaudent Prænomine molli
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum. Lib. II. Satyr. 5.

Ejusdem moris illustre iterum exemplum apud Tacitum, ubi agit de Domitia Lepida, *Agrippinæ Sobrina prior, ac* CNEI *mariti ejus soror*, hoc est CNEI DOMITII. Annal. XII. 64. Frustra enim Cl. Freinshemius in notis ad hunc auctorem, offensum sese adserit, quod maritus Agrippinæ tantum Prænomine notetur, qua de causa lectionem eam sollicitat, & illud CNEI nomen ibi expungit. Neque enim quidquam hic immutandum, nec sine exemplo, ut vidimus, id à Tacito factum. Scilicet, ut jam ante ex denariis Gentis Domitiæ adseruimus, familiare illi præ aliis CNEI Prænomen; unde eandem in ea prærogativam nactum, quam in Sulpitia SERVIOS, in Claudia APPIOS vel TIBERIOS obtinuisse diximus. Alias vero LUCII Prænomen,

 quod

quod cum CNEO acceptum Genti Domitiæ supra ex Tranquillo vidimus, ut infaustum in Claudia damnatum idem refert: sicut Gentilium decreto, præter Livium auctor Cicero, MARCUM à patritiis Manliis exulare jussum; *propter unius M. Manlii scelus decreto gentis Manliæ neminem Patritium vocare M. Manlium licet*; quod ipsum videas in Dionis Excerptis Valesianis, & alicubi apud Quintilianum, MARCOVE *Manlio, cujus Prænomen è Familia in posterum exemptum est*. At illud Prænomen longe post ea tempora Manliis adhuc tribui videas, ut apud Livium, *& duo Manlii Aridini, alter M. Manlii, alter L. Manlii filius erat*; ac apud Tacitum *& Servione Cæpione, Marco quoque Manlio fusis vel captis*. Unde priori loco vir longe doctissimus, & novus Livii sospitator, quod post Capitolinum nullum in Gente Manlia *Marcum* dictum existimat, legendum censet, *alter Manii, alter L. Manliorum filius erat*. Nisi forte codicum adserendæ lectioni placeat, hos Manlios Aridinos non fuisse è Patritiis, sed è plebeiis Manliis. Neque tamen cum Fulvio inter plebeios Manlios referendus Q. Manlius Turinus Ædilis plebis, à quo, auctore Livio, ludi plebeii toti semel sunt instaurati: non enim ille *Manlius*, sed *Mamilius* dictus, ut è codicibus antiquis restituerunt viri docti. At certe è Manliis, alios Patritios fuisse, alios Plebeios, quod aliis quoque Gentibus solemne, ut Antoniis, Cassiis, Claudiis, Valeriis, &c. abunde liquet vel ex ipso, quem adtulimus Ciceronis loco, ut vidit etiam Ursinus; & ex quo insuper colligitur, non omnibus in genere Manliis, sed solis Patritiis MARCI Prænomen interdictum. Idem de loco Taciti dici posset, nisi in Epitome Livii, Cnei prænomen eidem Manlio tribui observasset Cl. Freinshemius. Idem alias MARCI prænomen obscœnum quoque evasit

In Tiberio. pag. 582. L. III. c. 7. Lib. XLII. L. XXVIII. cap. 10.

evasit in Gente Antoniorum, quod ei antea familiare & quasi hæreditarium ejusdem denarii, ut supra vidimus, arguunt. Auctor enim Plutarchus, & præterea Dio in Excerptis, sublato Antonio Triumviro à Senatu decretum, ne quis ex Antoniorum Gente inposterum Marcus vocaretur. In idem quoque fatum incidit Prænomen CNÆI, Pisonibus ut docent eorum denarii, frequenter inscripti CN. PISO, CN. F. Tacitus autem *nomen Pisonis radendum Fastis censuit, partem bonorum publicandam, pars ut* CN. PISONI *filio concederetur, isque Prænomen mutaret:* Ita ut hæc Prænomina iis accesserint, quorum alicubi meminit Gellius; *Patritiorum male de Rep. meritorum damnata nomina, quasi defamata atque demortua cum ipsis viderentur.* At vice versa nomina benemeritorum Civium servis tribui aut vulgari prohibita apud Athenienses, tradit Herodes Atticus apud Gellium. Alias juxta infaustos illos *Lucios, Marcos* & *Cneios*, simile quid de *Flacci* Cognomine observat Philo; Caium nempe Cæsarem Flaccum Ægypti præfectum tam vehementi odio prosecutum, ut in aliis quoque exosum & suspectum haberet idem nomen. Docebit præterea idem Nummorum adspectus, unum nomen quandoque in eadem Gente pro Prænomine, & aliquando pro Cognomine habitum. Unde in denariis Gentis CÆCILIÆ, PAULLUM in Nummo Lepidi Prænomen, in M. Æmilio autem Cognomen videas; sicut AGRIPPAM & TULLUM Cognominum loco in denariis Gentis Luciæ, Mæciliæ ex Vipsaniæ, quæ Prænomina olim fuerant in Tullo Hostilio & Agrippa Menenio. Immo observes exemplum hujus mutationis in eodem viro per adoptionem contigisse; ita ut idem ÆMILIUS PAULLUS, postea PAULLUS ÆMILIUS LEPIDUS dictus sit, à Paullo

Annal. III. cap. 17.

L. IX. c. 11.

Lib. IX. c. 2.

In Flaccum.

Paullo nempe Lepido adoptatus. Unde minus mirum, frequens id ſequentibus temporibus evaſiſſe, ut iidem PAULLI, LUCII, SEXTI, modo Prænomina modo Cognomina cenſerentur.

De uſu Cognominum. Hæc autem COGNOMINA prioribus duobus ad majorem diſtinctionem addita, Prænomini nempe & Gentilitio, ex Appiano vidimus. Id vero Nummi luculenter arguunt, in quibus diſtinctæ eorum opera plures unius Gentis Familiæ; ſicuti in Æmilia SCAURI, PAULLI, LEPIDI; in Cornelia MARCELLI, SCIPIONES, SULLÆ, LENTULI, aliique; in Junia BRUTI, SILANI; qui non Perſonas ſolum, ſed Familias etiam diverſas ejuſdem Gentis conſtituunt. Quod vero apud Plutarchum lego, *ſub Cognominibus occultari frequenter Nomina*, iidem Nummi egregie illuſtrant, in quibus non ſolum AHALÆ, AGRIPPÆ, MARCELLI, MARCELLINI, BRUTI, METELLI, CATONES, MESSALÆ, aliique illuſtriores, omiſſo omni alio Gentis nomine frequenter occurrunt; ſed quidam etiam vulgo minus noti, ACISCULI, BROCCHI, NATTÆ, NURCI, & plures, in quibus ad Gentiles ſuos referendis laborare ſolet antiquariorum induſtria. Unde non mirum paſſim apud auctores rerum Romanarum, Paullos, Brutos, Metellos, Lentulos, Scipiones, Cæſares, Catones, aliosque præterito priori aut Gentili nomine occurrere, qualia plura alicubi congerit Tullius; *Conſularem*, inquit, *puta leniorem fuiſſe Catuli, Servilii, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellii, Volcatii, Figuli, Cottæ, Glabrionis, Silani, Murenæ*; ubi præter unius aut alterius Gentile nomen reliqua omnia mere Cognomina. Ita etiam MAGNI cognomine, Gentili omiſſo, Pompeium videas in Nummis aliquot deſignari, de quo alicubi Tullius; *quanto in*

De Pyth. Oracul.

Lib. XII. Epiſt. 22.

L. II. Epiſt. ad Att. 13.

in odio noster amicus Magnus, *cujus cognomen una cum Crassi Divitis Cognomine consenescit.* Ut mittam hoc loco, quæ ignota etiam videbantur plurium Familiarum Cognomina in iisdem denariis non semel exstare; qualia Niger in Cæcilia, Celer in Cassia, Pætus in Considia, Surdinus in Nævia, cujus postremi in hac Gente nullam mentionem exstare apud auctores arbitrabatur Ursinus. Eam tamen apud Valerium Max. reperio, *appellatus Mamercus à Surdino, cujus libertus Genucium hæredem fecerat.* L. vii. c. 7. Surdinum autem illum, cujus ibi meminit, fuisse è Gente Nævia inde colligo, quod paullo ante auctor dixerat de illo Genucio, *ut restitui se in bona* Næviani *juberet*, hoc est, Liberti Nævii Surdini, juxta notas libertorum id genus appellationes è Patronorum nominibus deductas. Idem vero Surdini cognomen Ræsianorum Familiæ tribuit vetus lapis ineditus, ex quo eadem Familia parum nota in Gruteriano opere poterit illustrari.

Ræsianorum, fam. dd. Q. Ræsius Q. F. Pac. Surdinus mil. veter. coh. vii. Vigil. V. F. sibi et suis liberis idem libertis libertabusque suis. ddxl. in hypogum testaci.....

Reliqua mutila. Nec altera inedita illius Familiæ inscriptio cum eodem Cognomine minus præclara, reperta in via Appia,

Dianæ Ræsianæ Q. Ræsius Q. fil. Surdinus cum Ræsia Herculaniola sacrum.

Eadem vero Cognomina pluribus Familiis diversarum gentium communia probant aut illustrant iidem Nummi, ut Balbi, Cæpiones, Gracchi, Galli, Rufi; alia singulis quasi Gentibus pro-

pria; ut Æmiliæ LEPIDI, Corneliæ SCIPIONES aut SULLÆ, Manliæ TORQUATI, Porciæ CATONES, Sulpiciæ GALBÆ. Immo eadem Cognomina alterius accessione nonnunquam distincta in Familiis ejusdem Gentis; ut in Calpurniæ Nummis PISONES & PISONES FRUGI; quæ quantum inserviant ad accuratam collectionem Romanorum stemmatum, talium periti facile adsequuntur. Addita nempe nonnunquam Cognomina duplicia ad majorem adhuc distinctionem. Quum enim multi essent Pisones in Gente Calpurnia, FRUGI Cognomen superadditum uni ex Pisonibus, de quo Cicero pro M. Fonteio consulendus, & ita ad hæredes ejusdem ac posteros propagatum. Sic PRIMUM etiam & SECUNDUM, non Prænomina solum fuisse apud Romanos, ut contendit Sigonius, sed etiam Cognomina, ut alia mittam, docet Nummus Gentis Arriæ, M. ARRIUS SECUNDUS. Sic in Agnominum, non autem Cognominum classem male à quibusdam Antiquariis rejici AFRICANI, PII, aliasque id genus appellationes, non ex Livio solum & Cicerone, apud quos Cognomina non semel vocantur, sed & ex eorundem Numismatibus liquet; ubi Cognominum locum eadem occupare videas. Illustris certe hanc in rem Livii

Lib. XXX. locus de P. Cornelio Scipione Africano; *Primus certe hic Imperator nomine victæ ab se Gentis est nobilitatus, exemplo deinde hujus nequidquam victoriæ pares insignes imaginum titulos, claraque* COGNOMINA *familiæ fecere.* Nec prætereundum tamen, plures nonnunquam Romanas Gentes, omisso plerumque Cognomine, solo priori ac Gentis nomine inclaruisse; ut ex CARISIÆ, COPONIÆ, CURIATIÆ, DIDIÆ denariis liquet, & in Gente ANTONIA familiare. Haud minus refellere

lere videntur iidem Nummi, adſertam à Sigonio, & paſſim deinde ab Antiquariis receptam ſententiam, Gentium nomina apud Romanos perpetuo in IUS deſiiſſe: haud aliter nempe ac omnia Perſarum nomina in Σῖγμα terminata tradentem novi Herodotum. Aliud enim ſuadere poſſent ALLIENA, BETILIENA, CÆCINA, LABIENA, NORBANA, quæ ſeſe offerunt in ſerie Gentium Romanarum, quas ex Nummis collegerunt ac illuſtrarunt eruditi Antiquarii. Quamquam haud ignorem, quod nonnulla ex iis Cognominibus adnumerant, quæ Gentili nomine oblitterato hujus vicem occuparint; quod tamen iis omnibus accidiſſe haud facile quiſquam demonſtrabit, quum alias in iiſdem Nummis cum Prænominibus & Cognominibus ſuis efferantur. LABIENUM quidem qui inſcriptus in ejus Nummo Q. LABIENUS PARTHICUS, haud ignoro doctos Antiquarios referre ad Gentem Atiam; quorum rationibus equidem haud valde repugnabo. AGRIPPÆ certe Cognomini, & quibuſdam aliis id novi accidiſſe, ut Gentili Vipſaniæ omiſſo illius locum impoſterum impleret; unde & Nepos ejus *Poſthumus Agrippa* & neptis *Agrippina* pro Gentili nomine in priſcis monumentis deſignantur; quod partæ ab Avo Cognominis celebritati conceſſum. Sic idem accidiſſe in PRÆTEXTATI, SCIPIONIS & MESSALÆ Cognominibus aperte notat Macrobius, ut Cognomina illa in Nominum vicem tranſirent, vel ut idem loquitur, *nec mirum ſi ex Cognominibus nata ſunt nomina*, & cujus rei exempla adfert in ſequentibus, ut ab *Æmilio Æmilianus*, *à Servilio Servilianus*. Conſona his tradit auctor decimi libri Valeriani; *quin etiam quædam Cognomina in nomen verſa ſunt, ut* COEPIO, *namque hoc in* BRUTO *nominis locum obtinuit*. Quam rem iterum

Lib. 1.

Lib. 1. Saturn. c. 6.

 expli-

explicant & nobis ante oculos ponunt plures Nummi hujus Bruti, inscripti, Q. COEPIO BRUTUS, ubi COEPIONEM, quod ille aiebat, Gentilis nominis locum obtinere videas. Ita enim dictus M. Brutus, ut alias ex Tullio & Plutarcho liquet, postquam à Q. Servilio Cœpione avunculo fuit adoptatus, unde in amplissimo Senatusconsulto ad honorem Bruti faciente, cujus auctor Cicero, sæpe iis nominibus appellatur; *cum* Q. COEPIONIS BRUTI PROCOS. *opera* &c. Id vero singulare in eo, quod quum juxta consuetam formulam adoptatorum, dici inde debuisset *Q. Servilius Cæpio Brutus*, ut Scipio à Metello adoptatus *Q. Cæcilius Metellus Scipio* in hujus denariis supra adlegatis legitur; iste omisso Serviliæ Gentis nomine dictus sit Q. COEPIO BRUTUS; ita ut COEPIO è Cognomine Serviliorum, nomen, quod recte ille dixit, in Bruto fieret.

Philip. x.

De Origine Cognominum.

Ipsa vero COGNOMINUM ORIGO aut appellationis ratio non minus ex iisdem Nummis illustratur. Appianus quidem eadem ab *Adfectibus* aut *Virtute* indita tradit; Plutarchus vero, cum ab eisdem *Adfectibus*, tum à *Natura*, *Gestis*, aut *Corporis* partibus petita commemorat. Hos autem singulos appellationum id genus fontes, notis etiam suis aut symbolis quandoque distinctos videas in denariis Gentium Romanarum. A *Notis Corporis* nempe in Gente Furia CRASSIPEDEM, ad quem exstant Ciceronis Epistolæ, Pes signatus notat: in Pinaria SCARPOS Carpus seu volæ manus arguit. Quo referri possunt hausti ex aliis fontibus, quos eadem Nummorum symbola denotant. Ita in Aquillia FLOROS flos impressus signat; ac ut hæc paucis contrahamus, in Lucretia TRIONES septem stellarum seu Trionum figura; in Poblicia MALLEOLOS Mallei

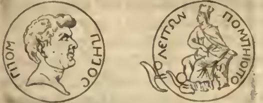
Mallei nota; in Manlia TORQUATOS Torquis; in Marcia PHILIPPOS Equestris statua; in Voconia VITULOS vitulus; in Numonia VAALAS, miles pro Vallo pugnans; in Accoleia LARISCOLOS Larices; in Pomponia MUSAS; Musæ singulæ depictæ, non minus ac olim in Pyrrhi annulo, & inscr. HERCULES MUSARUM, adumbrant. Adeo ut ex iis veterum Gentilitiorum Insignium usum ac originem adsequamur, & frustra infensum illustrium virorum memoriæ Caium de illis abolendis sollicitum fuisse; *Vetera Familiarum insignia ademit, Torquato Torquem, Cincinnato Crinem, Cn. Pompeio Magni Cognomen.* Sueton. in Caligul. Alias vero à *Pedibus*, præter CRASSIPEDEM, plures quoque cum alibi tum in iisdem Nummis denominatos videas. Talis AGRIPPA, quem ab ægritudine & pedibus dictum refert Gellius; Lib. XVI. cap. 16. haud aliter ac de Oedipo Seneca,

Tumore nactus nomen ac vitio pedum.

ac præterea SCAURI, VARI, PLANCI. A *Capite* vero aut illius partibus vel adfectibus, CAPITONES, CHILONES, COCLITES, LENTULI, SURDINI, LABEONES, NASSICÆ, CÆSARES, BARBATI, CRISPINI se nobis adhuc sistunt in eorum Nummis. Neque aliter ac NASONES, ita Græcis GRYPI à Nasi magnitudine, qualis ille Antiochus apud Justinum ac in ejus nummis. A *Natura* autem aut aliis circumstantiis corporis PULCHRI, NIGRI, MACRI, CRASSI, LONGINI, BALBI, RUFI, & plures, qui leguntur itidem in antiquis denariis. A *Moribus* vero seu adfectibus iidem suppeditabunt dictos BIBULOS, BRUTOS, FRUGI, LEPIDOS, BLANDOS, CATONES, aliosque ibidem obvios. Sic à *Rebus Gestis* occurrent continuo in eadem

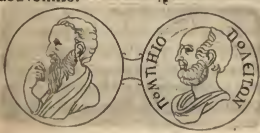
penu denominati, ac in Cornelia quidem nobiles illi AFRICANI, ASIAGENES; ita enim postremum hoc nomen legendum, non vero *Asiagetes*, ut existimabat Ant. Augustinus, liquet ex Sidonio, ut jam docuit Sirmondus, & confirmant Excerpta Diodori Pei-
Pag. 581. reskiana, ἐξ οὗ τοὺς ΑΦΡΙΚΑΝΟΥΣ καὶ τοὺς ΑΣΙΑΓΕΝΕΙΣ καὶ τοὺς Ἱσπάνους ὀνομάζεσθαι συμβέβηκεν, *ex qua* AFRICANOS *&* ASIAGENES *& Hispanos dici contigit*. Eandem quoque vocem agnoscunt antiqui Livii codices, (quod Ursinum fugit) unde illam opportune pro *Asiatico* reposuerunt novissime in eodem viri
Lib. XXXIX. cap. 44. docti; *In equitatu recognoscendo* L. SCIPIONI ASIAGENI *ademptus equus*; qui nempe itidem in præclaro ejus denario inscribitur L. SCIP. ASIAG. In Gente Atia, ut volunt, PARTHICI IMPERATORIS cognomen Labieno tributum, Q. LABIENUS PAR-
In M. Antonio. THICUS IMP. plane ad Plutarchi fidem, qui eundem Παρθικὸν Αὐτοκράτορα tradit renuntiatum. Adeo ut non
Lib. XLVIII. à devictis Parthis more Romano, sicut observat Dio, & sicut postea Aurelios, Veros, Severos, Caros, aliosque cum aliunde, tum ex Nummis PARTHICOS dictos accepimus, sed ab iisdem Parthis defensis, ad quos se contulerat transfuga. Alio cæteroquin sensu *Parthos Imperatores* legas apud Tacitum, de Parthorum nempe
Annal. XI. 9. Regibus, *At* PARTHI IMPERATORES *cum pugnam pararent, fœdus repente faciunt*. In Egnatia & Fabia MAXIMI, in Pompeia MAGNI occurrunt, qui postremum hoc ad ejusdem Cnæi successores transiisse luculenter arguunt, quod iisdem eripuisse Caium tra-
Lib. XL. dit Suetonius, à Claudio vero restitutum Dio. Unde non ΜΕΓΑΣ solum sed ΜΑΓΝΟΣ etiam dictus Straboni, Nicolao Damasceno, Josepho, Dioni, Zozimo aliisque Græcis scriptoribus; quia nempe in proprii

prii Cognominis vicem transierat hæc appellatio. Hujus autem Magni vultum, de quo ambigebant Antiquarii, in denariis gentium Munatiæ & Nasidiæ adhuc hodie obvium, præclare monuit Cl. Seguinus. Eundem quoque juvabit hic contemplari in singulari cujusdem raritatis Nummo, quem possidet vir avitis propriisque decoribus insignis, Camillus Maximi: Exhibet nempe ille hinc Pompeii vultum cum adscripto nomine Γ. ΠΟΜΠΗΙΟC, seu *Cn. Pompeius*; illinc figuram sedentem ac turritam, & epigraphen ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, seu *Pompeiopolitarum*, à quibus nempe in Heroïs sui seu Conditoris memoriam nummus percussus

Vides continuo illam κόμης ἀναστολὴν, seu adsurgens capillitium, quod huic Heroï tribuit Plutarchus. Pompeiopolis vero urbs Ciliciæ maritima, ut [a] Tacito ac [b] Dioni vocatur, & quam prius Solos dictam constat, antequam à Pompeio de novo instauraretur. Ad quam [c] etiam refero alium nummum inscriptum itidem ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, non vero ad alterum Paphlagoniæ Pompeiopolim, sicut videbatur doctis Antiquariis, Goltzio ac Nonnio.

* In Pompeio.
b Annal. 11. cap. 58.
c L. xxxvi.

Duo

Duo nempe illi barbati ſenes, ſi quid auguror, duos ſapientiæ ac litterarum gloria inclytos viros nobis hic ante oculos ponunt, CHRYSIPPUM nempe Stoicum, & ARATUM Phænomenorum ſcriptorem. Uterque enim Solis oriundus, ſeu Pompeiopolitanus, & inter præcipua urbis illius ornamenta continuo relatus. Habitus etiam ac vultus talis, qui Philoſophos decet, & aliorum, quæ ſuperſunt Græcorum ſapientum ſimulacris conſentaneus. Fundus autem mihi hu-

Lib. XIV. jus obſervationis Strabo, Μετὰ δὲ Λάτμον Σόλοι πόλις ἀξιόλογος τῆς ἄλλης Κιλικίας ἀρχή, τῆς περὶ τὸν Ἰσσὸν Ἀχαιῶν καὶ Ῥοδίων κτίσμα τῶν ἐκ Λίνδου εἰς ταύτην λειπανδρήσασαν ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΜΑΓΝΟΣ κατῴκισε τοὺς περιγενομένους τῶν πειρατῶν, οὓς μάλιστα ἔγνω σωτηρίας καὶ προνοίας τινὸς ἀξίους. καὶ μετωνόμασε ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΝ. Γεγόνασι δὲ ἄνδρες ἐνθάδε τῶν ὀνομαστῶν ΧΡΥΣΙΠΠΟΣ τε ὁ Στωικὸς φιλόσοφος πατρὸς ὢν Ταρσέως ἐκεῖθεν μετοικήσαντος, καὶ Φιλήμων ὁ κωμικὸς ποιητής, καὶ ΑΡΑΤΟΣ, ὁ τὰ Φαινόμενα συγγράψας ἐν ἔπεσι. *Poſt Latmum ſunt Soli urbs memorabilis alterius principium Ciliciæ quæ ad Iſſum eſt, condita ab Achæis & Rhodiis Lindiis, in hanc hominum frequentia deſtitutam* POMPEIUS MAGNUS *Piratarum reliquias tranſtulit, quas judicabat potiſſimum ſalute & procuratione dignas, & mutato nomine eam* POMPEIOPOLIM *dixit. Protulit hæc urbs præclaros viros,* CHRYSIPPUM, *Stoicum Philoſophum, cujus pater Tarſo inde commigraverat, tum Philemonem Comicum Poëtam, &* ARATUM, *qui verſibus, quæ in cælo viſuntur, deſcripſit.* Πομπηιόπολις itaque dicta hæc urbs, non ut præferunt hodie Strabonis ac Dionis Codices Πομπηιούπολις; quod præter indubiam Nummorum fidem, arguere poterant ſimiles terminationes, Κλαυδιόπολις, Τραιανόπολις, Ἀδριανόπολις, &c. Quamquam ne quid diſſimulem διπλογραφίαν illam in hac urbe

be videatur agnoscere Stephanus aut ejus Epitomator, Gentile autem ad Nummorum fidem, Πομπηϊοπολίτης; quomodo & apud Lucianum, ubi commemoratur quidam Creperius Calpurnianus, belli Parthici Scriptor, Πομπηΐου πολίτης seu *Pompeiopolitanus*, non vero *Pompeii civis* juxta interpretem, haud insueto Græcorum more composita urbium aut gentilia etiam id genus nomina resolvendi, de quo alibi. Haud vero ita liquidum, ad quam nempe Pompeiopolim, an Ciliciæ, an Paphlagoniæ spectet alius Nummus Antonini Caracallæ, qui figuram stantem exhibet, dextra Victoriolam, sinistra Hastam tenentem, & inscr. ΠΟΜΠΗΙΟΠΟΛΙΤΩΝ. Ut autem ad MAGNUM nostrum redeamus, sicut posteri ejus MAGNI cognomen retinuere, ita à Fabio, qui & Q. MAX. seu *Quintus Maximus* in ejusdem denariis inscribitur, adhuc sua ætate denominatos gentiles ejusdem Familiæ MAXIMOS refert Polybius. De quibus utriusque gentis Pompeiæ & Fabiæ Cognominibus audiendus Ovidius in Fastis,

Quom. conscr. Hist.

In Gaza Christinæ Reginæ.

Lib. ix.

MAGNE tuum nomen rerum mensura tuarum,
Sed qui te vicit te quoque MAJOR *erat.*
Nec gradus est ultra Fabios cognominis ullus,
Illa domus meritis MAXIMA *dicta suis.*

Cæterum P. Africanus, MAJOR dictus ad distinctionem Minoris, Polybio in Excerptis Constantinianis ΜΕΓΑΣ vocatur; πυϐλίου τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ κληθέντος, hoc est, πρεσϐυτέρου dicti, ut loquuntur alias Græci; non vero quod MAGNI cognomen priori illi Africano aut ejus posteris unquam adhæserit, ut recte observat ad eum locum Cl. Valesius, & denarii ejusdem Familiæ satis arguunt. An jam commemorandi occurrentes in Gentis Petilliæ denariis CAPTOLINI, unde Horatio *Petillius Capitolinus* alicubi dictus; aut in Manlia

p. 161.

TORQUATI, aliique id genus, quorum ratio obvia? In Cornelia autem FELICIS nomen Syllæ adhæsisse, probant ejusdem denarii; ut pateat vere adsertum ab Appiano, illam FELICIS appellationem Sullæ ab adulatoribus tributam, postea eidem in cognomen vertisse, & statuam Equestrem pro Rostris Senatusconsulto illi cum hoc nomine erectam. FAUSTI vero cognomen idem insuper ei concessum innuunt & firmant ejusdem Nummi, ut non sit necesse ad Faustum ejus filium illam appellationem cum Ursino referre. Utrumque vero cognomen frequens postea apud Romanos evasit, unde passim in marmoribus FELICES, FAUSTI, EUTYCHES, & maxime mulierum, FELICITAS, FAUSTA, FORTUNATA, TYCHE; unde varia quoque earum vel diminutiva vel composita, FELICISSIMA, FELICULA, FAUSTINA, FAUSTILLA, EUTYCHE, CALLITYCHE, aliaque id genus. Scilicet boni ominis loco habita apud veteres olim fausta id genus nomina; unde Tacitus de restituto Capitolio sub Vespasiano; *Ingressi milites, quibus* FAUSTA NOMINA, *felicibus ramis.* Non FAUSTI vero solum & FELICES, sed EPAPHRODITI etiam seu *Venusti* cognomen Sullæ tributum & Tropæis ejusdem præfixum docuit Plutarchus, ad quod respexere duo ejusdem Sullæ denarii, in quorum uno hinc Venus & Cupido, illinc signa Pontificalia; in altero cum Veneris caput, tum tria Tropæa sunt expressa.

Lib. I. Bell. Civil.

Histor. IV. 53.

Hæc

Hæc vero male ab Ursino aliò translata ex parte occupavit non ita pridem vir doctus; quod tamen non ex Plutarchi solum loco de Fortuna Sullæ, sed & altero ejusdem Auctoris in Quæstionibus Romanis, & Appiano præterea egregie firmatum noveram, qui postremus tradit repertos à se commentarios, qui referunt Sullam eodem Senatusconsulto FELICEM & EPAPHRODITUM seu *Venustum* nuncupatum. Immo id firmant etiam Diodori Excerpta, ἐκράτησε δὲ ὁ Σύλλας, καὶ δικτάτωρ γεγωνὸς, ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΝ τε ὀνομάσας ἑαυτὸν, οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἀλαζονείας; *Vicit autem Sylla & dictator creatus ac se ipsum* EPAPHRODITUM *vocans, haud vana jactatione.* *Epaphroditus* nempe Græcis idem qui Latinis *Felix* seu *Venustus*, à felicissimo Veneris jactu in talorum lusu, ut eruditis notum. Unde & *invenustus* pro infortunato seu homine parum in amore felici apud Comicum, *Adeone hominem esse invenustum aut infelicem quenquam*; & *venustas* pro *felicitate* non solum apud eundem Terentium, quod notarunt jam viri docti,

Epist. Adam. Ruper ad Th. Reines.

Bell. Civil. lib. I.

Eclog. lib. XXXI.

Quis me fortunatior venustatisque plenior.

sed apud Plautum quoque

diem pulchrum & celebrem, & venustatis plenum, Pœnul. I. 2.

Immo hinc *Venus* etiam pro *fortuna* apud Senecam, ut benè ad eum locum observat doctissimus Gronovius; *Ille non est mihi par virtutibus, nec officiis, sed habuit suam Venerem.* Apposite itaque, ut vides, Veneris & Cupidinis signa FELICEM hunc & EPAPHRODITUM Sullam nobis in superioribus denariis adumbrant; & dormitabat vigilantissimus alias Fulvius, dum eosdem de Sibylla, & nescio quo Appollinis consultore interpretabatur. Immo Tropæa, quæ in postremo denario signantur, qui Venerem exhibet in anteriori parte, opportune mihi revocant in mentem Venerem Τροπαιο-

Lib. II. de Benef. c. 28.

παιοφόρον Græcis dictam, ut in Epigrammate inedito Agathiæ,

Οὐδέτι με σχίζουσιν ἐπάλξιες. ἦν δὲ τυχήσω

Στέμματά σοι πλέξω ΚΥΠΡΙ ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΕ.

Alias & Τροπαιούχου appellationem legas inter titulos Augustorum, cum alibi, tum apud Chrysostomum, ubi agit de more libellorum supplicum, qui Imperatoribus offerebantur; οὐκ ἐντιθέασιν ἓν ὄνομα μόνον, ἀλλὰ τὸ ΤΡΟΠΑΙΟΥΧΟΝ, τὸ Αὔγουστον, τὸ Αὐτοκράτορα, καὶ πολλὰ ἕτερα τούτων ἄνω προσθέντες, τότε ποιοῦνται τὴν ἱκετηρίαν; *Non solum unum nomen apponunt, sed* TROPÆIS *inclytum, Augustum, Imperatorem, pluraque id genus alia desuper addentes, tunc ad supplicationem deveniunt.* Talis certe Τροπαιοῦχος inducitur à Juliano in Cæsaribus Trajanus, Tropæa nempe Parthica humeris ferens; quo habitu eundem induunt antiqui aliquot Nummi. Quid memorem jam aut Scipionem Metellum, aut S. Pompeium, quorum uterque PIUS inscribitur in eorum denariis: aut vero ad vim nominis indicandam, Catinenses fratres in aversa parte denarii ejusdem Pompeii signatos, quos ut Græcis EUSEBES, juxta [a] Strabonem & [b] Pausaniam, sic Latinis PIOS dictos satis constat,

Orat. xi. in Annam. T. V. Edit. Savil. p. 56.

[a] Lib. vi.

[b] In Phocic.

Silius Ital. lib. xiv.

Et generasse PIOS *quondam celeberrima fratres.*

In Antonia vero PIETAS L. Antonio cum noto Ciconiæ symbolo tribuitur; quale nempe cognomen illi à pietate in Fratrem Triumvirum indultum refert Dio, ut jam vidit Fulvius. Neque mira aut insolita apud Romanos virilis ejusmodi appellatio, citra ullam generis aut flexionis mutationem. Id enim Quiritibus vestris haud semel usurpatum, quibus *Murenæ, Musæ, Asinæ, Scrophæ*, fœminina positione dicti haud ignobiles Romani; non autem Græcis usitatum, quibus deducta ab appellativis nominibus cognomenta, genere

& fle-

& flexione continuo mutabantur. Hinc illud Fabio inter reliquas Romanorum nominum obſervationes notatum; *aut quæ feminina poſitione mares, aut neutrali feminas ſignificant, qualia ſunt Muræna, Glycerium.* Ita & *Petræ* dicti ex Equeſtri ordine, auctore Tacito, *pergitque Suilius addere reos Equites Romanos illuſtres, quibus Petra cognomentum.* Alias de eadem PIETATIS appellatione, non viris ſolum ſed etiam Provinciis tributa, audiendus Ammianus; *inter quos Ariſtænetus adfectatam recens Diœceſim curans vicaria poteſtate, quam Conſtantinus ad honorem uxoris Euſebiæ, PIETATIS cognomine dedicarat.* Ad PIOS autem illos vel Catinenſes, vel Metellum aut Pompeium, referendum quoque SCIPIONUM cognomentum, in denariis Corneliæ Gentis familiare; quod nempe in eadem adhæſiſſe tradit Macrobius à Cornelio, qui patrem luminibus carentem pro Scipione vel baculo regebat. Tranſiere autem omnia id genus cognomina ſequutis temporibus ad poſteros ſimul & extraneos, cum longa acceſſione non unius, ſed plurium nonnunquam cognominum, & aliunde, à Diis puta, Ventis, Fluviis, aliiſque id genus fontibus hauſtorum. Neque enim Claudii Cæſaris edictum diu valuit, qui auctore Tranquillo, *peregrinæ conditionis homines vetuit uſurpare Romana nomina, duntaxat gentilitia.* Et hæc quidem præter inſtitutum ferme prolixius, non tamen ultra argumenti cancellos, cui illuſtrando haud parum inſervire videbantur. Cœcus enim, ut hoc addere mihi liceat, in campo Hiſtoriæ veteris incedit, qui hæc non diſtinguit aut prætcrit; qui nominum aut appellationum id genus originem, gradus, diſcrimina, ætates non obſervat; qui tempora & perſonas non ſemel confundit; qui inductam paullatim ſub Cæſaribus, & labente imperio eandem

Inſtit. l. 1. cap. 4.

Annal. XI. 4.

Lib. XVII.

Lib. 1. Saturnal. c. 6.

In Claudio.

dem nominum confusionem & varietatem ad hunc priorum temporum canonem non revocat. Et tamen quoties hic impegerunt oculatissimi aliàs viri, in via quippe lubrica & perplexa, ignoratione aut incuria ejusmodi vel comitum vel subsidiorum?

3. *Ad eruendam Originem Familiarum.* Accedunt non Cognominum solum aut Familiarum unius Gentis, sed GENTIUM ipsarum ORIGO & INSIGNIA, quæ iidem nummi nobis etiamnum ante oculos ponunt. Ita ut his ducibus pateant primi Natales Romanæ Nobilitatis, & ipsa discrimina indigenarum aut adventitiarum in eadem Gentium. Neque enim è Sabinarum magis raptu, quam ex aliis vicinarum Gentium spoliis conflatum nostri Quiritium genus. (Lib. IV.) Quod pluribus adstruit Canuleius Trib. Plebis apud Livium, exemplis etiam petitis à Regibus Numa & L. Tarquinio peregrinis, ac à Gente Claudia, post exactos Reges à Sabinis in Civitatem non solum sed Patritiorum quoque numerum adscita: *quippe nunquam clausa urbs peregrinæ virtuti.* Hinc illa Gentilis ejusdem stirpis Imperatoris apud Tacitum oratio (Annal. XI. 24.); *exemplo Clausi Sabini majores mei hortantur, uti paribus consiliis Rempub. capessam, transferendo huc quod usquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Julios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tusculo, & ne vetera scrutemur, Etruria, Lucania & omni Italia in Senatum accitos.* Unde factum etiam, ut eædem Gentes, ortus sui memoriam aut loci natalis appositione, aut Deorum patriæ Præsidum simulacris, aut Conditorum suorum imaginibus ac notis, voluerint ad posteros propagari. CLAUDIAM certe ac insuper PETRONIAM, TITURIAM, VETTIAM, è Sabinis profectas docent, in priori adsumtum NERONIS cognomen, quo, auctore Tranquillo (In Claudio.), Sabinorum lingua vir fortis ac strenuus indigitatur; in altera

tera Feroniæ Sabinis cultæ ſimulacrum; in Tituria cum expreſſus Sabinarum raptus, tum ſignata, quemadmodum & in Vettia T. Tatii Sabinorum Regis effigies. COPONIAM Gentem Tibure oriundam, Clava & pellis Herculis Tiburtini ſcilicet Numinis, Urſino videntur arguere; ſicut ANTIAM Gentem Antio profectam, Dii Penates in eadem expreſſi. Ut poſtremæ huic idem acciderit, quod de Britanniæ incolis è Belgio oriundis obſervat Cæſar, *qui omnes fere iis nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt, & bello illato ibi remanſerunt.* METTIAM vero CORNUFICIAM, PAPIAM, PROCILIAM, ROSCIAM, Lavinii municipio traduces, obvia in earundem denariis Junonis Lavininæ ſimulacra evincunt; haud aliter ac de Milonis origine Silius, Comment. lib. v. Lib. XIII.

Lavino generate, inquit, quem Siſpita Juno
Dat nobis.

VIBIAM è Sicilia profectam, arguunt ſimiliter juxta Fulvium, Cereris ac liberæ impreſſa in ejuſdem denariis monumenta. ACILIAM ab ἀκέομαι ſeu ſanandi virtute nomen ſuum adſciviſſe, Æſculapius in eodem ſignatus doctis antiquariis videtur comprobare. LEVINEIAM ab Hercule ſtemma ſuum arceſſere, depicta ejuſdem in clypeo effigies oſtentat. Quo referri poteſt gemma Scipionis Africani, in cujus pectore imago Serapidis, quod vulgo Jovis filius crederetur, ut Livius ac Plinius tradunt. Alias vero ANTONIAM eundem Herculem agnoſcere conditorem, hujus arguunt inſignia, quæ præferunt non ſemel Gentis illius denarii. JULIAM vero ab Ænea & Julo deductam, non Poëtarum magis vaticinia, quam obviæ Veneris & Æneæ Anchiſenentis in eadem imagines oſtendunt. Hinc dicti Æneadæ non Romani ſolum in gene- Inter Imag. Illuſtr. Urſini.

genere, sed proprie gentiles Julii, sicut Ausonius de Nerone, *ultimus Æneadum*, item

Æneadum generis qui sextus & ultimus hæres.

Ita rursus MANILIAM ad Ulyssem genus suum revocare, Ulysses in eadem pileatus, & à cane agnitus tradit. Ut videamus, haud insolitum jam olim illustrium Familiarum morem an fatum, præclaro nempe aliquo & antiquissimo, ut ut incerto auctore generis sese efferre. Adeo minima quæque vel Nominum vel Cognominum, vel alterius cujuspiam casus aut rei arrepta similitudo, quæ in communionem ejusdem originis traheretur. Sic M. BRUTO idonea visa est ejusdem Cognominis ratio, ut vindicem illum libertatis Junium Brutum, tanquam generis sui auctorem in Nummis signaret, à quo tamen illum traxisse originem, negat Dio. Quamquam id in dubio relinquat Plutarchus, dum utriusque sententiæ adsertores refert, ac eidem Bruto suffragari videatur, quod non solum cognominis, sed etiam Gentilis ejusdem nominis communio utrique intercederet. Unde nec mirum aut MEMMIAM à Romulo expressa illius effigie, aut iisdem argumentis à Numa CALPURNIAM ac POMPONIAM, à Tullo HOSTILIAM, ab Anco MARCIAM originem suam voluisse in Nummis consignatam relinquere. Unde patet etiam, cur Valerio Maximo Coriolanus oriundus è Gente Marcia, *Anci Regis clara progenies* nuncupetur. Ita ut qui vel Regii nominis umbram morte & ignominia mulctabant, ab eodem titulos mutuari, securum non solum ac honestum, sed præclarum etiam & gloriosum ducerent. Adeo omnia temerat ambitio, dum aut in alienis sepulcris gloriam, aut similitudinem in ignotis imaginibus quærit.

Lib. XLIV.

In M. Bruto.

Lib. IV. c. 3.

Neque

Neque vero prætereundi hoc loco MAGISTRATUS aut DIGNITATES Quiritium omnis ordinis, quæ in iisdem denariis Gentium Romanarum designantur, Vestales; Pontifices; Flamines; Augures; VII-viri Epulones; XV-viri Sacris faciundis; Salii; Consules; Prætores; Ædiles Curules; Curatores Frumentarii; Quæstores; Proquæstores; Præfecti Urbis; Judices; Ædiles Plebis; Censores etiam ac Dictatores perpetui; Tribunitia Potestas; Triumviri Reip. constituendæ; Triumviri & Quatuorviri Monetales; Protriumviri; Curatores Denariorum flandorum; Duumviri Quinquennales; Duumviri & Triumviri Coloniis deducendis; Præfecti Fabrum; Imperatores, item Proconsules; Proprætores; Legati Augusti; Tribuni militum; Præfecti Classis & Oræ Maritimæ; Regum denique Tutores. Vides hic dignitates Sacras; Urbanas, Civiles, Patritias, Plebeias, Extraordinaria Imperia, Militaria, Provinciarum, Maritima, quædam etiam ex iis aliunde ferme ignota. Ut etiam intelligamus, & à singulis, quibus tribuuntur, administrata hæc munera, quod aliunde sæpius non constat; & ab iisdem libera Republica petita in Nummis hæc honorum insignia. Id enim nosti solemne olim Quiritibus vestris, ut Magistratuum & dignitatum nomina continuo ac diligenter gentilitiis aut cognominibus adderentur; unde illa Tullii contra Antonium indignatio, ANTONIUS HIRTIO ET CÆSARI. *Neque se Imperatorem, neque Hirtium Consulem, nec Proprætorem Cæsarem, satis hoc quidem scite. deponere alienum nomen ipse maluit, quam illis suum reddere.* Equidem TRIBUNITIA POTESTAS, non vulgato solum in monumentis veterum ritu, cum appellationibus aliis Cæsarum conjuncta, sed sola & integra, ut præcipuum quod-

Ad Magistratus & Dignitates Quiritium.

Philipp. XIII.

dam insigne Majestatis Augusto tribuitur, in aversis aliquot Nummorum id genus partibus, ut in Cassia, Gallia, Plotia, Lucretia, Sempronia, Tarquitia, aliisque. Unde facile ex iis gravissimus Annalium Scriptor illustratur, *M. Silanus*, inquit, *censet ut publicis privatisve monumentis ad memoriam temporum, non Consulum nomina praescriberentur, sed eorum qui Tribunitiam* POTESTATEM *gererent*. Vides ibi praerogativam hujus fastigii, quo nempe ut reliquis eminentiore, Fastos signandos in posterum contendebat Silanus; ut proinde non mirum sit *in publicis* nummorum *monumentis*, solam eam dignitatem in honorem Augusti expressam, à qua & numeratos ejusdem imperii annos Dio alicubi testatum reliquit. Liquet etiam cur alibi idem Tacitus, ubi meminit adsumptae hujus Tribunitiae Potestatis ab Augusto, addit, *Id summi fastigii vocabulum Augustus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen adsumeret, & tamen appellatione aliqua caetera imperia praemineret*. Ut intelligamus, non confundendam cum eruditis quibusdam Tribunitiae Potestatis & Tribunorum Plebis praerogativam; quarum prior, ut hinc discimus ab Augusto reperta, aut juxta Dionem à Julio, omnia alia Imperia praeminebat, postremi vero ut ut sacrosancti, infra Consulum tamen & Praetorum fastigium censebantur, ut observat idem Dio. Quod si ipsos Sacrorum Antistites consulamus, haud mediocris lux quaedam iisdem ex his denariis adfulget. Graecam equidem ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΜΕΓΙΣΤΟΥ, seu PONTIFICIS MAXIMI appellationem nummi Graeci Julii, Lepidi, Augusti, aliique arguunt. Neque tamen ideo viro docto accedo, qui gravem duobus gravissimis auctoribus dicam scribit, Dionysio nempe Halicarnassensi & Dioni Cocceio, quod scilicet Pontificiae hujus dignitatis nomen

Annal. III. 57. Annal. III. 56. Lib. LV. Jac. Guth. de jure Pontif. lib. 1. cap. 8.

men ignorarint aut male expresserint; dum hic solo Ἀρχιερέως nomine eos designat, ille frequenter vocat ἱερονόμους, ἱεροφύλακας, ἱεροφάντας. Quis enim ferat, illi Consulari, utrique Romani moris & antiquitatis promicondo, crassam illam ignorantiam aut incuriam impingi, vel in iisdem accusandis tam infelix acumen? Quasi vero vel solum ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ nomen supremam sacerdotii dignitatem non designet, aut reliqui illius Collegii sacerdotes, ut Romanis Pontifices, sic Græcis, ut ille existimat, Ἀρχιερεῖς vulgo dicerentur. Immo & alibi, ab eodem Dione, Julius Cæsar Ἀρχιερεὺς τῶν Ποντιφίκων vocatur; quo nomine satis ut opinor eum à reliquis sacerdotibus distinguebat. Unde etiam hoc nomen Ἀρχιερέως, summo Asiatici conventus Sacerdoti præter auctores tribuunt antiquissima Numismata, de quibus alibi. Ut mittam præter Dionem, [a] Plutarcho, & [b] Appiano, eundem Cæsarem Pontificem Maximum, Ἀρχιερέα citra attributum aliud vocari; Lepidum vero itidem Pont. Max. solo etiam ἱερέως nomine designari ab eodem Appiano. Sic alter eodem antiquior & illius Proavus M. Lepidus, de quo alicubi Tullius, *es M. Lepide Pontifex Maxime*, *M. Lepidi Pontificis Maximi Pronepos*, apud Polybium Ἀρχιερεὺς seu Pontifex Maximus legitur designatus cum in [a] Excerptis Legationum, tum in Valesianis; & apud [b] Josephum J. Cæsar & Augustus non semel litteris suis ac decretis solum Ἀρχιερέως nomen adscribunt. Alias vero eidem Appiano hæc dignitas non μεγίστη sed μεγάλη ἱερωσύνη aliquoties vocatur, & Julianus Cæsar de se Pont. Max. μέγας Ἀρχιερεύς. Ita solo PONTIFICIS nomine designatur nonnunquam Latinis scriptoribus, quod ignorare non debuerat Pontificii juris Scriptor. Livius certe auctor luculentus, *Regem Sacrificulum creant*, *Id Sa-*

L. XXXVII.

[a] In Jul. Cæsare. [b] Corint. lib. II. Bell. Civil.

Phil. XIII.

[a] Exc. XXXVII. pag. 167. [b] Lib. Antiq. 15. c. 17.

Ep. LXII.

Lib. II. c. 2.

Id Sacerdotium Pontifici subjecere, alibi, *Cætera quoque omnia publica privataque Pontificis scito subjecit*, qui non alius quam Pontifex Maximus. Nec minus opportune aut ex usu linguæ Græcæ, vel ratione muneris, ἱεροφάντας, ἱερονόμους, ἱεροφύλακας, Sacrorum nempe interpretes, præsides, custodes, eosdem vocat Halicarnassensis; quibus nominibus supremos sacerdotes Ægyptiorum, aliosque præcipuos sacrorum Antistites, veteres auctores passim indigitarunt. Sed de his appellationibus alibi accuratius. Inter nummos autem Marci Antonii, unus occurrit Patinianæ collectionis cum effigie Dianæ Ephesinæ, ac inscr. ΑΡΧΙΕΡ. Quo nomine eundem Antonium hujus Dianæ Flaminem adsumptum crederem omnino designari; cujus apud Ephesinos moram & theatralem ingressum tradentem Plutarchum haud ignoras. Neque ignota peregrina id genus sacerdotia à Cæsaribus etiam ambitiose nonnunquam suscepta; haud aliter ac vel Archontis, Agonothetæ, aliorumque insuper Municipalium Magistratuum Tituli, ut de Hadriano inprimis notant Dio ac Spartianus, ac de Gallieno Trebellius. Nec enim M. Antonius Pontifex Maximus, sed ea ætate Collega ejus in Triumviratu M. Lepidus. AUGURIS vero dignitas non lituo solum frequenter designata in Nummis antiquis, sed ipso etiam nomine expressa in nummis M. Antonii jam Triumviri; ut inde sacerdotii illius prærogativam abunde liceat æstimare. Ut nec mirum proinde sit, quod in Commentariis belli Gallici legitur, Cæsarem profectum in Italiam ut appellaret
Lib. VIII. municipia, *quibus M. Antonii Quæstoris sui commendaret Sacerdotii petitionem*, hunc ipsum nempe Auguratum. Tanti enim habitus apud Majores vestros, ut Lituus Auguralis in nummis Cæsarum maxime Julii etiam con-

consecrati obversetur; immo ut in nummis etiam aliquot Græcis Titi ac Domitiani ΟΙΩΝΙΣΤΗΣ, in Romanis itidem AUGUR cum aliis supremi fastigii appellationibus conjungatur. Hujus generis Vespasiani Nummus Gazæ Augustæ Viennensis cum inscriptione AUGUR TRI. POT. Unde certe liquet haud immerito magnifice adeo de jure ac auctoritate Augurum agere non semel Augurem ipsum [a] Tullium, cui & solo [b] *amplissimi Sacerdotii* nomine eadem dignitas non semel designatur; aut [c] Sulpitium apud eundem referre ut præcipua honorum insignia, *se Patrem suum Prætorem, Consulem, Augurem vidisse*; aut denique cur [d] Plinius, ubi Auguratum, quem jam Consularis à [e] Trajano studiose efflagitaverat, fuisset consequutus, serio eo nomine alicubi triumphet, indicata etiam ejus rei causa. [f] *Gratularis mihi quod acceperim Auguratum, jure gratularis & quod Sacerdotium cum priscum & religiosum, tum hoc quoque plane Sacrum & insigne est, quod non adimatur viventi.* Proximum huic dignitate sacerdotium SEPTEMVIRATUS EPULONUM, ut vel ex eodem Plinio colligas, qui vel istud vel Auguratum à Trajano sibi indulgendum contendebat, *rogo ut dignitati ad quam me provexit indulgentia tua, vel Auguratum vel Septemviratum, quia vacant, adjicere digneris.* Ut non immerito ejusdem Sacerdotii memoriam expressam videas in denario Gentis Cœliæ, cum figura Septemviri in Jovis epulo lectum eidem Deo pro more sternentis, & cum inscr. L. CALDUS. VII-VIR EPUL. Sic inter diversos FLAMINUM ordines, munus FLAMINIS MARTIALIS inter insignia Gentis Corneliæ relatum occurrit cum inscr. L. LENTULUS FLAMEN MARTIALIS.

[a] Lib. II. de Legib.
[b] L. ad Att. VIII. Ep. 3.
[c] L. III Ep. 10. ad Appium.
[d] Lib. IV. Epist. 5.
[e] L. X. Ep. 8.
[f] Lib. IV. Epist. 8.
Epist. l. X. 8.

Meminit ejusdem Metellus apud Macrobium, & simul luxuriosæ illius cœnæ, ac diei insuper, qua Flamen à L. Julio Cæsare Augure renuntiatus est; *Ante diem nonum Kalendas Septembris, quo die* LENTULUS FLAMEN MARTIALIS *inauguratus est, domus ornata fuit.* & quæ plura ibi leguntur de sumptuoso cœnæ apparatu. De hoc Lentulo Flamine videtur etiam Cicero intelligendus in Epistolis ad Atticum ubi non semel Flaminis Lentuli mentionem facit. Sic alium insuper Flaminem Martialem, nempe L. Valerium Flaccum, Apicis insigne designat in denariis Gentis Valeriæ. De FLAMINE etiam QUIRINALI Numerio Fabio Pictore quædam jam in superioribus delibavimus, qualis nempe signatur in sequenti denario.

Lib. 11. Saturn. c. 9.

Lib. 11. Epist. 14. Lib. XII. Epist. 8.

Figura illa Quirini Fulvio, mihi, ut verum fatear, Romæ potius galeatæ, quod innuit infra scriptum urbis nomen. QUIRINI autem vox clypeo inserta, ad denotandam sacerdotii illius memoriam, non autem imaginem nummo insculptam. Alia etiam Quirini effigies

figies ab iſtą haud parum diverſa viſitur in denario Gentis Memmiæ. Alterius rurſus Sacerdotii, hoc eſt Quindecimvirorum, ſignata in denariis Gentis Manliæ memoria, ſub Sibyllæ effigie, cujus libris inſpiciendis iidem, ut notum, vacabant.

Immo quia Quindecimviri ſacrorum Apollinis Antiſtites, hinc ad indicandum illud ſacerdotium Tripus in averſa nummi parte ſignatus. Notat id Servius loco ſupra jam adlegato, ac ante eum Livius de iis agens, Lib. x.c. 8. dum adhuc erant inferiori numero, Decemviros *ſacris faciundis Carminum* Sibyllæ *& fatorum populi hujus interpretes*, Antistites *eoſdem* Apollinaris *Sacri, ceremoniarumque aliarum plebeios videmus.* En luculentum ſcilicet utriuſque partis hujus denarii commentarium. Quamquam idem Sacerdotium in nummo argenteo Vitellii Auguſti deſignatum etiam videas, quem ſupra alia occaſione adtulimus; ut vel inde de illius Sacerdotii dignitate abunde poſſit conſtare, qua Cæſares etiam ſe ornari patiebantur. Supremum vero Consulum faſtigium, quis dubitabit monumentis iiſdem haud minus ac Faſtis conſignatum, unde iidem etiam ſuppleri poſſunt aut illuſtrari? Repetitos vero ſæpius Conſulatus, ut inſignem honorum apicem, & totius Familiæ æternum decus, arguit denarius Gentis Corneliæ à Marcellino ſignatus, cum Marcelli Syracuſarum expugnatoris effigie, ac in averſa inſcr. Marcellus Cos. quinq. Inſigne etiam

etiam

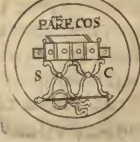
etiam illius Magiſtratus, Lictores nempe cum Faſcibus, exhibet ſequens denarius in memoriam Conſulum primi L. Bruti.

Alias plures non ſolum Cos. inſigniti in antiquis denariis, qualis Sulla & Pompeius in ſequenti,

ſed & Valerio Meſſalæ Ædili Curuli nihil ad prodendam ad poſteros gloriam majus viſum, quam ut ſe Patre Consule id muneris geſtaſſe ſequenti denario teſtatum relinqueret.

Equidem in id genus monumentis nemo mirabitur ſella Curuli deſignari Conſulare faſtigium, qui *Sellam Curulem*, *Curule Ebur*, *Vitam* etiam *Curulem* pro Conſulatu & Conſulari poſitam, apud Statium, Claudianum, Symmachum legit aliquoties, aut apud Græcos Scri-

Scriptores, ἐς ὑπάτων τὸν δίφρον ἀναβαίνειν. Haud aliter nempe ac ἐφορικοὺς δίφρους, ſeu *Sellas Ephoricas* apud Xenophontem legas; quibus nempe Ephori Supremus Lacedæmoniorum Magiſtratus inſidere ſoliti. Quamquam frequentes eædem Sellæ Curules in denariis Gentium Romanarum, ad deſignandos alios Curules Magiſtratus Prætores, Ædiles, Præfectos Urbis, & quibus etiam varia ſymbola vulgo adjuncta, puta Lances, Virgas, Spicas, Thyrſos, idque ut obſervo, ad diſcrimen eorum Magiſtratuum quibus Sellæ Curulis jus competebat. Hinc Lances videas cum Sella Curuli in denario Gentis Liciniæ, adpoſite ad PRÆTORIS aut LEGATI PROPRÆTORE officium indicandum, cui juris dicundi partes incumbebant. De Laced. Rep.

ÆDILES autem CURULES, quos cum Annonæ, tum Ludorum procurationem habuiſſe nemo neſcit, & quos proinde *Curatores Urbis, Annonæ, Ludorumque Solemnium* vocat alicubi Tullius, frequenter etiam Sella Curulis modo cum ſpicis à lateribus, modo cum Thyrſo Liberalium ſymbolo deſignat, ſicut in denariis Gentis Lolliæ ac Valeriæ. Eandem vero annonæ curam innuit etiam Modius frumenti cum duabus ſpicis in ſequenti denario Gentis Livineiæ, Lib. III. de Legib.

ut facile adſequamur, cur apud Livium dicantur non ſemel Ædiles Curules frumenti vim magnam, ex Africa
Lib. XXXI. puta aut Hiſpania advectam, *binis æris in Modios populo diviſiſſe.* Quum autem alii rei frumentariæ Curatores ſæpe extra ordinem crearentur, quibus in caritate annonæ frumenti in frumentariis provinciis emendi & ad urbem mittendi munus ex Senatuſconſulto deferebatur, inde ſignata etiam ſimilis curationis memoria in ſequenti denario, qui duas figuras togatas exhibet ſedentes cum ſpicis à lateribus, & inſcr. AD. FRU. EM. EX S.C. ſeu *Ad Frumentum Emendum Ex Senatus Conſulto.*

Lib. XV. Epiſt. 9. Unde Cicero ad Atticum illuſtratur, IIII. *Non veſperi à Balbo redditæ mihi litteræ, fere Nonis Senatum, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia* FRUMENTUM EMENDUM, *& ad urbem mittendum curarent.* Alibi autem, *Emptum & ex S.C. Frumentum ab Siculis Prætore Verre.* Hinc *Frumentaria Coëmptio.* dicta ejuſmodi curatio, ut conſtat ex [a] Codice Theodoſiano; cui etiam ſequiori ævo, ſub [b] Theodoſio nempe juniore, certa pecuniæ ſumma & peculiaris arca dicata ibidem legitur. *Comparationes* autem eaſdem vocat alicubi [c] Paulus J. C. & *frumento comparando conſtitutum curatorem*; [d] Livius vero alicubi Legatos ad Frumentum mercandum dimiſſos. Unde liquet erraſſe Fulvium, diligentiſſimum alias Romani ritus inveſtigatorem, qui ad Præfectos annonæ

[a] L. 3. de Frum. Urb. Conſt.
[b] Lib. 14. ejuſd. tit.
[c] Lib. 21. D. ad Municip.
[d] Lib. IV. cap. 52.

næ ab Augusto constituos, aut vero ad Ædiles superiorem denarium refert. Istis enim haud aliud incumbebat quam frumenti ab illis Curatoribus missi aut aliunde in Urbem adlati distributio. Certe Dio haud alium in finem institutos ab Augusto Præfectos Annonæ narrat, quam πρὸς τὴν τοῦ σίτου διανομὴν, *ad frumenti distributionem*, & juxta eum Suetonius, *frumenti populo dividendi.* Neque vero aliud Ædilium hac in re & quidem Curulium munus, ut ex innumeris auctorum locis constat, & adlato paullo ante ex Livio, quam ut frumentum populo in Modios certo pretio dividerent. At diversa ab his eorum procuratio, quibus extra ordinem emendi in transmarinis provinciis frumenti ac in urbem mittendi provincia committebatur, ut de Bruto & Cassio paullo ante ex Tullio vidimus; & quam proinde similem curationem extra ordinem delatam, notat singularis illa Nummi inscriptio, *Ad Frumentum Emundum Ex Senatus Consulto.* Quo etiam opportune referendus nummus aureus, à Patino nostro primum vulgatus in eadem Gente Servilia, qui spicas exhibet navigio impositas; ad innuendam nempe empti in ea curatione frumenti transvectionem. Ut mittam subsellia quibus in superiori denario duo illi togati insident ad hoc munus electi, alios eosdem quam Ædiles Curules satis arguere, quibus consueto more Sellæ Curules fuissent adpositæ. Eximii autem honoris loco habitum quondam apud Majores vestros totum hoc Annonæ curandæ munus, quale Pompeio etiam extra ordinem delatum constat, idem vero viluisse postea docet nos Boëthius, *si quis quondam populi curasset annonam, magnus habebatur: Nunc ea Præfectura quid abjectius?* Neque vero ab ÆDILIBUS PLEBIS exsulasse, Annonæ procurationem; vel ex Julii facto constat,

Lib. LIV

Lib. III. de Consol.

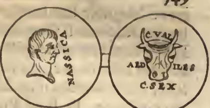
Dio lib. XLIII. ſtat, à quo ſex Ædiles conſtituti, duo Patritii, quatuor Plebeii, ex quibus poſtremis duo *Ædiles Plebis Cereales* vocabantur. Errat enim Dionis Interpres, qui præter auctoris mentem, hos Ædiles Cereales de Patritiis interpretatur. Contrarium certe ſatis evincunt duæ illæ Inſcriptiones, quas jam vidit Fulvius, ubi *Ædilium Plebis Cerealium* diſerta occurrit mentio. Haud incommode vero idem Fulvius ad ſimiles Ædiles refert denarium Gentis Fanniæ, qui illinc Cereris caput exhibet cum inſcr. ÆD. PL. ſeu *Ædiles Plebis*, & in averſa duas figuras ſedentes.

Ut inde etiam liqueat non Patriciis ſed Plebeiis Gentibus eandem annumerandam. Alias quum ad utroſque Ædiles cum Curules, tum Pebleios ludorum etiam ſpectaret procuratio, & ad priores quidem ludorum ſolemnium, ad poſteriores plebeiorum, ſeu Megalenſium aliorumque id genus, hinc petita etiam inde in iiſdem nummis ſymbola quibus utraque dignitas adumbraretur. Hinc CURULIS ÆDILITAS non ſolum Tigride, Baccho, Thyrſo, aliiſque Liberalium ſymbolis deſignata, ſed etiam Venationis, quæ vulgo cum Ludis edita, monumentis, ut in ſequenti denario Cn. Plancii; ſicut rurſus Ædiles Plebis C. Valerium & C. Sextium ſignat præclarus nummus à Cl. Seguino vulgatus, cum SCIPIONIS NASSICÆ effigie in anteriori parte, Bovis autem capite in averſa.

Reli-

Reliqua, quæ ad posteriorem hunc Nummum spectant, petat Lector ex eodem Seguino, ac insuper ex Fabro ad Illustrium Imagines Fulvii. Illud certe inde liquet, cum Sextiæ Gentis servatam in nummis memoriam, quod negabat Fulvius, tum revera plebeiam fuisse, & à Sextia, quæ Patritia erat, diversam, ut erudite jam olim contra Robortellum monuerat Sigonius. Neque vero aliter in prædicto denario sub Bovini capitis effigie designatos & expressos videas Æ D. seu *Ædiles* in nummo Gentis Corneliæ, qui novissime Fulvianæ collectioni accessit. Sicut vero Consules, Prætores, Ædiles, Sella Curuli designari paullo ante vidimus, ita etiam PRÆFECTIS URBIS eandem tribui arguit denarius Gentis Livineiæ.

Neque enim opus mea sententia cum Ursino hanc Sellam Curulem ad Præturam patris hujus Reguli referre, qui in priori nummi parte signatur. Insignis hanc in rem Dionis locus, ubi observat Præfectos Urbis à Julio Cæsare cum M. Lepido relictos, qui illo absente res Urbis administrarent, accusatos inter alia quod in eo Magistratu Sella Curuli essent usi, haud aliter Lib. XLIII.

 ter

ter ac Magiſter Equitum, verum eos adlata lege abſolutos. Adeo ut ſi Regulus iſte, in alto auctorum de Præfectura ejus urbana ſilentio, in hanc Præfectorum claſſem adſcribatur, res liquida ſit, cur ſellam Curulem, in memoriam illius Magiſtratus adpingi in denario curaverit. Et ſi ad Præfectum Urbis oculos convertamus, qui Libera Republica feriarum Latinarum cauſſa inſtitutus, & qualis etiam huic Regulo dignitas obtingere potuit, eundem vice Conſulis notum hoc munus obiviſſe, ac ut Tacitus de eodem loquitur, *qui conſulare munus uſurpet*, adeo ut ſellæ Conſularis jus tum illi fuiſſe nemo negaverit. Poſteriori quidem ævo Urbis Præfectos peculiari ac ſuperbo uſos vehiculo, & ſingulari quidem privilegio, obſervo apud Symmachum, *urbanæ faſtigium poteſtatis peregrini ac ſuperbi vehiculi uſus attolleret.* quod à ſe tamen in ea dignitate conſtitutus amolitur. Alias præter hunc Regulum, Munatium Plancum Præfectura etiam Urbis inſignem notat Gentis Munatiæ denarius. Immo quod non obſervarunt diligentes Antiquarii, CENSORIÆ etiam dignitatis: ſervata in iiſdem denariis memoria. Neque vero veriſimile videbatur, ut quum alii omnis ferme generis Magiſtratus in iiſdem ſignarentur, Cenſuræ, aliorum Magiſtratuum faſtigii, ut Plutarcho vocatur, nulla in iiſdem mentio obverſaretur. Ad eam vero omnino ſpectare mihi videtur ſequens denarius Gentis Liciniæ, quem ad Licinium Craſſum Equitatui in Gallia à Cæſare Præfectum referebat Fulvius. At liquebit facile eodem denotari tranſvectionem Equitis, qualis coram Cenſoribus fieri ſolita, ut eam deſcribit Plutarchus, ac reſpicere proinde eundem denarium ad Cenſuram à patre ejuſdem Craſſi; ut ex eodem Plutarcho ſcimus, geſtam. Quod ipſum firmat Clau-

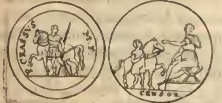
Annal. VI. 10.

Lib. X. Epiſt. 24.

In Catone Maj.

In Pompeio.

Claudii Cæsaris nummus, in quo ipse Imperator sedens pro Tribunali, ante similis Equitis transvectio cum inscr. CENSOR. Sed en utrumque cum Licinii Crassi, tum Claudii nummum.

Quamquam eodem Licinii denario, Princeps Juventutis mihi videtur ille designari, quales vulgo nobilissimi adolescentes ex Equestri ordine, ut notum, creabantur. Quod egregie etiam adstruit aureus Commodi nummus, quem possidet omni laude major Cardinalis Leopoldus ab Etruria, in quo similis plane typus stantis figuræ quæ Equum tenet, & quo designatur idem Commodus inter Principes Juventutis cooptatus, ut è Lampridiio scimus, & qua de re alibi in sequentibus. DUUMVIROS etiam QUINQUENNALES, totidem quasi in Coloniis & Municipiis Censores, ut observarunt viri docti, præter lapides antiquos signant aliquot denarii Gentis Æbutiæ, & qualem Magistratum gessisse in patria sua Hadrianum auctor est Spartianus. Neque vero QUÆSTORUM & PROQUÆSTORUM infrequens in iisdem denariis mentio, & quidem Quæstorum tum Urbanorum tum Provincialium, Proconsulis puta, aut si mavis juxta doctos antiquarios, Proconsule; qui nempe quandoque Consulari imperio provinciam administraret, qualis Silanus in Gente Junia M. SILANUS AUG. Q. PRO. COS. Non audiendus vero vir doctus & elegantis ingenii

genii amicus noster, qui Proquæstores, quorum mentio in præclara illa Inscriptione Pisana de Inferiis Caii Cæsaris Augusti Nepotis, *coram Proquæstoribus primo quoque tempore*, mavult Provinciæ Quæstores quam Proquæstores interpretari. Proquæstorum certe, ut Nummos mittam & Marmora, præter alios, Livium puta & Scriptorem belli Africani, meminit haud semel Tullius, *Lucullus Proquæstore aliquot annos*, &c. Haud omittendus vero denarius Gentis Plætoriæ, in quo hinc MONETA signatur, illinc L. PLÆTORIUS Q. *Quæstor*; ut facile intelligamus, cur *Quæstor ad Ærarium* occurrat in eodem marmore Pisano, aut *Quæstor ab Ærario*, in aliis antiquis lapidibus; vel juxta vetustæ legis fragmentum. *Q. Urb. Quei Ærarium Provinciam obtinent*. Sicut vero Ærarii publici, & pecuniæ in Provinciis administratio vulgo penes Quæstores mansit; ita Monetæ signandæ curam in Urbe modo ad Triumviros Monetales, modo ad Quatuorviros circa J. Cæsaris tempora, modo ad Tres Præfectos sub Augusto iterum redactam, quondam etiam ad Curatores quosdam ita dictos, incerto munero spectasse, eandemque vel Denariorum flandorum; vel Auri, Argenti, Æris flandi, feriundi; vel Argento etiam publice feriundo titulis signatam, non aliunde luculentius quam ex eadem moneta discimus. In ea enim crebro occurrunt III-VIR. A. A. A. F. F. *Triumvir Auro, Argento, Ære, Flando, Feriundo* vel, IIII-VIR. A. P. F. *Quatuor-Vir Argento Publice Feriundo*; ita enim mallem postrema interpretari quam cum doctis antiquariis *Argento Publico*, præeunte mihi Tullio, *Æs Argentum Aurumve publice signato*. Quo spectat Gentis Flaminiæ denarius, in quo quidam L. Flaminius Chilo legitur fuisse inter primos Quatuorviros Flandæ Monetæ.

Acad. Quæst. l. II.

Thes. Grut. CCCCXXXVII. 2. M.XXVI. 9.

Lib. III. de Leg.

Ita

Ita enim malo hæc verba interpretari PRI. FL. IIII-VIR PRI. FL. *Quatuorvir Primus Flavit*, quam juxta priorem Fulvii explicationem, ut *Primus Flamen* J. nempe Cæsaris deſignetur. Altum enim de hoc Flamine ejuſque primatu ſilentium, quem M. Antonius Divi Julii Sacerdos & Conſul potiori jure ſibi vindicat. Neque ulla etiam in eodem denario Julii mentio vel effigies, ſed expreſſa Deæ Monetæ, ſicut in aliis nummis viſitur imago, & addita Quatuorviri Flandæ Monetæ dignitas, qualis à Julio Cæſare primum inſtituta, aucto ſcilicet Triumvirorum Monetalium numero. Neque tamen ignoti mihi, ut obiter hoc addam, Primi id genus Flamines, ſeu πρῶτοι Ἀρχιερεῖς in monumentis antiquis Lapidum Nummorumque deſignati, de quibus infra alio loco. Flandæ autem Monetæ mentionem itidem videas apud Symmachum, *Flandæ Monetæ nequitiam decoquat larga purgatio*. Id vero cudendæ Monetæ munus haud mirum quandoque monetalibus inſtrumentis, Incude, Malleo, Forcipe, deſignari; ut in aliquot denariis Gentis Cariſiæ. Unde adpoſite Hieronymus; *Per exeſum montem haud paucula habitacula, in quibus ſcabræ jam Incudes & Mallei, quibus pecuniæ olim ſignatæ viſebantur*. Immo, quod alias ut opinor ignotum, Lentulus quidam in Cornelia CUR. X. FL. *Curator Denariorum Flandorum* inſcribitur. Ita ut eorum etiam nomina, quibus Julii & Auguſti ætate vulgo hæc

Lib. x. Epiſt. 21.

In Vita Pauli Eremitæ T. 1. pag. 238.

cura incumbebat, inde adhuc hodie innotescant. hic mortuo aut absente Triumviro Monetali, alium in ejus locum suffectum cum Titulo Pro Triumviri liquet ex sequenti denario, in quo C. MARIUS PRO III-VIR. describitur, additis Triumvirorum Reip. Constituendæ capitibus,

Sequiori autem ævo munus hoc signandæ pecuniæ penes Procuratores monetarum novimus exstitisse, qui pendentes à nutu Comitis Sacrarum Largitionum, ejusdem auctoritate pecuniam curabant signari. Liquet id cum ex Cassiodoro, tum Ammiano, qui eosdem

Lib. XXII. alibi *Monetæ Præpositos* vocat. In Coloniis vero, Municipiis, ac liberis Civitatibus relicta sub Imperio Cæsarum per aliquot sæcula facultas illa signandæ monetæ. Id vero non arguunt solum tot nummi ejusmodi Urbium & Coloniarum adhuc superstites cum Cæsarum quorum ætate percussi in anteriori parte effigie, sed clarius expressa in aliquot ex iis eadem facultas, Cæsarum indulgentia iis concessa. Hinc in nummo Coloniæ Patrensis sub Augusto, quem cum selectis aliis vulgavit nuper sæpe laudatus Seguinus, INDULGENTIÆ AUGUSTI MONETA IMPETRATA, & in aliis duobus Coloniæ Romulensis sub Augusto ac Tiberio, PERM. DIVI. AUG. COL. ROM. seu *Permissu Divi Augusti Colonia Romulensis.* consueto apud Livium loquendi

Lib. XXXVI. L. XXXVII. genere, *Permissu Consulis*, *Permissu Imperatoris.* Quo referendus

rendus etiam præclarus nummus Drusi; qui in aversa parte caput Mercurii exhibet, & inscr. PERMISSU L. APRONI PROCOS III. Alius itidem huc spectat nummus ejusdem Regiæ Gazæ, in qua duæ figuræ cum puero & inscr. quæ præferre videbatur eruditis antiquariis PERM. IMP. GER. Neque huic dissimilis Domitiani nummus Mediceus Corinthi percussus, PERM. IMP. COR. quomodo & in priori nummo pro GER, facile COR, legendum existimarem. Occurrit præterea nummus primæ magnitudinis apud Procerum Vestratium decus Camillum Maximi, in quo Aquila cum signis Legionum & inscr. PERMISSU CÆSARIS TIBERII. Cui suffragatur alius ejusdem Tiberii, quem jam possidet Museum Regium Parisiense, MUNIC. ITALIC. PERM. DIV. AUG. Quæ cimelia vulgo parum nota vel obiter indicasse, haud ingratum Lectori futurum reor. Neque vero repugnans id genus inscriptiones eorum sententiæ (ut existimabat singulari virtute & horum studiorum peritia insignis amicus noster) qui etiam sub Cæsaribus penes Senatum æris in urbe signandi facultatem mansisse tradiderunt. Id enim & aperte antiqui Auctores docent, & clarissime evincunt nota S.C. vulgo æreis Nummis adhuc infinita copia superstitibus impressa. At non eadem Coloniarum & Municipiorum ratio, quæ inter alia privilegia quibus à Cæsaribus ornabantur, illud etiam signandæ monetæ singulari eorundem indulgentia & permissu consequutæ, publice etiam in grati animi monumentum profiteri ambiebant. DUUMVIROS vero iisdem Coloniis deducendis, frequenter etiam nummi id genus ante oculos ponunt. Magni enim honoris loco habitum nova earum urbium jacere fundamenta, quæ totidem simulacra Urbis gen-

In Gaza Christinæ Reginæ.

tium dominæ habebantur. Hinc jam olim apud Græcos Coloniarum duces vulgo Heroïbus adscripti, & singulari quadam civium ac posterorum religione consecrati. Equidem ad Corinthum Græciæ ocellum denuo instaurandam, delectos olim Q. CÆCILIUM NIGRUM & C. HEIUM II-VIR. haud immerito colligas, quod alibi monui, ex Veneris effigie & CORINT. nomine in anteriori parte expresso. Sic eorum nomina, à quibus Colonia Carthaginem circa eadem tempora deducta, apud Tertullianum posterorum memoriæ tradita reperies, indicata etiam ea muneris parte, quam in illa instauratione Duumviri sibi vindicarunt; *ubi mœnia Statilius Taurus imposuit, solemnia Sentius Saturninus enarravit.* Id enim singularis prærogativæ haud ignoras, Urbem mœnibus cinxisse; Unde Dido sua decora apud poëtam enumerans,

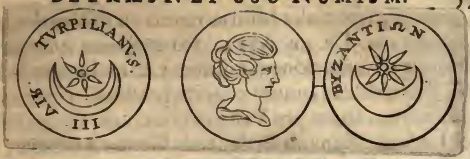
De Pallio.

mea mœnia vidi,

&in Codice Theodosiano *Murorum instructio* inter publica Principum opera refertur. Utriusque vero nominis, & Statilii Tauri & Sentii Saturnini memoriam etiamnum servant antiqui denarii. Inde autem liquet, haud immerito à Triumviris Monetalibus quæsitum Augusto decus; ab instaurata nempe ejus auspiciis haud una Colonia. Unde videas in denariis aliquot Gentis Petroniæ, hinc Augusti effigiem, illinc Sirene, Pegaso, Falcata Luna cum stella, designari Neapolis, Corinthi, ac ut primi observamus, Byzantii instaurationem. Postremum certe luculenter arguunt alii nummi, in quibus depictum vulgo illud Byzantinorum insigne, nomine eorundem adscripto. Cujus rei fidem facient sequentia ectypa, primum denarii illius, cujus meminimus, alterum nummi à Byzantinis percussi, cum inscr. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ,

Lib. 16. de Oper. Publ.

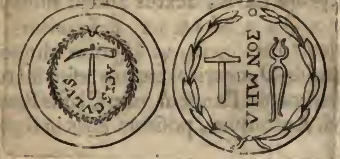
TRIUM-

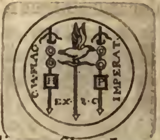
TRIUMVIROS autem illos mitto Reip. conſtituendæ, ſeu *Tricipitinam* illam Varroni dictam, quam vere arguunt tria Auguſti, Antonii & Lepidi juncta in ſequenti denario aliiſque id genus capita.

Quid jam memorem PRÆFECTOS FABRUM, quos Urſino arguere videtur Malleus in denario Gentis Valeriæ cum nomine ACISCULI adjuncto? At non Malleum eo denotari, ſed Inſtrumentum fabrile, quo ſaxa cædebantur in latomiis, cenſet vir inter eximia ſæculi noſtri ornamenta numerandus Nicolaus Heinſius noſter, & firmat veteri Gloſſario, in quo *Aciſculus*, λατόμος redditur. Ut vero de Mallei apud veteres forma lectori liceat ſecurius judicium ferre, en tibi cum eundem Aciſculi nummum, tum alium Lemniorum, cum vero Malleo & Forcipe, Vulcani utpote Dei Lemnii inſtrumentis.

Quid enumerem alia Militiæ munia in iisdem denariis expressa, ut TRIB. MIL. seu *Tribunum Militum* in Fonteia; Centurionem militem vite cædentem in Didia, duos Milites, unum pro cive prostrato pugnantem in Minucia, alium pro Vallo in Numonia? Quid dicam tot Legiones signatas in denariis Gentis Antoniæ, de quibus paullo infra? quid signa ipsa Legionum, cum additis litteris H. P. ut in sequenti denario Gentis Valeriæ, cui similem videas in Gente Claudia & Cornelia?

Quid sibi velint illæ litteræ silent Interpretes. At nihil aliud notare mihi liquet, nisi *Hastatorum* & *Principum* signa. Livius; *Hastatorum prima signa, deinde Principum erant, Triarii postremos claudebant.* Constabat nempe Legio, ut notum, ex Hastatis, Principibus, & Triariis; quorum primi sua habebant Signa seu Vexilla, illis notis H. & P. in denario distincta; Triariorum autem erat Aquila, Signum totius Legionis, quam vulgo in Medio collocant id genus Nummi. Maris autem imperium ab utroque Pompeio, Patre & Filio administratum, sub diversis tamen titulis, docent illius Familiæ Numismata, in quibus parens Pompeius PROCOS. cum prora navis, Sextus autem filius PRÆF. CLASS. ET ORÆ MARIT. describitur. Scilicet cui Classis erat Provincia, ut loquitur aliquoties Livius, qui & alibi Duumviros creatos refert ad tuendam Oram Maritimam. Eandem vero Classis Præfecti dignitatem M. Antonium, positum alias in supremo dignitatis

L.XXXVII. cap. 39.

Lib. XL. cap. 19.

gnitatis fastigio videmus etiam adoptasse ex ejusdem Nummo, qui nuper Fulviano operi accessit, in quo hinc ipse cum Cleopatra, illinc Triremis signatur, cum inscr. PRÆF. CLAS. Tutelam vero junioris Ptolemæi à Lepido Reip. nomine susceptam, Nummi ejusdem posteris consignarunt, in quibus M. LEPID. PONTIF. MAX. TUTOR. REG. dicitur. Unde præter Valerium & Justinum Ursino adlegatos, qui Tutelæ hujus meminere, Tacitus etiam illustratur; Annal. II. 61.
exemplo quo majores M. Lepidum Ptolemæi liberis TUTOREM *in Ægyptum miserant*. Alias de Pompeio Lucanus noster,

Sceptra puer Ptolemæus habet tibi debita Magne Lib. VIII.
Tutelæ commissa tuæ.

Neque aliter liberis Cotys Thraciæ Regis Tutorem datum ob infantiam Trebellienum Rufum, superiori loco apud Tacitum legas. Inter externa autem Imperia occurrit illud LEGATI PROPRÆTORE in Nummis Gentis Carisiæ cum effigie Augusti, ubi admitti non debet adlata ab Ursino Ant. Augustini, viri alias sani in litteris judicii, explicatio. Ille enim Legatos Pro Prætore dictos solum credidit, qui Legati primum in Provinciam cum Prætoribus missi, dum his discedentibus aut mortuis, eandem eorum loco administrabant. At ratio Virum doctissimum hic fugit. Notum enim Augusti ævo & sequentium dein Cæsarum Legatos Pro Prætore appellatos, non Prætorum in Provinciis adsessores aut qui iisdem succedebant, sed supremos Rectores missos ad administrandas provincias Cæsaris, sicut Populi Proconsules, qui populi provinciis præficiebantur. Ratio autem nominis obvia ex usu veteris Reip., qua Pro Consule aut Pro Prætore primum dictus, qui Consul aut Prætor destinatus ad regendas pro-

provincias vel præfecturam militarem, functus Magistratu in eodem imperio continuabatur. Clare id docet Dio, qui Pro Consules & Pro Prætores dictos tradit in Castris Pompeii Consules & Prætores prioris anni, aliis non suffectis. Ita crevit paulatim in eadem Rep. Pro Prætoris militaris appellatio frequens apud Livium aliosque, quæ postea ab Augusto ad Rectores militarium Provinciarum translata; dum Pro Consules dicti, ut notum, qui præerant pacatis Populi Provinciis. Neque tamen reperta primum sub Augusto conjuncta Legati Proprætoris appellatio, ut Dio videtur innuere, sed jam recepta libera adhuc Rep. de iis qui vice Prætorum, sub Pro Consulis aut Imperatoris auspiciis, parti exercitus aut Provinciæ præerant. Egregie id præter lapidum auctoritatem confirmat denarius Gentis Publiciæ, in cujus anteriori parte, GN. MAGNUS IMP. in aversa vero M. POBLICI, LEG. PROPR. ut intelligamus hunc Poblicium à Pompeio, qui tum exercitui summo cum imperio præerat, adsumptum in partem curæ militaris, aut regendæ Provinciæ. Sciendum enim in divisione Provinciarum facta à Triumviris Pompeio, Crasso, Cæsare, quæ singulis obtigerant, eas Legatorum opera eosdem administrasse. Accedit huic alius denarius in Gente Cæcilia, in quo P. CRASSUS. JUNI. LEG. PROPR. signatur; qui nempe Scipionis in Africa Legatus fuit. At vero sub Cæsaribus, dicti non solum Legati Proprætore, sed etiam LEGATI AUGUSTI; quasi totidem Cæsaris in commissis Provinciis Adsessores, ut prior appellatio curam militaris provinciæ, altera demandatam à Cæsare jurisdictionem argueret. Hinc idem Carisius, quem LEG. PROPR. seu *Legatum Proprætore* inscriptum paullo ante diximus, in nummo Eme-

Lib. XLI.

Emeritæ cuso, in alio ejusdem urbis Nummo Legatus Augusti inscribitur P. CARISIUS LEG. AUG. in Hispania nempe Lusitanica, ad quam regendam missus ab Augusto. Illæ enim duæ, Lusitania, in qua Emerita, de qua magnifice Ausonius, In Gaza Christinæ Augustæ.

Submittit cui tota suos Hispania fasces,

& Tarraconensis à Legatis Cæsaris, Bætica autem à Populi Magistratu, ut ex Strabone ac Dione liquet, regebantur. Conjuncta etiam vulgo, ut notum, utraque appellatio, ut *Legati Augusti Propratore* dicerentur, quod non solum arguunt lapides antiqui, sed aliquot etiam Græci Cæsarum Nummi, in quibus Πρέσβεις Ἀντιστράτηγοὶ τοῦ Σεβαστοῦ non semel nuncupantur. Ita præclarus nummus Hadriani Mediceus, ΕΠ ΕΙΤΕΙ ΡΟΥΦΟΥ ΠΡΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙ. ΤΟΥ ΣΕΒΑΣ. ΒΙΖΥΗΝΩΝ, hoc est, *sub Itio Rufo Legato & Propratore Augusti, Bizyenorum*. Thracia nempe, in qua Urbs illa Bizyenorum ac proinde Socrati Βιζύη τῆς Θρᾴκης dicta, inter Provincias Cæsaris remanserat; utpote ex earum numero, quæ post divisionem Provinciarum ab Augusto institutam in Provinciæ formam redacta fuerat, & quidem sub Vespasiano, ut observat Tranquillus. Tales autem Provincias non Populo sed Cæsari accessisse diserte juxta [a] Strabonem docet [b] Dio; ac in specie de Thracia firmant Lapides antiqui. AUGUSTI vero nomen in eodem nummo non Legato solum sed Proprætori etiam postpositum, sicut in Inscript. Dolabellæ, LEG. PROPR. DIVI AUGUSTI. ET TI. CÆSARIS AUGUSTI. Eosdem vero Legatos Augusti seu Rectores Cæsaris Provinciarum, Proconsules etiam dictos recte negat ad Spartianum Salmasius, nec debuit nuper vir doctus id in dubium vertere. Conjuncta enim nonnunquam harum dignita-

Item in Gaza Regin. Christin.

Hist. Eccl. l. IV. c. 15.

[a] L. XVII.
[b] L. LIII.

Thes. Grut. CCCXCVI. I.

tum nomina in priscis elogiis, distinguenda tanquam munera variis temporibus gesta, quibus fiebat, ut qui Proconsul Populi Provinciam administraverat, postea ut Legatus Cæsaris alicui ex ejusdem Provinciis præficeretur, aut vicissim. Ita, ut sexcenta mittam, Proculum quendam signari videas in inscriptione veteri apud
CCCLXI. I. Gruterum, Legatum Proprætore Numidiæ; Consularem Thraciæ, Siciliæ, Præsidem Provinciæ Byzacenæ, Proconsulem Africæ, aliisque adhuc honorum insignibus decoratum; quos certe ab uno viro gestos eodem tempore nemo facile arbitrabitur. Haud aliter nempe ac Balbinus, *Rector Provinciarum infinitarum* Capitolino describitur. Nec obscura etiam PROCONSULUM mentio in Numismatibus antiquis, qui vel ante, vel post divisionem Provinciarum ab Augusto institutam, regendæ alicui Provinciæ fuerant præpositi. Prioris generis suppeditat præclarus nummus Laodiceæ percussus in honorem Appii Clodii Pulchri, Ciliciæ ante Ciceronem Proconsulis, inscriptus AP. PULCHER. AP. F. PRO. COS. quem apud antesignanos duos antiquariorum Ursinum ac Seguinum expressum videre licet. Posterioris autem Proconsulatus, post divisionem nempe Provinciarum Cæsaris & Populi, rariores aliquot Nummi memoriam adhuc servant. Hoc vero beneficium iidem præstant, ut qualis tum status fuerit illarum Provinciarum, inde possit indubie colligi, an Cæsaris scilicet vel Populi. Crebra enim mutatio earumdem accidit post primam divisionem ab Augusto institutam; ut nempe Provinciæ Cæsaris in Provincias Populi haud semel fuerint translatæ, aut vicissim; sicut præter Dionem, ex Scriptoribus Historiæ Augustæ, & coævis monumentis liquet. Hinc factum ut pro ratione hujus permutationis, Præfecti

fecti illarum Provinciarum aliquando Proconsules aut Prætores, dum illæ erant Populi, aliquando Legati & Proprætores, quum factæ sunt Cæsaris, dicerentur. Temporum itaque habenda hic ratio, quod viris doctis non semel imposuit, & proinde eorum monumentorum, ex quibus ea de re constare potest. *Cyprum* quidem, quam primo sibi vindicaverat, mox recepta ejus loco Delmatia, Populo concessit Augustus; unde eandem inter Populi Provincias relatam à Strabone ac Dione videas. Eodem vero imperio adhuc regebatur Flaviorum temporibus, ut liquet ex nummo, quem novissime vulgavit Cl. Seguinus, inscripto, ΑΝΘΥ. ΕΠΡΙΩ ΜΑΡΚΕΛΛΩ ΚΥ. h. e. *Proconsule Eprio Marcello, Cypriorum.* Iis enim temporibus floruisse nobilem hunc delatorem Tacitus & Quintilianus satis arguunt. Illud vero hic obiter monebo figuram quæ in eadem Nummi parte signatur, haud aliam revera esse quam Venerem Cypriam, quæ Ἀφρόδιτος iisdem vocabatur, & veste ac corpore muliebri, natura virili & barbata ab iis culta, ut ejus simulacrum describunt alicubi [a] Servius & [b] Macrobius. Ad similem vero Cypriorum Rectorem spectare videtur æreus quidam Claudii nummus inscriptus, ΕΠΙ ΚΟΜΙΝΙΟΥ ΠΡΟΚΟΥΛΕΙΟΥ ΚΥΠΡΙΩΝ, *sub Cominio Proculeio Cypriorum.* Ex quo præterea discimus, ad eandem forte Cominiorum gentem, cujus frequens mentio in lapidibus antiquis, referendos nummos illos, quos sub Proculeiæ gentis nomine edidere nuper minus accurate diligentes antiquarii; quum vel superior nummus doceat Cominios inter alia cognomen habuisse Proculeiorum, neque istud inter Gentium Romanarum nomina, sed cognomina collocandum. *Achaia* vero Proconsularis etiam Provincia sub Augusto, ad Cæsarem autem translata

[a] Ad Æn. II.
[b] Saturn. I. III.
Vid. Thes. Grut.

Lib. III. sub Tiberio, ut observat Annalium Scriptor, *Macedoniam & Achaiam onera deprecantes levari in præsens Proconsulari imperio, tradique Cæsari placuit.* Haud frustra vero *in præsens* additum à gravissimo Authore. Rediit enim eadem Achaia brevi ad Populum, puta sub Claudio, ut cum ex Suetonio, tum ex Claudii nummis Mediceis liquet Patris in Achaia percussis, cum inscr. ΜΙΝΔΙΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΠΑΤΡΩΝ. Huic consentaneus ab Occone descriptus, ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝ. *Bithynia* Proconsularis itidem Provincia sub Augusto, ejusdem adhuc juris mansit sub Claudio; ut si non aliunde ex nummis utique liqueret Nicomediæ Provinciæ illius Metropoli signatis; qualis iste hinc cum Claudii effigie, illinc cum adscripto nomine ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ.....ΣΚΟΥ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, nempe *Tarquitio Prisco Proconsule*; sicut nummum istum vetustate exesum legebam & explicabam Cl. vestro Gottofredi. Haud absimilem postea in Gente Tarquitia editum à Cl. Patino animadverti, cum Neronis effigie, ac in aversa parte expressum nomen Μ. ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ ΠΡΕΤΑΝΙΚ. ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΡΑΤΤΩΝΤΟΣ ΝΕΙΚ. *M. Tarquitio Pretanico Proconsule faciente, Nicomedensium.* Ut ita circa extrema Claudii & initia Neronis, Bithyniæ eundem præfuisse superiores nummi evincant.

Pro ΠΡΕΤΑΝΙΚ, seu *Pretanico*, mallem equidem ΠΡΙΣ-

ΠΡΙΣΚΟΥ, seu *Priscum* in eodem legere, cum fide superioris nummi mihi apud vos inspecti, tum motus auctoritate Taciti, qui diserte hujus Tarquitii Prisci, tanquam functi Bithyniæ Proconsulatu circa eadem tempora meminit; *Damnatus iisdem Consulibus* TARQUITIUS PRISCUS *repetundarum*, BITHYNIS *interrogantibus*. Annal. XIV. 46. Ut certe inde liqueat, & veteres auctores ejus meminisse, de quo nihil sibi lectum observabant celebres antiquarii, neque dubitare eosdem debuisse, an per litteras illas ΝΕΙΚ. Nicopolis, an vero Nicomedia designaretur. Sub eodem Nerone alium ejusdem Bithyniæ Proconsulem, Attium nempe Laconem, exhibet nummus Cl. Seguini, ΕΠΙ ΑΤΤΙΟΥ ΛΑΚΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, infra ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *sub Attio Lacone Proconsule, Nicæensium*. Sub Flaviis Proconsularis adhuc eadem Bithynia, ut arguit alius Nummus Nicomedensium supra jam alia occasione à nobis excussus, .ΛΑΝΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ, *Plancio Varo Proconsule*. Sub Trajano eandem mansisse Proconsularem, liquet alias ex Dione Chrysostomo, Orat. XLVII. qui in ea oratione quam in Patria habuit, Prysa nempe urbe Bithyniæ, Proconsulis illius Provinciæ mentionem facit. Neque tamen ob superiores illas Nummorum inscriptiones Tacitus ideo arguendus, qui Marcellum Bithyniæ Rectorem sub Tiberio, Prætorem non autem Proconsulem vocat, sicut mallet Lipsius, *Marcello Bithyniæ Prætori objectum*. Bithynia scilicet una ex decem Populi Provinciis, ad quas regendas mittebantur viri Prætorii, sicut Consulares regebant duas nobiliores Provincias Asiam & Africam, quod Strabo ac Dio tradidere. Prætor itaque Tacito vocatur ratione Provinciæ Prætoriæ, qualis erat Bithynia, haud aliter ac Cyprus Prætoria Provincia vocatur ali-

Lib. XIV. alicubi Straboni; quod nempe Viri Prætorii ad eas regendas mitterentur, non autem Consulares; quamquam revera in Nummis aliisque publicis monumentis Proconsules vocari soleant, quod omnibus Provinciarum Populi Rectoribus tam Consularibus quam Prætoriis, communis esset Proconsulis appellatio, ut aperte Dio innuit, & firmant aliunde Nummi ac Lapides antiqui. Lipsium decepit Prætoris appellatio, qua Cæsaris, non Populi Magistratum credidit designari, quum priores tamen non Prætores simpliciter, sed vulgo Legati, Legati Augusti, Legati Proprætore, aliquando etiam Legati Prætorii, ad distinctionem nempe Consularium, dicerentur: Alias vero hæc Bithynia cum Propontide accessit postea Provinciis Cæsaris sub Hadriano, cujus loco Pamphiliam Populo concessit, ut
Pag. 714. observo apud Dionem in Excerptis Constantinianis. Tum vero illius Rectores non Prætores amplius aut Proconsules, sed Legati Augusti & Ἀντιστρατηγοὶ dicti,
Thes. Grut. M. XCIV. quemadmodum vocantur in aliquot Inscriptionibus antiquis, de quarum ætate inde potest judicium fieri. Quamquam jam ante sub Trajano accessisse Bithyniam Provinciis Cæsaris arguere videatur Plinius junior eidem à Trajano præpositus, & quidem *Legatus*
Thes. Grut. CIƆXXVIII. 5. *Proprætore*, juxta Inscriptionem antiquam, in qua dicitur LEGAT. PROPR. PROVINCIÆ PONTI CONSULARI POTESTATE; quod præterea pluribus ex eodem Plinio adstruere alicubi conatur erudi-
Var. Lect. l. IV. c. 3. tissimus Sam. Petitus. Verum ut mittam adlata modo utriusque Dionis testimonia; aut quod non *Bithyniæ* simul, sed *Ponti* duntaxat *Legatus* vocetur in memorata Inscriptione, quæ Provinciæ alioquin, ut vel ex Strabone ac Dione constat, ab uno Rectore solebant administrari, & una proinde signari in monumentis id genus

genus

nus antiquis; non ordinarium videtur fuiſſe illud Plinii imperium, ſed extra ordinem ad ordinandas provincias Ponticas; quales extraordinarios Magiſtratus miſſos ſubinde à Cæſaribus in Proconſulares Provincias aliunde etiam ſcimus, qua de re mox in ſequentibus, idque, ut videtur, vi juris illius ſeu imperii Cæſarum Proconſularis, de quo ſuo loco. Sic data etiam Plinio, quod ſolemne eo caſu, ut ex aliis etiam Nummis modo evincetur, non *Legati* ſolum, ſed præterea *Conſulari Poteſtate* facultas Syriam, &c. Alias jam ante Auguſti tempora, Bithyniæ Rectorem C. Papirium Carbonem arguunt duo Nummi æreì Nicææ & Nicomediæ percuſſi, uterque cum inſcr. ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ, *ſub Caio Papirio Carbone*. Urſini errorem jam refutarunt diligentes antiquarii, qui Nicæenſes de Corſicæ populis interpretabatur, ac ad Caium Carbonem Sardiniæ Præſidem ſimilem nummum referebat. Neque vero ſolum id refellit alter nummus Nicomedenſium à Patino editus, ſed Dio præterea, qui à Caio Carbone Bithyniam adminiſtratam alicubi teſtatur, quod jam monuit Cl. Seguinus. Lib. xxxvi. *Syriam* autem, utpote inter Cæſaris Provincias, à Legatis proinde Auguſti adminiſtratam, Silano puta ſub Tiberio, Quadrato aut Ceſtio ſub Claudio ac Nerone, arguunt itidem antiqui Nummi Antiochiæ ſignati, ΕΠΙ ΣΙΛΑΝΟΥ, vel ΕΠΙ ΚΕΣΤΙΟΥ, vel ΕΠΙ ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, quibus addendum eſt ſequens ectypum è nummo veteri, ſed vetuſtate attrito ac proinde paullo inconcinnius hic expreſſum cum Ariete & ſtella, ſolito Antiochenſium ſymbolo,.

In Gaza Reginæ Christinæ.

Factum vero ſequutis temporibus, ut iidem Legati Auguſti, non Proprætores ſolum, ſed Conſulares etiam digniori vocabulo, à geſto nempe magiſtratu vocarentur. Hinc inducta rurſus illa Provinciarum diſtinctio, ut Conſulares Cæſaris Provinciæ, Proconſulares vero Populi, veteri ſcilicet vocabulo dicerentur. Clare id exprimit Capitolinus: *Provincias ex Proconſularibus Conſulares, aut ex Conſularibus Proconſulares aut Prætorias pro belli neceſſitate fecit.* Qui locus, ut recte colligit ὁ πάνυ Salmaſius, nihil aliud arguit quam permutationem Provinciarum Populi & Cæſaris factam à M. Aurelio, pro ingruentibus nempe caſibus, ut alias contigiſſe paullo ante videbamus. Conſulares ergo tum dictæ illæ Provinciæ in quas Conſulares Legati à Cæſaribus mittebantur, ad diſcrimen earum in quas mitti ſolebant viri Prætorii aut Senatores. Ita Conſulares evaſerunt inter alias Syria, Britannia, Germania, Hiſpania, & ſucceſſu temporis Thracia, Mœſia etiam utraque ac Dacia, ut liquet ex auctoribus & monumentis antiquis. Nonnunquam etiam dicti Præſides id genus *Conſulari Poteſtate*, aut juxta Tullium, *Conſulari Imperio*, cujus rei exemplum præbet illuſtris nummus Mediceus, cujus ſenſum non adſequebatur eruditus Gazæ illius Cuſtos. Percuſſus ille à Smyrnæis temporibus Caracallæ, cum inſcriptione in averſa parte ΕΠΙ Ε. ΕΧΟΝ. ΥΠΑΤΟΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝ. ΕΥΤΥΧΟΥ, ita enim lego & explico, hoc eſt, *ſub Aurelio Antonino Euty-*

In M. Aurelio.

Eutyche habente Consularem Potestatem; nempe Ἐξουσίαν Ἔχοντος Ὑπάτου, ut prima verba legenda sunt. Ubi Ἐξουσίαν Ὑπάτου, *Consularem* vocat, *Potestatem*, haud aliter ac τιμὴν & ἀρχὴν αὐτοκράτορα summum pace & bello imperium dixerunt scriptores Græci. Ejusmodi vero Consularis Potestatis crebra occurrunt exempla in priscis monumentis, sicut in commemorata paullo ante Plinii Junioris Inscriptione, ubi Legatum Provinciæ Ponti vocari vidimus CONSULARI POTESTATE. In quo autem vis fuerit illius Consularis Potestatis, aperte docet alicubi Appianus, qui in Syriam Prætores missos scribit, ἵνα ἔχοιεν ἐξουσίαν καταλόγου τι στρατιᾶς καὶ πολέμου οἷα Ὕπατοι· *ut haberent potestatem delectus militum & belli instar Consulum*. Hæc autem Potestas Consularis, militum nempe agendi delectum, Præsidibus Provinciarum tam Populi quam Cæsaris ab Augusto sublata, ut Dio tradidit, ac peculiari proinde imperio indigebat. Smyrna vero, cujus mentio in superiore nummo, una erat ex liberis civitatibus conventus Asiatici, quod vel arguit nummus, quem descripsere diligentes antiquarii, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ. Unde & inter *Socios* etiam relati alicubi à Cicerone Smyrnæi, *nocturnus introitus in* SMYRNAM *quasi in hostium urbem, quæ est fidelissimorum antiquissimorumque* SOCIORUM. Ad quam proinde urbem aliasve liberas ejusdem Asiæ regendas præter ordinarios Asiæ Proconsules, pro oblatis casibus extra ordinem nonnunquam mittebantur moderatores, qualem διορθωτὴν τῶν ἐλευθέρων πόλεων vocat [b] Arrianus, [a] Lucianus autem ἁρμοστὴν τῆς Ἀσίας. Ita sub Antoninis Herodem Atticum ac Sophistam Polemonem Præfectos liberis Asiæ civitatibus, quarum princeps juxta Ephesum Smyrna, auctor est Philostratus. Pergami quoque & Smyrnæ præfectu-

In Syriacis.

Lib. LIII.

Goltzius & Occo.

Philip. XI.

[a] Dissert. lib. III. c. 7.

[b] De Morte Peregrini.

L. I. & II. de Vit. Soph.

Lib. LXXIX. ram à ſe ſub Macrino geſtam Dio teſtatur. Neque aliter Maximum ſub Trajano miſſum ad ordinandum ſtatum liberarum Achaiæ Civitatum docet in Epiſtolis
Lib. VIII. Epiſt. 24. Plinius, haud aliter ac ſub Tiberio miſſum ad reſtaurandas collapſas terræ motu Aſiæ urbes virum prætorium apud Tacitum ac Dionem legimus. Talis itaque ſub Caracalla hic Aureſius Eutyches ſuperiore nummo expreſſus, qui Smyrnam nempe aliaſque adhuc forte Aſiæ urbes regebat Conſulari Poteſtate, ſeu ut Tullius
Philip. XI. loquitur de Trebonio Smyrnæ occiſo, *conſulari imperio*
Pro Flacco. *Aſiam obtinentem*, & de Lucullo alibi, cum *Aſiam Provinciam Conſulari imperio obtineres.* Quamquam diverſi, ut jam innui, ab Aſiæ Proconſulibus, extraordinarii iſti Rectores in eandem Aſiam miſſi, iique ut pluri-
Annal. II. 47. mum prætorii, *ne*, quod obſervat Tacitus, *Conſulari obtinente Aſiam, ſimulatio inter pares & ex eo impedimentum oriretur.* Equidem Proconſularis vulgo Aſia, ut no-
Lib. XXII. tum, ſeu Proconſulari Poteſtate, ut Ammianus aliquoties de eadem loquitur, adminiſtrata; unde & Proconſulis Cæſennii Pæti mentio in Nummo Domitiani Regiæ Gallorum Gazæ, qui horum Smyrnæorum cum Epheſiis, inter quos crebra alias diſſidia, concordiam notat, ΑΝΘΥ. ΚΑΙϹΕΝ. ΠΑΙΤΟΥ ΟΜΟΝΟΙΑ ϹΜΥΡ. ΕΦΕ. h. e. *Proconſule Cæſennio Pæto, Concordia Smyrnæorum, Epheſiorum.* Meminit quoque Cæſennii Pæti Joſephus, quem à Veſpaſiano Syriæ Rectorem conſtitutum docet, ſed apud quem corrupte Κε-
Bell. Jud. l. VII. c. 21. & c. 27. σέννιος Πέτος legitur aliquoties pro Καισέννιος Παῖτος, vel fide ſuperioris Nummi. Iiſdem Aſiæ Proconſulibus adſcribendus etiam quidam Voloſenna ex præclaro Nummo ejuſdem Regiæ Gazæ, Neronis temporibus percuſſo cum inſcr. ΟΥΑΛΟΣΕΝΝΑ ΑΝΘΥΠΑΤΩ ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΑΝΚΥΡΑΝΩΝ, h. e. *Voloſenna Proconſule,*

ſule, *Julienſium*, *Ancyranorum*. Phrygiæ nempe majoris hæc Ancyra Ptolemæo commemorata, diverſa ab altera Galatiæ Metropoli, ut colligo cum ex conjunctione Julienſium ejuſdem Phrygiæ incolarum, tum ex addito Proconſulis nomine, Galatia enim Cæſaris Provincia, ut liquet ex Eutropio & lapidibus antiquis; Phrygia vero pars Aſiæ Proconſularis, cujus Rector deſignatur hic Voloſenna. Ita conjuncti rurſus hi Julienſes & Ancyrani cum inſertis inter utroſque Salonitis in quodam Antinoi nummo, quem vulgavit Triſtanus. Cæteroquin totam illam cum Proconſulum tum Legatorum Proprætore diviſionem ab Auguſto inſtitutam accurate narrat Dio, ſed in cujus explicatione mire hallucinatus eſt Interpres. Frequenter certe in tradendis id genus Magiſtratuum nominibus lapſos videas Appiani, Dionis, aliorumque Interpretes, & qui ſeſe illis manciparunt; dum diſtincta in Provinciis Proconſulum, Proprætorum & Procuratorum nomina non ſemel confundunt. Sic Flaccum Syriæ Præſidem, quem ὑπατικὸν vocat Joſephus, male Interpres *Proconſulem* vertit pro *Conſulari*, quales vulgo Syriæ Legati; atque ita perperam è Cæſaris Provincia Populi Provinciam facit. Sed gravius adhuc errat Interpres Philoſtrati, qui è Romano Syriæ Præſide Principem quendam ejuſdem tractus fingit, dum τῆς Συρίας ἄρχοντα vertit alicubi, *cum Syriæ quidam princeps*; quo tempore ſcilicet Syria Romanis obnoxia Cæſaris Legato ſuberat. Commune enim Ἄρχοντος & Ἡγεμόνος nomen Præſidibus Provinciarum, quocunque tandem ſeu Proconſulum, Conſularium, vel Legatorum Proprætore titulo eaſdem adminiſtrarent. Diſerte quidem de nomine Ἄρχοντος id obſervat Dio, & utrumque vel in Provincialibus Cæſarum Nummis obvium; quam-

Lib. XVIII. Antiq. c. 8.

Lib. I. de vit. Apoll.

Lib. LIV.

quam Ἡγεμόνος nomen Cæsarum Legatis Strabo videatur vindicare. Ubi enim agit de hac ipsa Provinciarum divisione, & diversis in iisdem Populi ac Cæsaris Magistratibus, Καὶ εἰς μὲν τὰς Καίσαρος ἡγεμόνας καὶ διοικητὰς πέμπει· *In Cæsaris quidem Provincias Præsides & Procuratores mittit.* Ita enim omnino corrigi debuit in Græco textu, & verti à Latino interprete. Duo quippe, ut notum, præcipui Cæsarum Ministri in eorundem Provinciis, Legati & Procuratores, illi qui toti Provinciæ præerant, hi qui pecunias Cæsaris in iisdem colligebant, easdemve militibus distribuebant, priores Ἡγεμόνες, posteriores διοικηταὶ, (vulgo Ἐπίτροποι) eo loco nuncupati: exemplo nempe Βασιλικῶν διοικητῶν, seu Dispensatorum Regiæ pecuniæ, quorum Polybius meminit in Excerptis, & quales οἱ ἐπὶ τῆς διοικήσεως vocantur Demostheni. Accedere Straboni videtur nummus Antonini Pii Mediceus, Plotinopoli in Thracia, quæ Cæsaris ut diximus Provincia, percussus cum Præsidis nomine, ΗΓ. ΠΟΜΠ. ΟΥΟΠΕΙΣΚΟΥ ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟΛ. *Præside Pompeio* vel forte *Pompilio* aut *Pomponio Vopisco*, *Plotinopolitarum*. Plotinopolis nempe urbs à Trajani conjuge nomen sortita, sicut ab ejusdem sorore in vicino tractu Marcianopolis, cujus loci nummi itidem in superioribus adlati. Immo ut Ἡγεμόνος Strabo, ita *Præsidis* etiam nomen tanquam Cæsaris Provinciarum Rectoribus proprium & à Proconsule distinctum vindicant nonnunquum Romani Scriptores. Vulcatius, *An ego Proconsules an Præsides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & Antonino Provincias datas credunt, ut luxurientur.* Ubi per Proconsules Populi Magistratum, per Præsides Legatos Cæsaris vides designari. Quin postea distincti iidem Præsides cum à Proconsulibus tum à Legatis, ut præter antiqua marmora liquet ex scri-

Lib. XVII.

Pag. 126.

In Avidio Cassio.

scriptoribus Historiæ Augustæ. Commune tamen, ut jam innui, Ἡγεμὸν nomen Rectoribus Provinciarum tam Populi quam Cæsaris; ut præter alia innuit nummus itidem Mediceus Philippopolitarum in Macedonia Proconsulari Provincia sub eodem Pio percussus, ΗΓΕ. ΓΑΡΓΙΛΙ. ΑΝΤΙΚΟΥ. i.e. *Præside Gargilio Antiquo.* Hinc Dione Cassio apud Photium Rectore Africæ Proconsularis Provinciæ, Ἀφρικῆς ἡγεμόνευσεν, Pag. 106. quod male Schottus expressit, *in Africa Dux fuit*, quum Bibl. vertere debuisset, *Proconsul Africam rexit.* Eodem nempe modo, quo in Dionis Excerptis legitur Aufidius Victorinus Ἀφρικῆς ἡγεμονεύσας. h.e. *cum Africæ Proconsul* Pag. 726. *esset*, ut bene ea verba expressit decus harum litterarum Henr. Valesius.

GESTA vero præcipua Familiarum id genus ac Illustrium Togatorum ita iidem Nummi complectuntur, ut in illis adhuc hodie spectare liceat nobilissimorum civium Tropæa, Triumphos, Templorum aut Ludorum Dedicationes, Viarum Munitiones, Aquarum ductus, Fabricas, Leges latas, Adoptionis Symbola aliaque præclara bello aut pace suscepta, multaque ex iis aliunde vel ignota vel obscura. Neque enim fidem singulis detrahet, quod de falsis vel emendicatis Familiarum id genus titulis aut imaginibus apud Livium lego; *Nec facile est*, inquit, *aut rem rei, aut auctorem auctori præferre. Vitiatam memoriam funebribus laudibus reor*, FALSISQUE IMAGINUM TITULIS, *dum Familia ad se quæque famam rerum gestarum honoremque, fallente mendacio, trahunt.* Unde & alibi similis adfert fraudis exemplum, ubi agit de imagine L. Minucii, cui Tribuni Plebis nomen falso fuerat adscriptum; *sed ante omnia refellit* FALSUM IMAGINIS TITULUM *paucis ante annis lege cautum, ne Tribunis Collegam*

Ad Gesta Illustrium Romanorum.

Lib. VIII. c. 40.

Lib. IV. c. 16.

cooptare liceret. Sicut vero indulsisse sibi nonnunquam Quirites vestros, in dedicandis Majorum suorum Imaginibus, ita in iis quæ publice auro, argento, ære incisæ, minus fraudis aut imposturæ commissum facile licet augurari. Africæ quidem domitorem non Scipionem solum CORNELIA Gens ostentat, sed CESTIÆ etiam EPPIÆ, NORBANÆ gentibus signatum Africæ caput cum Elephantis proboscide haud absimilis decoris communionem adserit. Alium Scipionem, Pompeii nempe Socerum, signat insignis denarius Gentis Cæciliæ, cum Iside & litteris G. T A. seu *Genius Tutelaris Ægypti*, ut eosdem ex Servio erudite interpretatur Fulvius.

Ita præter expressa in iis ÆMILII de Perseo, aut SULLÆ de Jugurtha, aut J. CÆSARIS de Gallis Germanisque nobilissima Tropæa, alia quoque videas haud contemnenda. M. LEPIDI certe XV annorum adolescentis virile facinus arguit statua ejusdem Equestris cum Tropæo, & præclara nummi inscriptio M. LEPIDUS XV. A. PR. H. O. C. S. iisdem ferme verbis quibus à Valerio describitur; ut jam notavit Fulvius, *M. Lepidus Annorum Quindecim Prætextatus Hostem Interemit, Civem Servavit*. Immo nec de Jugurtha solum Tropæum, sed idem vinctis post tergum manibus, à Boccho Rege Syllæ in solio sedenti traditus occurret; ut jam testis oculatus Plutarcho facile fidem præstes, non semel adferenti Sullam in annulis capti-

Lib. III. cap. I.

captivi Jugurthæ imaginem gestasse; quod ipsum à Valerio etiam alicubi traditum, & à Fulvio etiam animadversum. Nec commemoro hic aut M. MARCELLUM ferentem spolia opima Jovi Feretrio, aut varios METELLORUM, SCIPIONUM, JULIORUM, aliorumque id genus triumphos, qui genuinam Romæ Triumphantis imaginem nobis ante oculos ponunt. L. certe Æmilium triplici Triumpho insignem præter Fastos, clare ejusdem Nummus cum inscr. TER PAULLUS inspiciendum præbet. Immo non privatorum solum, sed ipsius Populi Rom. Fortitudinem exprimere videtur Fulvio sequens denarius Gentis Liciniæ, cum litteris FORT. P. R.

Quamquam, ut verum fatear, mallem easdem *Fortuna Populi Romani* interpretari, consueta magis in Nummis antiquis formula, sicut FORTUNA AUGUSTI in iisdem frequens, & in Græcis aliquot nummis ΤΥΧΗ ΕΦΕΣΙΩΝ, ΤΥΧΗ ΤΑΡΣΟΥ, ΤΥΧΗ ΚΑΡΧΕΔΟΝΙΩΝ, seu *Fortuna Ephesiorum*, *Fortuna Tarsi*, *Fortuna Carthaginensium*. Solemnes vero LUDORUM editiones, *Apollinarium* puta, *Liberalium*, *Cerealium*, *Floralium*, non solum signant iidem, quos vocant, Consulares Nummi, sed à quibus etiam primum fuerint instaurati. Præclari hanc in rem duo denarii, alter Gentis Memmiæ cum inscr. MEMMIUS ÆDIL. CERIALIA PRIMUS FECIT; alter Serviliæ, FLO-

FLORA. PRIMUS. seu *Floralia Primus Fecit.*

De Cerealibus aut Floralibus ludis non repetimus quæ vulgo nota, & ab Ursino ad explicationem horum denariorum adferuntur. Consuli etiam de priori Nummo poterit Politianus vester, qui eum apud urbis suæ Principem Laurentium Mediceum vidisse testatur in Cap. LXXXV. præclaro Miscellaneorum opere. Neque enim quæsitum inde Familiæ decus, quod Memmius nempe aliquis aut Servilius PRIMUS Ludos id genus FECIT. Lib. XXXIV. cap. 54. Id enim in simili argumento frequenter à Livio observatum videas; *Megalesia Ludos Scenicos C. Atilius Serranus & L. Scribonius Libo Ædiles Curules* PRIMI FECERUNT. Idem alibi de Ludis Apollinaribus stata die à Lib. XXVII. cap. 23. P. LICINIO Varo Prætore institutis, *P. Licinius Varus Prætor Urbis, legem ferre jussus, ut hi ludi in perpetuum in statum diem voverentur. Itaque ipse* PRIMUS *ita vovit* FECITQUE *ante diem* III. *Non. Quintil. is dies deinde solennis servatus.* Ex quo loco insuper illustrantur duo Gentis Liciniæ denarii, in quibus per desultorios equos designati Apollinares ludi, & constat ad quem Prætorem ejusdem Gentis, quod Ursinum fugit, horum institutio sit referenda. Haud minus frequentes etiam cernas TEMPLORUM dedicationes, utpote ab illustribus viris supremisque Magistratibus fieri tantum solitas; adeo ut quondam penes solum Consulem aut L. IX. c. 46. Imperatorem jus fuisse Templi dedicandi idem Livius ali-

alicubi doceat. Ita occurrit in Gente Cassia Ædes VESTÆ à Q. Cassio dedicata, quo nomine ejusdem Nummus à Trajano restitui meruit; Ædes autem VENERIS ERYCINÆ in sequenti nummo Gentis Considiæ.

Refert illum nummum Fulvius ad Templum Veneris Erycinæ, quod prope Collinam portam visebatur. Quamquam quum istud in monte situm appareat in eodem nummo, haud incommode meo judicio referri posset ad ipsum Siculum Veneris Erycinæ Templum, revera in Colle & Arce positum, ac à Tiberio instauratum, ut auctor est Tacitus; *Et Segestani Ædem* VENERIS *Montem apud* ERYCEM *vetustate delapsam restaurari postulavere; nota memorantes de origine ejus & læta Tiberio. Suscepit curam libens ut consanguineus.* Annal. IV. 43. Suetonius vero id Claudio tribuit, *Templum quoque in Sicilia* VENERIS ERYCINÆ *vetustate collapsum, ut ex ærario Populi Romani reficeretur, auctor fuit.* In Claudio. Ipsum vero JOVIS CAPITOLINI Templum conspiciendum præbet denarius Gentis Petilliæ, ut illius formam inde colligere adhuc hodie liceat. Mitto HONORIS Ædem in Durmia & Mucia, CLEMENTIÆ in Julia, ut quando aut à quibus Templa ac delubra id genus erecta sint vel restaurata non aliunde certius constet. Idem quoque beneficium aliis publicis urbis operibus præstant, quæ in iisdem denariis occurrunt expressa, ut BASILICA ÆMI-

LIA à Paullo Æmilio Lepido extructa, à M. autem Lepido REFECTA, quæ ſtatio *Regia* Latina voce nuncupatur,

Illinc belligeri ſublimis Regia Paulli.

Sic non Vetera ſolum ROSTRA in denario cujuſdam Palikani Gentis Lolliæ expreſſa, ſed & Nova ſeu Julia in denario Gentis Sulpitiæ, quibus duo viri inſident. PUTEAL Libonis exhibet denarius Gentis Scriboniæ, ita ut revera Aram potius, quam Tribunal, contra eruditorum aliquot opinionem, referat. Occurrit idem in Gente Æmilia cum CONCORDIA in ante-
Varior. l. 1. cap. 8. riori parte; unde non male Jacobus Rævardus elegans Juriſconſultus eandem Aram putat ad quam jurabant Judices, ac de cujus reſtitutione agebat Symmachus, *Illa Ara* CONCORDIAM *tenet omnium. Illa Ara fidem convenit ſingulorum.* En vero tibi eandem Baſilicam ÆMILIAM, ROSTRA Julia & PUTEAL, in eorum gratiam, quibus minus obvia id genus monumenta.

Ita COMITIUM inſtar Navis cujuſdam cum adjuncto titulo Veneris CLOACINÆ ſpectatur in denario Gentis Muſſidiæ; VILLA PUBLICA in denario Gentis Didiæ; PRÆTORIUM in ſequenti denario Gentis Caniniæ, ſicut SEPTA cum ſuis Cancellis, Ponte, Ciſta, Diribitorio in adjuncto hic denario cujuſdam Cocceii Nervæ, unde legem aliquam de ſuffragiis ab eodem latam colligebat Urſinus.

Neque

Neque enim minus LEGUM latarum memoria, quam Gestis aut Operibus aliis nobilitata illustrium Familiarum insignia deprehendas. Adeo etiam ut inter præcipuos honores Augusto mortuo decretos, ceu *maxime insignes* relatum continuo audiamus, *ut* LEGUM LATARUM TITULI, *victarum ab eo Gentium vocabula anteferrentur*. Ut proinde haud mirum sit videre adhuc hodie aut in denario Gentis Cassiæ signatam LEGIS TABELLARIÆ memoriam cum litteris A. C. seu ABSOLVO & CONDEMNO, hoc est easdem *Tabellas damnatoriam & absolutoriam*, quarum meminit alicubi Tranquillus; aut in eadem Cassia, aliam DE SUFFRAGIIS latam à Cassio Longino cum littera A in Tabella, qua vocem ANTIQUO haud dubitem designari; aut in Cœlia LEGEM PERDUELLIONIS cum Tabella & litteris L. D. seu LIBERO & DAMNO; aut in Porcia LEGEM PROVOCATIONIS ad Populum, à Læca Tribuno Plebis latam cum adscripta ejusdem formula PROVOCO; aut denique LEGEM PAPIAM de peregrinis cum Tabella, in qua PAPI inscripta. Sed operæ pretium erit eosdem præclaros denarios, eo quo illos enarravimus, ordine lectorum oculis uno obtutu inspiciendos dare.

Tacit. Annal. 1. 8.

In Augusto.

Referri huc etiam possent & altera Tabella, in qua SORS inscripta in Gente Plætoria, & Judicium Vestalium cum alia rursus Tabella in nummo Gentis Cassiæ expressum. Inter Acta scilicet illustrium Romanorum nihil ita proprium aut illustre olim habitum, quam Leges ab iis latæ, quod alicubi docet Tullius, & Philip. 1. exemplo Cæsaris firmat; *Nihil tam esse in Actis Cæsaris, quam Leges Cæsaris.* Mox; *Ecquid est quod tam proprium dici possit actum ejus, qui togatus in Rep. cum potestate imperioque versatus sit, quam Lex? Quare acta Gracchi, Leges Semproniæ proferentur, quare Sylla, Corneliæ.* Hinc etiam Cato in odium Cæsaris legum ab eo latarum cognomen *Juliarum* scilicet, secundum quas tum judicia fie- L.XXXVIII bant, in prætura suppressisse apud Dionem legitur. Haud aliter nempe ac Metello infestos Senatores no- L.XXXVII. men ejus Legi ab eo latæ detrahere, aliudque inscribere voluisse, idem auctor alicubi testatur. Adeo nempe gloriosum videbatur, Legem proprio nomine inscriptam promulgasse. Apposite hanc in rem Chrysostomus;

κἂν ζηλώσῃ τις, κἂν μιμήσεται τοῦτο τὸ ἔθος, πρὸς τοὺς ἐξετάζοντας ἔξουσι λέγειν οἱ ἔγγονοι καὶ οἱ ἐξ ἐγγόνων, ὅτι ὁ δεῖνα τὸν καλὸν τοῦτον Νόμον πρῶτος εἰσήγαγεν· *& etiamsi æmuletur aliquis ac imitetur hunc morem, habebunt Nepotes ac nepotum filii, quod sciscitantibus referant, talem scilicet præclaram illam Legem primum intulisse.* Ita etiam ut in superioribus Nummis impletum videre licet opportunum Scriptoris dignitate & meritis ætate nostra haud incelebris monitum, quod in civilis prudentiæ plena Henrici VII. Anglorum Regis Historia consignatum reliquit; *Præcipue vero (nostro quidem judicio) hoc ipsum optimis Historiæ Scriptoribus desit, quod scilicet non satis crebro summarie referant Leges maxime memorabiles, quæ temporibus, de quibus scripserint, perlatæ sunt; cum sint Leges Acta Pacis principalia. Etsi enim in voluminibus Legum ipsarum maxima ex parte reperiri soleant, neutiquam tamen hoc tam bene informat judicium Regum & Consiliariorum & virorum civilium, quam si videant eas descriptas, & veluti* DEPICTAS *in Tabulis Temporum.* Inter publica autem Opera, à quibus instructis olim vel instauratis quæsiti etiam Tituli & Familiæ decora, VIÆ, PONTES, AQUÆDUCTUS haud postremum sibi locum vindicarunt, ut sequutis temporibus liquet etiamnum ex Constitutione Arcadii in Codice Theodosiano; *Quoniam* VIAS, PONTES, *per quos itinera celebrantur, atque* AQUÆDUCTUS, *Muros quinetiam juvari provisis temporibus oportere signasti.* Alibi autem, *Absit ut nos Instructionem* VIÆ *publicæ &* PONTIUM, *stratarumque operam titulis Magnorum Principum dedicatam inter sordida munera numeremus.* Unde non mirum in aliquot denariis Gentis Viniciæ expressam Columnam cum memoria VIARUM ab Augusto MUNITARUM, nempe QUOD V. M. S. aut QUOD VIÆ MUN. SUNT. Proprium

Homil. XLIX. pag. 332. Tom. V.

Verulamius Baco.

Lib. 36. Oper. Publ.

Lib. 6. de Itin. Municnd.

nempe hic *Muniendi* vocabulum frequens eo ſenſu apud Tullium, Livium, Suetonium, alioſque, ſicut & *Viarum Munitio*, unde in Codice Theodoſiano Ti-
Tit.3.l.xv. tulus *de Itinere Muniendo.* Sic PONTEM è ſublicio à Lepido Quæſtore lapideum factum exprimit etiamnum denarius Gentis Æmiliæ. Celebrem vero ductum AQUÆ MARCIÆ, à quodam Philippo Gentis Marciæ erectum, oſtendit ejuſdem denarius cum inſcr. PHILIPPUS AQUA MR. Meminit vero illius præ-
Diſſ. Epict. lib. II. ter ſcriptores rerum Romanarum Arrianus, qui Aquam Marciam non deteriorem Aqua Dines alicubi pronuntiat. Ita Hadrianum Aquarum ductus infinitos, ſeu
Orat.xxv. ἀερίους ποταμούς, ut eleganter eos vocat Gregorius Theologus, ſuo nomine nuncupaſſe auctor in ejus vita Spartianus. Quibus inſerere liceat expreſſam AQUÆ CLAUDIÆ memoriam in ſingulari Nummo ejuſdem Claudii, quem apud Abbatem Braceſium una, ut meminiſti, inſpectum præclaro ejuſdem Viri beneficio hic vulgamus, & de quo integrum ſit penes diligentes antiquarios judicium.

Eundem videas ab Occone deſcriptum, ac inter rariſſimos Nummos adnumeratum. Mitto varia adhuc & illuſtria Quiritium veſtrorum geſta, ut Aretam Arabum

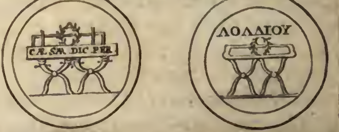
bum Regem à M. Scauro pulſum, in cujus rei memoriam REX ARETAS cum Camelo in ejuſdem denario expreſſus, ſupra à nobis alia occaſione adlato. Manſit autem illud nomen ARETÆ familiare in eo tractu, unde apud Procopium legas Alamundanum quendam Saracenum Aretæ filium Veneri immolaſſe; alibi, Aretham (ſicut ibi ſcribitur) Regem Arabum à Juſtiniano conſtitutum. LIBERTATIS nomen & inſigne, Pugiones, Pileum, EID. MARTIAS non in Bruti ſolum, aut Caſſii, aut Lentuli Spintheris, ſed Plætorii etiam Nummis reperies; ut hinc facile iſtum conjuratis adnumeres, & quæſitam ab iis omnibus hanc importuni facinoris vel gloriam vel teſſeram cernas. Nonne vero in ſcenam rurſus M. ANTONIUM prodire fatearis; ita amores ejus, imperia, victorias, fœdera, res mari ac terræ in Europa ac in Oriente contra Parthos, Armenios alioſque geſtas, inſignia Deorum adſumpta, totam denique hominis hiſtrioniam tot ſuperſtites illius Nummi ponunt in conſpectu? LEGIONES certe ejuſdem in Fœdere Mutinenſi ad XLIII adſcendiſſe narrat Appianus, poſt Philippenſem autem victoriam ad XXVIII reductas. At enim XXV continua ſerie ad XXXIII eadem interrupta, diſtincta totidem hujus Antonii Numiſmata repræſentant. Tradunt etiam ignota aliunde quarundam Legionum nomina; qualia XIV ANTIQUA; XVII CLASSICA; XVIII LIBYCA; ſicut ex earundem Legionum numero QUINTA occurrit à Veſpaſiano reſtituta, SEXTA autem à M. Aurelio & L. Vero. Nummos vero ab eodem Antonio cum Cleopatræ effigie, percuſſos Anagniæ obſervabam non ita pridem apud Servium, qui ad illud Poëtæ, *quod dives Anagnia poſſit*, notat; *dives Anagnia aut fertilis aut adludit ad hiſtoriam. Nam Antonius*

Bell. Perſ. l. II. c. 28.

Ibid. c. 18.

Bell. Civil. l. V.

tonius Augusti sorore contempta, postquam Cleopatram duxit Uxorem, MONETAM *ejus nomine in Anagnia civitate jussit fieri.* Rarissimus autem nummus æreus, qui hinc caput fratris Lucii, nempe L. ANTONIUS, illinc Marci continet cum litteris M. ANTONIUS, qualem una vidimus apud illustre Matronarum decus Feliciam Rondanini. Rara præterea ipsius Antonii cum illa Augusti sorore seu Octavia conjuge effigies, de qua mox ad historiam Augustarum. Quid commemorem jam VOTA pro salute ipsius AUGUSTI communi omnium Ordinum consensu suscepta, & ejus rei caussa luculenta certe ac digna quæ proderetur ad posterorum memoriam. *Quod* nempe *Per Eum Resp. In Ampliori Atque Tranquilliori Statu Esset?* SELLAM CURULEM apud Romanos cum impositi Corona, in Ludis ac Theatris absentibus etiam aut mortuis positam, ut eximium aliquod honoris insigne, notarunt jam eruditi, & non semel auctores antiqui meminere. Præter Livium vero aut Dionem, ex quibus hunc morem ad Tacitum illustravit Lipsius & ad Suetonium Casaubonus, clarissima illius rei argumenta veteres Nummi etiamnum suppeditant. Hinc in denariis Gentis Juliæ Sella Curulis spectatur cum Corona superimposita, sicut in altero quoque nummo Gentis Lolliæ.

Quem morem viderat quoque juxta Lipsium Fulvius, ac præter Dionem adnotavit jam olim Appianus. Origo autem ejusdem profecta cum ex honore προεδρίας in Thea-

Bell. Civil. lib. 1.

Theatris quæsito, ut observarunt jam viri docti; tum ex simili honore Diis exhibito in illis ludorum solemnitatibus. Id clare satis innuit Dio, adserens decretam ejusmodi sellam Cæsari, ἐξ ἴσȣ τοῖς τε θεῶν. Ludi Lib. XLIV. nempe Gentilium, ut notum, Diis sacri; unde factum ut Coronæ illis ac sellæ tanquam supremis Ludorum Præsidibus ponerentur; quæ postea cum reliquis Deorum honoribus defunctis vel absentibus Cæsaribus aut Conjugibus Augustorum, sicut Faustinæ apud Dionem, eorumve conjunctis, ut Marcello, Germanico, aliisque id genus Augustæ Domus subsidiis communicatæ. Unde factum etiam paullatim, ut non una, sed plures ejusmodi sellæ in signum majoris erga defunctum reverentiæ tribuerentur; sicut tres sellas aureas mortuo Pertinaci decrevisse Severum refert idem Dio. Lib. LXXIV. Alias, quod observo, nec in Theatris solum, sed in Templis quoque ejusmodi sellæ honos Cæsaribus nonnunquam exhibitus; unde absente Caio, sellam ejus Patres in Templo positam adorasse apud Dionem le- Lib. LIX. gas. Neque vero aliena ab hoc more, immo eidem plane consona apud hodiernos Chinenses obtinere video, ubi receptum tradunt ne ullus Legatus ad Regis conspectum admittatur, nisi adorato prius solemni ritu superiorum Regum solio. Ita liquet huc etiam referendas duas sellas Curules cum Corona, obvias in nummis Domitiani argenteis, quales nuper versabam in Cimeliarchio Barberino, mortuis nempe & consecratis Vespasiano ac Tito ibi dicatas. Ejusdem notæ etiam Titi nummus aureus cum sella Curuli & Corona, cujus sensum non adsequutus est eruditus alias Areschotanorum Nummorum interpres. Mos autem ille repetitus videtur ex usu veteris Reip. quo in illustrium funeribus, majorum effigies cum auro radiante toga ebur-

Lib. VIII. neis sellis impositæ, ut me docuit Polybius. Neque vero id apud Romanos solum, sed apud Græcos etiam & Barbaros usitatum videas in iis, quæ in Alexandri funere
Lib. X. observat Curtius, *Tunc Perdiccas Regia sella in conspectum vulgi data, in qua Diadema Vestisque Alexandri cum armis erant, Annulum sibi pridie traditum à Rege in eadem sede posuit.* Immo quod ferme præteriissem, similis honor sellæ Curulis habitus jam olim Manio Vale-
Lib. II. cap. 31. rio Dictatori, ut diserte auctor est Livius, ne eundem sub Julio Dictatore itidem, qualis signatur in nummo paullo ante expresso, repertum credas; *super solitos honores locus in Circo ipsi posterisque ad spectaculum datus*, SELLA *in eo* CURULIS *posita.* Cæterum de sellis Curulibus eorumque usu plura qui volet, adeat de sellis Veterum Parergon, quod nuper edidit ad Marmor Pisanum vir elegantis eruditionis ac industriæ Valerius Chimentelli.

DIS-

DISSERTATIO SEPTIMA.

DE

PRÆSTANTIA ET USU

NUMISMATUM

ANTIQUORUM.

QUÆ ad commendationem horum ſtudiorum à nobis hactenus adlata ſunt, OCTAVI præſtantiſſime, æquos & faventes lectores facile reor habitura. Neque fruſtra me in eo laboraſſe, haud pauca ſane ſuadere mihi videntur. Quid enim ad ſummam ingenii aut doctrinæ laudem conſequendam opportunius, quam ea verſare monumenta, quibus ſimul & novitas gratiam, & varietas delectationem, & vetuſtas auctoritatem conciliat? Equidem cum ea ſit humani ingenii ratio, ut per nova neque alias trita arcem famæ ac doctrinæ ſibi invadendam putet, ſingula hic ſe affatim offerunt, in quibus omnis illa ſollicitudo acquieſcat. Etenim haud vulgaris laus, ut multi opinantur, neque continuo in medio poſita, abditæ ac retruſæ vetuſtatis arcana ex coævis neque facile obviis monumentis eruere. Quis utique hanc provinciam cum laude ſuſcipiet, aut pro dignitate adimplebit, niſi proviſu priſcæ eruditionis multiſque litteris, iiſque reconditis & exquiſitis abunde inſtructus? Tenendi locorum ſitus, linguarum varietas, cæremoniæ Deorum; civiles & militares ritus; urbium incunabula & incrementa; earundem Conditores, Heroës, Magiſtratus; diffuſa denique rerum geſtarum per omnium gentium & ſæculorum Annales

 memo-

memoria. Illa ipsa ænigmata, quæ iis passim continentur, quam uberem præterea solerti ac penetranti in abdita ingenio materiam præbent, ne eruditus magis quam ingeniosus interpres videatur? Accedat eodem oportet sani quædam judicii acrimonia, quæ in explicandis iisdem symbolis, certa ab incertis, verisimilia à probatis secernat; quæ digitum in veros fontes intendat; quæ speciosa repertæ alicujus notationis imagine haud facile sibi blandiatur. Jam quam arduum illud simul & jucundum, in iis te exercere monumentis, quæ primus è situ ac tenebris in lucem eduxisti; certe quæ longe à vulgus eruditorum oculis ac intelligentia disjuncta, in imis terræ visceribus, aut in beatiorum hominum scriniis delitescebant? Quid dicam de multiplici industriæ laude ac longi usus beneficio, quo proba in hoc genere ab adulterinis, cusa veteri metallo ab incrustatis aut subæratis segreget; quo sincerum de ætate singulorum judicium, quantum quidem fieri poterit, ferat? Quæ singula quum flagitet horum studiorum ratio, haud mirum forte nondum hanc elegantiam priscæ eruditionis plures cultores nactam, & in horum numero tam paucos hactenus extitisse, qui pro dignitate eandem excoluisse videantur. Neque sic tamen eorum conatus continuo improbandos statuam, ne propria hic cædam vineta, qui quum tantam vim ingenii aut doctrinæ conferre ad hæc studia nequeant, vel eo tamen se oblectant otio, vel in diligenti eorundem pervestigatione sibi pro virili elaborandum putant.

CIRCA HISTORIAM AUGUSTAM.

HISTORIAM equidem AUGUSTAM ita hæc memoria prisci ævi complectitur, ut non alterius ferme usus aut contemplationis gratia, pretium illi vulgo tribuatur. Ea enim felicitas fuit monumento-

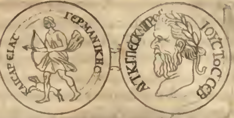
rum

rum in hoc genere, ut ex ea veram imperii omnium maximi magnitudinem æstimare nobis hodie liceat. Adeo eam ante oculos ponit infinita nummorum in hoc genere supellex, mole, elegantia, numero spectabilis; ut hæc sola multitudine aut varietate, tractantium cupiditatem morari & explere videatur. Hinc felix passim Procerum aut Antiquariorum industria, in colligendis iis & in quasdam classes digerendis, eaque publicis & præclaris monumentis ab iisdem non semel contestata. Neque enim hujus utilitatis præstantiam ignorare quemquam patiuntur, aut laudabiles vel Vici, vel Stradæ, vel Hulsii conatus, aut intentior Seb. Erizzi opera; aut diffusa Goltzii industria; aut diligens Occonis cura; aut luculenta Ducis Areschotani penus Nummaria; aut Fr. Angeloni haud contemnendi labores; aut præstantior in hoc genere, & fulta majoribus litterarum præsidiis Joannis Tristani solertia. At vero longe adhuc plura & potiora forte ad illustrationem & complementum ejusdem Historiæ Augustæ latent etiamnum recondita in Principum & Antiquariorum Cimeliarchiis aliquando ex iis bono publico depromenda. Talium certe præclaram quandam segetem cum à Cl. vestro Gottifredi exspectamus, tum à præclaris in Gallia viris, quibus Regiæ hujus Gazæ custodia feliciter commissa est. Hæc enim singula non inani aliqua prædicatione, sed totidem oculatis testibus probant, Cæsarum Seriem, Conjugia, Adfinitates, Titulos, Dignitates, facta quæque illustria domi ac foris, nullibi luculentius quam in eorundem Nummis consignata reperiri.

Continuam certe aut minus interruptam Cæsarum & Augustorum SERIEM nequidquam alibi in monumentis veterum quæras. Eam quippe ita Nummis anti- 1. *Ad Seriem Cæsarum & Augustorum.*

antiquis digestam nosti, ut non illos solum tradant, quorum diuturna ac vulgata imperia, sed frequenter etiam obscuros illos & minusculos vel Cæsares vel Tyrannos. Hos enim ut plurimum videas, aut brevitate vitæ vel principatus; aut longinquitate locorum, in quibus tanti nominis consortes impetu vel factione designati; aut tenui gestorum fama, contrariis & incertis auctorum relationibus tradi. Huc referri posset CLODIUS MACER, cujus nummum post Neronianos produxit Tristanus, nisi suspecta esset illius fides, & reprehensa erudito antiquario novitas. Felicior hac in parte PESCENNIUS NIGER, cujus superstites aliquot nummi inter selectiora id genus Cimelia vulgo solent referri. Ut præcipuum certe & unicum Gazæ Farnesianæ ornamentum recondi haud ignoras hujus Pescennii Nummum mole & raritate plane singularem, & quem cum aliis ejusdem Musei nummis, Serenissimi Parmæ Ducis comitate, tractare mihi licuit. Ab una parte nempe exhibet Pescennium cum inscr. ΑΥΤΟ. ΚΑΙϹ. ΠΕϹΚΕΝΝΙΟϹ. ΝΙΓΕΡΟϹ. ϹΕΒ. in aversa vero Mulierem cum Spicis, Face & Serpente, ac epigraphe ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ: ut Antiochiæ percussum illum constet, in quo tractu susceptum à Pescennio sed breve & infelix imperium liquet. Ut vero dubiam largiar nonnullis hujus Nummi fidem, at vero extra controversiam ab omnibus positi alii ejusdem Pescennii nummi, quales aliquot Germaniciæ ad Euphratem percussi cum inscriptione ΚΑΙϹΑΡΕΙΑϹ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗϹ, & variis symbolis, aut venatoris nempe cum Arcu & Cane, ut in sequenti nummo Musei Lomeniani jam Regii,

aut

aut Æſculapii ſeu Serpentis variis plicis involuti, in Nummis Gazæ Cæſareæ ac Mediceæ; aut Bacchi cum vaſe & Botru in Cimeliarchio Reginæ Chriſtinæ; aut Figuræ dextra virgam protendentis, in nummo Gazæ Eſtenſis; quos omnes Viennenſi excepto verſare mihi licuit. Accedit alius ejuſdem Muſei Cæſarei cum Pallade & inſcr. ΤΙΑΝΩΝ, & alter rurſus Leonardi Agoſtini, (modo genuinus) cum figura & ara, ac loci nota ΤΑΝΑΓΡΑΙΩΝ. De GORDIANIS autem Cæſaribus vulgo noſti ambigere non unum Scriptorem Hiſtoriæ Auguſtæ, an duo vel tres iidem exſtiterint. Neque liquida res foret hodie, ni præter obvia Gordiani junioris numiſmata, rariora nonnulla Avum ejuſdem ac Patrem, dictos vulgo Africanos, adhuc hodie conſpiciendos darent. Sic hiatus ille haud ignotus inter Gordiani Nepotis & Valeriani tempora, in Hiſtoria Auguſtæ ſcriptoribus, Euſebii Chronico, Juliani Cæſaribus, aliiſque priſcis & coævis monumentis; in quo ſupplendo refulget præcipua quædam nummorum id genus opera. Ex iis utique, MARCIUM quendam (non *Marcum*) & SEVERUM HOSTILIANUM, Gordiani Pii ſucceſſores, non Zonaras ſolum aut Cedrenus (quod vidit Caſaubonus) ſed Nummi etiam apud Goltzium arguunt. MARINUM in Pannonia electum ævo Philipporum, & Jotapianum quendam Zozimus & Zonaras litteris mandarunt. Quo auctore vero

ro dictus sit recentioribus P. CARVILIUS MARINUS, quærit Casaubonus: id vero è nummis haustum, ut nuper adnotavit vir doctus. Quamquam, ne quid dissimulem, eosdem haud ignorem suspectos novitatis peritis aliquot antiquariis. Alium tamen rarum & genuinum ejusdem Marini Nummum, præter Octavium Stradam, vulgavit haud ita pridem vir hujus antiquitatis intelligentissimus P. Seguinus, ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ inscriptum; ut consecratis Cæsaribus eundem quoque arguat adnumerandum. Trajani Decii successores duos Nummi rursus suppeditant, quorum exigua aut obscura apud Auctores mentio; Q. HERENNIUS ETRUSCUS MESSIUS DECIUS, NOB. CÆS. Alter, C. VALENS HOSTILIANUS AUG. vel juxta alios, C. VALENS HOSTILIANUS MESSIUS QUINCTUS NOB. C. qui postremus in Nummo Inclytæ Reginæ, errore procul dubio illius qui nummum flavit HOTILIANUS sine s etiam scribitur. Præter argenteos & æreos utriusque Nummos mihi non semel inspectos, æreum maximum Hostiliani (vulgo apud vestrates *Medaglione*) apud Abbatem Bracesium vidisse memini, qui eodem volente novissime in Reginæ Museum transiit, & exquisitæ raritatis nummis merito debet accenseri. In aversa illius parte signatur Victoria gradiens cum corona, & inscr. VICTORIA AUG. G. Priorem vero, Q. nempe HERRENNUM ETRUSCUM, à patre Decio Cæsarem declaratum clare docet Victor Schotti, præter lapides & Nummos. Cum Patre etiam eundem in acie cecidisse, cum Victor uterque, tum Jornandus & Cassiodorus tradunt, suppresso tamen illius nomine. Eundem vero non CÆSAREM solum, sed AUGUSTUM etiam à Patre Decio adhuc superstite renuntiatum, Nummus argen-

Adam. Rupert. in Chronol.

argenteus apud Occonem arguit; quamvis fatear *Cæsarem* tantum vocari in Nummis ejus hactenus mihi inspectis. Frustra autem Onufrius hoc *Augusti* nomen mortuo demum Decio illi Etrusco concessum existimat. Singularem vero imprimis ejusdem Nummum, eumque & majoris, ut vocant, moduli è Cimeliarchio nuper Cl. Seguini jam Regio depromptum haud pigebit repræsentare. Exhibet hinc hujus Herennii vultum cum inscr. ΚΟΤΙΝ. ΕΡΕΝ. ΕΤΡΟΤΣΚΟΣ ΜΕΣ. ΔΕΚΙ. seu *Quintus Herennius Etruscus Messius Decius*; illinc duas figuras, unam Herculis stantis, qui dextra fulmen gerit, sinistra autem Clavam porrigit Jovi sedenti, cum litteris ΕΠ. ΚΟΜ. Φ. ΓΛΤΚΩΝΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΤ, infra ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ

Unde lucem etiam mutuantur, quæ de Hercule κεραυνοφόρῳ seu Fulmine armato jam alibi monuimus. Notanda vero hic obiter illa ΘΕΟΛΟΓΟΤ appellatio, quam profert ille Glucon, & qualem Seleuco tribuit Porphyrius in aureo libello, ubi Diphili meminit Cypriorum Regis, quem regnasse tradit circa Seleuci τ̃ Θεολόγου tempora, qua de re alibi. De altero vero, VALENTE nempe HOSTILIANO, eum defuncto Decio, Treboniani Galli in imperio Collegam clare docet Victor Schotti. *Hæc ubi Patres comperere, Gallo* HOSTILIA- Diss. v. Lib. II. de Abstin.

LIANOQUE *Augustæ imperia, Volusianum Gallo editum Cæsarem decernunt*. Ita Eutropius, prout recte nuper eum distinxit vir doctus, *mox Imperatores creati sunt Gallus* HOSTILIANUS, *& Galli filius Volusianus.* Hæc vero in Nummis clara, in quibus hic Hostilianus *Cæsar* non solum, sed *Augustus* etiam vocatur. Illud autem magis ambiguum, an idem Decii gener, ut post Onufrium existimat Tristanus, an vero filius censendus sit, ut nuper adseruit vir doctissimus ad Eusebium; quorum tamen neutrum ex Victore & Eutropio licet colligere. Non diffiteor me illi sententiæ libentius accedere, ut credam eum Severi Hostiliani paullo ante Cæsaris filium, à Decio autem adoptatum, data illi forte in matrimonium filia, ut ex edito utriusque Nummo colligit Tristanus. Ut vero postremum ex iis à doctis quibusdam antiquariis controverti haud ignoro, sic adoptionem illam Hostiliani, Nummi alii & lapides videntur comprobare, in quibus VALENS HOSTILIANUS Gentile illi nomen, QUINCTUS & MESSIUS Decii nomina, consueto more, adoptionis ejusdem memoriam posteris tradidere. Neque enim hæc postrema cognomina continuo eum Decii naturalem filium probant, ut existimabat vir doctus, qui ab adoptatis novorum parentum appellationes sumi non debuit ignorare. Certe neque Victor, neque Eutropius, qui Decii & Hostiliani meminere, hunc prioris filium tradunt; qui alias Decium & ejusdem filium Etruscum una die volunt interiisse. Utrumque vero ETRUSCUM & HOSTILIANUM Cæsarem & Principem Juventutis dictos sub Decio, ex amborum Nummis & Inscriptionibus patet. Neque hic prætereundus Nummus æreus è maximorum genere, inspectus mihi in Gaza Barberini Cardinalis, qui hinc Decium exhibet, illinc

illinc duo capita mutuo se respicientia cum inscript. Q. HER. ETR. DECIUS C. VALEN. HOSTIL. Unus forte hic turbat Zozimus, qui filium alterum Decii, patre & fratre mortuo à Gallo adoptatum scribit, & ab eodem postea è medio sublatum; quæ ad hunc Hostilianum Galli collegam spectare videntur. Nec alia superest ratio, nisi ut dicamus, aut Zozimum, generum vel adoptatum filium à naturali non distinxisse, quod accuratioribus Zozimo scriptoribus haud insolitum; aut ad alterum quempiam Decii filium nobis ignotum eundem respexisse. Certe nec eodem fato tradit eum periisse, quo Hostilianum extinctum narrat Victor, & ante Gallum jam soli Decio designatum hæredem imperii Hostilianum, ex reliquis Nummorum Lapidumve monumentis clare licet eruere. Hostiliano vero demum sublato, VOLUSIANUM Augustum cum Patre GALLO declaratum, videtur ex Nummis colligi, in quibus Volusianus Cæsar primum dictus, postea solus vel cum Patre Augustus nominatur. Sed obscuriora adhuc proxima GALLIENI & VALERIANORUM tempora simul & imperia, quibus certe Nummi dilucidam quandam facem præferunt. Hic enim aut titubantes passim videas scriptores Historiæ Augustæ, aut caliginem crebro lectori offundentes. Id vero & agnovit & probavit re ipsa doctissimus Casaubonus, dum in eadem eruenda haud unius lapsus reliquit vestigia. Ac primo de VALERIANO JUNIORE an Augustus vel Cæsar tantum sit declaratus, hæc refert Trebellius Pollio; *ubi & continuo & frater ejus* (hoc est Gallieni) VALERIANUS *est interemptus, quem multi Augustum, multi Cæsarem, multi neutrum fuisse dicunt, quod verisimile non est. Siquidem capto jam Valeriano scriptum invenimus in fastis,* VALERIANO IMPERATORE COS.

Quis igitur alius esse potuit Valerianus, nisi Gallieni frater? Huic certe Valeriano Juniori Augusti nomen tribuit nummus Græcus apud Occonem; sed qui ad alterum SALONINUM VALERIANUM Gallieni non fratrem, sed filium referri debuerat. Id enim manifeste arguit ejus inscriptio, ΠΥ. ΛΙΚ. ΣΑΛΩΝ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ. ΣΕΒ. hoc est, *Publius Licinius Saloninus Valerianus Augustus*; & simul *Cæsarem* eum non solum, quod tradit Victor Schotti, sed *Augustum* etiam declaratum. Frustra vero additum à Trebellio, quod nullus alius potuerit esse Valerianus, nisi Gallieni. Tres enim Valeriani in Nummis, prior P. LICINIUS VALERIANUS à Persis captus, alter itidem P. LICINIUS VALERIANUS filius superioris & frater Gallieni, Onufrio & Goltzio P. AURELIUS LICINUS VALERIUS VALERIANUS, quem prope Mediolanum sepultum vult Trebellius; tertius, P. LICINIUS CORNELIUS SALONINUS VALERIANUS Gallieni filius. Ita duo in antiquis Nummis Gallieni, unus P. LICINIUS GALLIENUS Valeriani filius, qui diu rebus Romanis præfuit, alter Q. JUL. SALONINUS GALLIENUS NOB. CÆS. Gallieni filius, ac Salonini Valeriani frater minor, & qui proinde Trebellio *Gallienus minor Saloninus* haud immerito dicitur. Unde miror virum doctum, qui nuper observationes Historicas ex antiquis Lapidibus ac Nummis concinnavit, in tradendis Valerianis & Gallienis aliquos confudisse, alios præteriisse. Illos vero minusculos seu tumultuarios Cæsares circa eadem tempora exortos, quos sub XXX Tyrannorum nomine Trebellius Pollio complexus est, paucissimis exceptis tradunt antiqua Numismata. Ita quidem, ut qui ex iis vel *Augusti* vel *Cæsares* declarati, aut quibus nominibus ac cogno-

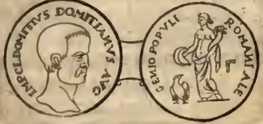
cognominibus distincti, non aliunde certius hodie nobis constet. Neque enim in iis solum occurrunt ODENATHI, MACRIANI, QUIETI, POSTUMI, VICTORINI, TETRICI, aliique, sed & illi, quorum unum Trebellium videas obiter meminisse, CYRIADES, INGENUS, CALPORNIUS PISO. Hinc etiam patebit Julio Ateriano apud eundem Trebellium, *Junium Postumum* non male vocatum, nec id ex Nummis refelli, ut censebat illustris Salmasius, in quibus nempe non Pater sed Filius C. JUNIUS CASSIUS POSTUMUS vocatur. Nec video cur nuper vir doctus aliquoties designatus Aterianum accuset, quod Filii nomen Parenti perperam tribuat; quum ejus verba ad Postumum juniorem commode possint referri, nec ulla in iis occurrat Senioris mentio; *Victorino*, inquit, *qui Galliam post Junium Postumum rexit, neminem existimo præferendum.* Uterque enim in Galliis Augustus renunciatus Postumus Parens & Filius. Ita HERENNIANUM & TIMOLAUM, Odenathi & Zenobiæ filios, Augustos declaratos ex Nummis accepimus, ut vere pateat adsertum à Pollione, horum adolescentum nomine imperasse Zenobiam. Negat tamen id Vopiscus in Aureliano: *Hæc quoque ad rem pertinere arbitror Balbasi filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani imperium tenuisse, quod tenuit.* Ita horum Nummorum fide *Vaballathus* (seu potius *Vhaballatus* juxta Nummorum scripturam) in eodem loco Vopisci feliciter à doctissimis Viris restitutus loco *Balbathi*, & merito castigatus error Casauboni, qui fictum hunc Principem nec plane in rerum natura extitisse credidit, aut plane ab hoc Vhaballatho diversum. Quo loco non prætereundus inclytæ Reginæ Nummus inscriptus IMP. VHABALLATHUS AUG. & in aversa figura cum

 capi-

capite radiato & Globo, ÆTERNITAS AUG. Neque vero alterum illi nomen HERMIÆ minus feliciter jam adſertum à Triſtano, pro quo Salmaſius, Occo, aliique ARMENIÆ vocem in hujus Vhaballathi nummo ſignare credidere, & in eruenda etiam cauſa nequidquam laborarunt. Geminus certe cum Triſtani nummo alter Mediceus, & quem Magnæ Chriſtinæ Muſeum etiam recondit, ΑΥΤ. ΕΡΜΙΑC ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟC ΑΘΗΝΟΥ L. Δ. in averſa parte Nummi Aureliani cum capite laureato, & diademate. Ut certe liqueat Occoni, Goltzio, aliiſque temere fidem non eſſe mancipandam, ubi Græcos Nummos attigere, quod & ſæpe in proceſſu hujus operis demonſtratum, & aliis ſexcentis exemplis probare hic poſſem. Neque ignotum aliunde apud Græcos illud nomen Hermiæ ſeu Ἑρμείας, ſicut Polybio vocatur ſummæ rerum præfectus apud Antiochum, cui ſimile profert etiam antiquus nummus Temnitarum Æolidum, ΕΠ. ΑΥΡ. ΕΡΜΕΙΟΥ ΤΗΜΝΕΙΤΩΝ. Illud vero magis ambiguum, cur Triſtano placuerit eundem Hermiam Vhaballathum, Herodiani filium & Odenathi nepotem ex ingenio ſtatuere, quem Zenobiæ tribuit Vopiſcus; aut cur ΑΘΗΝΟΥ in ſuperiori Nummo, quaſi *Athenis filium* ad eundem Herodianum referat, quam tamen appellationem nec Herodiani ipſius nummi arguunt, nec aliunde licet eruere. Utinam minus nonnunquam ingenio & conjecturis ſuis indulſiſſet in nummorum id genus explicatione vir alias de his ſtudiis optime meritus, maxime ubi ſine duce à veterum authoritate diſcedit. Neque levius errat Onufrius, quum eundem Vhaballathum, tanquam tertium Zenobiæ filium cum Herenniano & Timolao, Pollioni deſignari ſcribit. Altum enim de hoc Vhaballatho apud Pollionem ſilentium.

Lib. v.

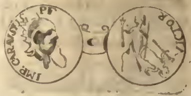
tium. Id vero minus mirum iis videbitur, qui sciunt quid & quantum Onufrii (qui tamen pater Historiæ Scaligero alicubi vocatur) diligentiæ tribui in talibus debeat. Haud ignotus vero Tyrannus iisdem temporibus DOMITIUS DOMITIANUS, qui à Domitiano Imperatore aut Domitilla genus suum derivabat, & cujus rarissimum nummum cum titulo Augusti, nempe IMP. CL. DOMITIUS DOMITIANUS AUG. & cum Genio in aversa parte haud illibenter hic vulgamus.

In Cimel. Reg. Christinæ & P. Seguini.

Ita FIRMIUM etiam & FIRMUM diversos tradunt Nummi rariores, illum Zenobiæ socium & Augustum dictum in nummo Græco apud Goltzium, hunc Tyrannum in Africa sub Valentiniano Imperatore, cum inscr. D.N. FIRMUS P.F. AUG. Unde haud male jam collegerunt eruditi, & priorem male Vopisco Firmum vocari, & posteriorem de hoc Firmo Valentiniani temporibus exorto omnino esse intelligendum; quamquam aliter doctissimo viro placuisse noverim. Mitto Diocletiani & Collegarum temporibus exortos, eosque Augustos in Nummis signatos, ÆLIANOS duos, quorum alterius nummum possidet laudata toties Regina; AMANDUM; duos JULIANOS; ACHILLEUM; ALECTUM; CARAUSIUM quoque, cujus postremi nummus cum in Thesauro Mediceo reconditus, tum novissime Cimeliarchio Barberino accessit. Ejusdem etiam rarissimum num-

nummum, nec alias quod ſciam hactenus viſum, adſervat Gaza Palatina, in quo Carauſii caput radiatum IMP. C. CARAUSIUS P. in averſa parte figuræ duæ cum ſceptro in unam coaleſcentes, una ſurſum, altera deorſum, litteræ autem exeſæ præter eas quæ legi poſſunt, VICTOR.

Qui nummus alium quendam egregie illuſtrat viri Ill. Camilli Maximi, in quo Criſpina Commodi, & in averſa parte duæ figuræ eodem modo medio corpore depictæ, una ſurſum, altera deorſum, cum inſcr. etiam repetita TITIA TITIA. Neque diſſimilis Gordiani nummus in Muſeo Cl. Seguini, in quo Herculis figura ſurſum itidem ac deorſum tradita, & geminata inſcriptio NIKA, nempe NIKAIEΩN. Ut facile liqueat replicatam in Nummis id genus figuram aut inſcriptionem, monetarii errori continuo adſcribendam. Accedit inter enumeratos paullo ante Tyrannos, JULIANUS non ὁ παραβάτης, ſed alter in aureo nummo Leopoldi Principis ab Etruria, in quo figura ſtans cum ſtella & inſcr. LIBERTAS. Alii vero Tyranni, priores ſequuti haud longo intervallo, viris doctis etiam è Nummis deſcripti, ALEXANDER nempe; C. JULIUS VALENS; M. MARTINIANUS; ſed qui nummi, ut obiter hoc dicam, dubiæ fidei habentur accuratis priſcæ monetæ æſtimatoribus. Melioris notæ occurrunt, qui duos fratres exhibent magno Conſtantino ſanguine junctos, DELMATIUM ſcilicet & HAN-

HANNIBALIANUM; quorum prior cum dignitate Cæſaris occurrit, poſterior cum Regis titulo jam olim à Cl. Valeſio ad Ammianum vulgatus. Equidem DELMATII nummum videas etiam in Muſeo Reginæ inſcriptum FL. DELMATIUS NOB. CÆS. in altera facie, victoriam cum corona & inſcr. DELMATIUS CÆSAR. Jam NEPOTIANUM & VETERANIONEM Auguſtos circa eadem tempora declaratos, Nummi eorundem arguunt, quales exſtant in Gaza Medicea, cum ſolitis illo ævo ſymbolis, GLORIÆ ROMANORUM & VIRTUTIS EXERCITUUM. Quin exorti eodem Conſtantiniano ævo Tyranni TIBERII ſignata adhuc hodie memoria in illius nummo, quem ſervat Gaza Cardinalis Buoncompagni, omni hoc monumentorum genere commendatiſſima. Ita PETRONIUS MAXIMUS & PRISCUS ATTALUS, cum alibi tum in Cimeliarchio Farneſiano mihi inſpecti; quorum ille Valentiniano cæſo imperium arripuit, de quo præter Hiſtoricos adeundus Sidonius in Epiſtolis & Panegyrico Aviti; alter vero Imperator ab Alarico juxta Philoſtorgium Hiſt.Eccl. lib. XII. conſtitutus. LEONEM & ANTHEMIUM, concordes in imperio collegas laudat idem Sidonius, & illuſtravit ex nummo aureo doctiſſimus Sirmondus. Occurrit idem Anthemius cum alibi, tum in nummo aureo Chriſtinæ Auguſtæ. SEBASTIANUM vero Tyrannum quendam ætate Honorii exſtitiſſe, qui Auguſtam appellationem ſibi quoque vindicavit, vix aliunde diſces quam ex rariſſimo ejus nummo, quem ſelectis ſuis Numiſmatibus opportune inſeruit Cl. Seguinus. Neque hic prætereundi duo ſingularis raritatis Nummi, quos verſabam nuper inter alios plures ſelectiores; unus aureus Regiæ Gazæ Pariſienſis, inſcri-

ptus D.N. GLYCERIUS P.F. AUG. Unde liquet hunc Anthemii temporibus, non *Cæsarem* solum, ut eum vocat Marcellinus Comes, sed *Augustum* etiam renuntiatum, quem è Cæsare factum postea Episcopum, & mox à Nepote occisum tradit: Alter itidem aureus penes illustrissimum Colbertum, cum inscr. D.N. THEODEBERTUS VICTOR, & in aversa parte Victoria & litteræ VICTORIA AUGGG.

2. *Ad Seriem & Historiam Augustarum.* AUGUSTARUM vero seriem luculentam iisdem nummis acceptam ferimus, & earum quidem, quarum tenuis aut nulla etiam mentio in priscis veterum monumentis. In illis certe videas Cæsarum Uxores, Matres, Avias, Sorores, Filias, Neptes; neque solum earundem imagines, sed nomina insuper, dignitates, & supremi fastigii vel insignia vel appellationes. Neque mirum honorem illum habitum Feminis Cæsarum sanguine aut adfinitate conspicuis, quum aliis matronis apud Romanos Senatoria & Consularia quoque ornamenta legamus nonnunquam concessa. Eximius hanc in rem Lampridii locus in Elagabalo, *si umquam aliqua matrona Consularis conjugii ornamentis esset decorata.* Nec facile quisquam mirabitur ea ætate, qua libertis aliisque sortis vilioris Prætoria aut Consularia ornamenta frequenter decreta legimus, iisdem quoque nobiliores aut gratiosas Matronas insignitas. Ita mentio earum mulierum occurrit apud Ulpianum, quæ Senatoriis ornamentis decorabantur; *Speciosas personas accipere debemus clarissimas personas utriusque sexus; item earum quæ ornamentis Senatoriis utuntur.* Unde ille Lampridii locus, qui magno Casaubono unicus videbatur index hujus moris, & ipse vicissim Ulpianus non parum illustrantur. Exemplum quoque illius præbet sub Elagabali Principatu mater Hieroclis, fœdissimi cujusdam man-

L. 100. D. de verb. sign.

mancipii; quam Dio refert in Excerptis Valesianis, Pag 766.
militari satellitio in urbem deductam, inter Consularium matronas habitam fuisse: hoc nempe, quod aiebat Lampridius, *Consularis conjugii ornamentis decoratam.* Quo spectare præterea observo, quod tradit Procopius de Theodora vilissimo antea scorto, eam ante nuptias à Justiniano evectam ad dignitatem Patritiatus, *εἰς τὸ τῶν Πατρικίων ἀξίωμα.* Hinc *maritalia* etiam matronarum *decoramenta* apud Tertullianum: *Aut quid minus habere infelicissimæ illæ publicarum libidinum victimæ, quas si quæ leges à maritalibus & matronalibus decoramentis coërcebant.* Alias Consularium Feminarum mentio non semel in libris Juris Civilis, quas *Consularium uxores* explicat ipse Ulpianus, qui & *consularis* earum *dignitatis* alibi meminit. Notat enim nuptas prius consulari viro, postea ad inferiores nuptias devolutas, impetrasse rarissime, *ut in Consulari maneant dignitate, ut scio Antoninum Augustum Juliæ Mammææ Consobrinæ suæ indulsisse.* Haud dissimile exemplum in Lucilla observat Herodianus, quæ cum L. Viri, Marci in imperio Collegæ, postea privati Pomponiani conjunx evasisset, Sellam tamen Imperatoriam, aliosque priores honores Augustæ, Commodi indulgentia retinuit. Unde quoque eadem mortua instar Augustæ consecrata, ut ex ejus nummis adhuc liquet, cum DIVÆ appellatione. Ut equidem minus jam mirum videatur, tot illustres Matronas intueri decoratas ornamentis Augusti conjugii, aliasve feminas iisdem Cæsaribus proxima necessitudine conjunctas, eademque ornamenta cum illarum effigie in Nummis adhuc hodie consignata; Puta nempe Sacerdotium, Carpenta, Consecrationes, Dearum epitheta, MATRIS item aut ORBIS GENITRICIS, MATRIS CASTRORUM aut SENATUS appellatio-

Arcan. Hist. c. IX.

L. II. de Cultu Femin.

L. I. D. de Senat.

L. 12. D. de Senat.

Lib. I.

lationes, AUGUSTÆ denique cognomen. De hac vero AUGUSTÆ appellatione familiari in earum Nummis, aut adnexis eidem privilegiis, illustris iterum apud Ulpianum locus; *Princeps legibus solutus*, AUGUSTA *autem licet legibus soluta non est, tamen eadem illi privilegia tribuunt, quæ ipsi habent*. Ratio nempe obvia, quod *uxores radiis coruscent maritorum*, ut loquitur Justinianus, aut ex Constitutione Valentiniani & Collegarum, quæ legitur in Codice Theodosiano, quia *Mulieres honore maritorum eriguntur*. Id vero singulari privilegio factum videas in iisdem Nummis, ut non tantum uxores Augustorum, sed Matres quoque eorundem vel Aviæ, AUGUSTÆ itidem sint appellatæ, licet alias nunquam Augusti conjugii consortes. Talis aut ANTONIA Caii Cæsaris Avia, aut AGRIPPINA major ejusdem mater, aut tres JULIÆ, MÆSA, SOÆMIAS, & MAMMÆA, illa Avia, hæc Matres Elagabali & Alexandri; quomodo & HELENAM matrem à filio Constantino AUGUSTAM demum dictam tradit in ejus vita Eusebius, & arguunt superstites ejusdem Nummi. Accedunt eodem Filiæ, ut JULIA Titi, DIDIA CLARA Didii Juliani, & CONSTANTINA Magni Constantini, AUGUSTÆ in earundem nummis dictæ, haud aliter ac Neronis recens nata è Poppæa Filia, auctore Tacito. Insignes quandoque eodem honore Sorores Augustorum, ut MARCIANA, & ejusquoque filia MATIDIA; quibus itidem non Augusta conjugia, sed illa cum Trajano cognatio AUGUSTÆ nomen, ac Nummos cum eodem signatos conciliarunt. Hæc vero præter morem Romanorum & exemplum, qui Consularium Matres *Consulares* dictas negantem novi Ulpianum, *Consulares autem feminas dicimus Consularium uxores*, adjecit *Saturninus*

L. 31. D. de Legib.

Nov. cv.

Lib. 11. tit. 1.

L. 1. §. 1. D. de Senat.

nus etiam Matres, quod nec usquam relatum est, nec unquam receptum. Unde alibi quoque Justinianus, solam Uxorem Consulis ad honores admittit Consulares, non autem illius Matrem, nisi eadem antea fuerit Consularis, aut jubente eodem Consule; Sorores vero, Nurus, aliasque necessitudines diserte excludit; *Mater vero si Consul hic voluerit; nam neque Filia, neque Soror forte, neque Uxor filii, & multo magis si nec pertinens ad genus sit, hoc enim pure illicitum existebat.* Hinc etiam solæ dictæ ex feminis *Clarissimæ*, quæ nuptæ erant Senatoribus seu Clarissimis personis, non autem Clarissimorum filiæ, maxime si plebeiis jungerentur, ut alibi docet idem Ulpianus. Indulgentiores itaque Cæsares in Adfines aut conjunctas, quibus præter Uxores, illud AUGUSTÆ cognomen, adnexaque eidem privilegia non semel detulerunt, & publicis etiam Nummorum monumentis tradi ad posterorum memoriam voluere. Alias *Augustarum*, *Consularium*, aut *Clarissimarum* feminarum exemplo, quibus desumptæ ab honore conjugum appellationes, *Curopalatissæ* etiam dictæ sequiori ævo Curopalatarum uxores, qualis Anna Comnenorum Mater vocatur apud Nicephorum Bryennium. Qua ætate etiam contigit, ut *Cæsarissæ* dictæ sint Augustorum filiæ, exemplo filiorum, qui pridem illam Cæsarum appellationem erant sortiti, ut liquet ex Niceta aliisque scriptoribus Historiæ Byzantinæ. Immo nec illud prætereundum ex more superiorum temporum, quibus percussi vulgo Augustarum nummi, quod illa vel cognomina vel ornamenta non continuo tamen tributa sint mulieribus, quæ admissæ videbantur in consortium principalis fastigii. Neque enim AUGUSTÆ vel omnes vel solæ Augustorum conjuges aut Matres, ut modo videbamus; sed quæ Cæsarum arbitrio & ca-

Nov. cv.

L. 8. D. de Senat.

L. 11. cap. 1.

ritate ac decreto Senatus hac appellatione ornabantur. Adeo ut aliquot ex iisdem legamus illis ornamentis caruisse dum de moderandis potius, quam ampliandis illarum honoribus, Tiberium, Pertinacem, Claudium etiam, uxorum licet mancipium sollicitos accepimus. Ita AUGUSTÆ appellationem à Senatu delatam, Trajani Conjugem ac Sororem aliquandiu deprecatas docet Plinius in Panegyrico; in quam tamen annuente Cæsare easdem consensisse satis arguunt obvii adhuc illarum Nummi. Hæc enim omnia non aliunde certius hodie aut uberius, quam in residuis Nummorum monumentis legas, quibus pars illa HISTORIÆ AUGUSTÆ unice quasi & luculenter potest illustrari.

Neque refero tamen in hunc censum omnes illas vel Conjuges vel conjunctas priorum Cæsarum, MARTIAS, AURELIAS, COSSUTIAS, SCRIBONIAS, LEPIDAS, ARRICIDIAS, aliasque id genus ab Ænea Vico inter Augustas in serie XII Cæsarum depictas. Has quippe à prioribus curis Andreæ Fulvii aliorumque acceptas fatetur ipse se necdum in Nummis reperisse. Neque enim aut Julii Cæsaris nondum firmata dominatio; aut Tiberii cum uxoribus ante principatum divortia; aut Caii in sorores amor; aut Galbæ ac Othonis in principatu cœlibatus; aut Vitellii breve imperium passa sunt Uxorum vultus nummis consignari. Immo ne LIVIAM quidem, nisi ab excessu Augusti, in Romanis nummis depictam reperies, qui illam mortuo conjuge ex Testamento Augusti, *in Familiam* JULIAM *nomenque* AUGUSTÆ *adsumptam*, sub ejusdem JULIÆ AUGUSTÆ nomine repræsentant. Equidem mutationes nominum apud Romanos ex Testamento fieri solitas cum satis arguunt libri Juris Civilis, tum Dolabellæ apud Tullium exemplum, qui alte-

Tacit. Annal. 1, 8.

alterius cujuſdam Liviæ teſtamento mutari nomen juſſus, *Dolabellam video Liviæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed juberi mutari nomen.* Eadem vero Livia ob adoptionem Filia etiam Auguſti ad Deos tranſgreſſi, ut Velleius tradit, nuncupata, quod firmat etiam ejuſdem nummus haud ignotus, DIVÆ JULIÆ AUGUSTI FILIÆ, & in altera parte DIVUS AUGUSTUS PATER. Quæ nomina cum *Juliæ Auguſtæ*, tum *Auguſti Filiæ* viris doctis nonnunquam impoſuere minus exercitatis in uſu nummariæ hujus ſupellectilis, (ac inter alios eruditiſſimo Reineſio) qui non Liviam, ſed Juliam Auguſti filiam iiſdem nummis deſignari omnino credidere. Et poſtremæ quidem JULIÆ ignoti hactenus antiquariis nummi, ſi unum forte excipias Mediceum, in quo hinc facies ejuſdem videtur depicta cum inſcr. ΘΕΑΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ, ſeu *Deam Venerem*, illinc caput Liviæ ac epigraphe ..ΒΙΑΝ ΗΡΑΝ, ſeu *Liviam Junonem*; nempe juxta Prudentium Lib. VII. Ep. ad Att.

Adjecere ſacrum, fieret quo LIVIA JUNO;

ut Ovidium mittam, cui frequenter eodem *Junonis* nomine deſignatur, ut

Cum tibi contigerit vultum Junonis adire.

Alias priorem illam Romanam Venerem haud levi cum gaudio ſpectabam nuper in incomparabili Gemma Regiæ Gallorum Gazæ, quæ Agrippæ caput roſtratum, illinc Juliæ conjugis, ut facile licet colligere, vultum præferebat. At utramque illam JULIÆ AUGUSTÆ appellationem, Liviæ ex Auguſti teſtamento delatam, & auctor ſuperiori loco Tacitus, & ex Tranquillo ac Dione abunde licet colligere; ut ad priora tempora nummi ejuſdem cum his nominibus depicti referri nequaquam poſſint. Quod miror equidem non obſervaſſe

se Cl. Tristanum, qui Græcum Nummum Augusti & Juliæ, cum ΘΕΙΟΤ & ΘΕΙΑΣ, seu DIVI & DIVÆ nominibus, vivo Augusto percussum existimavit, quod cum illud *Divæ* tum *Juliæ* nomen omnino refellit. Unde etiam liquet recensitos in exilio à Nasone Fastorum libros, in quibus utrumque illud cum AUGUSTÆ tum JULIÆ nomen huic Liviæ tributum reperias,

Fast. lib. 1. *Utque ego perpetuis olim sacrabor in oris,*
Sic AUGUSTA *novum* JULIA *numen erit.*

Nec infelix alioqui Vates hic fuit, quum consecrationem eidem Liviæ Augusti exemplo auguratur, quæ tamen multis post annis & Ovidii excessum illi contigit, sub Claudii nempe principatu, ut firmant ejusdem Liviæ nummi sub Claudio & Galba percussi, cum inscr. ΘΕΑ ΣΕΒΑCΤΗ & DIVA AUGUSTA. Neque vero minus incaute adsertum à doctissimo Casaubono ad Suetonium, *de Livia certum & post mariti excessum non Liviam, sed Juliam fuisse vocatam.* Utrumque etiam tum gestasse, patet ex priscis monumentis, in quibus aut LIVIÆ AUGUSTÆ ornatrices vel servæ à cura patellæ, ab argento, à potione describuntur; aut conjuncta etiam JULIÆ LIVIÆ AUG. appellatio illi tribuitur. Unum etiam nummum à se inspectum refert Vicus, in quo DIVA LIVIA DIVA AUGUST. sed quem demum circa Alexandri Severi & Gordiani tempora signatum credit. Argenteum præterea hujus Augustæ rarissimum nummum prædicat Savotus, cum inscr. LIVIA AUGUSTA, in altera autem parte DIANA LUCIFERA, de quo nummo fides sit penes eos, qui videre. Alias obvii adhuc aliquot Græcorum nummi cum illa Liviæ appellatione, in quibus ΘΕΑ ΛΙΒΥΙΑ & ΛΙΟΥΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ inscribitur, cujus

Thes. Grut. DLXXIX. 2.

cujus generis apud Cl. Seguinum aliosque vidisse memini. Unde sine ullo temporum discrimine, modo LIVIA vocatur, sicut in superioribus Lapidum Nummorumve monumentis cum Dioni tum Romanis scriptoribus, diu etiam post adsumptum nomen Juliæ, ut præter alios Claudiano *Venerabilis Livia:* modo JU- Epithal. ad Honor.
LIA etiam vivente Augusto, ut Josepho, Velleio aliisque, quod ab iis per πρόληψιν factum satis liquet, neque sollicitandos proinde cum magnis viris eorum codices. Restitutos vero à Tito aliquot ejusdem Augustæ nummos rariores aliquoties hic in urbe inspeximus. ANTONIAM etiam Germanici Matrem & Aviam Caii, AUGUSTAM dictam ex Senatusconsulto ac SACERDOTEM DIVI AUGUSTI, non ex Dione Lib. LIX.
solum aut antiquo lapide, sed insuper ex præclaro ejus- Thes. Grut. CCXXXVI. 9.
dem nummo discimus. Qui mire etiam illustrat locum Suetonii, quem prætererunt viri docti; *Post hæc Antoniæ aviæ quidquid unquam Livia Augusta honorum cepisset, uno Senatusconsulto congessit*; Livia autem, ut modo innui, dicta *Julia* & *Augusta* brevi ab excessu conjugis, lectis scilicet tabulis testamenti; postea eodem consecrato, *Sacerdos* etiam *Divi Augusti* à Senatu declarata, ut diserte hæc temporum discrimina observat Dio, sed Lib. LVI.
cujus locum male sollicitavit & accepit interpres, τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτὸν καὶ θιασώτας, οἱ καὶ ἱερὰ, ἱέρειάν τε τὴν Λιουίαν, Ἰουλίαν τε καὶ Αὔγουσταν ἤδη καλουμένην ἀπέδειξαν· *Tum vero consecrantes Augustum, sodales illi & sacra & sacerdotem Liviam (quæ jam ante Juliæ & Augustæ nomen receperat) decreverunt.* Hic planus loci sensus, sicut eum expressimus, nec mutatione illa indiget, νῦν καλουμένην, pro ἤδη καλουμένην, quæ locum perturbat. Vides autem quam lucem utrique cum Suetonio tum Dioni fœneretur hic Nummus, qui congestos Liviæ honores

diversis vicibus uno Senatusconsulto Antoniæ tributos exprimit, *Augusta* nempe titulum & *Sacerdotium Divi Augusti:* Ad quod Liviæ Sacerdotium respexit Ovidius de Ponto;

L. IV. El. 9. *Stant pariter natusque pius conjunxque* SACERDOS,
Numina jam facto non leviora Deo;

tum Velleius, qui eandem *transgressi ad Deos Sacerdotem ac filiam* vocat. Viduarum quippe demum aut Virginum Sacerdotia apud Gentiles, juxta Tertullianum,
Lib. I. ad Uxorem. *Sacerdotium viduitatis est & cœlibatium apud Nationes*, & quod jam ante innuerat, *cum Gentiles Satanæ suo & virginitatis & viduitatis sacerdotio perferant.* Neque tamen univira eadem Livia, quæ prius Livio Druso, dein Augusto nupserat; quod tamen in Flaminica re-
De Exhort. Castit. quisitum docet alibi idem Tertullianus. At non mirum eandem audire *Divi Filiam ac Sacerdotem*; recepto scilicet ac inde tradito apud Romanos more, ut à conjugibus, liberis & propinquis adsumerentur ejusmodi
In Pertinace. sacerdotia; Ita *filius Pertinacis Patris Flamen est factus*, juxta Capitolinum; & alibi in vita M. Aurelii, *Flaminemque ei ex affinibus, & sodales ex amicissimis Aurelianos creavere.* Ut propinquius adhuc mittam Agrippinæ
Annal. XIII. 2. exemplum, cui mortuo conjuge Claudio, *Flaminium Claudiale* decretum à Senatu, auctore Tacito. Equidem eo Liviæ ac Antoniæ exemplo videtur mos ille apud Romanos receptus, ut sacerdotia ad feminas transirent, quæ olim ad easdem spectasse negat L. Valerius
Lib. XXXII. cap. 7. apud Livium, *Non Magistratus, nec* SACERDOTIA, *nec triumphi, nec insignia, nec dona aut spolia bellica his contingere possunt.* Nisi Vestales forte excipias, quæ tamen ejusdem sexus Deæ erant sacerdotes, qualis vocatur Quirini mater apud Poëtam, *donec Regina Sacerdos*, aut alias Sacerdotum uxores, Pontificum puta aut Flaminum,

num, quas una cum maritis Sacra curasse observat Halicarnassensis, τοῖς ἑαυτῶν ἀνδράσι συνιερᾶσθαι. Equidem apud Ægyptios nullas extitisse Sacerdotes feminas Deorum Dearumve tradidit olim Herodotus; quæ frequentes tamen erant apud Græcos, & Deorum quidem utriusque sexus, quales ἱερείας & προφήτιδας apud Bœotios agnoscit Strabo; & ad quæ etiam sacerdotia respexit Claudianus, agens alicubi de honoribus mulierum, Antiq. l. II. In Euterpe. Lib. IX.

Inde Sacerdotes, hac intrat pectora Phœbus, Lib. I. in
Inde canunt Delphi, Trojanam sola Minervam. Eutrop.

Ita facti quoque promiscue apud Romanos ex utroque Sexu Divi Augusti aliorumque Cæsarum consecratorum Sacerdotes, Flamines, seu Flaminæ vel Flaminicæ, quales vocantur in Inscriptione veteri inedita,

F. FLAVIO AUG. LIB. FLAMEN
DIVI TITI ANN. III VIX. AN. LII
M. VIII D. VIIII. HOR. VI.
FLAVIA FLAMINA FLAVIAL.
ET JULIA AMISSA LIB. FLAMI
NIA HER. EX TESTAM. P. CUR.
IN FR. PED. XIII IN AGR. P. XVII.

Flaminam hic vides *Flavialem*, seu Liviæ ac Antoniæ, aut si mavis, Agrippinæ, *Flaminæ Claudialis* exemplo, Gentis Flaviæ Sacerdotem, ac proinde è *collegio Flavialium*, cujus meminit Suetonius, quod una cum Templo Patri ac fratri sacravit Domitianus. At vero ejusdem Antoniæ mater & soror Augusti OCTAVIA se quoque nunc conspiciendam præbet recenti beneficio rarissimi nummi, quem novissime Cl. Seguini industria feliciter detexit. Facile enim optima rei antiquariæ promicondo adsentior, ut non aliam quam Octaviam signet expressa mulieris facies cum junctis fratris Augu-

ſti & Mariti Antonii capitibus. Quo refero etiam alium ſingularem nummum, quem una apud illuſtrem Matronam Fel. Rondanini inſpeximus, qui hinc caput Auguſti repræſentat, illinc juncta M. Antonii & Octaviæ capita. Ut vero Aviam Caii Antoniam, ita ejuſdem Neptes ſeu Caii ſorores vel proſtibula potius, AGRIPPINAM, DRUSILLAM, JULIAM, vulgatus jam antiquariis ejuſdem Nummus tradit. At alius occurrit nummus Gazæ Farneſianæ, ſed quem dubiæ fidei ſcio apud peritos quoſdam antiquarios, cum inſcr. DIVA DRUSILLA, JULIA DRUSILLA; ex quo pateret, (modo eſſet genuinus) & conſecratam revera à Caio Druſillam, ut ex Dione licet colligere, qui & Pantheam dictam eandem refert, & alteram illam JULIAM de filia potius quam de ſorore Caii intelligendam. Clare id videtur ex Suetonio colligi, qui de Caio refert, mortua Druſilla, quam impotenter adeo diligebat, & nata illi filia ex uxore Cæſonia, *Infantem autem* JULIAM DRUSILLAM *appellatam per omnia Deorum templa circumferens.* Nummus alius Græcus ejuſdem Divæ Druſillæ apud Goltzium & Occonem deſcribitur, cum inſcript. ΘΕΑ ΔΡΟΥΣΙΛΛΑ, de quo viderint antiquarii; neque enim eum verſare mihi contigit. AGRIPPINAM vero matrem ejuſdem Caii & Germanici conjugem, AUGUSTAM ex ejuſdem Nummis accepimus, ut liqueat cognomen illud Matri ſimul & Aviæ Caium detuliſſe. At rarum quidem hujus Agrippinæ nummum aureum vidiſti opinor in Cimeliarchio Etruſci Mæcenatis Leopoldi Cardinalis, qui hinc caput illius Auguſtæ, illinc filii Caii ſignatum præferebat. Alium itidem ſingularem nobis inſpectum meminiſti apud Abbatem Braceſium, in præclara congerie Numiſmatum antiquorum, qui in priori parte Agrip-

Lib. LIX.

Agrippinæ vultum cum inscript. AGRIPPINA M.F. MAT. C. CÆSARIS AUGUSTI, in altera Porticum cum figura ejusdem referebat. Obvii hujus Agrippinæ nummi cum Carpento duarum mularum ac inscr. S.P.R.R. MEMORIÆ AGRIPPINÆ, qui facem præferunt Suetonio tradenti Caium defunctæ Matri *Circenses carpentumque, quo in pompa traduceretur, decrevisse.* Qualem honorem Domitillæ Vespasiani conjugi, ac Juliæ Titi Filiæ itidem habitum arguunt earundem Nummi, cum simili carpento & inscriptione. Quo spectat etiam sequens hujus Agrippinæ Nummus.

De more illo, quo in defunctarum honorem ac memoriam, carpenta per Circum ducebantur, nota quæ observarunt jam eruditi. Equidem eximii semper honoris loco habitus apud Romanos usus vehiculi carpentarii, & olim lege Oppia feminis Sacrorum tantum publicorum causa concessus. Hinc de Agrippina superioris filia Tacitus ut insolitum notat & Sacerdotibus demum concessum, carpento Capitolium ingredi. Unde liquet neque promiscuum inter viros fuisse ejusdem vehiculi usum, sed cum Sacerdotum antiquitus, tum postea Augusti quodammodo fastigii aut summorum etiam magistratuum proprium exstitisse. Hinc solus aureo insidens carpento Romam solenniter ingressus Constantius, ut ab Ammiano traditur. Ita Carpento

Liv. lib. XXXIV.

Annal. XII. 42.

Lib. XVI.

 vehi,

vehi, inter insignes supremorum Magistratuum prærogativas habitum, vel ex Cassiodoro colligas, qui de Vicario urbis Romæ agens; *Ad similitudinem quippe summorum Carpento veheris*, & alibi de Consulari, *In aliquibus adhuc provinciis ornatus penula*, *carpenti etiam subvectione decoratus*. Quomodo & Præfecto urbis *judiciale carpentum* tribuit alicubi Vopiscus. Mulare autem carpentum nemo in superiori Agrippinæ nummo aliisque id genus mirabitur, qui novit relatum jam olim Mularum usum seu cum Mulabus vehicula, inter solita luxus & pompæ muliebris instrumenta. Hinc illa Elagabali Semiamirica Senatusconsulta, *quæ Carpento Mularum*, *quæ Boum*, *quæ sella veheretur*; & à L. Vero, juxta Capitolinum, *data & vehicula cum Mulabus & mulionibus*, *cum juncturis argenteis*, quod ibi pro insolito virorum luxu refertur. Traductus nempe mos ille ex Oriente, ubi frequens ac in pretio habitus Mulorum usus; de quo multa non trita tradidit nuper doctissimus Bochartus, in præclaro de Animalibus opere. Ita video Chrysostomum mulieres sui temporis eo nomine non semel arguentem, quod nisi Mulabus vehantur, nequidem ad Sacram Synaxim velint accedere; alibi autem, ex iis alias à vestibus, alias à domo Mulis, vehiculis, velle suspici. Immo ex iisdem Mulis, albos præcipuo quodam loco habitos observo apud eundem Christianorum Tullium, qui muliebrem suæ ætatis luxum iterum alibi castigans, inter cætera notat, *καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑαυτῶν ἐνάγχουσι τοῦ γείτονος τοῦ ὁμοτίμου πολυτελεστέραν ἀναγκάζουσι πρίασθαι στολὴν καὶ* ΛΕΥΚΟΥΣ ΗΜΙΟΝΟΥΣ· *& proprios maritos strangulantes*, *cogunt eosdem vestem sibi comparare pretiosiorem quam non fert ejusdem dignitatis vicina*, *ac præterea* ALBOS MULOS. Tangit eundem mulierum luxum Tertullianus, *unde nisi à Diabolo maritum petant idoneum*

Var. lib. VI. cap. 15.

In Aureliano.

Lamprid. in Elagab.

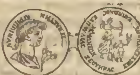
Tom. II. Hom. VII. p. 48. edit. Savil.

Tom. II. Hom. IV. pag. 28.

Tom. V. Hom. XLVII. pag. 313.

Lib. II. ad Uxor.

idoneum exhibendæ sellæ & Mulabus & Cinerariis peregrinæ proceritatis, qui & alibi eidem pompæ muliebri adscribit *Gallicos Mulos*, pro quo vulgo exhibent editi codices *Gallicos multos*, & de bajulis explicant interpretes. At certe præter superiora loca, priori lectioni suffragantur, quæ de Gallicis Carpentis apud Livium aliosque legimus. Superioris autem Agrippinæ filiam & cognominem AGRIPPINAM Neronis matrem Nummis aliquot antiquis signatam haud ignoras. Singularis inter eos raritatis, quem vulgavit nuper Patinus noster, & qui præter Regium Parisiense, Museum etiam Augustæ Christinæ decorat. Eundem non pigebit hic quoque lectori conspiciendum dare.

Exhibet in priori parte caput Agrippinæ cum papaveribus & inscr. ΑΓΡΙΠΠΙΝΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ, in altera vero Dianam venatricem cum parva Nympha & inscr. ΕΠΙ ΣΕΡΟΤΗΝΙΟΥ ΚΑΠΙΤΩΝΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΣ ΣΕΟΥΗΡΑΣ, & in medio, ΑΚΜΟΝΕΩΝ, seu, *sub Serotinio Capitone & Julia Severa, Acmonensium.* Ac primo illud singulare in hoc nummo, quod non Præsidis solum, sub quo percussus, sed conjugis etiam ejusdem nomina sit complexus. Alterum, Acmoniam hanc urbem fuisse Phrygiæ Pacatianæ, ut liquet ex libris Conciliorum, cujus gentile Ἀκμονεύς, quod arguit superior nummus, non Ἀκμονιεύς, ut præferunt hodie Stephani Codices; formatum nempe sicut Ἀπαμεύς, Ἀλεξανδρεύς, aliaque ejusdem flexionis. Alium rursus horum ἈΚΜΟΝΕΩΝ nummum, sub Treboniano Gallo

Gallo ſignatum notavi in Muſeo Cl. Seguini, cum Bacchi Cantharum effundentis effigie. At præter hanc Agrippinam, priorem etiam Claudii conjugem VALERIAM MESSALINAM, & Neronis SABINAM POPPÆAM, notas vitæ probro mulieres, tradunt non ſemel ſelectiores aliquot Nummi. Priorem vulgarunt jam duo nobiles antiquarii Erizzo ac Triſtanus, & hic quidem cum inſcr. Auguſtæ VALERIA MESSALINA AUG. At negotium hic Dio faceſſit, cujus locus merebatur expendi viris doctis & accuratis, qui tradit Claudium ea uſum moderatione, ut neque nato illi Britannico *Auguſti*, neque hujus matri Meſſalinæ appellationem AUGUSTÆ dari ſit paſſus. Unde nihil aliud hic reſtat, niſi ut lapſum Dionem ſtatuamus, quod durius mihi videtur; aut quod magis placet, Claudium in uxoris gratiam; poſtea à priori propoſito receſſiſſe. Id vero cum nec in Cæſaribus aliis inſolitum, tum in mutabili & uxorio Claudio minus mirum cuiquam videbitur. Ut hoc etiam addam, rariſſimos hujus Meſſalinæ Romanos nummos, ita male ut plurimum injuria temporis acceptos, ut minus commode erui poſſit illorum inſcriptio; quod & probarunt diligentes Cimeliarchii Medicei cuſtodes, & arguit inſuper Erizzo qui mutilam eandem tradit. Ejuſdem etiam notæ, quem nuper verſabam, nummus Regiæ Gallorum Gazæ, qui hinc Claudii caput, illinc Meſſallinæ ſignatum præfert, inſcriptione utrinque vetuſtate exeſa. At rem extra dubium ponunt, qui *Auguſtæ* nomen perſpicue illi tribuunt Græci, aliquot Nummi; quales duos vidiſſe memini, unum in Gaza Reginæ Chriſtinæ, qui in anteriori parte Claudium exhibet, in averſa figuram ſtantem ſpei inſtar columnæ innixam cum flore & inſcr. ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣ.

Lib. LVI.

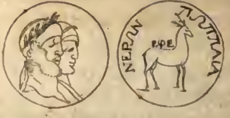
alte-

alterum in Collegio Claromontano Parisiensi, qui Messalinam depingit stantem cum duobus liberis & inscr. ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Græcum vero POPPÆÆ nummum adtulit Tristanus, sed in cujus explicatione, male mea sententia, litteras Η. Ρ. ad Junonem refert, quasi in eo Sabina Poppæa *Augusta Juno* vocaretur. Id vero alienum hoc loco, ubi duæ illæ litteræ ΗΡ in medio nummi positæ, juxta consuetum ejusmodi inscriptionum morum, ad urbem Heracleæ aut similem referri debent, à qua nummus ille percussus. Alias rectius Juno dicta fuisset altera Neronis conjunx & adoptione soror OCTAVIA, quam exhibent etiam aliquot Nummi, & de qua Auctor Tragœdiæ cognominis,

Generata Divo, Claudiæ gentis decus,
Sortita fratris more Junonis thoros.

Convenientius autem Poppææ cognomen *Deæ Veneris*, cui mortuæ templum à Nerone exstructum refert Dio in Excerptis Constantinianus, cum inscr. SABINÆ DEÆ VENERI MATRONÆ FECERUNT. Ejusdem alias Poppææ & Neronis juncta capita habes hic in nummo Græco, sed ita male à tempore juxta & rudi monetario accepto, ut sola ille antiquitatis reverentia tractari & inspici mereatur. Pag. 695.

Ad quem nummum commode, ut vides, referri possunt illa Auctoris Octaviæ,

—— jam POPPÆÆ
Fulget imago juncta NERONI.

Signatus vero ille Ephesi, ut liquet ex insculpta figura Cervi, notissimo in nummis Ephesiorum symbolo. Solenne id etiam Ephesiis eo modo sculptos tradere imperantes conjuges, sicut arguit alius nummus, in quo duo capita Augusti & Liviæ, in aversa autem Cervus, itidem & inscr. ΕΦΕΣΙΩΝ: aut geminus alius cum capitibus Hadriani & Sabinæ, ac litteris ΕΦΕ. Ceterum Poppææ & Neronis juncta capita exhibet alius nummus Regiæ Gazæ Parisiensis, cum inscr. ΝΕΡΩΝ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ; & insignis alter argenteus illustrissimi Colberti, cum tribus etiam capitibus junctis, Neronis puta, Poppææ & Agrippinæ. De hac vero Poppæa illud solum præterea
Antiq. Jud. observo, eam à Josepho ut θεοσεβῆ seu *piam* feminam
l. xx. c. 7. alicubi laudari. Rationem autem, cur ita honorifice appelletur à gravissimo auctore, inde petendam crederem, quod ille Romam profectus, ab ea absolutionem Sacerdotum, ac multa in discessu munera sit consequutus, ut ipse narrat in Commentariis de vita sua. Hinc illa à grato & memori animo profecta commendatio. Ut mittam propensiorem visum mihi non semel Josephum in memoriam Neronis, ac proinde amatæ illius Conjugis; ut constare potest ex iis, quæ alibi de illo

Cæsa-

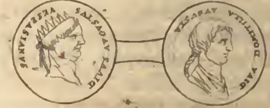
Cæsare idem refert. Id vero datum ab eo videtur, cum Neronis beneficiis in Judæos, tum Vespasiani, sub quo scribebat, reverentiæ, qui magnis à Nerone beneficiis adfectus fuerat. At vero sanctam illam & infelicem OCTAVIAM, digniori fato servarunt aliquot Nummi, qualem cum juncto Neronis capite instar Solis & Lunæ vulgavit Tristanus. Ejusdem notæ nummos videre licet in duobus Urbis Cimeliarchiis, Reginæ nempe Christinæ, & laudati sæpius Camilli Maximi, à quo sequens ectypum sumus nacti cum inscr. NERO CLAUD. CÆSAR IMP. ET OCTAVIA AUGUST. in altera autem parte Nero cum sceptro & inscr. NERO CLAUD. IMP. LURINO VOLUMNIO II VIR.

Antiq. Jud. l. xx. c. 2.

Ut constet equidem errasse Savotum, qui Octaviæ hujus Nummos Græcos dari solum credidit. Postremi generis recondit Gaza Regia Parisiensis, hinc cum Neronis, illinc cum Octaviæ capitibus, & inscr. ΟΚΤΑΟΥΙΑ ΣΕΒΑΣΤΟΥ, *Octavia Augusti*, non *Augusta*. At STATILIÆ MESSALINÆ, unius adhuc è Neronis Conjugibus, Græcum etiam Nummum edidit Tristanus, de quo potest consuli. FLAVIA autem DOMITILLA, Victori liberta, & Uxor Vespasiani, sed eo adhuc privato exstincta, à filiis ejusdem Tito ac Domitiano legitur consecrata. Hinc ejusdem Nummi cum Carpento non solum & inscr. MEMORIÆ DOMITILLÆ, verum etiam alter rarior cum DIVÆ epi-

theto; cujus generis ſequens aureus Gazæ Palatinæ, hinc cum Veſpaſiani capite radiato & inſcr. DIVUS AUGUSTUS VESPASIANUS, illinc Domitillæ caput & epigraphe DIVA DOMITILLA AUGUSTA.

Cui geminus aureus itidem pulcherrimus Regiæ Gazæ Pariſienſis, niſi quod in priori parte, dandi caſu expreſſa ſit inſcriptio, DIVO AUGUSTO VESPASIANO: Ut inde demum, nec aliunde, quod ſciam, liſiueat, AUGUSTÆ quoque nomine eandem à filiis decoratam. Rarus itidem nummus Græcus Lomenianus hujus Domitillæ, qui eidem Muſeo Regio noviſſime acceſſit, cum capite illius Auguſtæ, & inſcriptione ΦΛΑΟΥΙΑ ΔΟΜΙΤΙΛΛΑ, in averſa autem Serpens Equi dorſo impoſitus, & ſupra à nobis adlatus. Occurrit vero Domitillæ mentio & Filiæ ejuſdem nominis, in veteri lapide, qui eadem opera hic ſupplendus eſt; FLAVIA DOMITILLA FILIA FLAVIÆ DOMITILLÆ IMP. CÆSARIS VESPASIANI NEPTIS. Ita enim legendum ibi nomen illius Auguſti, cujus tres tantum poſteriores litteræ deſcribuntur. Veſpaſiani nempe & Flaviæ Domitillæ filia ejuſdem nominis Domitilla Suetonio traditur, cujus filia rurſus & Veſpaſiani proinde Neptis in ſuperiori lapide ſtatuenda eſt. Alias vero VESPASIÆ POLLÆ, Matris ejuſdem Veſpaſiani, aut CÆNIS ejus Concubinæ imaginem in rarioribus aliquot Nummis putat ſe repeiiſſe Triſtanus. Eundem vero DIVÆ honorem & Au-

Theſ. Grut. CCXLV. 5.

AUGUSTÆ titulum, JULIÆ TITI Filiæ adscribunt illius Nummi, in quibus vulgo Mulare Carpentum, ut supra innui, & inscr. DIVÆ JULIÆ AUG. DIVI TITI F. Quo respexit Martialis,

Dum voce supplex, dumque thure placabit Lib. 1x Ep. 1.

Matrona DIVÆ *dulce* JULIÆ *nomen.*

Domitiani autem Conjugi DOMITIÆ nomen LONGINÆ præter Suetonium tribuit Nummus Mediceus, (qualem descripserant jam olim diligentes antiquarii, & post eos Scaliger in Eusebianis) qui ab una parte Domitianum, ab altera hanc Domitiam refert, & inscr. ΛΟΝΓΕΙΝΑ ΔΟΜΙΤΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. Neque infrequenter eadem Augusta signata in aliis Græcis *Ephesiorum, Magnesiorum, Cadænorum, Amastrianorum,* ac *Amphipolitarum* nummis, quos versare mihi non semel licuit in illustribus Cimeliarchiis, cum Dianæ Ephesinæ, aut Fluvii jacentis, aut Tripodis aliisve id genus symbolis. Haud ignoti quoque Romani ejusdem Augustæ nummi, vel cum inscr. ob natum ex se & mox consecratum infantem, DIVI CÆSARIS MATRI; aut alias DOMITIA AUGUSTA IMP. DOMITIANI; seu, ut præfert insignis nummus æreus, In Cimel. Camil. Maxim. DOMITIA AUG. IMP. CÆS. DIVI F. DOMITIANI. AUG. alius minor itidem obvius DOMITIA DIVI F. DOMITIANI. Scilicet eadem ratione qua hujus liberti, servi, ornatrices, aliquoties numerantur in priscis marmoribus, cum inscriptione DOMITIÆ DOMITIANI. Sequentium vero Augustarum Historiam non minus illustrant antiqui Nummi. Nervam quidem Augustum uxorem habuisse, & filium ex uxore dictum Calpurnium, ex Plinio, Dione, & Victore etiam colligit Tristanus, sed nullo idoneo fundamento. Neque enim verba Plinii de Tra-

In Panegyr. jani adoptione loquentis id arguunt, *Itaque*, inquit, *adoptatus es, non ut prius alius atque alius in Uxoris gratiam. Adscivit enim te filium non Vitricus sed Princeps.* quæ nihil aliud quam diversam Trajani, & Tiberii puta vel Neronis, adoptionem probant: quorum ille à Nerva patriæ caritate; hi à Vitricis Augusto & Claudio in u-
L. LXVIII. xorum gratiam sunt adoptati. Dio vero nihil aliud tradit, nisi Nervæ Trajanum & quidem Hispanum adoptanti conjunctos non defuisse. Neque de filio siluisset, ut quem celebrat Nervæ in patriam caritatem, magis adhuc conspicuam redderet. Victorem autem, quem testem obiter hic appellat Tristanus, non intellexit: ita enim ille, *Calpurnium Crassum promissis ingentibus animos militum prætentantem detectum confessumque Tarentum cum uxore removit, patribus lenitatem ejus increpantibus.* Plana hæc de Calpurnio & ejusdem uxore à Nerva relegatis, ob crimen majestatis; ex quibus tamen uxorem ipsius Nervæ & filium Calpurnium commentus est Tristanus, parum certe probabili conjectura. At vero verisimilius quis ignotum ex auctoribus Nervæ matrimonium colligat ex ejus Nummo Mediceo, in quo caput muliebre ornatum diademate cum inscr. IMP. NERVA CÆS. AUG. in aversa Globus cum temone: ni tamen insolitus apud Romanos illis temporibus usus Diadematis, ad Deam aliquam, puta Junonem, eundem Nummum referendum potius arguat. Trajani vero non solum uxorem PLOTINAM, sed insuper (sicut ante obiter indicatum) MARCIANAM sororem, & Filiam ejusdem MATIDIAM, AUGUSTAS ex Nummis & Lapidibus renuntiatas, discimus. Ex his etiam DIVAM Marcianam arguunt nummi Filiæ inscripti, MATIDIÆ AUG. DIVÆ MARCIANÆ, & singularis quidam Mediceus, in quo legitur DI-

Diva Augusta Marcianna, cum gemino N & cum Aquila: præterea in aversa parte ac inscr. Consecratio. S.C. cujus etiam index alius ejusdem Divæ nummus, cum figura in curru quem duo Elephantes trahunt. Soror vero Matidiæ Sabina, infausta Conjux Hadriani, cum in vulgatis nummis, tum in rarissimo Farnesiano una cum Antino mariti catamito depicta occurrit. Faustinas vero, Matrem & Filiam non trita solum & obvia passim numismata, sed rariora etiam nonnulla exhibent. Et Matris quidem Faustinæ nummi, Antonini Pii conjugis, plerique post mortem ejus percussi cum solitis consecrationis symbolis ac nominibus. Quo spectant etiam insignes, quamquam jam vulgati antiquariis nummi, in quibus plures figuræ cum puellis occurrunt, Faustina vero subsellio insidens, & inscr. Puellæ Faustinianæ; quæ nempe inde nomen nactæ ut liquet ex Capitolino, quod in honorem mortuæ conjugis alimenta iis è publico ex Pii jussu decreta sint.

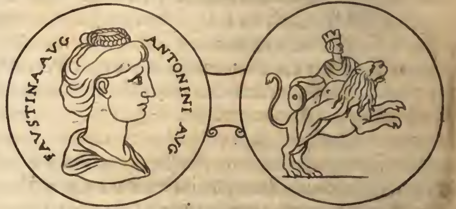
In Gaza Regin. Christin.

Tales vero alimentarios pueros ac puellas ad frumentationem primum admissos à Trajano, gratia ætatis iisdem facta, liquet ex Plinii Panegyrico, ut jam viderunt viri docti. Unus vero aut alter nummus hujus Augustæ occurrit signatus eadem viva inter nummos Mediceos, cum inscr. Concordia Aug. Quo referendus etiam præclarus quidam nummus, in quo plures Sabinæ cum parvulis depinguntur intervenientes Sabinorum & Romanorum pugnæ; cujus nummi notitiam

tiam mole & raritate inter paucos insignis, Cl. Gottifredi acceptam fero. Eidem Faustinæ adhuc superstiti adscribendus alius nummus è maximorum itidem genere, hinc cum inscr. FAUSTINA AUG. ANTONINI AUG. illinc cum Cybele vel Faustina habitu Cybeles Leone vecta, cujus hic depicti gratiam incomparabili Reginæ habiturus est Lector.

In Gaza Christinæ Augustæ.

Geminam omnino huic Nummo & præclaram quidem statuam observabam nuper in Villa Pamphiliana. De Galero autem illo, seu operculo Verticis, quod præferunt passim Faustinæ hujus nummi, audiendus est Tertullianus, cui facem iidem commodant. *Aliæ gestiunt in cincinnos coërcere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bona simplicitate. Affigitis præterea nescio quas enormitates capillorum, nunc in* GALERI *modum, quasi vaginam capitis, &* OPERCULUM VERTICIS, *nunc in cervicem retro suggestum.* Ad FAUSTINAM vero Filiam spectat alius Nummus Regiæ ejusdem Gazæ, in quo eadem Cybele occurrit inter duos Leones sedens, una manu tympanum, altera gestans papavera.

De Cultu.

Fre-

Frequenter nempe sub habitu hujus Deûm Matris depictæ id genus Augustæ; unde ejusdem Faustinæ puerperium, sub puerperii Cybeles effigie adumbratum videas in nummo Cl. Seguini. Ita haud dissimilis adlato modo Faustinæ Nummo alter Filiæ ejusdem LUCILLÆ L. Veri conjugis, cum Cybele sedente itidem inter duos Leones: nisi quod Papaverum loco Pinus ramum gestet, eidemque adstet Atys cum pileo Phrygio.

Ad Lucillæ hujus Matrem Faustinam pertinet, ut obiter hoc addam, alter ejusdem Nummus à Tristano adlatus cum inscr. ΦΑΥCΤΕΙΝΑ CΕΒΑCΤΗ ΕΥCΕΒ. CΕΒ. ΘΥΓΑΤΗΡ, sed quem aliud agens procul dubio vertit, *Faustina Augusta Pii Augusti Conjux*, & ita perpe- Tom. 1. Pag. 593.

 ram

ram ad Matrem, non ad Filiam refert. Nec Commodi solum Uxorem CRISPINAM Dianæ habitu, sed & ejusdem pellicem MARCIAM Palladis aut Amazonis instar depictam exhibent præclari itidem Nummi. De hac postrema Lampridius, *Commodus Amazonius Marciam Concubinam in Amazone pictam diligebat.* Pertinacis conjux TITIANA Antiquariis hactenus ex Nummis ignota; licet in nummo quodam Mediceo spectetur, in cujus aversa parte Navis cum velo. Neque enim silendum, haud immerito suspectum eundem fuisse erudito illius Gazæ Custodi Petro Fittonio, quasi Crispinæ caput in anteriori parte referret. Equidem ut alia mittam, Pertinacem certe uxorem Augustam dici noluisse tradit Dio, quamquam aliunde sciamus hoc nomen eadem die utrique conjugi delatum. At Successoris ejusdem Didii Juliani duas AUGUSTAS nuncupatas Uxorem & Filiam, MANLIAM nempe SCANTILLAM & DIDIAM CLARAM, Nummi earundem adhuc arguunt; ut vere pateat adsertum à Spartiano; *Uxor etiam Manlia* (non ut ibi legitur Mallia) *Scantilla, & filia ejus Didia clare Augustæ sunt appellatæ.* JULIA DOMNA Severi Conjux ex ejusdem nummis nota, & jam ex iis castigatus ab eruditis error Viri docti, qui ΔΟΜΝΑΜ ab Oppiano per syncopem, pro *Domina* dictam existimaverat. Eundem tamen erravit nuper eruditissimus editor Nicephori Bryennii, qui insuper ex hoc ipso Oppiani loco *Dominas* dictas colligit Matres Augustorum. DOMNA enim proprium cognomen Syræ hujus Mulieris, sicut in Oriente & Ægypto frequens occurrit apud Auctores Ecclesiasticos DOMNI & DOMNÆ appellatio. Ita Isidori illius, cujus vitam describit Damascius apud Photium, uxor *Domna* ab eodem vocatur. Unde etiam eadem

In Gaza Christ. Reg.

Lib. LXXIII.

Capitol. in Pertinac.

In Did. Juliano.

dem vox mihi videbatur restituenda in lege quadam de Legatis, ubi Julii Agrippæ primipilaris neptis *Julia Domina* vocatur; *quæsitum est an & prædia extraneus hæres haberet, an vero ad Juliam dominam, quæ habuit patruum Majorem Julium Agrippam, pertinerent*. Cur vero hæc *Julia* neptis hujus primipilaris, *domina* ibi appelletur, vix unquam commode explicabunt juris interpretes. Magnus quidem Cujacius in divinis Observationibus (ut non male easdem vocat illustris Thecanus) ex hoc loco, sed dubie tamen & titubanter colligebat, Mulieres olim Romanis dictas *dominas*, non respectu solum maritorum, sed etiam per se. Verum errorem vulgatæ lectionis melius detexisset, pro qua *Juliam Domnam*, legi debere quovis pignore contenderem. Et hæc quidem continuo notaveram, dum forte Cujacii observationes versarem, quum animadverti postea idem jam de hac *Julia domina* in *Domnam* transferenda, duobus eruditissimis viris suboleviffe, Guidoni nempe Pancirollo, in libris Variarum, & novissime Ægidio Menagio in Amœnitatibus Juris. Diversa autem DOMNI apud Anastasium aliosque coævos Scriptores ratio; qui hoc nomen Cæsaribus aut Ecclesiarum Antistitibus, ut dignitatis titulum vulgo solent tribuere. Male vero eadem Julia Severi pro Julia Domna, JULIA DONINA legitur in Veteri lapide apud Gruterum. A *Domna* vero factum etiam *Domnica*, quo nomine Valentis uxor vocatur apud Socratem. Nec minus quis ex ejusdem JULIÆ nummis colligat, eam perperam ab Eutropio, Spartiano, Eusebio, & Orosio, Novercam Caracallæ, & præterea ejusdem Uxorem, non autem Matrem statui; quod utique apud Varnos minus insolitum accidisset, quibus novercam uxorem ducere lege concessum tradit Procopius. Certe præter potiorem hic

L.pater.38. §.4.D.de legat. 3.

L.III.c.18.

Thes. CCLXVIII.

Hist. Eccl. l.IV.c.26.

Bell. Goth. l.IV.c.20.

hic longe Oppiani, Herodiani, & Dionis coævorum Scriptorum auctoritatem, MATER AUGG. Caracallæ nempe & Getæ vocatur sine ullo discrimine, & manifestius adhuc Mater hujus Caracallæ in priscis nummorum monumentis. Unde occurrit ejusdem JULIÆ mentio in veteri lapide, qui Scaligero aliisque eruditis crucem fixit,

I. O. M. ET.
IVNONI REGINÆ
PRO SAL. IMP. M. AVR. ANTONINI
PII AVG. ET IVLIÆ AVG. MATRIS
AVG. M. VLP. MVCIANVS
MIL. LEG. XIII. GEM.
HOROLOGIAR. TEMPLVM
A SOLO DE SVO EX VOTO
FECIT
FALCONE ET CLARO COSS.

Neque enim alia hæc Julia Mater Augusti, nisi eadem hæc Mater Caracallæ, qui *M. Aurelius Antoninus Pius* passim in Nummis & lapidibus antiquis vocatur. Unde accedere non possum doctissimo Reinesio, qui ob repertam sibi in Nummis Juliam Soæmiam Matrem Elagabali non parum sibi gratulatus, ad eandem continuo lapidem hunc refert. Neque enim hanc Juliam sine adjuncto SOÆMIÆ cognomine in priscis monumentis dictam reperies; quum Julia Severi in iisdem passim JULIA PIA, JULIA AUGUSTA describatur; ut mittam geminam cum hoc marmore aliorum auctoritatem, in quibus iisdem verbis hanc JULIAM MATREM AUG. h. e. Caracallæ vocari videas. De Consulibus, qui Scaligerum hic turbarunt,

res

res facile componi poteſt, ſi non pro ordinariis, ſed pro ſuffectis habeantur: ut alias idem eruditiſſimus Reineſius recte obſervavit. Ejuſdem vero Caracallæ Uxor PLAUTILLA, cum in Nummis vulgaribus, tum in altero Græco apud Triſtanum, cum prænomine FULVIÆ ſpectatur. Eam itidem exhibent duo inſignes mole & raritate Nummi, alter Tarſi percuſſus, In Cimel. hinc cum capite Plautillæ, illinc cum eadem Auguſta Reg. Chriſtin. & conjuge Caracalla dextram jungentibus, ac inſcr. ΑΔΡ. ϹΕΥΗΡΙΑΝΗϹ ΤΑΡϹΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ: alter Caracallæ & Plautillæ capita repræſentans, cum inſcr. Μ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ, infra ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ, in altera parte vero nudam Venerem cum Vaſe & inſcr. ΚΝΙΔΙΩΝ. Quem præclarum Nummum, qui celebrem illam Cnidiam Venerem nobis adhuc hodie ante oculos ponit, verſabam haud ita pridem inter illuſtria Cimelia Regiæ Gallorum Gazæ. Elagabali autem Mater paullo ante commemorata Julia SOÆMIAS; & tres ejuſdem Uxores, JULIA PAULLA, JULIA AQUILIA, ANNIA FAUSTINA in ſelectis numiſmatibus etiamnum proſtant. Poſterioris vero nomen ex iiſdem ſolum diſcimus, quam à Commodo genus derivaſſe tradit Herodianus, Dio vero M. Aurelii neptem vocat. Alias Annii cujuſdam Fauſti, delatoris ſub Nerone inſignis, meminit Tacitus, à quo ſtemma hujus Anniæ Fauſtinæ videretur arceſſendum. Hiſt. II. 10. Male vero eadem à Triſtano prior Elagabali conjux ſtatuitur; quum & Herodiano tertia diſerte adnumeretur, Lib. IV. & cæde mariti Pomponii Baſſi quæſitas illius nuptias, ſed non primas, Dio auctor ſit. Duas vero priores Auguſti illius Conjuges, prænomen JULIÆ geſtaſſe, Lib. LXXIX. non aliunde rurſus quam ex earundem Nummis percipimus; quarum altera CORNELIA PAULA, altera ſi-

ra sine alio prænomine, AQUILIA SEVERA Dioni vocatur. Unde etiam adsequimur, frequenter id receptum ea maxime ætate, ut Augustarum nomina mutarentur, aut ornarentur alterius prænominis additione. Hanc vero nominum in Augustis id genus mutationem maxime fieri solitam videas, ubi turpia illa videbantur aut ominosa, ut de Euphemia Justini Imperatoris Conjuge notat Procopius, quæ antea Lupi-
In Anecd. Histor. cina vocabatur; unde, inquit, ὅτι ξὺν τῷ ὀνόματί τι αὐτῆς ἰδίῳ ἅτε καταγελάστῳ ὄντι ἐς Παλάτιον ἦλθεν, ἀλλ' Εὐφημία ἐπικληθεῖσα· *neque cum proprio nomine, quod ludibrio opportunum videbatur, in Palatium venit, sed Euphemia appellata.* Haud aliter nempe ac auspicata id genus nomina, aut in sponsi & sponsæ deductione, ac admissione Vestalium apud Romanos; aut in dedicatione Templo-
Hist. IV. 53. rum, juxta illud Taciti in restituendo Capitolio, *Ingressi milites, quibus fausta nomina,* aut alias pro male ominatis Urbium nominibus quæsita nonnunquam re-
Bell. Gotth. l. I. c. 15. perias; nempe, quod ait alibi Procopius, τὴν ἀπὸ τοῦ προτέρου ὀνόματος διαφεύγοντες βλασφημίαν. More utique hominum consueto, quo, sicut rursus alio loco vere
Bell. Gotth. l. IV. c. 15. observat idem Auctor, magis vocabula turpia, quam res ipsas solent amoliri. Exemplum cæteroquin mutati aut adsumpti alterius nominis dederat jam olim LIVIA, cui primæ cognomen AUGUSTÆ cum pronomine JULIÆ concessum videmus. Hinc postea frequens istud evasit sequentium Augustarum, ut JULIÆ DRUSILLÆ, JULIÆ AGRIPPINÆ, JULIÆ TITI, & in JULIA PIA Severi Conjuge renovatum; quod nomen eandem è familia Juliorum traxisse observat doctissimus Reinesius. Ab ea certe translatum ad Augustas & Gentiles eorundem temporum, JULIAM MÆSAM hujus Sororem ac Aviam duorum Augustorum

rum JULIAM SOÆMIAM Elagabali, & JULIAM MAMMÆAM Alexandri Severi Matres, ac earum exemplo ad utramque illam Elagabali Conjugem, JULIAM PAULAM & JULIAM AQUILIAM: ita ut eadem ætate Augusti ANTONINI, Augustæ vero JULIÆ vulgo dicerentur. Neque tamen octo JULIAS intra Severi & Alexandri tempora, ut existimabat vir longe eruditissimus, sed sex tantum reperias modo commemoratas, Severi nempe Conjugem eandemque Matrem Caracallæ, Sororem ejus Aviam duorum Augustorum Elagabali & Alexandri, Matres utriusque, & duas prioris Uxores. Neque enim aut tertia uxor Elagabali ANNIA FAUSTINA, dicta JULIA, ut patet ex ejus Nummis; & ideo, ut existimo, quod stirpem & clarum nomen duarum Augustarum jam aliunde ad mariti nuptias adferret; neque etiam ulla Julia Alexandri Severi conjux occurrit in priscis monumentis. Alia nempe illi in iisdem tribuitur, ab antiquariis vulgo alteri elocata, SALLUSTIA BARBIA ORBIANA, quæ ut frequenter sine mariti effigie, ita occurrit in rarissimo nummo ejusdem Alexandri. Eum enim à se inspectum significavit mihi aliquoties princeps apud vos antiquariorum Fr. Gottofredi, in anteriori parte referentem Alexandrum Severum, in altera hanc Sallustiam Orbianam. Unde illius nummi auctoritate, hæc non Trajani Decii, ut vulgo antiquariis persuasum, sed ejusdem Alexandri uxor esset statuenda. Quod ipsum confirmare videntur alii Nummi ejusdem SALLUSTIÆ, in quibus illa cum conjuge depicta manus eidem tradens, ac inscr. CONCORDIA AUGUSTORUM; quorum ille Alexandrum Severum potius quam Decium referre videtur. Turbat aliquantum inscriptio marmoris;

In Cimel. Card. Buoncomp.

GNÆÆ

Thes. Grut. CCLXXIV. 1.

GNÆÆ
SEIÆ HEREN
NIÆ SALLVS
TIÆ BARBIÆ
ORBIANÆ AVG.
CONIVGI DOMINI
NOSTRI AVG.
VALENTINI VE.
TERANI ET
VETERES.

in qua ea DOMINI NOSTRI appellatio ad Decii magis quam hujus Alexandri tempora videtur referenda. Quibus addi potest Nummi à Tristano adlati auctoritas, in quo hinc Hostilianus Decii filius aut gener potius, hinc SALLUSTIA BARBIA ORBIANA; sive eadem cum hac Sallustia, sive filia illius, ut credidit Tristanus, statuatur. Adeo ut vel alterutrum fateri oporteat, aut duas cum his nominibus floruisse Augustas, alteram Alexandri Severi, alteram Decii conjugem, quod minus equidem verisimile; aut de fide horum nummorum eundum ulterius in consilium. Cæterum aliam eidem Alexandro uxorem tribuit Lampridius, nomine MEMMIAM, quam & MEMMIAM SULPICIAM, nescio cujus nummi fide protulit Goltzius. Maximini etiam Conjunx sed tacito nomine ab Appiano, Marcellino & Zonara refertur, quorum iste eandem à truculento marito interfectam narrat. Ea vero vulgo statuitur ab antiquariis, non Calpurnia quædam cum doctissimo Camerario, sed quæ in veteri numismate occurrit appellata DIVA PAULINA, & in aversa parte cum Consecrationis nomine ac symbolis. Ut verum tamen fatear, levibus aut nullis potius conjecturis id hactenus nititur; quum id neque ex Nummi inscri-

inſcriptione aut aliis Veterum monumentis liceat hodie colligere. Immo obſtare potius videntur mea ſententia illa conſecrationis ſymbola: quem honorem Tyranni conjugi & hoſti Senatus ab eodem Senatu habitum parum videtur mihi veriſimile. Nequidquam enim Triſtanus illum tuetur exemplo Poppææ & Sabinæ Hadriani, quæ quamquam à maritis interfectæ, eorum tamen opera fuerunt conſecratæ. Neque enim eadem Maximini ratio, cujus & ferocius adhuc ingenium, & breve ac procul ab Urbis conſpectu imperium, & cum perpetua Senatus diſſenſione conjunctum, & infenſi denique poſt mortem ſucceſſores. Notum alias etiam ſub Cæſarum imperio penes Senatum fuiſſe conſecrandi facultatem; adeo ut difficulter honorem illum Hadriano mortuo extorſiſſe legatur Antoninus Pius. Capitol. in Pio. Mitto leviores adhuc ejuſdem Triſtani conjecturas, qui modo JULIAM PAULINAM dictam eandem fingit pro arbitrio, & modo Julii Pauli Juriſconſulti, modo Pontii cujuſdam Paulini filiam, modo eandem credit cujus mentio in lege quadam de Legatis, *Paulina filia mea legatum.* Hæc enim omnia tam incerta quam incertiſſima. Si aliquis conjecturæ hic locus, & Nummi elegantia pateretur, ad PAULINAM, Hadriani ſororem magis placeret eandem referre, de qua exſtat nobilis adhuc inſcriptio. Id vero poſtea Occoni in prioribus ejus curis placuiſſe animadverti, qui dein motus Panvinii & aliorum auctoritate, dubius tamen in vulgatam ſententiam conceſſit. Inſcriptio autem talis,

DOMINA
PAVLINÆ SO......
IMP. CÆSAR.
TRAIANI HADR.
AVG.
FVNDA.
DD.

LIII Huic

Huic enim recenti Marcianæ ſororis Trajani exemplo, idem Conſecrationis honos à Senatu haberi potuit. Verum obſtat, ut innui, Nummi illius DIVÆ rudior pro Hadriani ætate figura & adſpectus, tum forte Excerptorum Dionis auctoritas, in quibus ſugillatus legitur Hadrianus, quod conſecrationis honorem Antinoo catamito, non autem Paulinæ Sorori deferri curaſſet. Adfert ceteroquin eundem Paulinæ Nummum Pyrrhus Ligorius in opere inedito, quem eidem Hadriani modo Matri modo Sorori vindicat, ita tamen ut in eo DIVA PAULA, non PAULINA legatur, ſicut vocari tamen agnoſcit in Inſcriptione Fundana. Id vero ideo factum exiſtimat, quod conſecrantes eandem Paulinam Romani, nomen diminutivum ei ademerint: quæ mira certe viſa mihi obſervatio, & juxta quam non FAUSTINÆ, CRISPINÆ ſed FAUSTÆ aut CRISPÆ vocari debuiſſent Auguſtæ poſt mortem ſideribus receptæ. Sed nullus conjecturæ hic locus, cum DIVA PAULINA, non PAULA diſerte legatur in illius Nummis, ac præter alios in quodam inſigni Regiæ Gazæ Chriſtinæ, in quo figura cum velo & face bigis vecta ac inſcr. CONSECRATIO. Notior ex iiſdem Nummis Gordiani Conjunx FURIA SABINA TRANQUILLINA, ſicut vulgo ab Antiquariis deſcribitur; quæ tamen non SABINA, ſed SABINIA vocatur in præclaris neque obviis nummis qui integrum hoc nomen repræſentant. Tales duos æreos ac argenteos videbam haud ita pridem in illuſtribus Lutetiæ Cimeliarchiis, cum inſcr. SABINIA TRANQUILLINA AUG. ac alium inſuper Græcum ejuſdem Auguſtæ nummum è maximorum genere, CABEINIA TPANKYIΛΛINA. Quibus utique ſuffragatur inſcr. antiqua, quam in Hiſpania repertam ſuis ad Concilium

Pag. 754.

In Mſ. Reginæ Chriſtinæ.

Apud. Ill. Colbertum & P. Sevium.

Apud P. Seguinum.

lium Illiberitanum commentationibus inſerentem vides Cl. Mendoſam, FURIÆ SABINIÆ TRANQUILLINÆ. Idem fatum experta Philippi Uxor OTACILIA, quæ vulgo traditur Antiquariis MARCIA OTACILLA, & quam pejus adhuc in *Optatillam* vertebat nuper vir doctiſſimus. OTACILIA enim dicta eadem, non OTACILLA, ut diſerte priorem illam ſcripturam exhibet Nummus æreus in Muſeo Cl. Seguini inſcriptus MARCIA OTACILIA SEVERA AUG. & alius inſuper Græcus, in quo itidem ΩΤΑΚΙΛΙΑ legitur. Frequentes utique in Lapidibus antiquis *Otaciliæ*, cujus Gentis apud Romanos notæ Livius inſuper, Suetonius, aliique meminere, ac præterea Euſebius in Chronico ex verſione Hieronymi, ubi *Vultacilius Plotus* corrupte pro *Otacilius Piletus* legitur, ſicut erudite ex Tranquillo monuit litterarum decus Joſ. Scaliger. Hæc autem Otacilia Auguſta cum in pluribus Nummis obvia, percuſſis celebritate ludorum ſæcularium, tum in præclaro Farneſiano, cum inſcr. SÆCULUM FRUGIFERUM. Cognomen autem SEVERÆ eidem tribuunt cum alii nummi, tum inſignis Græcus Mediceus, Μ. ΩΤ. CΕΟΥΗΡΑ CΕΜ. CΕΒ. De Trajani Decii, quæ vulgo hactenus creditur, uxore, SALLUSTIA BARBIA ORBIANA, modo vidimus eandem præclari Nummi fide Alexandro Severo adjudicari. Alteram etiam ejuſdem filiam eruit Triſtanus cum inſcr. SALLUSTIA HERENNIA BARBIA ORBIANA, quam Hoſtiliani conjugem credit, ni potius eadem cum matre ſit ſtatuenda. Sic alia rurſus in Nummis occurrit HERENNIA ETRUSCILLA, quæ Decii filia, Herenni Etruſci ſoror & uxor Voluſiani, vulgo antiquariis ſtatuitur. Turbat hic tamen Onufrius, qui eandem Hoſtiliani Conjugem

jugem censet, & firmat etiam Nummi auctoritate, in quo hinc Hostilianus scilicet, illinc Herennia Etruscilla describuntur. Atqui labat tota Nummi illius, ut ab eo traditur, fides, in quo diversa Hostiliani & Etrusci nomina confundit. Neque enim Etruscus tulit nomen Hostilii, neque Hostilianus Etrusci, quæ omnia mire ibi permiscet Onufrius, dum eadem Nummorum auctoritate vult confirmare. Alias ut fateor nihil obstare video, quin hæc Herennia æque Hostiliani ac Volusiani uxor censeatur. Nec solum nota ex iisdem Nummorum monumentis, aut Valeriani Patris MARINIANA, aut Gallieni Filii SALONINA, sed & Fratris Valeriani Junioris uxor CORNELIA SUPERA à Tristano ex rarissimo nummo primum producta, & cui geminum audio exstare in Cimeliarchio Archiducis Leopoldi, nunc Cæsareo. Rarum autem SALONINÆ Gallieni cognomen CHRYSOGONES, ex nummo Græco adtulit idem Tristanus, inscripto scilicet ΣΑΛΩΝ ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ qua de re eum videat Lector. Occurrit ejusdem mentio in Nummo Augustæ Reginæ à Metropolitanis in Ionia percusso, sed in quo pro ΧΡΥΣΟΓΟΝΗ, sicut exhibet Tristanus, ΚΡΗΣΟΓΥΝΗ legebant diligentes antiquarii. Eadem felicitate productæ è Nummis *Tyranna* vel *Tyrannides*, sicut eas vocat alicubi Pollio, JULIA DONATA, Uxor Postumi, & VICTORIA Mater Victorini cum inscr. MATER CASTRORUM, quemadmodum eidem Pollioni vocatur. Altera etiam Heroïna ZENOBIA AUGUSTA occurrit in uno aut altero Græco nummo quantivis pretii, cum adjuncto SEPTIMIÆ nomine, nempe qualem habuit Cl. Patinus noster ΣΕΠΤ. ΖΗΝΟΒΙΑ ΣΕΒ.

In Victoria.

Alios

Alios itidem videas apud Cl. Seguinum cum integro Septimiæ nomine CEΠTIMIA ZHNOBIA CEB. & Spei typo in aversa parte. Ita ut inde liqueat, non filiorum illam solum, quod Vopiscus tradit, sed proprio etiam nomine imperii insignia suscepisse. PROBI etiam Uxorem aliunde ignotam Strada jam olim ex Nummo argenteo protulit, in quo conjuncta Probi & Conjugis capita, præterito tamen hujus nomine. Talem æreum maximum exquisitæ raritatis notavi aliquando in Museo Augustæ Reginæ, cujus ectypum inde depromptum juvabit hic quoque divulgare.

Unde vero dictam eandem JULIAM PROCLAM hauserit Strada & ex eodem Tristanus, fateor me juxta ignarissimos scire. Hujus equidem Juliæ Proclæ pulcherrimum nummum protulit in lucem Cl. Seguinus, percussum à Mytilenæis & inscriptum IOY. ΠPOKΛAN HPΩIΔA. Quænam vero fuerit hæc Heroïna frustra diu à se quæsitum tradit idem vir elegantis judicii ac industriæ. Illud certe extra dubium nummum in-

 spi-

ſpicienti, eſſe eum Probi ætate haud paullo ſuperiorem, & circa Antoninorum tempora ſignatum, ut placere memini Cl. Gottofredi. Eam vero, quæcunque tandem fuerit, cœleſtes honores conſequutam docet adſcriptum ΗΡΩΙΔΑΣ nomen, pro quo & Ηρωΐνας & Ηρῷσσας etiam dixerunt Græci. Apollonius Rhodius,

Lib. IV. Ηρῷσσαι Λιβύης τιμήοροι,

Heroïdæ Libyæ vindices; ubi notat ex Herodiano Græcus Scholiaſtes, Ηρῷσσας contracte pro Ηρωΐσσας nuncupatas. Ηρωΐνας autem vocat Julianus in Cæſaribus, agens de Fauſtina à Marco conjuge conſecrata, Ηρωΐναις ἀνέγραψεν. *Heroïda* vero juxta ſuperiorem Nummum dixit etiam Ovidius,

Triſt. lib. I. El. 5. *Prima locum ſanctas Heroïdas inter haberes.*

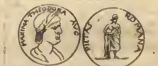
Ipſa autem Aureliani SEVERINA in rarioribus quibuſdam Nummis ULPIÆ nomine addito, Diocletiani Filia GALERIA VALERIA Maximiani uxor; & Maxentii MAGNIA URBICA (non ut apud Occonem MAGNENTIA URBICA) Auguſtarum etiam ſeriem implent. At Conſtantini ſanctius Matris nomen, in præclaro nummo Leonardi Agoſtini, celebris in Urbe antiquarii occurrit. FL. JUL. HELENA. AUG. Unde *Flaviam Juliam* dictam eandem, ſicut ex veteri inſcriptione diſcimus, repetito è veteri more JULIÆ nomine Auguſtis olim familiari. A Filio vero Conſtantino hanc AUGUSTÆ appellationem ſortitam, nummoſque cum eadem ſignatos tradentem novimus Euſebium ac Sozomenum. Hinc de eadem Sulpitius Severus, *namque* HELENA, *Mater Principis Conſtantini, quæ* AUGUSTA *cum filio conregnabat.* Infauſtam vero Conſtantini conjugem, non FAUSTAM ſolum, ſed FLAVIAM etiam & MAXIMAM dictam adſequimur ex ſequente Nummo,

mo., in quo cum duobus liberis eadem depingitur.

In Cimel. Reg. Christ.

Sic alteram hujus Constantini uxorem THEODORAM, Maximiani Herculei filiam, FLAVIAM MAXIMAM dictam itidem videas in antiquis illius Nummis, nempe FL. MAX. THEODORA AUG. seu ut præfert sequens... MAXIMA THEODORA AUG. cum muliere infantem lactente in aversa parte ac inscr. PIETAS ROMANA.

Unde liquet, illa FLAVIÆ MAXIMÆ nomina communicata fuisse à Constantino cum conjugibus, quum ipse FLAVIUS MAXIMUS CONSTANTINUS diceretur. Eutropius vero & Orosius hanc Theodoram Patri Constantio uxorem tribuunt, ex qua sex filios fratres Constantini dicunt eum suscepisse. Sed non novum illud scimus in historicis illorum temporum, ut Maximianum cum Maximino, Constantium cum Constantino non semel confuderint. Ita mitto hic aut supra jam indicatam Constantini filiam & Hannibaliani prius, dein Galli conjugem, celebrem in priscis

ſcis annalibus, cujus verum nomen ex Nummis demum eruitur FL. JUL. CONSTANTINA AUG. quæ Philoſtorgio lucem commodant, qui eam à Patre Conſtantino ornatam diademate & Auguſtam renuntiatam tradit. De Gallo enim ejuſdem conjuge verba faciens, ait,

Hiſt. Eccleſ. l. IV. c. 28.

Καῖσάρ τε ὢν καὶ ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ἀνήρ· καὶ γὰρ αὐτὴ πατρόθεν ἦν δεδεγμένη τὸ ἀξίωμα· *Cæſar quum eſſet & AUGUSTÆ maritus; ipſa enim à Patre hoc dignitatis nomen conſequuta fuerat.* Ut agmen jam hic claudam, in monumentis id genus conſignatæ neque paſſim obviæ, aut magni Theodoſii Conjuges ÆLIA FLACCILLA & GALLA PLACIDIA; aut Leonis ÆLIA VERINA in nummo aureo Cl. Seguini mihi inſpecta, & cui geminum habet Cæſareum Cimeliarchium; aut Valentiniani III. ſoror, HONORIA in ſingulari nummo aureo Regiæ Gallorum Gazæ; aut Juſtini EUPHEMIA, cujus aureum itidem Nummum tractare nuper mihi licuit in eadem Gallorum Metropoli recenter eo adlatum, nec viſum antea eruditis ibidem antiquariis; aut Juſtiniani THEODORA, aut Phocæ denique LEONTIA.

3. *Ad alias Cæſarum Neceſſitudines.*

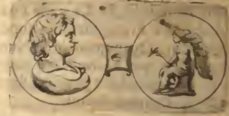
Accedunt præterea in eadem veterum Numiſmatum congerie aliæ adhuc AUGUSTORUM neceſſitudines, quas natura aut ſubſidiaria ejus adoptio Cæſarum familiæ inſeruit. Equidem plures id genus cum vulgati jam diligentibus Antiquariis, tum rariores quidam Nummi adhuc repræſentant, ut ad ſupplementum ac integritatem Hiſtoriæ Auguſtæ non parum inde accedat præſidii. Præcipua certe AUGUSTÆ domus ſubſidia vel ornamenta continuo ſe hic offerunt, gener AGRIPPA, CAIUS & LUCIUS Nepotes & adoptione Filii, DRUSUS privignus, GERMANICUS pronepos, hujus liberi NERO ac DRUSUS, Tiberii DRUSUS ac gemini ex eodem Nepotes, denique,

que, *Hic Cæſar & omnis Iuli Progenies*. MARCELLUM quinetiam, breves illos ac infauſtos Quiritium amores nummus quidam Mediceus arguere nonnullis videbatur, in quo hinc egregius forma juvenis, illinc S. C. nota occurrit cum inſc. P. LICINIUS STOLO III-VIR AAA FFF. cui geminum nuper videbam apud Cl. Seguinum. Quamquam in eo Nummo juvenis Auguſti potius quam Marcelli ſignatos vultus alii exiſtiment, de quo ut judicet peritus talium Lector, eundem hic conſpiciendum damus.

Ejuſdem certe Marcelli effigiem ex gemma veteri depictam videas apud Urſinum ac Triſtanum; ne quem terris tantum fata oſtenderunt, poſteris eadem omnino illum invidiſſe conqueramur. Mitto nobile iiſdem temporibus par fratrum, duos nempe M. Antonii filios M. ANTONIUM è Fulvia & ALEXANDRUM è Cleopatra genitos, quos è duobus rariſſimis Nummis protulere duo inſignes Gallorum Antiquarii commemoratus modo Triſtanus ac Seguinus; aut ortum ex ejuſdem Antonii & Cleopatræ progenie JUBAM, huic memoriæ itidem inſertum. Haud vero ita liquidum, quid de ectypo ſequentis Nummi ſtatuendum ſit, qui incredibilis venuſtatis viſitur in Gaza Palatina, quamquam è veteri Gemma expreſſus nonnullis videatur; &

quo alii CÆSARIONEM Julii & Cleopatræ filium, alii ANTINOUM, de quo mox in ſequentibus, alii quem volunt aut fingunt (apertus enim hic conjiciendi campus) ſignatum credidere.

AGRIPPAM vero illum bello invictum nummi plures etiamnum exhibent, quos divulgarunt jam antiquarii; in quibus nempe modo ſolus occurrit, modo cum Auguſto ſocero conjunctus, cujus etiam fuerat perpetuus victoriarum ſocius. Clarum vero illum maxime triumphis maritimis ſatis adhuc evincunt & ſuperbum Coronæ Roſtratæ inſigne, & Neptunus cum Delphino ac Tridente vulgo in iiſdem Nummis obvius. Rarior quidam nummus Mediceus, in quo caput ejuſdem ſine corona illa navali, & in averſa Tropæum depingitur cum clypeis & inſcr. HERENNIO PRÆT. quæ rurſus ſplendida ſunt victoriarum hujus Agrippæ monumenta. Manilius certe eundem adſcribit viris fortibus in cælum receptis,

Lib. I. *Et Cato Fortunæ victor, Matriſque ſub armis*
Miles AGRIPPA *ſua*,

quem locum non adſequutus eſt vir incomparabilis, qui proinde legendum in eodem credidit, *Martiſque ſub armis Miles Agrippa ſui.* Dictus nempe hic *Miles* Agrippa *ſuæ matris ſub armis*, hoc eſt, ſenſu certe haud valde recondito, Patriæ ſuæ ſeu Romæ belligerantis nondum Jano clauſo. Ne quis hic ſocrum Octaviam deſi-

designari existimet, ut primo conjecerat idem illustris interpres, sub qua scilicet militaverit Agrippa. *Matres* nempe, ut notum, passim pro *Patria* apud utriusque linguæ auctores; ita [a] Pindarus de Thebis, *Μάτερ ἐμά*, Italia Trojanorum *antiqua mater* [b] Virgilio, Roma [c] Claudiano *Mater Regumque Ducumque*, & Agrippæ proinde inter eos Duces haud infimi; sicut etiam ratione Coloniarum, *Matres*, *Parentes*, ac *Metropoles* vulgo nuncupatæ, quæ alias *Origines*, *Patria*, aut *Major* vel *Antiqua Patria* vocabantur, & *parere* proinde eædem dictæ apud Tertullianum, *Scythæ exuberant Persas*, *Phœnices in Africam eructant*, *Romanos Phryges* PARIUNT. Illud autem *sub armis* loquendi genus eidem Manilio familiare, & sicut de Roma bella gerente superiori loco, ita alibi de ejus æmula,

[a] Od. I. Isthm. [b] Æn. III. [c] In sec. Cons. Stil.

De Pallio.

Quondam Carthago regnum sortita SUB ARMIS, — Lib. IV. v. 100.

ac rursus,

quumque ipsa SUB ARMIS — L. IV. v. 37.

Pax agitur;

ac usitatum inprimis, quod hic notandum, ævo Theodosiano, ad quod referunt nonnulli ætatem Manilii, ut liquet ex Codice ejusdem nominis, *quicunque* SUB ARMIS MILITIÆ *munus Comitatense subierunt*. *Miles* etiam eodem ævo pro *Officiali*; quamquam & Velleius jam olim de se præfecto castrorum, *Tiberii Cæsaris Militem fecit*, aut Curio apud Cæsarem, *Equidem me Cæsaris Militem dici volui*. Ut non mirum, si in Actis Conciliorum, Avitus Viennensis Episcopus ac Senator Romanus Burgundionum Regem Clodovei Militem vocet; *Quod apud Dominum meum, suæ quidem gentis Regem, sed* MILITEM *vestrum obtinuisse me suggero*. Ea vero fuit Militis hujus Agrippæ apud posteros veneratio, ut aliquot ejus Nummi à Tito, Domitiano, &

Cod. Theod. l. 38. t. I. de Decur. — Lib. II. — Bell. Civil. l. II. — Tom. I. Concil. Ep. ad Clodov.

 Tra-

Trajano Cæsaribus restitui meruerint; laudabili illis temporibus & inducto ab Augusto more, à quo *restituti* leguntur apud Suetonium illorum ducum tituli ac honores, à quibus propagatum Romanum imperium. Cæterum eundem Agrippam videbam nuper in singulari nummo inclytæ Reginæ, qui hinc Liviam & Augustum cum inscr. ΣΕΒΑΣΤ. seu *Augusti*, illinc AGRIPPAM cum filiis CAIO & LUCIO repræsentat ac epigraphen ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ, seu Carum *Alabandensium*, qui eundem signarunt. Obvii vero iidem CAIUS & LUCIUS CÆSARES in nummo Augusti argenteo pervulgato, qui eosdem Consules designatos ac Principes Juventutis tradit. Rariores ærei ejusdem notæ, & cum iisdem honorum titulis, CÆSARES AUGUSTI F. COS. D. P. JUVEN. Singulares vero qui vel CAII solum aut LUCII capita exhibent, quales aliquot edidit Tristanus; quamquam unus non ad Caium Agrippæ filium, sed ad Caligulam referri debuit, ut ab erudito Tristani censore observatum. Mitto Augusti privignum DRUSUM & filium ejus GERMANICUM, utrumque decus Romani nominis, neque ex veterum numismatum tractatione ignotum. Drusi etiam restitutos à Tito Nummos aliquot, juxta morem paullo ante indicatum, adservat Gaza Medicea, & unum quidem inscriptum IMP. T. CÆS. VESP. F. AUG. P. M. TR. P. P P. COS. VIII. RESTITU. Duos autem è Germanici liberis NERONEM ac DRUSUM exhibet singularis Nummus laudati aliquoties Cimeliarchii, unde sequens ectypum sumus nacti, cujus pars anterior Tiberium signat cum inscriptione CÆSAR DIVI AUGUSTI F. AUGUSTUS P. M. altera autem duo capita adversa.

In-

Inscriptus ille Nummus, ut vides, NERO ET DRUSUS CÆSARES QUINQ. C. VINC. quæ postrema videntur explicanda *Quinquennalis Caius Vincius.* Quamquam pro Vincio, (cujus gentis aliqua sed obscura in antiquis lapidibus mentio) Vinicium mallem, si per nummi scripturam liceret. Germanici quippe gener M. Vinicius, cui Juliam Germanici filiam elocavit Tiberius, & quem proinde alibi inter Cæsaris progeneros recenset Tacitus. Gentilis itaque ejus C. Vi- Tacit. Annal. VI. 15. nicius (quo nomine unus inter suffectos Consules occurrit in antiquo marmore apud Gruterum) & à quo proinde haud mirum foret hunc honorem Germanici liberis habitum, ut eosdem juxta Avum Tiberium ære signandos curaret. Idem vero QUINQ. seu *Quinquennalis* nummo inscriptus; quales lustri ac ludorum caussa institutos cum Romæ singulorum ferme corporum & collegiorum, tum in Coloniis ac Municipiis plures exstitisse viderunt jam eruditi, & cujusgeneris *Duumviri Quinquennales*, *Quinquennales Perpetui*, *Quinquennales* etiam & *Quinquennalicia Potestate* frequenter occurrunt in lapidibus antiquis, ac inter Nummos etiam Gentium Romanarum supra indicatos, II-VIR QUI. ITER. seu *Duumvir Quinquennalis Iterum.* Talis etiam *in patria sua Quinquennalis* exstitisse traditur Hadrianus, Spartianus in Hadriano. hoc est, Ἄρχων διὰ πέντε ἐτῶν & Ἄρξας τὸ πενταετηρικὸν, ut vocatur idem Magistratus in duabus Inscriptionibus

Neapolitanis. *Quinquennales* alias ludos, vulgo in Principum honorem ac pro eorum salute celebrari solitos, designatos etiam videas in sequenti Nummo Postumi aureo, utpote qui per annos septem juxta Trebellium, aut decem etiam juxta Eutropium, Augusti dignitatem obtinuit. Hinc rarioris Nummi, quem vidi apud illustrissimum Colbertum, inscriptio, POSTUMUS PIUS AUG. in aversa autem parte Victoria cum clypeo sinistro pede basi insistens, ac epigraphe, QUINQUENNALES POSTUMI AUG.

Cæteroquin occurrunt iidem Germanici liberi NERO & DRUSUS in aliis adhuc Nummis, quos duæ figuræ equestres in iisdem signant, & in quodam Mediceo Caii fratris jussu, ut videtur, expressi cum inscr. C. CÆSAR DIVI AUG. PRON. AUG. P. M. TR. P. IIII. PP. At filium Tiberii DRUSUM, & ejusdem Drusi GEMELLOS virilis sexus duabus Cornucopiis inclusos, ne desit scilicet aliquis *magna de stirpe Nepotum*, conspiciendos etiam præbent antiqui Nummi. Cui ordini præterea inserendi CLAUDII Imperatoris LIBERI, qui cum duplice itidem Cornucopia signantur in præclaro Nummo Coloniæ Patrensis, quem cum Mutinæ in Gaza Estensi, tum hic apud clarum Urbis Antiquarium Leonardum Agostini inspeximus. exhibet ille priori parte Claudium, altera autem sequentem iconem.

Nummi

Nummi nempe inſcriptio LIBERIS AUG. COL. A A. P. ſeu *Liberis Auguſti Colonia Auguſta Aroë Patrenſis.* Deductam nempe Patras ab Auguſto Coloniam, & monuit jam olim Strabo, & juxta eundem evincunt plures Nummi vulgo inſcripti COL. A A. PATREN. & unus etiam ſub Auguſto COLONIA AUGUSTA PATREN. *Aroën* vero aut *Aroam* eandem dictam antiquo conditoris nomine docet Pauſanias, ut erudite jam obſervavit P. Seguinus. Tria autem illa capita, quæ ſculptor hic minus accurate expreſſit, totidem Claudii liberos juxta Nummi epigraphen arguunt, virilis nempe ſexus BRITANNICUM, ac muliebris ANTONIAM & OCTAVIAM, quarum illam ſuſcepit è priori conjuge Petina. Equidem ſupremum illum Claudiorum ſanguinem BRITANNICUM è rariſſimo nummo vulgarunt jam celebres antiquarii Triſtanus ac Seguinus Alabandæ in Caria ſignato, ac inſcripto ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. Alterum ejuſdem adoleſcentis protulerat jam olim Strada, cum epigraphe in averſa parte, ΜΗΤΡΌΠΟΛΕΩΣ ΕΤΙΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΟ. Ν ΚΟ. quæ mire exercuit eruditos antiquarios, dum eandem ad lubitum refingunt, ut videre licet apud Triſtanum, qui novam etiam commentus eſt, miram certe & futilibus conjecturis, quod dico illibenter, nixam, nempe ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙΝΕΙΟΥ ΒΑΛΟΙΟΥ; ad quam ſtabilien-

Lib. VIII.

Tom. I. P 199.

liendam duo ignobilia Macedoniæ oppida, unum Ptolemæo Ἐπνεὺς, alterum Stephano Βαλοὺς nomine descriptum, pro uno eodemque cum adjuncta Metropoleos dignitate secure venditat. Neque opus pluribus arguere, quam invito Apolline & sensu omni ac scriptura repugnante hæc hariolatus sit vir doctus. At veram Nummi illius epigraphen videor mihi ex ipsa Nummi scriptura, quam Strada protulit, eruere, à qua nequidquam alii longius discedunt, ut nempe ita legenda sit ac distinguenda, ΚΟ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙ ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΟ... nempe *Corinthi Metropoleos sub Mindio Bal...* Achaiæ scilicet Proconsul sub Claudio quidam Mindius, ut alibi jam indicatum ex Nummo Patrensium Mediceo. Ejusdem autem Provinciæ Metropolis Corinthus, à qua signatus in honorem Claudii Britannicus, cum adscripto more consueto Proconsulis nomine, & adpicta dimidiata navi, opportuno maritimæ urbis symbolo. Ita liquida omnia & cum Nummi à Strada expressi scriptura ac insigni consona. Nisi forte quis malit per litteras illas Ν. ΚΟ. conjunctim lectas, ut Occo easdem videtur etiam legisse, *Nicomediam* designari, cum consueto *Metropoleos* nomine. Neque navis etiam aut Triremis abludens effigies, cujus generis exprimit sequens itidem Nicomedensium Nummus cum duabus ædiculis.

In Cimel. Reginæ Christinæ.

Atque

Atque ita ſtatuendum ſit, hunc Mindium temporibus Claudii, cum Achaiæ, quod Patrenſium nummus omnino arguit, tum Bithyniæ, juxta ſuperiorem nummum, Proconſulatum geſſiſſe. Unum hic deficit, in quo haud multum equidem ſitum eſt hujus Mindii cognomen quod per vocem *Galli* forte ſupplendum eſſet, ut ſi conjecturæ aliquis hic locus, Γ Α Α. pro Β Α Α. in eodem legendum ſit. Certe *Gallus* inter Mindiorum cognomina, ut liquet ex Inſcriptione veteri, M. MINDIUS M. F. GAL. Diverſus vero à duobus illis BRITANNICI Nummis, quos hactenus viderant antiquarii, alius inter præclara Regiæ Gazæ Cimelia recenſendus, qui in priori parte Claudium & Agrippinam oſtentat, in altera ſtantem ac togatum Britannicum cum inſcr. ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΣ. Duos etiam VITELLII LIBEROS ad poſterorum memoriam prodit nummus aureus cum inſcr. LIBERI IMP. GERM. AUG. cujus ectypum imputabit lector ſummo illi litterarum Patrono Leopoldo Cardinali Mediceo.

Theſ. Grut. 21. 3.

In Gaza Reginæ Chriſtinæ.

Unde utique mirum mihi videtur, cur ἄπαιδα ſeu *ſine liberis* vocet alicubi Vitellium Joſephus. Ubi enim comparationem Vitellii ac Veſpaſiani inſtituit, ἤδε, inquit, ἀντὶ μὲν ἡγεμόνος ἀγαθοῦ τύραννον ὠμότατον, ἌΠΑΙΔΑ δὲ ἀντὶ πατρὸς αἱρεῖσθαι πρὸς ταύτην; *Neque enim pro bono Imperatore crudeliſſimum Tyrannum*, NULLOS *autem habentem* LIBEROS *pro Patre optaturos Principem*: ita enim poſtrema vertendà ſunt, quamquam Παῖδα pro ἄπαιδα contra apertum loci ſenſum legiſſe videatur interpres.

Bell. Jud. l. v. c. 10.

In eo enim discrimen inter utrumque collocat Josephus ac præferendum innuit Vespasianum, quod præter alia liberos idem haberet, sine prole autem esset Vitellius. At habuisse Vitellium utriusque sexus liberos præter indubiam auctoritatem superioris Nummi, clare haud uno loco Tacitus ac Suetonius docent, *Vitellius duxit Galeriam Fundanam, ab hac quoque* LIBEROS *utriusque sexus tulit*; immo utrumque etiam superiori nummo expressum patri superstitem, ac filiam quidem, cujus nuptias Otho ambiverat, à Vespasiano successore *splendidissime maritatam*, filium autem GERMANICUM dictum, & cunctis antea fortunæ insignibus decoratum, brevi post Parentis fata à Muciano Vespasianarum Partium duce interfectum. Nisi ideo *ἄπαις* vocetur Josepho præ Vespasiano Vitellius, quod idem filius foret *titubantia oris, prope mutus & elinguis*, ac imperio proinde parum idoneus, Vespasiano autem duo essent filii fama ac ætate florentes, iidemque signati quoque in viventis adhuc Patris nummis, LIBERI IMP. AUG. VESPAS. Alterius vero ex iis, DOMITIANI nempe filium CÆSAREM in prima infantia mortuum ac DIVIS adscriptum, arguit adhuc hodie Matris Domitiæ nummus, cum puerili effigie supra Globum inter Astra collocati, seu sideribus recepti, & inscr. DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIANI F. aut in aliis DIVI CÆSARIS MATRI. Ut liqueat certe, cur *sidereus* idem filius vocetur Silio,

Suet. in Vitellio. — Tacit. Hist. II. 59. — Sueton. in Vitellio.

Siderei juxta radiabunt tempora nati,

aut cur *Deorum parens* Statio dicatur Domitianus. Neque vero LIBEROS solum, sed PATRES etiam quamquam privatos eadem filiorum pietas nonnunquam consecravit. L. VITELLII parentis actionem Censoriam cum nomine & dignitatis appellatione ostendat adhuc

adhuc

adhuc Vitellii Imperatoris nummus, quem infra ventilabimus. TRAJANI vero PATREM in aliquot Augusti illius nummis aureis depictum videas, DIVI etiam ac PARTHICI appellatione insignem, nempe DIVUS PATER TRAJANUS, aut DIVO TRAJANO PART. AUG. PATRI; vel DIVO TRAJANO PATRI AUG.; aut ut in sequenti nummo juncta Nervæ & Trajani illius adoptione, hujus naturâ Parentis capita, cum inscr. DIVI NERVA ET TRAJANUS PAT. sicut eundem suppeditat rursus Cimeliarchium Cardinalis Medicei.

Quo spectat illud Plinii, *sed & tu* PATER TRAJANE, *nam tu quoque si non sidera, proximam tamen sideribus obtines sedem.* HADRIANI etiam PARENTEM utrumque nummus itidem aureus servavit ad posterorum memoriam, cum addita epigraphe DIVIS PARENTIBUS. Unde jam lucem haud obscuram mutuatur, quod apud Auctorem Octaviæ legitur, In Panegyr. Vid. Numism. Duc. Arschot.

Nero ipse DIVO *Domitio genitus* PATRE;

ubi frustra sollicitant hunc locum eruditi, & pro *ipse* DIVO putant legendum *insitivus.* Haud enim mirum illud, ut jam vides, aut insolitum in antiquis monumentis, ut DIVUS vocetur imperantis Neronis parens, quamquam privatus & extra Augusti fastigii societatem defunctus, cujus memoriæ maximos illum honores habuisse diserte etiam auctor est Tranquillus. Neque vero pium duntaxat in Parentes HADRIANUM, sed, quæ vesania illorum temporum, in cata-

mitum etiam ANTINOUM, luculenter certe evincunt selecta illa Nummorum monumenta, quibus ANTINOOC HPΩC vulgo inscribitur. Ἥρως nempe Græcis qui Romanis *Divi* & *Consecrati*, unde Augusto dictus apud Dionem Parens Cæsar Ἥρως Ἰούλιος, hoc est *Divus Julius* juxta ejus Nummos; & , Caracalla militibus id procurantibus Senatusconsulto inter Ἥρωας, h. e. *Divos* relatus apud eundem Dionem; & Faustinæ M. Aurelii Consecratio Ἡρωΐνας seu *Divæ* nomine, ut supra innui, à Juliano Imperatore designata. Hujus vero HEROIS seu DIVI ANTINOI nummos sub insignis forma juvenis effigie passim recondunt illustria Cimeliarchia, & in aversa parte aut Bovem, aut Arietem, aut Aquilam, aut Equum, aut Tripodem, quandoque vero aut Deum Lunum, aut Mercurium cum pedo & talaribus, aut Antinoi ipsius figuram equestrem cum Caduceo, aut eundem in Grypho sublimem. Percussi autem vulgo illi Nummi à *Bithyniensibus*, *Ancyranis*, *Juliensibus*, *Smyrnæis*, *Achivis*, *Amisenis*, *Nicomedensibus*, *Calchedoniis*, *Tarsensibus*, *Byzantiis*; cujus generis nonnullos jam vulgarunt nobiles antiquarii. Ut vel satis inde liqueat, hunc HEROA non fuisse ex eorum genere, qui in Patria tantum consecrati, & quos Πατρῴους & ἐγχωρίους vocarunt Græci; quales vulgo Atheniensium Heroës, ad quorum cultum lege Draconis perpetua, ut eam vocat Porphyrius, tenebantur. Vere proinde ab eruditissimo Clemente scriptum alicubi, hunc amasium non in Ægypto solum, sed apud Græcos etiam Hadriani jussu consecratum. Immo sacratus idem Antinoüs in aliarum adhuc Gentium ac Civitatum Nummis, præter superius indicatos, ut in duobus *Arcadum* ac *Tianorum* Regiæ Gallorum Gazæ. Prior autem catamiti illius faciem exhibet in anteriori parte

Lib. LI.

L. LXXVII.

In Cæsaribus.

Lib. IV. de Abstin.

In Protreptico.

parte cum ſolito *Herois* nomine, in averſa autem Equum cum litteris ΤΟΙϹ ΑΡΚΑϹΙ. Quo firmatur utique Pauſanias adſerens apud Mantinenſes Arcadas pro Deo habitum hunc Antinoum, Feſtis annuis, Ludis, Templo, ſtatuis eidem decretis; atque ideo quod Bithynius eſſet genere, Bithynii autem origine eſſent Arcades & Mantinenſes. Inde factum etiam videas, quod jam erudite monuit Triſtanus, ut Mercurii habitu cum talaribus aut caduceo depictus ſit iſte Divus ex aliquot nummis civium ſuorum Bithynienſium, cum inſcr. ΒΕΙΘΥΝΙΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ. Arcas enim Deus ille Cyllenius, ut notum, ac proinde in antiquis Arcadum nummis ſignatus, cujus generis aliquot occurrunt apud Goltzium. Metropoleon autem ſacra à Coloniis retenta, eoſdemque Deos loci præſides liquet ex antiquis Auctorum juxta & Nummorum monumentis; unde deductarum etiam Coloniarum argumenta arceſſunt non ſemel veteres, ut Dionyſius de Græcorum & quidem horum Arcadum in Italia ſede, qui & alibi Tyrrhenos negat Lydorum Colonos, vel ideo quod eoſdem Deos non haberent, οὐδὲ γὰρ θεοὺς Λυδοῖς τὸν αὐτοὺς νομίζουσιν. Sicut itaque Mantinenſium Arcadum, ita Colonorum etiam Bithynienſium Deus Mercurius in amborum nummis expreſſus. Alter vero Nummus Regiæ Gazæ Bacchum ſignat Pantheræ inſidentem cum inſcr. ΤΙΑΝΟΙ. Unde rurſus illuſtratur Pauſanias, qui hujus Antinoi Statuas Libero Patri ſimiles commemorat. Alium etiam nummum ab iiſdem Tianis percuſſum in memoriam tanti Herois videas in Gaza Medicea, cum nuda ejuſdem figura. Neque vero ſolum ſacerdos hujus Divi, nempe *Hoſtilius* quidam *Marcellus* expreſſus in antiquo ejus Nummo, quem deſcripſerunt viri docti, ſed in aliis etiam Templum Hadria-

Lib. VIII.

Tab. Græc. XI.

Antiq. lib. I.

Lib. VIII.

ni jussu illi erectum, ut notat inscriptio, quam præfert Nummus Gazæ Cæsareæ, Α Δ Ρ Ι Α Ν Ο C Ω Κ Ο Δ Ο-Μ Η C Ε Ν, seu *Hadrianus Ædificavit*. Neque enim Urbem solum in Ægypto amasio suo cognominem, ac sacerdotes instituit Hadrianus, quos Antinoi hujus θιασώτας vocantem videas Origenem, sed Templum etiam apud Mantinenses Arcadas eidem sacravit, ut auctor est idem Pausanias, & apud quos proinde signatus videtur superior Nummus. Haud etiam hic prætereundus insignis quidam alius Christinæ Augustæ, cum illius catamiti effigie ac memorabili inscriptione, Α Γ Α-Θ Ο C Η Ρ Ω C Α Ν Τ Ι Ν Ο Ο C, h.e. *Bonus Heros Antinous*, in aversa vero Taurus, cum Luna bicorni, Α-Δ Ρ Ι Α Ν Ο Θ Η Ρ Ι Τ Ω Ν.

Lib. v. contra Celsum.

Α Γ Α Θ Ο C Η Ρ Ω C nuncupatur ibi Antinous, quasi *Bonus* seu *Propitius Divus*, juxta Gentilium Theologiam, quibus Ἀγαθοὶ Δαίμονες dicti boni seu salutares Genii, & quidem Dracones apud Phœnices & Ægyptios, ut supra tradentem vidimus Philonem Byblium, & Ægyptium Neronis nummum, inscriptum Α Γ Α Θ Ο Σ Δ Α Ι Μ Ω Ν. Ita Venerem dictam videas Θεὸν Παναγάθην in Inscriptione veteri, & in alia rursus ephebi hujus Antinoi exemplo, BONO DEO *Puero Phosphoro*; quomodo alias & *Bona Juno* vocatur apud Poëtam,

Thes. Grut. LIX. 1.

Id. LXXXVI. 3.

Et tu lætitiæ Bacchus dator, & BONA Juno,

h.e.

h. e. *propitia* juxta Servii gloſſam. Ut mittam notas aliunde *Bonæ Deæ*, *Bonæ ſpei*, *Boni Eventus* appellationes, ac obvias itidem in monumentis antiquis *Fati boni* aut *Fortunæ Bonæ ſalutaris*. Et hæc ſcripſeram, quum occurrit opportune Juliani Cæſaris locus, ubi magno Conſtantino jam Divo eadem ΑΓΑΘΟΥ ΗΡΩΟΣ, appellatio tribuitur, & qui vel ſolus ſuperiorem Nummi epigraphen illuſtrare merebatur. Hæc enim ſcribit de Conſtantii erga defunctum parentem pietate & cultu, *ὃν οὐκ ἰδίᾳ μόνον σεβόμενος ἀεὶ, ἐν τοῖς κοινοῖς συλλόγοις διετέλεις ἀνακηρύττων καθάπερ* ΑΓΑΘΟΝ ΗΡΩΑ, *quem tu non* Orat. I. pag. 84. *privatim ſolum venerari ſoles, ſed & publice tanquam* PROPITIUM DIVUM *præconio tuo celebrare*, ſive ut ad verbum expreſſit Petavius, *tanquam* BONUM *aliquem* HEROEM. Immo juxta hunc Antinoum, Ἥρωας etiam Προνωπίους, ſeu ſecundum Interpretes, *Lares Propitios* apud Halicarnaſſenſem legas, quibus in ſingulis urbis Antiq.l.IV. compitis ſacella extrui juſſerit Servius Tullius. Expreſſus autem in altera Nummi facie Apis Ægyptiorum, qualis vulgo olim depictus, ac præter alios ab Ammiano deſcribitur, *maximeque omnium corniculantis Lunæ ſpe-* Lib. XXII. *cie latere dextro inſignis.* Hinc eadem ejus figura in Tabula Iſiaca, & in Nummo quodam Hadriani Ægyptio, quem videre licet apud Triſtanum. Opportune vero idem Apis in ſuperiori Antinoi nummo ſignatus, utpote in Ægypto primum conſecrati, ac præcipua poſterorum etiam religione culti, ſicut agnoſcit non uno loco apud Origenem Celſus. Percuſſus vero ille Lib. III. & V. Nummus ab Hadrianotheritis, urbis in Mœſia incolis ab Hadriano extructæ, & à ſtudio venationis nomen ſortitæ, ut ratio nominis indicat, ac innuit etiam Spartianus, *Oppidum* HADRIANOTHERAS *in quodam* In Hadriano. *loco, quod illic feliciter eſſet venatus, & Urſam occidiſſet ali-*

quando

quando constituit. Oblata insuper mihi ejusdem oppidi [In Gaza Reginæ Christinæ.] mentio in duobus aliis Nummis, uno Antonini Pii, altero Philippi senioris Mediceo inscripto ἈΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ. Ex quibus utique liquet minus vere observatum à doctissimis Spartiani interpretibus, hanc urbem Græcis non *Hadrianotheras*, sed brevius tantum Ἀδριανοῦ & corrupte Ἀδριανοῦς dictam, aut, ut voluit ὁ πάνυ, *Adrianutheras* eandem inscribendam. Eadem vero sub diviso nomine Ἀδριανοῦ Θήρας occurrit hodie non solum apud Dionem, sed præterea etiam apud Aristidem, qui aliquoties ejus meminit in sermonibus Sacris, & cujus similiter mentionem reperias in Actis Concilii Calchedonensis, sub nomine Ἀδριανοῦ θηρῶν, ac ut habet Latina versio, *Adrianutherorum* (rectius *Ha-* [Serm. Sacr. 1.] *drianutherorum) Sanctæ Ecclesiæ Dei Hellesponti*. Dicta vero alias una voce Ἀδριανοθήρας, quod Spartianus ac superiores Nummi arguunt, juxta similes flexiones in casu recto ejusdem Originis, Ὀνοματοθήρας, Ὀρνιθοθήρας, Φυγαδοθήρας, aliasque minus vulgares à Θήρα & Θηράω deductas, cujus generis aliquot selectiores collegit eru- [Var. l. 1. c. 6.] ditissimus Reinesius. At non HEROS solum, sed DEUS etiam in aliquot ejus Nummis inscriptus iste *Hadriani Ganymedes*, ut Prudentio vocatur; puta ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ Η ΠΑΤΡΙΣ, qualem jam vulgavit Tristanus, aut in alio simpliciter, ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ observato mihi in Gaza Estensi; sublato nempe omni (quod sæpe alias factum) divini & Heroïci cultus discrimine. Adeo ut vere quadret in hunc Antinoum, quod de Caio Cæsare refert Dio in Excerptis [Pag. 670.] Constantinianis, per adulationem aliis Deum, aliis Heroa dictum, aut quod de Lampsaca notat Plutarchus, primum illi Heroicos honores decretos, postea ut Deæ sacrificatum. Ut constet etiam non frustra à

Ter-

Tertulliano jam olim adsertum, *nescio quem cinædum* DEUM *facitis*, aut juxta emendationem Salmasianam, *Synodi Deum*; vel ab Origene contra Celsum, τὸ τιμᾶσθαι ὡς ΘΕΩ τῷ ΑΝΤΙΝΟΩ, *coli pro* DEO ANTINOUM; ac ut alibi idem tradit, non passuros illi Ægyptios Apollinem aut Jovem conferri. Hinc Σωύθρονος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Θεῶν, seu *Consessor Deorum Ægyptiorum* dictus in veteri Inscriptione Antinous, non vero πάρεδρος seu *Adsessor Deorum*, quod inferioris ordinis ac dignationis nomen, ut eruditis notum; haud aliter nempe ac Philippus Macedo Σωύθρονος τοῖς δώδεκα θεοῖς credi voluit apud Diodorum, aut Pallas Jovi Σωύθωκος vocatur apud Julianum Cæsarem; aut Marcus apud Herodianum Θεῶν Σωύεδρος. Unde etiam à Socrate observatum video, à Cyzicenis Hadrianum tertium decimum Deum appellatum (quo nomine Demades coli voluit ab Atheniensibus Alexandrum, auctore Æliano, h. e. juxta Philippum Patrem, Σωύθρονον τῶν δώδεκα Θεῶν) ab ipso vero Hadriano Antinoum inter Deos relatum. Neque vero solus hic adolescens formæ munere cœlestes honores consequutus; quum & Deos ob pulchritudinem factos Helenam, Pelopem, Ganymedem recenseat alicubi Lucianus, & Philippum Butaciden ob venustatem ab Agestanis cultum Herodotus, & quod ad Hadriani ac Antinoi exemplum propius facit, (ut mittam Hephæstionem ab Alexandro consecratum) Argyano formoso adolescenti Templum ab Agamemnone, qui eundem deperibat, extructum, auctoribus [a] Athenæo & [b] Clemente Alexandrino. Scilicet juxta Manilium,

> *Proxima sors Cygni, quem cœlo Jupiter ipse*
> *Imposuit formæ pretium.*

Immo neque alia de caussa pulcherrimus suæ ætatis ad-

In Apologet. — Lib. VIII. — Lib. III. — Thes. Grut. LXXXVI. 7. — Lib. XVI. — Orat. V. — Lib. I. — Hist. Eccl. l. III. c. 23. — Var. l. V. c. 12. — In Charidemo. — Lib. V. — [a] L. VIII. [b] In Protrept. — Lib. I.

olescens Eurypylus ab Homero Heroibus adscriptus, & signatus itidem in veteri Nummo, quem supra excussimus, ΕΥΡΥΠΥΛΟϹ ΗΡΩϹ. Sed ut missis Hadriani deliciis, ad ejus successores pergamus, offert se hic parum notus ANTONINI PII & FAUSTINÆ filius nomine GALERIUS, quem primus edidit Tristanus, sed qui è Nummo Christinæ Augustæ & Mediceo ita suppleri debet, Μ. ΓΑΛΕΡΙΟϹ ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟϹ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ ΥΙΟϹ, *M. Galerius Antoninus Imperatoris Antonini Filius.* Unde patet, non *Annii*, ut existimabat Tristanus, sed *Marci* prænomen fuisse huic Galerio, cujus obscura alias apud auctores mentio. Sic alium præter Commodum, M. AURELII & alterius FAUSTINÆ filium, VERUM nomine è duobus Nummis expressit idem Tristanus, uno Romano, quem jam exhibuerat Strada, cum inscr. COMMODUS CÆS. VERUS CÆS. sed dubiæ apud eruditos antiquarios fidei, altero Græco Amastrianorum, cum inscr. ΟΥΗΡΟϹ ΚΑΙϹΑΡ. Qui postremus Capitolino suffragatur, de Marco tradenti, *filium nomine* VERUM CÆSAREM, *execto sub aure tubere, septennem amisit*, ac pro Severo *Verum* apud Lampridium reponendum arguit, qui de Commodo agens, *appellatus est autem*, CÆSAR *puer cum fratre suo Vero*, non ut legitur in libris, Severo. Ejusdem vero sub *Sexti* nomine mentionem à Galeno fieri existimavit doctissimus Casaubonus, ac proinde dictum eum *Sextum Verum*, atque ita apud Lampridium pro *Severo* rescribendum; in quam sententiam etiam continuo concessit Tristanus, quasi *Sexti Veri* nomine à Galeno vocaretur. At *Sextus* ille tantum sine addito *Veri* nomine à magno auctore nuncupatur, quem à se curatum docet, neque de Marci Imperatoris, sed de Maximi viri magnæ per

In M. Aurelio.

In Commodo.

ea tempora auctoritatis filio Galenum loqui, haud vane contendit eruditissimus Reinesius. COMMODUM vero hujus VERI fratrem Liberos suscepisse, qua de re silent auctores, demonstrat aureus illius Augusti Nummus, quem apud Cl. Seguinum vidisse recordor, inscriptum in aversa parte LIBERI AUG. Non commemoro jam, quos obiter supra indicavimus, VALERIANOS JUNIORES & SALONINUM quendam VALERIANUM; aut Infantes in gremio Matrum hærentes, quos ab Augusto vel à Cæsareo etiam fastigio propera mors submovit; cujus generis, ut alios mittam, duos FAUSTÆ Magni Constantini Conjugis liberos videre licet in adlato supra Augustæ illius nummo.

Var. lib. III. cap. 2.

DISSERTATIO OCTAVA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

REPLICANTI mihi hic in Urbe ſuperiorum ætatum memoriam, ſubiit continuo animum priſcæ Cæſarum Majeſtatis cogitatio. Mitto alia dominæ quondam gentium decora, quæ veteris elegantiæ ſtudio incenſum poſſent hic etiamnum delectare. Unum illud ſecretioris cujuſdam horroris genio perfundebat, intuentem ſubinde antiquas illorum hominum imagines; ante quas proſtratos olim memineram Reges Regum, eaſdemque numinum inſtar, conſenſu quodam generis humani ſacratas. Hinc eam temporum felicitatem mihi tacitus gratulabar, quæ poſt longum tot ſæculorum decurſum, ſignatos adhuc hodie eorum vultus, eademque veteris faſtigii inſignia, in ſtatuis aut Nummis antiquis, beata ac invidenda copia ſuppeditabat. Immo poſteriorum eo majus hic agnoſcebam beneficium, quo expreſſa in iis nomina ac titulos noveram, unde ſinguli dignoſci etiamnum poſſent, & digito *hic Julius, ille Auguſtus*, atque ita de cæteris, ad noſtram ac poſteritatis memoriam demonſtrari.

DE TITULIS ET HONORIBUS AUGUSTORUM.

Equidem haud obſcura circa TITULOS & HONORES Auguſtorum lux ex iiſdem Nummis adfulget. Alios nempe ex iiſdem noſti Candidatis Imperii, alios Imperatoribus ipſis tributos. Prioris generis nota CÆSARIS nomenclatio, quæ antea primi tantum faſtigii, mox

mox etiam evaſit ſecundi appellatio; ita tamen ut ab u- I.
troque ſit retenta. Adhibitum nempe hoc diſcrimen *De Titulis*
in iiſdem Nummis videas, ut quæ Auguſti ſucceſſori- *Secundi Faſtigii, & ap-*
bus ad Veſpaſiani tempora, cognominis loco cedebat; *pellatione*
poſtea mutata ſede, prænominis vicem ut plurimum CÆSARIS.
occuparit, ac pro cognomento Auguſtorum liberis aut
apparitoribus, ut eos vocat Ammianus, vulgo ſit reli-
cta. Unde qui ante imperium DOMITIANUS CÆ-
SAR vel AURELIUS CÆSAR in Nummis vulgo
appellantur, eodem adepto, CÆSAR DOMITIA-
NUS, & CÆSAR AURELIUS, præter alios prin-
cipatus titulos, in iiſdem deſignantur. Quæ obſerva-
tio eo etiam confert, ut originem adſequamur illius
moris, quo diviſa illa AUGUSTI & CÆSARIS no-
mina; & quem videas inter veteres ac recentiores con-
troverti. Ita ut errare liqueat & Victorem Schotti, qui
à Trajano Hadrianum adoptante inductam hanc *Cæſa-
ris* eo ſenſu appellationem credit; & doctiſſimum Ca-
ſaubonum, alioſque eruditos, qui è Spartiano colli-
gunt, eandem ab Hadriano in Ælio Vero primum re-
pertam; & Capitolinum denique qui eandem huic
prærogativam tribuit, ut primus è deſignatis Imperii
hæredibus *Cæſar* ſit renuntiatus. Aperte certe iiſdem
repugnat cum Dio, qui Trajanum ipſum *Cæſarem* à L. LXVIII.
Nerva in Senatu declaratum ſcribit, & alibi Veſpaſia-
num Imperatorem creatum à Senatu, Titum autem & Lib. LXVI.
Domitianum *Cæſares* tradit deſignatos; tum cum eodem
Dione vel Suetonius, qui idem adſerit de Domitiano;
vel Tacitus, cui jam antea adſcitus à Galba Piſo *quatri-* Hiſt. I. 19.
duo Cæſar vocatur; quo nomine rurſus eundem deſignari Pag. 697.
videas à Dione in Excerptis Conſtantinianis; vel Num-
mi denique qui perſpicue Originem hujus moris indi-
cant. Quum enim momentanea tantum fuerit hæc

adoptio Pisonis in nomen *Cæsaris* adsumpti, nec tradita publicis eorundem temporum monumentis, (adeo etiam ut *de Pisone irritum* observat Tacitus, quod jusserant Patres sub Vespasiani principatu, de celebranda ejus memoria) hinc à Tito & Domitiano primum *Cæsaribus*, dein *Augustis*, usum hujus appellationis & dignitatis liquet ad eorum Successores transiisse. Haud obscure id videntur mihi evincere, cum mutata primum sedes nominis *Cæsaris* in Nummis Vespasiani, ut nempe IMP. CÆSAR VESPASIANUS AUG. in iis inscribatur, atque ita sequentes Augusti illius exemplo, pro quo superiores Galba, Nero, Claudius, aliique, TI. CLAUDIUS CÆSAR AUG. aut IMP. SER. GALBA, CÆS. AUG. in iisdem monumentis passim appellantur; tum clarius Domitiani Numismata, in quibus CÆSAR ante imperium vocatur. Quibus utique adscribendus rarissimus Nummus æreus sub Vespasiano percussus, cui similem etiam argenteum ab Occone descriptum videas, in cujus nempe anteriori parte illius effigies, in altera duæ figuræ equitantes, juxta sequens ectypum è Nummis Gazæ Mediceæ expressum, cum inscriptione TITUS ET DOMITIANUS CÆSARES PRIN. JUVENTUTIS.

Hist. IV. 40.

Ex cujus præclari Nummi inscriptione licet colligere. Primo inductum pridem hunc morem, ut in designatione *Cæsarum*, præter solita Congiaria & donativa, facti illius memoria cum eorum vultibus Nummis proderetur.

deretur. Hinc in inter prærogativas Cæsarum receptum, ſicut præter luculentam Nummorum congeriem cum illorum imagine, aperte docet Herodianus, qui Severo tribuit, ut de Clodio Albino Cæſare à ſe renuntiato fidem faceret, νομίσματά τι αὐτοῦ κοπῆναι ἐπέτρεψε, *nummos cum ejus imagine ſignari permiſit.* Secundo, à Veſpaſiano aut à Senatu in illius gratiam inſtitutam hanc CÆSARUM denominationem; quo firmaret in duobus filiis ſucceſſionem, exemplo & iiſdem verbis Auguſti Caium & Lucium Nepotes adoptantis, cujus rei memoria obvio illius nummo itidem tradita, cum utriuſque Cæſaris imagine & inſcr. C. L. CÆSARES AUGUSTI F. COS. DESIG. PRINC. JUVENT. Adeo ut mirer obſervare doctiſſimum Caſaubonum, quo inventum hoc *Cæſaris* pro deſignato imperii hærede Hadriano adſcreret, eadem mente Auguſtum Caium & Lucium PRINCIPES JUVENTUTIS appellaſſe, quum tamen alteram CÆSARUM appellationem præterire ibi non debuerit, in quam eodem fine adſcitos ab Auguſto ex filia Nepotes conſtat. Hinc inter cauſſas ſeceſſus Rhodiani à Tiberio delecti, eam refert Dio in Excerptis Valeſianis, ὅτι μὴ καὶ ΚΑΙΣΑΡ ἀπεδείχθη, *quod* CÆSAR *etiam non eſſet renuntiatus.* Tertio, omnino reſtituendam Spartiano antiquam lectionem, *de Ælio vero dicendum eſt, qui tantum* CÆSARIS *nomen* accepit, ubi male *primo* aut *primus tantum* contra rei veritatem & meliorum codicum fidem invexit ὁ πάνυ. Quarto, non per πρόληψιν ſeu *anticipationem*, ut viſum quibuſdam eruditis, CÆSARIS nomen candidatis imperii ab Auctoribus quandoque tribui ante Ælium Verum; quod tamen revera ſerius ac ſub eodem primum ſit receptum. Immo præter fratres TITUM & DOMITIANUM, accedit iiſdem Domitiani filius adhuc

Lib. III.

Pag. 663.

adhuc infans CÆSAR ſalutatus, & poſt mortem Divis adſcriptus; ut liquet ex Nummis Domitiæ Matris ſupra deſcriptis, DIVUS CÆSAR IMP. DOMITIANI F. & ad quem reſpexit alicubi Martialis,

L.III.Epig. *Suſpicor has pueri Cæſaris eſſe nives.*

De appellatione PRINCIPIS JUVENTUTIS. Quinto non ſolum CÆSARIS, ſed etiam PRINCIPIS JUVENTUTIS appellationem, ſymbolum fuiſſe futuræ ſucceſſionis; unde vulgo in Nummis & Marmoribus, utrumque Auguſtorum liberis aut hæredibus tributum videas. Hunc nempe titulum eo ſenſu in Caio & Lucio Cæſaribus cœptum; in Nerone & Druſo, dein altero Nerone propagatum; in Tito & Domitiano renovatum; ac in reliquis dein Cæſaribus paſſim admiſſum, ſicut Marco, Commodo, Geta, Diadumeniano, Philippo, Hoſtiliano, Herennio, Gallieno, Salonino, Salonino Valeriano, Carino Numeriano, Maximo, Galerio, Maximiano, uſque infra Conſtantinorum tempora, veteres nummi ante oculos ponunt. Eundem certe & Conſtantino Magno tribuit Nummus Auguſtæ Reginæ, & filio ejuſdem Conſtantino Juniori, Nummus æreus maximus Gazæ Barbarinæ. Ita Tiberium Nepotem Imperatoris Tiberii, PRINCIPEM JUVENTUTIS renuntiatum adoptavit Dio.l.LIX. Caius, ſed quem mox è medio ſuſtulit. Nomen autem illud PRINCIPIS JUVENTUTIS ſeu ἐφηβάρχου, Differt. lib. III. ut vocatur Arriano, nobiliſſimis adoleſcentibus Equeſtris ordinis, libera adhuc Republica conceſſum nemo Lib. XLII. cap. 61. neſcit; *Equites enim illis Principes Juventutis*; ut Livius alicubi loquitur, quo etiam nomine Brutum & Curionem compellat in Epiſtolis Tullius: ſicut alias omnium ordinum, & Cæſarianorum etiam *Principes* quoſdam fuiſſe diſcimus ex priſcis monumentis. Hinc qui in ſuperiori nummo aliiſque id genus Princeps Juventutis appel-

appellatur Domitianus, Juvenali dictus alicubi, *Jam Princeps Equitum*; quod minus commode interpretes, per Magistrum Equitum interpretantur. Ita nempe πρόκριτος τῆς ἱππάδος dictus Dioni in Excerptis M. Aurelius Cæsar designatus, h. e. *Princeps Juventutis*, interprete Cl. Valesio, Capitolino autem *Sevir turmis Equitum Romanorum*. Hinc etiam per figuras Equestres designati vulgo in antiquis nummis illi *Principes Juventutis*; nonnunquam etiam ut in nummis Neronis & Commodi, cum inscr. EQUESTER ORDO PRINCIPI JUVENT. Opportune itaque de Commodo Lampridius, *Cooptatus inter tres solos Principes Juventutis, quum togam sumpsit*. Quem locum, quod genuinum ejus sensum non adsequerentur, de mendo suspectum habuerunt doctissimi Interpretes. Hinc pro *tres solos* emendabat Lipsius *trossulos*; qua voce antiquitus *Equites* designati. Acute sane, & eidem continuo suffragantibus harum litterarum triumviris, Casaubono, Grutero, Salmasio. At mihi liceat cum pace tantorum Virorum, adsensum hic aliquantum cohibere. Mitto insolitum obsoletæ pridem vocis usum, ubi obvia & familiaris occurrebat. Hanc certe *Trossulorum* vocem pro *Equitibus* ab oppido *Trossulo* deductam, à Gracchorum temporibus antiquatam videre licet apud Plinium, quibus jam pudebat multos eo nomine appellari; idque ut existimat vir summus, propter vocis ambiguitatem, qua vir mollis etiam ac delicatus (à Græco τρυσσὸς) designabatur. Quid dicam supervacuum hic ejusdem vocis usum? Neque enim alii Principes Juventutis quam ex Equestri Ordine, ut parum necesse fuerit, & præter receptum loquendi morem, dici Commodum cooptatum inter Equites Principes Juventutis. Neque magis opportuna aut necessaria ejusdem Salmasii emen-

Satyr. IV. — Pag. 104. — In M. Aurelio. — In Commodo. — L. XXXIII. cap. 2.

mendatio, *inter trossulos Princeps juventutis*; quo nempe unicus ea ætate princeps juventutis Commodus designetur. Præterquam enim quod eodem laborat incommodo, accedit aliud haud leve, quod vim vocis *cooptandi* non adtendisse videatur vir incomparabilis, quæ de adlecto in plurium Collegium, non de unico principe juventutis dici potuit. Ita cooptati à Collegis Pontifices Augures, Tribuni plebis apud rerum Romanarum Scriptores, de qua voce paullo infra. Nulla itaque, si quid judico, mutatione opus apud Lampridium, aut vocis pridem antiquatæ & omnino supervacuæ notatione. Delecti nempe vulgo nobilissimi adolescentes Equestris Ordinis, qui *Principes Juventutis* appellarentur. Ejusdem designationis & ordinis, ut modo videbamus, Seviri turmis Equitum Romanorum, quorum frequens mentio in Lapidibus antiquis. Talis Commodi hujus parens Marcus à Pio designatus, neque unicus tamen sed inter plures quod ratio nominis docet, & præterea facile è Capitolino discas, *& Sevirum Turmis Equitum Romanorum jam Consulem designatum creavit & edenti* CUM COLLEGIS *Sevirales ludos adsedit*. *Collega* itaque Marco in illo Seviratu, inter quos à Pio adlectus. Ita Commodus cum togam virilem sumeret (non ut Caius aut Lucius Cæsares, præter morem, *necdum posita puerili prætexta*) inter Principes Juventutis cooptatus, qui non plures quam tres exstitisse dicuntur. Neque insolitum hunc numerum colligas præterea ex præclaro Getæ Nummo, in quo tres figuræ Equestres occurrunt cum inscr. PRINC. JUVENT. Immo haud incommode rationem illius numeri eruere mihi videor. Seviri nempe, quod vel nomen arguit, sex numero totidem Turmis Equitum Romanorum præfecti. Distincte vero iidem juxta Lapides

Tacit. ann. l. 3.

pides antiquos in Seniores & Juniores; adeo ut tres è Junioribus constarent, qui vulgo tradito è veteri Rep. titulo ac more, *Principes Juventutis*, dicti. In eo autem seu plurium seu trium Collegio facile credimus primas obtinuisse, seu quasi Principum Principem exstitisse filium & successorem Augusti. Quo respexisse etiam videtur Curtius, ubi Alexandrum de Philota Romano more induxit loquentem, *Equitatui optimæ exercitus parti, Principibus nobilissimæ juventutis unum præfeci.* Iidem vero Tullio nuncupati *signiferi Juventutis*, ut in Oratione pro L. Sylla; *cum signifer esset Juventutis*; (sicut alibi *signifer seditionis*, eidem dictus de illius duce seu principe) quod certe egregie rursus illustrant ii Nummi in quibus vulgo figura stans cum duobus signis legionis, & inscr. PRINCIPI JUVENTUTIS. Quibus etiam adscribendus Nummus ejusdem Commodi, in quo manus junctæ cum Signo militari, & eadem inscriptio *Principis Juventutis*, Illud vero paullatim receptum videas, ut destinati ad imperium successores primo *Principes Juventutis*, dein *Cæsares* renuntiarentur; ut vel ex Claudiano colligas tradente de Honorio,

Lib. VI. — Pro Domo sua. — In Cimel. Reginæ Christinæ.

Nec dilatus honos, mutatus Principe Cæsar
Protinus æquaris fratri.

De IV. Cons. Honor.

Ita NOBILISSIMI titulus, iisdem Cæsaribus, passim etiam in antiquis Nummis adnexus occurrit à Philippi Junioris temporibus; quamquam & jam ante Maximini filio eundem tribuat vetus Lapis, C. JULIUS VERUS MAXIMUS NOBILISS. CÆSAR PRINCEPS JUVENT. immo ex aliis etiam liqueat à Trajano repetendam ejus originem, & ab ævo Commodi, quo idem adhuc Cæsar PONTIFEX NOBILISSIMUS vocatur. Quod illustrat etiam obvius ejusdem

De titulo NOBILISSIMI. — Thes. Grut. CLVIII. 4. — Id. CCXLVI. 3. — Id. CCLX. 6.

Commodi nummus cum inscr. NOBILITAS AUG. At distincta postea illa NOBILISSIMI & CÆSARIS nomina, ac sub Byzantinis Imperatoribus peculiaris NOBILISSIMI dignitas instituta, ut viderunt jam viri docti. Græcis eadem dicta, ut Philostorgio, Ἐπιφανεστάτου ἀξία, & Ἐπιφανέστατοι *Nobilissimi*; sicut præter alios aperte docet alibi idem auctor, apud quem Jovianus filium Ἐπιφανέστατον, ὃ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ ΝΩΒΕΛΙΣΣΙΜΟΝ ἀναγορεύει. Unde, ut obiter hoc dicam, Valerium Constantium dictum in Marmore Arundelliano, τὸν Ἐπιφανέστατον Καίσαρα, doctissimus interpres minus accurate *Illustrissimum Cæsarem* vertit, qui ex recepto titulo ac more, *Nobilissimus* dici debuisset. Ita hujus Valerii nepotem Constantium, juxta Delmatium, & Hannibalianum, ob adgnationem Νωβελισσίμου dignitatem nactos tradentem videas Zozimum. Factum vero paullatim, ut inter Augustorum liberos, alii *Cæsares*, alii *Nobilissimi* iique juniores vulgo dicerentur; sicut manifeste colligas ex loco Nicephori, quem jam ad Procopii Anecdota notavit vir doctus; alii vero distinctis temporibus primum *Nobilissimi*, dein *Cæsares* vocarentur. Postremum certe de Valentiniano juniore è Constantio & Placidia nato observat Olympiodorus apud Photium; & juxta eundem Philostorgius, sicut & eodem titulo alterius Valentiniani inscriptæ aliquot leges Codicis Theodosiani, [a] *Valentiniano Nobilissimo Puero & Victore Coss.* quibus geminæ aliæ de Honorio, [b] *Honorio Nobilissimo Puero & Euodio Coss.* Haud aliter nempe ac *nobiles pueri* dicti jam olim [c] Tacito, talia Augustæ domus subsidia, Britannicus & Nero. Immo postea, PROTONOBILISSIMI quoque titulus invectus inter honores Aulæ Byzantinæ; sicut *Protosebasti Protopatritii*, *Protocancellarii*, & sexcentorum id genus.

Hist. Eccl. l. XII. c. 10.
Hist. Eccl. l. VIII. c. 8.
Lib. II.
Lib. XII. cap. 10.
[a] L. VIII. de Privileg. cor. & l. I. de Oblat. Eq.
[b] L. IV. de Proximis &c. l. III. & IV. de Exsecut.
[c] Annal. XI. 11.

In

In hunc etiam ordinem ſecundi faſtigii una cum *Cæſaris*, *Principis Juventutis*, aut *Nobiliſſimi* titulis, referri debet dignitas SACERDOTIS COOPTATI IN OMNIA CONLEGIA SUPRA NUMERUM, ad quam vocati in ſpem ſucceſſionis, vulgo evehi à prima juventute conſueverant. Clarum id ex Neronis Cæſaris Nummis, qui hos titulos eidem largiuntur, ſicut etiam M. Aurelio Cæſari deſtinato vetus Lapis. Unde illuſtratur quoque Lampridii in Commodo locus, qui de eo ut Cæſare adhuc loquens, *Adſumptus in omnia Collegia Sacerdotalia Sacerdos Commodus*. Male autem priorem hunc Nummum ad Druſum Germanicum Tiberii fratrem retulit vir doctus, deceptus cum aliis nonnullis, nominum communione *Neronis Claudii Druſi Germanici*, quæ cum alibi, tum in nummo aureo Claudii, Neroni tribuuntur, cum illius adhuc adoleſcentis effigie ac inſcr. PRINC. JUVENT. Ratio autem illius inſtituti petenda ex reliquis Auguſti arcanis, quibus ut ſupremum rerum aliarum arbitrium, ita ſacra omnia & Religiones omnes Populi Romani, in ſua voluit habere poteſtate. Hinc inter reliquos honores ab Auguſto admiſſos, illum qnoque Dio alicubi commemorat, ut Sacerdotes quoſcunque pro arbitrio conſtitueret, neglecto etiam numero antiquitus recepto, quod tradit poſtea in immenſum creviſſe. Ita factum, ut præter receptam Pontificis Maximi dignitatem, auctus ſit ab eo Sacerdotum numerus, & in eorum Collegia unus è proximis & ex hæredibus adſcitus; quomodo aut Claudium Marcellum admodum adoleſcentem *Pontificatu extuliſſe* legitur apud Tacitum; aut in Caium Sacerdotium contuliſſe apud Dionem: unde Lituum etiam & Simpulum videas in obvio nummo, qui eundem Caium & Lucium fratrem ſignat. More

De Sacerdotio Cæſarum.

Jac. Gutther. de Jur. Pont. l. 1. c. 9.

Lib. LI.

Annal. 1: 3.

Lib. LV.

ſcilicet jam à J. Cæſare deducto, qui hunc ipſum Auguſtum, Velleio auctore, *Pontificatus Sacerdotio puerum honoravit.* Unde id quoque præter alia ab iiſdem Julio & Auguſto hauſerunt ſucceſſores, ut omnibus illis Sacerdotiis mature inaugurati, hæredes ſuos in eadem à teneris quaſi cooptarent. Quo conſilio etiam videas Getæ conjunctas *Cæſaris, Principis Juventutis* & *Pontificis* appellationes in Nummis aliquot tribui, P. GETA CÆS. PONTIF. PRINC. JUVENT. Ut hæc ſingula totidem primi faſtigii tyrocinia facile agnoſcas. Ita hoc veluti rudimento, ſacris ac cæremoniis Deorum ut Cæſares initiati, Auguſti demum ſupremam ſacerdotii dignitatem, Pontificatum nempe Maximum conſequebantur. Arcanum hoc cum aliis id genus recluſit nobis Dio, ſed cujus locum non recte accepit interpres; ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ἱερωσύναις ἱερῶσθαι, καὶ πρόσετι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους σφῶν διδόναι, ἀρχιερέων τε τινὰ αὐτῶν, κἂν δύο κἂν τρεῖς ἄρχωσιν εἶναι, πάντων αὐτοὶ καὶ τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσιν. *Ex eo autem quod omnibus Sacerdotiis inaugurati ſunt Imperatores, & quod alios in pleraque illa Collegia adſciſcunt ſemperque unus eorum, ubi duo vel tres ſimul imperant, ſummum Pontificatum gerit, continuo fit, ut omnium Religionum & Sacrorum Domini evadant.* Vides hic apertam hujus moris Originem; inauguratos omnibus Sacerdotiis Imperatores, ſeu Sacerdotes in omnia Collegia cooptatos, & alios in eadem ab iis adlectos, h. e. Cæſares & in ſpem ſucceſſionis adoleſcentes, non autem ut ſenſum perverterat Interpres, *ac pleroſque in ea Collegia adſciſcunt*, contra Dionis mentem & totam arcani illius politici rationem. Inde etiam perſpicua cum occaſio tum inſcriptio ſuperioris Nummi, quem hactenus nimis leviter adtigere viri docti, qui Neronem tradit *Ex Senatuſconſulto Sacerdotem cooptatum In Omnia Collegia ſupra Numerum,* nempe

Lib. II. (margin, beside "Auguſtum, Velleio auctore")

Lib. LIII. (margin, beside the Greek passage)

nempe SACER. COOP. IN OMN. CONL. SUPRA NUM. EX S.C. quæ singula opus habent aliqua notatione. Mitto proprium hujus moris & Tullio aliisque familiare loquendi genus *Sacerdotis in Collegia cooptati*, qualis vel Fannius *cooptatus in Augurum Collegium*; In Bruto. vel apud Livium *Triumvir Epulo*, item *Pontifex & Decemvir cooptatus*; ne de solis inter Sacerdotes. Auguri- Lib. XL. cap. 42. bus cum quibusdam eruditis hanc vocem usurpatam credas. *Cooptati* itaque dicti promiscue omnium Collegiorum Sacerdotes, quod vel Superior nummus arguebat, sicut *nominari*, *adlegi*, *capi*, ac juxta Servii glossam, *creari*. Servius, *Et sunt propria verba quæ nulla ra-* Ad Æn. VII. *tione mutantur, nam ut Sacerdotes* CREARI, *Virgines* CAPI, *dicimus*; quam tamen postremam vocem præter Vestales, ad Flamines etiam Diales, Pontifices, Augures, spectasse docet Gellius. *Nominabat* nempe Sa- L. I. c. 12. cerdotem, puta Augurem unus aut duo è Collegis, Philip. II. (*neque enim licebat à pluribus nominari*, ut idem Tullius alicubi observat) qua nominatione idem in Collegium *Cooptari* dicebatur. Cicero *paternum Auguratus locum*, Philip. XIII. *in quem ego eum, ut quod à Patre accepi filio reddam, mea nominatione* COOPTABO. Plinius *qui me nominationis* Lib. IV. *die, per hos continuos annos inter Sacerdotes nominabat tan-* Ep. 8. *quam in locum suum* COOPTARET. Idem vero SUPRA NUMERUM seu ὑπεράριθμος Nero Sacerdos Cooptatus, haud aliter nempe ac Vitricus ejus Claudius, AD NUMERUM *sodalium Augustorum sorte du-* Sueton. in *ctorum* EXTRA ORDINEM *adlectus*. Quo referen- Claud. dæ aliquot Inscriptiones antiquæ, *Adlecto* SUPRA Thes. Grut. NUMER: *Sevirum Augustalium*. Immo neque insue- CCCCXLIX. I. & CCCCLI. 4. to etiam in aliis honoribus conferendis titulo ac more; sicut apud Tacitum, ut SUPRA NUMERUM *lega-* Annal. IV. *retur, qui templi curam susciperet*; alibi de Comitiis Præ- 56.

torum,

torum, *tres qui supra* NUMERUM *petebant*; qui & Canditati SUPRA NUMERUM Suetonio vocantur; apud Plinium denique de Civitatum Buleutis, *quos indulgentia tua quibusdam civitatibus* SUPRA LEGITIMUM NUMERUM *adjicere permisit*; & iterum alio loco, *quominus statim revocandos putarem, quos habet* SUPRA NUMERUM. Ita & imaginarium militiæ genus à Claudio institutum, *quod vocaretur* SUPER NUMERUM, seu, ut tradunt quidam libri, SUPRA *numerum*: ut mittam *supernumerarios* illos milites, Scholarios aliosque, quos è Vegetio, Procopio, & Codice Theodosiano ad eum Suetonii locum erudite, ut solet, observat ὁ πάνυ; & quo referri etiam possunt *Extraordinariæ* illæ *Cohortes*, seu *Extraordinarii milites*, quorum mentio in veteri Romanorum militia apud Livium. Neque mirum etiam audiri Neronem Sacerdotem IN OMNIA CONLEGIA cooptatum; hoc est Augurem; Pontificem; Septemvirum Epulonum; XV Virum Sacris Faciundis, seu *Sacerdotem summorum Collegiorum*, ut Suetonio eadem vocantur; Sodalem præterea Augustalem; è Saliorum numero; denique quod modo apud Dionem vidimus optimum illius Nummi interpretem, ἐν πάσαις ἱερωσύναις ἱερῶσθαι. Nihil enim obstabat, (haud insueto temporibus nostris more) quominus unus apud Gentiles pluribus Sacerdotiis ornaretur. Unde Cæsar Julianus Callinicum quendam declarat insignitum duplici Sacerdotio Cereris & Matris Deûm. Id vero apud Romanos jam olim receptum, quamquam rarius quondam & pro eximio honore habitum, ut quis in duo Collegia cooptaretur. Livius de Q. FABIO Maximo Augure & Pontifice, *nam* DUO SACERDOTIA *habuit*; Quomodo & unus vel alter, idem Augur & Decemvir nonnunquam illi commemora-

In Nerone. | Lib. x. Ep. 113. | Lib. x. Ep. 32. | Sueton. in Claudio. | Lib. XXXIV. cap. 47. | Lib. XXXV. cap. 5. | In Augusto. | Epist. XXI. | Lib. XXX. cap. 26. | Lib. XXVII. & XXIX.

moratus. Successu vero temporis, neque solum in Domo Augusta, unus in plura etiam Collegia adlectus, unde & Galbæ ante Imperium *Sacerdotium triplex*, & Vitellius *Sacerdotiis amplissimis auctus*, eodem Suetonio auctore, & de M. Agrippa ac Statilio Tauro Velleius, non obstitisse novitatem generis, *quominus ad complura evveherentur Sacerdotia.* Lib. II. Inde etiam illa exclamatio apud Neronis hujus educatorem, [a] *Cooptatus in Collegium sum, cur in unum?* qui & alibi meminit cujusdam [b] *Sacerdotiorum candidati.* Immo hinc in eodem Neronis Nummo, Patera, Tripus, Simpulum, Lituus ad designanda multiplicia illa Sacerdotia, quod viderunt jam eruditi antiquarii, seu ad declarandum Neronem, ut de Germanico Tacitus, *Auguratu & vetustissimis caremoniis praditum.* Annal. I. 62. Neque vero frustra additum Ex. S. C. Ab amplissimo enim Ordine collati vulgo tituli & honores, quibus vel Augusti, vel eorum liberi & successores ornabantur, maxime ubi iidem erant extra ordinem seu *supra numerum*; aut alioqui nondum per leges capax ejusmodi honorum ætas foret. Ita Marcum Pius *in Collegia Sacerdotum* JUBENTE SENATU recepit, qui etiam octavo ætatis anno in Saliorum Collegium relatus alibi ab eodem Capitolino traditur. In M. Aurelio. Liberæ autem Reipubl. temporibus, facta etiam nonnumquam ætatis gratia in cooptandis Sacerdotibus; sicut inter Neronis hujus Majores *Cn. Domitius Ænobarbus oppido adolescens* SACERDOS *lectus* apud Livium legitur; Lib. XLIII. c. 28. & J. Cæsar Flamen Dialis annorum XVII destinatus apud Suetonium. Rarissime tamen illud olim factum aperte innuit alicubi idem Livius, *Augur T. Sempronius Gracchus admodum adolescens, quod tunc* PERRARUM IN MANDANDIS SACERDOTIIS *erat.* Lib. XXIX. c. 38. Quamquam solis interdum pueris delata quarundam Gentium institutis

[a] Senec. de Ira l. III. c. 31.
[b] De Benef. l. IV. c. 28.

ſtitutis Sacerdotia; unde priſcis temporibus apud Achivos Sacerdotium Jovis, Puero forma præſtanti creditum, cui pubeſcenti alius ſuccedebat, ut obſervat Pauſanias; & apud Thebanos pueri forma egregii creati Sacerdotes annui, ſicut alibi etiam refert idem auctor. Haud aliter nempe ac Elagabalus adhuc juvenis, *pulchritudine ac ſtatura & Sacerdotio conſpicuus* à Capitolino traditur; & quod firmant ejus Nummi, in quibus præter ſignatos ejus vultus, occurrit inſcriptus SACERDOS DEI SOLIS ELAGABALI. Ad ea vero Nobiliſſimorum Cæſarum Sacerdotia referendi quoque ii Nummi, in quibus viſuntur Inſtrumenta Sacerdotalia, & inſcr. puta SEVERI PII AUG. FIL. qui explicandi ſcilicet de Severi liberis Caracalla & Geta in Sacerdotalia id genus Collegia pro more cooptatis. Propria certe jam olim Nobilium Sacerdotia apud Romanos; unde Sacerdotes de plebe adlegi ægrius tuliſſe Patres Livius refert, quam cum Conſulatum vulgari viderent; & *Nobiliſſimi ac Sacerdotes viri* conjuncti alicubi apud Velleium; & *nobiles adoleſcentuli avitis ac paternis Sacerdotiis* ab Othone ornati, Tacito auctore; & Commodus, ut paullo ante videbamus, *Pontifex Nobiliſſimus* dictus in veteri lapide; & apud Symmachum, juxta antiqui moris veſtigia, *decrevit nobilibus Sacerdotia.*

In Achaicis. In Bœoticis. In Macrino. Lib. x. c. 6. Lib. II. Hiſt. I. 77. L. x. Ep. 61.

2. *De Appellationibus Primi Faſtigii.*

Primi autem Faſtigii appellationes aliæ communes ſingulis Imperatoribus, aliæ propriæ ac peculiares quibuſdam, in eorum Nummis occurrunt. Priores illas rurſus ita apud Dionem diſtinctas noſti, ut quædam ſucceſſionis aut ſplendoris eſſent vocabula, ſicut CÆSARIS AUGUSTI, PATRIS PATRIÆ, PII, FELICIS; alia inſignia dignitatis ac potentiæ, ut IMPERATORIS, CONSULIS, PROCONSULIS, PON-

PONTIFICIS MAXIMI, TRIBUNITIÆ POTESTATIS, nonnunquam CENSORIS, & labente imperio DOMINI appellationes. Omnes autem illas, (si postremum demas) ab Augusto aut repertas, aut renovatas, aut cæteroquin ex civili usu Reip. desumptas, ad ejus Successores transiisse omnium clarissime docent superstites eorum nummi. Ex quibus etiam percipias non solum totam honorum id genus congeriem, sed discrimina insuper & gradus, quibus iidem solebant conferri. Notum enim decreto Senatus, & per quædam temporum intervalla, titulos illos Imperatoribus delatos; donec postea tandem vel Universos Cæsares ipsi usurparent, non exspectato Senatus decreto, vel iidem uno Senatusconsulto ab amplissimo ordine iis deferrentur. Prioris moris exemplum invexit Elagabalus, de quo refert Dio, eum occiso Macrino, in Epistola ad S.P.Q. Romanum scripta, *Imperatoris*, *Cæsaris*, *Antonini Filii*, *Pii*, *Felicis*, *Augusti*, *Proconsulis*, *Tribunitiæ Potestatis* nomina necdum sibi decreta priorem occupasse. Neque vero dissimile jam olim, quamquam serius Caii Imperatoris factum; qui omnia principatus vocabula tanto tempore Augusto singulatim decreta, quorum nonnulla recusavit Tiberius, uno die arripuisse, ab eodem Dione traditur, tantum *Patris* nomine aliquandiu dilato. Posterior in Alexandro Severo illius successore à Senatu inductus, juxta Lampridium; qui eundem refert *Augusti* & *Patris Patriæ* nomen ac reliqua potestatum nomina deferente Senatu uno die adsumsisse. Cujus moris ut insoliti causas idem tradit, studium Senatus, ut militibus creandi Principem occasionem adimeret, & communem Populi præterea ac Senatus in eundem Alexandrum propensionem. *Hac igitur causa*, inquit, *festinatum est*, *ut omnia*

Lib. LXXIX.

Lib. LIX.

simul Alexander quasi Vetus Imperator acciperet, & paullo post, *Certatim denique omnia decreta sunt & Nominum genera & Potestatum.* PRIMUS *denique omnium cuncta insignia & honorificentiæ genera simul recepit.* Quamquam & simile quid jam olim in Vitellio, sed absente & plerosque illos honorum titulos recusante, repertum. Tacitus, *In Senatu cuncta longis aliorum principatibus composita statim decernuntur.* Accedit enim hic observatio alterius moris, quo vel cautela vel moderatione nonnullorum Principum, aut aliqui honores ex iis plane rejecti, aut alii ab iisdem serius sunt admissi. Quæ omnia commode possunt ex iisdem Nummis intelligi.

Hist. II. 55.

De Titulis CÆSARIS *&* AUGUSTI.

CÆSARIS quidem ad declarandam dignitatis, si non generis successionem, servata ab Imperatoribus nomenclatio, à qua Vitellium tamen abstinuisse, patet ex ejusdem Nummis vulgo inscriptis, A. VITELLIUS GERMANICUS IMP. ut vere adsertum sit à Suetonio, *Vitellius Germanici cognomen recepit, Augusti distulit,* CÆSARIS *in perpetuum recusavit.* Unde rariores statuendi ii Nummi Vitelliani, qualem & infra etiam divulgamus, qui adsumptum serius AUGUSTI cognomen præferunt. At vero *Cæsarem* dici tandem eum voluisse, quo superstitione nominis inclinatam fortunam erigeret; sed sero nimis, & irrito conatu apud Tacitum legas. Neque certe notius aliud extra fines Romani Imperii, aut nobilius Romanorum Principum vocabulum, & quo proinde eosdem Persis vocari solitos tradit Procopius, ubi Legatos Cosrois ad Belisarium de Justiniano querentes inducit, ἐπὶ ὁ ΚΑΙΣΑΡ, οὕτω γὰρ τὸν Ῥωμαίων καλοῦσι βασιλέα Πέρσαι, *quod* CÆSAR, *ita enim Romanorum Imperatorem vocant Persæ*; non *Augustum* Scilicet aut *Imperatorem.* Quo etiam respexisse videtur Justinianus, ita hujus nominis prærogativam,

Hist. III. 58.

Bell. Persic. l. II. c. 21.

præ

præ aliis principatus vocabulis alicubi extollens, *qua de causa apud omnes terræ populos nominatissimum* CÆSARIS *nomen est, & nos præter omnes alias Imperatoriæ majestatis notas eo gloriamur.* AUGUSTI vero à priori illo Augusto recepta denominatio, novo & ampliori cognomine quam *Romuli*; quod tamen illum vehementer ambivisse auctor est Dio. Religiosam enim AUGUSTI appellationem, & vi illius nominis vivos quasi & videntes Cæsares consecratos præter Tranquillum aut Dionem, manifeste Appianus refert; ut scilicet jam tum, quod de eadem ait Florus, *dum colit terras ipso nomine & titulo consecraretur.* Certe à Græcis dictum videas, σεβασμοῦ τυγχάνειν, pro *consecrari*, ut aliquoties apud Diodorum, qui & τῶν σεβασμοῦ τυγχανόντων ζώων, seu *de consecratis bestiis*, apud Ægyptios mentionem facit. Inde etiam Σεβαστικοὶ seu religiosæ contemplationi addicti inter discipulos Pythagoræ, ut in libro Anonymi de vita hujus Philosophi apud Photium legas. Hinc eadem AUGUSTI appellatio in nummis Cæsarum retenta, ut proprium insigne summi fastigii; unde & *superior potestas*, & alibi *Augustum culmen* vocatur Amiano, Græcis passim μεγάλη vel μείζω προσηγορία; Libanio μείζω τάξις; μείζω θρόνος; ὁ κρείττων; κορυφὴ τῆς ἐξουσίας; Eusebio in vita Constantini μέγιστον τῆς ἀνωτάτου βασιλείας σύμβολον, alibi ἀνώτατος παρὰ Ῥωμαίοις τιμὴ (quo tamen nomine τιμῆς τῆς ἀνωτάτου, *Patritiatum* vocat alicubi Procopius) quibus singulis appellationibus unum AUGUSTI nomen designatur. Ut videas jam, cur non solum conjuncta vox eadem cum reliquis potestatum nominibus, sed sola etiam iisdem omissis occurrat in multis Imperatorum nummis; nempe CÆSAR AUGUSTUS, & illius exemplo, HADRIANUS AUGUSTUS; M. AURELIUS AUGUSTUS; ANTO-

Præf. Nov. 30.

Lib. LIII.

Lib. I. Bell. Civil.

Lib. I.

Orat. Fun. Jul. & in Basilic. III.

L. IV. c. 68.

Bell. Vandal. l. II. c. 6.

NINUS AUGUSTUS de Caracalla; GALLIENUS AUGUSTUS, & ita in aliis. Neque frustra proinde de hac appellatione ab Augusto ad successores transmissa Chrysostomus, καὶ τοσοῦτον ἐτιμήθη ὁ ἀνὴρ, ὡς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ γενέσθαι προσηγορίαν τοῦ ἀξιώματος· *ac in tantum vir ille cultus est, ut nomen ejus fieret appellatio dignitatis.* Unde non leviter errat vir doctus, qui illud *Augusti* cognomen, à Tiberio, Caio, Nerone, Galba, Trajano, aliisque rejectum putat; à Pio vero, M. Aurelio, Pertinace primum admissum, ANTONINI nomine postea in ejusdem locum suffecto omissum; post Maximinum vero denuo renovatum scribit; à cujus temporibus scilicet Imperatores AUGUSTI non ANTONINI dicti sint. Mira hæc omnia in eo Viro, qui ex professo de Imperatorum titulis ac dignitate commentabatur, & qui prisca Nummorum Lapidumve monumenta debebat hic ante omnia consulere. In iis enim videre potuisset promiscue ab Imperatoribus post Augustum (ἀρχὴν & πηγὴν τοῦ Σεβασμοῦ, & τοῦ Σεβαστοῦ γένους, ut Philoni vocatur) id cognomen AUGUSTI adsumptum, ne Tiberio quidem excepto, de quo tamen Tranquillus refert eum AUGUSTI nomen licet hæreditarium nullis nisi ad Reges aut Dynastas Epistolis addidisse. At neque solum AUGUSTI FIL. passim in ejusdem nummis describitur, sed aliquoties etiam AUGUSTUS, ut in aliquot nummis aureis aliisque. TI. DIVI. F. AUGUSTUS. Unde præter alios Cæsares, à Flaviis, Nerva item, Trajano, Hadriano, jam ante Antoninum Pium, & post Pertinacem ab omnibus Antoninis, aliisque ante & post Maximinum, passim receptum illius usum deprehendas, neque disjunctum ab *Antonini* nomine. Utriusque enim diversa hic ratio; istud vice gentilis nominis, Caracallæ, Elaga-

Homil. III. p. 718. T. v.

J. Cæsar Buleng.

Legat. ad Caium.

lagabalo aliisque usurpatum, prius vero delatum ut hæreditarium supremi fastigii cognomentum. Neque enim apud Dionem, Caligulam AUGUSTI, sed JUVENIS AUGUSTI appellationem sibi delatam in contumeliæ argumentum vertisse, ejusdem Cæsaris Nummi cum *Augusti* titulo satis probant. Itaque neque Galbam & Trajanum ob adsumptum Cæsaris titulum, juxta Tranquillum & Dionem, ideo altero AUGUSTI caruisse, signata utriusque vocabuli in eorum nummis memoria sinit dubitare. Dilatum quidem illud AUGUSTI nomen à Vitellio videas, ut paullo ante è Tranquillo audivimus, nec longam tamen ejus rei moram agnoscas ex ejusdem Nummis, qui sine hoc titulo & cum eodem prostant. Primus nempe hic honoris gradus electis Imperatoribus à Senatu deferri solitus, ut constat ex innumeris locis Historiæ Augustæ, & cum aliis Majestatis insignibus, tum labente imperio, usu peculiaris Diadematis, ab inferiori Cæsarum fastigio distinctus. Perspicue hoc discrimen notat Ammianus, qui Juliano Cæsari à militibus in nomen & dignitatem Augusti adsumpto, loco Diadematis frustra quæsiti, Torquem capiti ejus impositum refert, ut *coronatus saltem speciem haberet obscuram superioris potestatis.* Haud aliter nempe ac Hypatio per seditionem Imperatori renuntiato, Torquem itidem penuria Diadematis impositum apud Procopium legas. Quod autem ad eum Ammiani locum observat Vir doctissimus, & adductis similibus Juliani ac Libanii locis illustrat, habitum Diadema inter insignia Augusti fastigii, nec Cæsaribus concessum, id certe clarissime tradentem videas Chrysostomum, de hoc ipso Juliano, & fratre ejus Gallo Cæsaribus renuntiatis alicubi verba facientem, καὶ δέχεται ΧΩΡΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΗΜΑΤΟΣ τὴν Βασι-

Lib. LIX. Lib. XX. Bell. Pers. l. 1. c. 24. Orat. LXIV. in S. Babyl. T. V. p. 459. ed. Savil.

βασίλειαν ὄντος, τοσοῦτον γὰρ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τετελευτηκότος ἐξουσίας τὸ μέτρον ἦν; *& accepit ille* SINE DIADEMATE *principatum; hac enim potestatis illius, & quam habuerat frater ejus defunctus, mensura quadam erat.* Hinc idem Julianus apud Philostorgium dicitur fuisse in habitu Cæsaris per quinquennium, ἐν δὲ τῷ διαδήματι post Constantium, hoc est, in *Augusto fastigio*, duo cum dimidio. Neque aliter Zozimus, Diadema παράσημον vocat Imperatoriæ dignitatis, ac inter Augustæ potestatis insignia, Cæsaribus vero inconcessum. Quibus addi potest ex eodem Philostorgio, Constantinæ Constantini filiæ exemplum, quæ à Patre Diademate simul & nomine Augustæ decorata legitur. Hæc vero & quæ aliunde congeri adhuc possent clarissima illius moris testimonia, non parum rursus turbare video alia Auctorum loca, in quibus Coronæ seu Diadematis Cæsarum injectam mentionem reperias. Ita Claudianus de Honorio Cæsare necdum Augusto à Theodosio renuntiato,

Hist. Eccl. l. VII. c. 15.

Lib. III.

Lib. IV. cap. 1.

De III. Conf. Honor.

Et sacro meritos ornat Diademate crines.

Illustris quoque ea de re locus apud Nicephorum Bryennium, qui ubi parenti suo Bryennio oblatam à Botoniate Cæsaris dignitatem refert, κακεῖσε, inquit, τὰ τῆς υἱοθεσίας ἐπὶ τοῖς Καίσαρσι γενέσθαι, καὶ τῷ στεφάνῳ ταινιωθῆναι συνήθως, *inde solita adoptionis in Cæsarum renuntiatione usurpata, & Corona pro more redimiri.* Quæ ita videntur concilianda, ut statuamus proprium fuisse Augustorum insigne, Diadema illud seu Coronam auream gemmis contextam, quam ταινίαν τὴν χρυσῆν, aut λιθοκόλλητον ταινίαν, vel τὸν ἐκ λίθων στέφανον, & βασιλικὸν ταινίωμα vocarunt Græci, Themistius etiam στέφανον χρυσοῦ ἀπέφθου, quod male per *Corona auri obrycii* expressit Petavius, ut liquere potest ex iis quæ ad Juliani Cæsa-

Lib. IV. cap. 3.

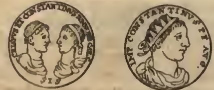
Orat. XIII.

res

res olim notavimus. Eandem Gemmatam Coronam ita describit alicubi Chrysostomus, *καὶ καθάπερ τὸν στέφανον πλέ-* Orat.
κων χρυσοῦν εἶτα μαργαρίτας ἐνθεὶς τῇ πυκνότητι τῶν λίθων λαμ- LXXVII. in
πρότερον ἐργάζεται τὸ διάδημα, & sicut aliquis Coronam plectens S. Melet.
auream, dein gemmas apponens, lapidum frequentia splendi- T. v. p. 337.
dius efficit Diadema. Ita de Juliano recusante dignitatem Augusti Libanius, *φεύγοντος δὲ τὴν ταινίαν τὴν χρυσῆν, defu-* Orat. Fun.
gientis Coronam auream. Hinc inter Officia Domus Au- in Julian.
gustæ, AB AURO GEMMATO legas in lapidibus a- Thes.
liquot antiquis. DLXXXII. 5.

De illo itaque Diademate seu aurea & gemmata Corona intelligenda ea Auctorum loca, quæ Diadema aut Coronam soli Augusto fastigio vindicant. Neque tamen statuendum successu temporis, omni Corona aut Diademate Cæsares ita dictos caruisse, sed habuisse eosdem quod minoris esset pretii ac splendoris, sicut etiam in Byzantinis monumentis legisse memini. Constantio certe parenti Constantini, adhuc Cæsari diadema illi fastigio peculiare tribuit diserte Eusebius,
τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς τῷ τῶν αὐτοκρατόρων ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΔΙΑ- Lib. I. de
ΔΗΜΑΤΙ *λαμπρυνόμενος, qui initio quidem* CÆSA- Vit. Const.
RUM DIADEMATE *decoratus.* c. 18.

Laurea etiam adhuc redimita frequenter Cæsarum capita, sicut Crispum & Constantinum Juniorem Cæsares illo habitu videas depictos in sequenti nummo aureo Gazæ Palatinæ.

βασίλειαν οὗτος, τοσοῦτον γὰρ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τετελευτηκότος ἐξουσίας τὸ μέτρον ἦν; *& accepit ille* SINE DIADEMATE *principatum; hac enim potestatis illius, & quam habuerat frater ejus defunctus, mensura quadam erat.* Hinc idem Julianus apud Philostorgium dicitur fuisse in habitu Cæsaris per quinquennium, ἐν δὲ τῷ διαδήματι post Constantium, hoc est, in *Augusto fastigio*, duo cum dimidio. Neque aliter Zozimus, Diadema παράσημον vocat Imperatoriæ dignitatis, ac inter Augustæ potestatis insignia, Cæsaribus vero inconcessum. Quibus addi potest ex eodem Philostorgio, Constantinæ Constantini filiæ exemplum, quæ à Patre Diademate simul & nomine Augustæ decorata legitur. Hæc vero & quæ aliunde congeri adhuc possent clarissima illius moris testimonia, non parum rursus turbare video alia Auctorum loca, in quibus Coronæ seu Diadematis Cæsarum injectam mentionem reperias. Ita Claudianus de Honorio Cæsare necdum Augusto à Theodosio renuntiato,

Hist. Eccl. l. VII. c. 15. — Lib. III. — Lib. IV. cap. I.

Et sacro meritos ornat Diademate crines.

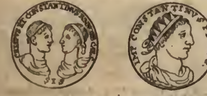
De III. Cons. Honor.

Illustris quoque ea de re locus apud Nicephorum Bryennium, qui ubi parenti suo Bryennio oblatam à Botoniate Cæsaris dignitatem refert, κἀκεῖσε, inquit, τὰ τῆς υἱοθεσίας ἐπὶ τοῖς Καίσαρσι γενέσθαι, καὶ τῷ στεφάνῳ ταινιωθῆναι συνήθως, *inde solita adoptionis in Cæsarum renuntiatione usurpata, & Corona pro more redimiri.* Quæ ita videntur concilianda, ut statuamus proprium fuisse Augustorum insigne, Diadema illud seu Coronam auream gemmis contextam, quam ταινίαν τὴν χρυσῆν, aut λιθοκόλλητον ταινίαν, vel τὸν ἐκ λίθων στέφανον, & βασιλικὸν ταινίωμα vocarunt Græci, Themistius etiam στέφανον χρυσοῦ ἀπέφθου, quod male per *Corona auri obrycii* expressit Petavius, ut liquere potest ex iis quæ ad Juliani Cæsares

Lib. IV. cap. 3. — Orat. XIII.

res

res olim notavimus. Eandem Gemmatam Coronam ita describit alicubi Chrysostomus, καὶ καθάπερ τὸν στέφανον πλέ- Orat.
κων χρυσοῦν εἶτα μαργαρίτας ἐνθεὶς τῇ πυκνότητι τῶν λίθων λαμ- LXXVII. in
πρότερον ἐργάζεται τὸ διάδημα, *& sicut aliquis Coronam plectens* S. Melet. T. v. p. 337.
auream, dein gemmas apponens, lapidum frequentia splendidius efficit Diadema. Ita de Juliano recusante dignitatem Augusti Libanius, φεύγοντος δὲ τὴν ταινίαν τὴν χρυσῆν, *defugientis Coronam auream.* Orat. Fun. in Julian. Hinc inter Officia Domus Augustæ, AB AURO GEMMATO legas in lapidibus aliquot antiquis. Thes. DLXXXII. 5. De illo itaque Diademate seu aurea & gemmata Corona intelligenda ea Auctorum loca, quæ Diadema aut Coronam soli Augusto fastigio vindicant. Neque tamen statuendum successu temporis, omni Corona aut Diademate Cæsares ita dictos caruisse, sed habuisse eosdem quod minoris esset pretii ac splendoris, sicut etiam in Byzantinis monumentis legisse memini. Constantio certe parenti Constantini, adhuc Cæsari diadema illi fastigio peculiare tribuit diserte Eusebius, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς τῷ τῶν αὐτοκρατόρων ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΔΙΑΔΗΜΑΤΙ λαμπρυνόμενος, *qui initio quidem* CÆSARUM DIADEMATE *decoratus.* Lib. I. de Vit. Const. c. 18. Laurea etiam adhuc redimita frequenter Cæsarum capita, sicut Crispum & Constantinum Juniorem Cæsares illo habitu videas depictos in sequenti nummo aureo Gazæ Palatinæ.

At rursus, ne quid dissimulem, hæc turbant alii Cæsarum id genus Nummi, in quibus iidem sublato omni discrimine cum λιθοκολλήτῳ ταινίᾳ seu Gemmato Diademate, ante & post consequutum nomen Augusti promiscue depinguntur. Ita eundem Crispum, & Constantem adhuc Cæsarem, ornatos gemmato diademate non aliter ac Parentem eorum Constantinum observes in sequentibus Nummis.

Eo autem modo solvere licet hunc nodum. Sub Constantino Magno inductus primum loco laureæ solemnis ac ordinarius usus gemmati Diadematis, quo vel

per

per aliquot ſæcula caruerant Romanorum Imperatores, vel rariſſime uſi conſpiciuntur, qualis omnium primus Caracalla, & poſt eum Elagabalus, Aurelianus, Carinus; quibus illud Diadema nonnunquam frequentatum liquet ex antiquis auctoribus, aut ex rarioribus eorum Nummis, cujus generis aliquot videre licet apud Triſtanum. Errat enim haud leviter Sulpitius Severus, & ex more ſuorum temporum, quod Auctoribus nonnunquam ſolemne, de ſuperioribus ætatibus judicium facit, dum inquit, *A Veſpaſiano, ut mos eſt, Diademate capiti impoſito ab exercitu Imperator conſalutatus.* Admiſſum autem à Conſtantino ritu ordinario Diadema, quod rurſus Nummi ejus arguunt; ita tamen ut cum aliis honorum inſignibus, ejuſdem etiam uſum in filios in partem curarum ac imperii adſumptos derivari pateretur. Certe de Conſtantina filia diſerte id tradentem vidimus Philoſtorgium, Diademate eandem à Patre ornatam; ut minus equidem mirum ſit fratres ejuſdem eo cultu conſpicuos videre in ſuperioribus Nummis. At non continuo quæ patris fuerat in liberos, eadem filii Conſtantii in conſobrinos Gallum & Julianum indulgentia; à quo *Cæſares* quidem renuntiati, ſed *cum modo ac menſura*, nempe χωρὶς τοῦ Διαδήματος, *ſine Diademate*, ut diſerte & ſignanter utrumque à Chryſoſtomo notatum audivimus, & quibus pauculis verbis mea ſententia totam rem illam perplexam alias ac implicatam, nobis planam fecit. Ita Diadema Auguſti faſtigii proprium & peculiare manſit inſigne, ut coævi illorum temporum Auctores docent, quibus inde per τὸ Διάδημα & χρυσῆν aut λιθοκόλλητον ταινίαν eandem *ſuperiorem poteſtatem* ſeu μεγάλην προσηγορίαν diximus deſignari, aut ſimpliciter etiam χρυσὸν περὶ τῇ κεφαλῇ, ut de Diademate Juliani Auguſti à militibus re- Epit. Jul. p. 305.

 nun-

nuntiati loquitur Libanius, quod (fides penes auctorem) libenter voluisset deponere. Quamquam etiam inter insignia Regia Lazorum Regi à Justiniano juxta morem missa recensetur ab Agathia στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, *Corona aurea gemmata.* Mitto vero hic Ἰουστινιάνειον illud, seu peculiare Justiniani Diadema, quod è musivo opere Ravennæ erexisse illum narrat in Anecdotis Procopius. Cæterum promiscue eadem dignitas Augusti in Nummis, cum ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, tum ΣΕΒΑΣΤΟΥ nominibus appellatur, ut instar proprii Cæsarum nominis pateat retentam frequenter à Græcis Romanam appellationem. Neque vero demum circa Justiniani tempora vocem Αὐγούστου à Græcis receptam, ut visum quibusdam eruditis, satis arguunt varia Hadriani, Pii, aliorumque Numismata cum eodem cognomine ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, & quibus adscribendus Juliæ Severi Nummus Musei Seguiniani cum inscr. ΙΟΥΛΙΑ ΑΥΓΟΥCΤΑ. Utramque etiam appellationem conjunxit non semel Eusebius, ut de Constantino Chloro agens, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ καὶ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ἀνηγορεύετο, & alibi de Filiis Constantini declaratis itidem Augustis, Αὐτοκράτορες ΑΥΓΟΥΣΤΟΙ, ΣΕΒΑΣΤΟΙ, Βασιλεῖς ἀπεδείχθησαν, & ita in Codice Justiniani, ἀεὶ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, inter reliquos Imperatorios titulos. Factum nempe postea, ut ΣΕΒΑΣΤΟΥ novum quoque dignitatis nomen evaderet, à principali fastigio diversum, quod Alexio Comneno & fratri ejus Isaacio à Botoniate tributum narrat Bryennius, ὁ Βασιλεὺς ἐντίμως δεξάμενος, ΣΕΒΑΣΤΟΝ τετίμηκε, *quem Imperator honorifice excipiens*, SEBASTI *titulo decoravit.* Immo accessit augustior adhuc cum ΠΡΩΤΟΣΕΒΑΣΤΟΥ, tum ΠΑΝΥΠΕΡΣΕΒΑΣΤΟΥ appellatio, ab eodem fastigio disjuncta, & quam postremam illi

Lib. III. p. 90. ed. Reg.

De Vit. Const. l. I. c. 18.

In Procem. cod.

L. III. c. 28.

illi ipſi Nicephoro Bryennio in generum adſcito conceſſit Imperator Alexius Comnenus, auctore Zonara, τούτῳ τὴν θυγατέρα ταύτην καταγγυήσας τετίμηκε τὸν ἄνδρα ΠΑΝΥΠΕΡΣΕΒΑΣΤΟΝ. Cæterum ab illa voce ΣΕΒΑΣΤΟΥ pro Imperatorio apice, σεβάζεσθαι dixerunt etiam Græci recentiores, pro AUGUSTUM vel AUGUSTAM *renunciari*; ſicut de Eudocia Michaëlis Imperatoris matre loquitur idem Bryennius. Neque vero negotium faceſſent deſignati frequenter in Nummis plures *Auguſti*, puta A A. vel A A A; pro more ſcilicet eorum temporum, quibus Acta, Leges, aliaque publica monumenta ſimul imperantium nomina præferebant: quamquam, ut recte obſervat Juriſconſultorum hujus ætatis decus Jac. Gothofredus, Leges illæ aut monumenta unum ex his auctorem haberent. Tom. III. Annal. L. II. c. 18. In Prolegom. Cod. Theod.

IMPERATORIS nomen duplici ratione iiſdem Auguſtis tributum in Nummis videas. Primo, vulgo Prænominis inſtar ad dignitatem illam innuendam, qua ſupremum belli & pacis arbitrium in eos collatum, quo ſenſu πολέμου καὶ εἰρήνης κύριοι vocantur Dioni. Secundo, vice cognomenti, ob rem eorum auſpiciis bello præclare geſtam, & proinde ob felices ejuſmodi ſucceſſus ſæpius in iiſdem Nummis repetitum. Prius illud novo more J. Cæſari & filiis ejus ac Nepotibus, quibus tamen carebat, conceſſum, in Auguſto vero poſtea renovatum nemo neſcit; ut nempe Dictatorii aut Regii nominis invidia civili vocabulo minueretur, vis tamen imperii penes eundem reſideret. Hinc vere proprii nominis inſtar, juxta Dionis obſervationem, liquet illud ab Auguſtis in eorum nummis uſurpatum; non aliter ac eoſdem in litteris ad declinandam invidiam non Reges, ſed ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ſeſe indigitaſſe docet alicubi Syneſius. Alioquin Græcis ſcriptoribus ci- *De Titulo* IMPERATORIS. Lib. XLIII. Dio lib. XLIII. & LII. De Regno.

tra ambages Βασιλεῖς eosdem passim vocatos nosti, & dignitatem illam Imperatoriam Βασίλειαν, ut præter recentiorum Auctorum turbam, Herodianus agens de Severo filios suos Imperatores designante, τούς τε υἱεῖς αὐτοῦ κοινωνοὺς τῆς ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ καὶ Αὐτοκράτορας ἀποδείξας. Scilicet ad Diodori mentem, qui Romanam IMPERATORIS vocem per Græcam ΒΑΣΙΛΕΩΣ explicandam docet; ΙΝΠΕΡΑΤΩΡΑ αὐτὸν ἀναγορεύειν καὶ ἀποκαλεῖν, ὅ ἐστι ΒΑΣΙΛΕΑ. Hinc etiam in veteri Tabula Paschali Bibliothecæ Vaticanæ, mentio fit ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, *Regni* nempe seu *Imperii* Alexandri Severi. Unde etiam Monarchia dicta nonnunquam Cæsarum dominatio, ut Juliano Cæsari in Orationibus, & pridem Aristidi, qui eandem perfectissimam Monarchiam vocat Regia potestate majorem. Inde quoque Imperatores citra ambages *Reges* & Augustæ *Reginæ* passim apud Poëtas, & imperare *regnare*, ut apud Lucanum, *Cæsaribus regnare vacet*, & apud Claudianum aliquoties, de Maria Honorii Conjuge,

Lib. III.
Eclog. lib. XXXV.
Orat. de Rom.

Magnorum soboles Regum, pariturque Reges,

Epithal. Honor.

item alibi,

—— oracula Regis
Eloquio crevere tuo.

De Mall. Theod. Conf.

Et jam olim de Domitiano Papinius,

Sylv. l. IV. I.

—— longumque tibi Rex magne juventam.

Sic *Imperatori Populo* legas apud Tacitum, quem *Populum late Regem* dixit Maro. Ita præter Poëtas sequiori ævo Latinis Scriptoribus *Reges* vocati nonnunquam iidem Imperatores, ut Orosio, & eorum imperium *Regnum*, ut Theodoricus scribens ad Imperatorem Anastasium, *Regnum vestrum, imitatio vestra*; sicut & jam olim Tertullianus, *Ait Romana quædam Regina*. Immo hinc

Annal. III. 6.
Cassiod. Var. l. I.
De Virginib. Veland. c. 17.

hinc etiam *μεγάλου βασιλέως* appellationem iiſdem Auguſtis quandoque à Scriptoribus tributam ſupra vidimus, & Diocletianum *πρεσβύτερον βασιλέα*, ſeu *ſeniorem Imperatorem* ab Euſebio pro more illorum temporum nuncupatum. Neque ideo probandi Græcorum Scriptorum Interpretes, qui *Βασιλεῖς* & *Βασιλίδας* vulgo *Reges* & *Reginas* paſſim vertunt, ubi de Romanorum Imperatoribus vel Auguſtis occurrit mentio, & ita lectorem incautum alio traducunt, ut Interpres Philoſtrati, cui *Ἰουλία βασιλὶς* quædam *Julia Regina* vocatur, quo nomine viro docto impoſuit; quæ tamen non alia ibi, quam Julia Auguſta Severi conjunx. Roma quoque *Βασιλίδος* vel *Βασιλευούσης πόλεως* nomine pridem apud Herodianum, Euſebium, alioſque paſſim deſignata; & in præclaris Marmoribus nuper in urbe effoſſis, ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΑΙΔΙ ΡΩΜΗ, quemadmodum poſtea ejus exemplo altera Roma iiſdem nominibus adfecta, quæ obvia apud Byzantinæ Hiſtoriæ conditores; ac in Latinis etiam Chronicis, Victoris puta Tununenſis, aut Marcellini Comitis, *Urbs Regia*, & *Urbs Auguſta* frequenter, quibus vulgo Conſtantinopolim deſignant. Alias capita Provinciarum dicta etiam *Αὐτοκρατορίδες*, ſicut Sepphorim *Γαλιλαίου παντὸς Αὐτοκρατορίδα* vocat alicubi Joſephus, cujus urbis nomen, ut obiter hoc addam, corrupte aliquoties apud eum legitur, *Σέμφωρις* nempe pro *Σέπφωρις*, ut recte præferunt alia loca, & firmant nummi illius urbis haud paſſim obvii, cum inſcript. ΣΕΠΦΩΡΗΝΩΝ. Neque vero illud prætereundum, utrumque cum ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ, tum ΒΑΣΙΛΕΩΣ vocabulum, non cum Auguſtis ſolum, ſed cum Cæſaribus etiam ſeu deſignatis hæredibus communicatum. Prioris ſeu Imperatorii nominis fidem facit Euſebius agens de Conſtantio adhuc Cæſare, cujus

Orig. lib. XVIII. c. 3.

In Gaza Reg. Galliarum.

De Vit. Conſt. l. 1 c. 18.

jus locum jam occupavit vir doctus. Ita Ammianus de Lib. xv. Juliano Cæsare adsumpto à Constantio, *Imperatorem appellans clementem & faustum*, alibi *imperatorii muneris fulgore flagrantem.* Similem vero alterius vocis usum apud eundem Eusebium observo, ubi Constantinus, ad Hist. Eccl. l. x. c. 9. Crispum filium Nobilissimum Cæsarem scribens, *παιδὶ Κρίσπῳ* ΒΑΣΙΛΕΙ *φιλανθρωποτάτῳ*, *Filio Crispo* CÆSARI *clementissimo*, ut recte hunc locum expressit Cl. Valesius. Ita Cæsaris dignitas in Gallum Juliani fratrem à Constantio collata, *βασιλέως* nomine Gregorio Orat. 1. in Jul. Theologo designata, *ἐπεὶ δὲ τὸν μὲν ἀδελφὸν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Καίσαρος ἀποδείκνυσι* ΒΑΣΙΛΕΑ, & eadem potestas nomine *βασιλείας* eidem in sequentibus dicta. Nec In Hist. Anan. aliter Procopius de Justiniano Cæsare renuntiato, *ἀνεῖπον γὰρ αὐτὸν* ΒΑΣΙΛΕΑ. Unde frequenter apud eosdem Byzantinos scriptores, Cæsares dicuntur Augustis *συμβασιλεύειν*, quod *conregnare* vocat Sulpitius Severus. Conjunctam alias ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ appellationem Orientis Regibus haud insuetam, & à Tryphone Diodoto ac Tigrane Armenio adsumptam, supra vidimus ex duobus eorum Nummis. Cæterum ut AUGUSTI, ita IMPERATORUM quoque nomen priscis Galliæ Regibus, à Byzantinis Imperatoribus interdum communicatum, ut Clodovæo ab Anastasio, ex veteribus chartis aliisque coævis monumentis observarunt jam viri docti, ac inter alios laudatus paullo ante Jac. Gottofredus in erudita Diatriba de jure Præcedentiæ. Illud vero insuper circa hunc Titulum Imperatorium è Nummis observandum: Primo, neque prænomen illud à J. Cæsare in nummis receptum, nec ab Augusti successoribus Tiberio, Caio, Claudio etiam, nisi rarius in iisdem admissum, ut de Tiberio & Claudio constat adseruisse Suetonium,

tonium, illos à Prænomine IMPERATORIS abstinuisse. Equidem in magna nummorum copia qui supersunt eorundem Principum, vix semel tributum illis videas. Unde etiam eorum exemplo, neglectum liquet eundem titulum ab aliis Cæsaribus, ut Severo, Caracalla, Gallieno, aliisque, quorum Nummi frequentius carent eo prænomine, donec à Constantinopolitanis Imperatoribus plane omissum observes itidem in eorum nummis, exceptis forte aliquot Juliani æreis, in quibus solitum antea illud IMP. nomen adhuc hodie legitur. Justinianum certe notat Agathias L.v.p.157. primum è Byzantinis Cæsaribus, *Romanorum Imperatorem* dictum, καὶ πρῶτος ὡς εἰπεῖν, ἐν τοῖς κατὰ τὸ Βυζάντιον βεβασιλευκόσι Ῥωμαίων ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ὀνόματί τε καὶ πράγματι ἀποδέδεικται. Secundo, idem non perpetuo Prænominis, sed etiam vice Cognomenti quandoque à prioribus Cæsaribus usurpatum, ut ex plurimis Neronis, Galbæ & Vitellii Nummis liquet, sicut SER. GALBA IMP. CÆS. AUG. Tertio pro Prænomine, non ab Augustis solum, sed etiam à M. Antonio Triumviro adscitum in aliquot ejus Nummis, IMP. ANTONIUS AUG. *Augur* nempe non *Augustus*; quum alias in ejusdem & Pompeii, Bruti, Cassii aliorumque denariis postponi soleat, in quibus nempe pro imperio militari aut rei feliciter gestæ præmio usurpatur. Posterioris vero hujus appellationis usum, petitum ex veteri more Reip. & acclamationibus militum, non aliunde certius quam ex Nummis aut lapidibus disces, ita frequenter in iis repetitum legitur id cognomentum. De Augusto id jam olim notavit Dio, cujus locus levi emendatione indiget, ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν Lib. LII. καὶ πρότερον πολλάκις καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε ἓν καὶ εἴκοσιν ὄνομα ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ σχεῖν. *Hanc*

etiam (Imperatoris appellationem) *ſæpius & antea & poſtmodum ex ipſis rebus à ſe geſtis reportavit, ſemel & vicies* IMPERATOR *dictus*. Ita enim emendari & explicari debent illa verba levi trajectione, ὥστε ἐν καὶ εἴκοσιν, *ut* XXI. *Imp.* nomen retulerit, non vero ἐν εἴκοσιν *vicies*, ut male legit & vertit Xylander, pejus autem vir doctus illius corrector, qui de *imaginibus* Imperatoris verba illa in margine & in adnotatis ad Dionem ſumenda contendit. Nec accedo doctiſſimo Caſaubono, quem deprehendi poſtea ad Suetonium legentem hoc loco ἐν εἴκοσι, ut ſubaudiatur vox ἔργοις paullo ante adſcripta, *in viginti* nempe *geſtis* aut victoriis. Perſpicue cum Dio-
Annal. I. ne Tacitus de eodem Auguſto, *Nomen Imperatoris ſemel atque vicies partum*, & cum utroque Nummi, in quibus IMP. XXI. apud Occonem & Goltzium deſcriptus legitur, ne de veritate hujus emendationis liceat dubitare. Ita & Caligulam Imperatorem XII. à militibus di-
Lib. LIX. & LXVI. ctum, & Titum XV. in utriuſque vita obſervat Dio. Prior tamen in Nummis Imp. II. vocatus tantum legitur, quod ideo factum crederem, quia ærea Caii numiſmata poſt ejus mortem Senatuſconſulto conflari juſſa; unde mutila hac in parte Caii in iiſdem hiſtoria. Poſterior vero non XV. ſolum, ſed etiam XVII. Imp. in ejuſdem Nummis traditur. Parabant nempe Cæſaribus, ut notum, has crebras appellationes eorum Duces & Legati; ita ut alios honores victoribus relinqueret, titulum vero Imperatoris Cæſar referret, ob res
Lib. LI. nempe ſuis auſpiciis geſtas. Hinc apud Dionem legas, M. Craſſum devictis Dacis, alia quidem præmia conſequutum, non autem eundem Imperatorem ſalutatum, ſed Auguſtum, quod aliter nonnulli tradiderant; &
Lib. LV. alibi M. Vinicium Auguſto idem nomen paraviſſe obſervat Blæſo; tamen & *poſtremum* quidem eandem Impera-

peratoris appellationem relictam à Tiberio Tacitus auctor est; quod nihilominus aliis etiam concessum subsequutis Cæsaribus haud male ex Appiano colligit magnus Casaubonus. Omnino vero notandum hoc loco, quod de more hujus appellationis idem Dio in Claudio tradidit; eum ob res gestas in Britannia aliquoties Imperatorem salutatum, contra patrium morem, quo non sæpius, sed semel tantum id nomen poterat de uno bello reportari, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ πολλάκις ἐπωνομάσθη παρὰ τὰ πάτρια, οὐ γάρ ἐστιν ἐν οὐδενὶ πλέον ἢ ἅπαξ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην λαβεῖν· *ob hæc aliquoties* IMPERATOR *dictus est præter morem Romanorum; neque enim sæpius quam semel licet uno de bello id nomen adsumere.* Unde intelligimus, quo titulo ac jure Imperator toties, nempe XXVII. vocetur in Nummis Claudius, & inducti ab eo moris imitationem ad alios quoque transiisse. Annal. III. 74. Lib. LX.

PONTIFICIS MAXIMI nota ex iisdem Nummis appellatio, qua supremam Sacrorum & Religionum curam in se transtulerunt Cæsares. Hinc ab Augusto ad Gratianum usque Imperatorem transiit usus hujus appellationis, ut docent Lapides, & adnotavit jam ante eminentissimus Annalium Scriptor. Nonnulli vero serius eandem, ut à Justino retentam volunt, cujus extat inscriptio cum verbis PONT. MAX. in quibus tamen non *Pontificem*, sed *Ponticum Maximum* legendum monuit nuper eruditissimus Reinesius. Conjuncta vero in Cæsarum Nummis Principatus & Sacerdotii jura ea ratione, qua Reges Lacedæmoniorum dicti jam olim Xenophonti, rerum divinarum respectu Sacerdotes, humanarum vero Imperatores; aut qua quosdam Duumviros & Sacerdotes vocatos legimus nonnunquam in priscis monumentis. Tales nem- *De Titulo* PONTIFICIS MAXIMI *& Adfinibus.* De Lacedæm. Rep.

pe Sacerdotes Duumvirales in Codice Theodosiano; & in Actis Cæciliani, Didymus quidam SACERDOS Jovis Optimi Maximi, & simul Duumvir Coloniæ Carthaginensium, quem locum adtulit ad Eusebium Cl. Valesius. Quo spectat præclara inscriptio cujusdam Gnæi Munatii, in qua dicitur inter alia, MUNICIPI FLAMEN PERPETUUS DUUMVIRALI POTESTATE. Unde factum ut Romanorum exemplo, nonnisi functos supremis Magistratibus ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ seu Provinciarum Sacerdotes creasse legatur apud Eusebium Maximinus. Quare etiam iidem ΑΣΙΑΡΧΑΙ & ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ seu Asiæ Principes & Sacerdotes occurrunt apud eosdem Gentiles; ut cum aliunde, tum ex aurea Epistola Smyrnæorum liquet de Polycarpi Martyrio, in qua illud Sanctissimus Præsul passus legitur ἐπὶ Ἀρχιερέως Φιλίππου, quem paullo ante Ἀσιάρχην vocant iidem Smyrnæi, ne de muneris communione possis dubitare. Egregie vero id illustrat præclara Nummi inscriptio sub Antonino Pio percussi, qui utramque appellationem uni etiam eidemque tribuit, ΠΡΟ. ΦΡΟΝΤΩΝΟΣ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕ. ΓΙ. ΠΟΛΕΩΝ ΚΟΙΝ. *Frontone Asiarcha & Sacerdote* XIII. *Civitatum Communis* Asiæ; numeralibus nempe litteris ΓΙ pro ΙΓ transpositis, obvio more seu τρισκαίδεκα, sicut itidem in sequenti nummo Laodicensium ΣΑ. ΕΥΤΥΧΟΥΣ ΑΡΧΙΕ. ΓΙ ΠΟΛ. *Samio Eutyche Sacerdote* XIII. *Civitatum*, ex quibus nempe constabat Commune Asiæ, ut aliunde liquet, & qua de re alibi. De simili vero *Asiæ Sacerdotio* occurrit aliquoties mentio in libris Jurisconsultorum, ut quod sponte illud iterare nemo prohibeatur; aut in *Asia Sacerdotium Provinciæ* suscipere non cogantur numero liberorum quinque subnixi. Nec pauci alioquin occurrunt antiqui Græcorum Nummi,

Thes. Grut. ccccxxxix. 5.

Hist. Eccl. l. VIII. c. 14.

In Cimel. Mediceo.

L. 17. D. de Mun. & honor.

L. 8. D. de vacat. & excus.

qui

qui ficut Pontificia Cæfarum dignitate cum aliis Imperatoriis titulis; ita in averfa parte illo aut *Afiarchæ* aut *Sacerdotis* nomine quafi loci Præfidibus conceffo nonnunquam fignantur. Pofteriorem præfert Nummus Cianorum Bithyniæ oppidi fub Domitiano cufus, ΕΠΙ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΚΛΑΥ. ΒΙΑΝΤΟΣ ΚΙΑ. *Sub Pontifice Claudio Biante, Cianorum.* Accedit alius Apameæ percuffus, ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΙ. ΑΠΑΜΕΩΝ, *fub M. Aurelio Alexandro Pontifice Apamenfium.* Præter vero præclaros hos Nummos ineditos, referri etiam huc debet infcriptio alterius Nummi, Hephæftionis nempe Daldianorum, quam videre licet in rebus Severi apud Triftanum. Ita haud abfimili ratione, ΑΣΙΑΡΧΟΥ mentio aliquoties in geminis Nummis, ut Cyzicenorum, ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ ΝΕΟΚΟΡΩΝ, ΕΠΙ Μ. Λ. ΑΥΡΕΛΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ, *Cyzicenorum Neocoron fub M. L. Aurelio Afiarcha.* Sic alius Smyrnæorum, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ, *Smyrnæorum Primorum Afiæ*, in altera autem parte ΕΠ. Μ. ΑΥΡ. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ, *Sub M. Aurelio Tertio Afiarcha*, & cujus Afiarchæ nomen notavi itidem in nummo Regiæ Gallorum Gazæ, infcr. ΤΕΡΤΙΟΥ ΑΣΙΑΡΧΟΥ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ. Agnofcis, ut opinor, apertum horum Nummorum & Epiftolæ Smyrnæorum confenfum; Afiarcharum nempe ac Pontificum feu Sacerdotum nominibus, ut fupremis quibufdam loci Præfidibus, fignatam rei geftæ memoriam; ficut alias nominibus Confulum apud Romanos, aut Cæfarum eorundemque Pontificum Maximorum. Ita Amphictyonum & Byzantiorum decreta videas fignata Sacerdotum nominibus apud Demofthenem, & apud Jofephum decretum Athenienfium in gratiam Judæorum, ἐπὶ Πρυτάνεως καὶ Ἱερέως Διονύσου, fuffragia vero

In Gaza Medicea.

In Gaza Medicea.

In Cimel. Reginæ Chriftinæ.

Origin. lib. XIV. c. 16.

vero collegisse Dorotheum Α'ρχιερέα. De annis cæteroquin Sacerdotum nominibus signari solitis, apud Nicopolitas puta, Alexandrinos, quibus dictus proinde Sacerdos Augustalis τ̃ ἐνιαυτ' ἄρχων, morem notarunt jam duo viri longe eruditissimi, Casaubonus & Seldenus, ille ad Suetonium, hic ad Marmora Arundelliana. Simile quid de Jovis Olympii Sacerdotibus apud Syracusanos observat etiam Diodorus. Juxta autem illius moris vestigia, quo inscripta in Actis publicis Sacerdotum aut Asiarcharum nomina, in Inscriptione donariorum ejusdem Smyrnæ, quæ occurrit in prædictis marmoribus, Ctesyphon quidam ΑΣΙΑΡΧΗΣ vocatur. Iidem nempe apud Asiaticos, cum Ludorum & Publici Concilii totius Communitatis, tum reliquorum Flaminum Præsides quidam & principes habebantur. Unde lux etiam non mediocris accedit celebri Actorum loco, ubi occurrit *Asiarcharum* apud Ephesios mentio. Liquet enim ex monumentis modo adlatis, *Asiarchas* id genus non Ephesi solum, ut existimarunt nonnulli, sed modo Cyzici, modo Smyrnæ locum habuisse; ubi nempe communia Asiæ Sacra & publici conventus habebantur, quibus præerant illi Asiarchæ. Secundo, unum videri Asiarcham hoc munus eodem tempore administrasse, quamvis plurium simul Asiarcharum mentio occurrat eodem Actorum loco & tertium aut quartum Asiarcham electum se tradat alicubi Aristides. Firmant nempe hic Nummi eandem Cl. Valesii sententiam, quam ex commemorato uno Philippo Asiarcha in Polycarpi martyrio jam ad Eusebium adseruit. Adeo tamen ut statuendum sit omnino, aut per vices hoc munus plures implevisse; aut vero unum Asiarcham ut reliquorum Principem constitutum, à quo petita sit Fastorum & rei gestæ memoria. Ita *Primi* ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ in antiquis Nummis interdum

Lib. XVI.

XIX. 31.

Sermon. Sacr. IV.

terdum ſignati, ut Cebeſſi urbis Lyciæ, ΕΠΙ ΑΥΡ. ΜΑΡΚΟΥ ΑΡΧΙ. ΠΡΩ. ΚΑΒΗΣΣΙΚΩΝ, *ſub Aurelio Marco Pontifice Primo Cebeſſenſium*, ni ΠΡΩΤΩΝ potius legendum ſit ſeu *Primorum*, & ita ad *Cebeſſenſes* non ad Pontificem referri debeat, ut ΠΡΩΤΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, aliaque gemina. Alioqui *Sacerdos Perpetua & Prima* occurrit aliquoties in antiquis lapidibus. Tertio, non audiendum hic Auguſtum Interpretem, Conſtantinum Porphyrogennetam, qui Aſiarcham Aſiæ Proconſulem interpretatur, & hanc ſuam explicationem firmat hoc ipſo Actorum loco. Neque enim aut alibi, aut in productis Nummis Aſiarcha ut Romanus Proconſul, ſed ut Præſes publici Aſiæ conventus & communium Sacrorum producitur. Cæterum in veteri Inſcriptione, quam nondum excuſſerunt viri docti, Antonius quidam Hyacinthus ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΣΙΑΡΧΗΣ vocatur; ut eoſdem habuerint Aſiatici & Magiſtratus præcipuos, & ſolemnium Gentis Sacrorum Antiſtites. Unde facile jam adſequimur, cur ἀρχῆς & ἐπαρχίας apud Græcos, & *Præſidis* ac *Præfecturæ* nomine apud veteres Juriſconſultos, ſeu *Gentium Præſidatus*, eadem Aſiarcharum & ſupremorum Sacerdotum dignitas deſignetur. Ita nempe conjuncta in iis occurrunt munia Principatus & Sacerdotii, ut iidem illi Principes dicti & Sacerdotes non obſcuram Pontificiæ Cæſarum dignitatis imaginem adumbrent, de quibus illo ſenſu Tacitus, *Nunc Deum munere ſummum Pontificem etiam ſummum hominum eſſe*; Scilicet,

Theſ. CLXXIV. 8. & CLXXVIII. 8.

Them. Orient. p. 19.

Theſ. DXXII. 1.

Ulpian. l. 14. D. de excuſat.

Annal. III. 58.

Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos; Æneid. III.

quod etiam ad Romanorum Imperatores eoſdemque Pontifices trahit ibi Servius, *ſane majorum hæc erat conſuetudo, ut Rex eſſet etiam Sacerdos, vel Pontifex. Unde hodieque* IMPERATORES *dicimus* PONTIFICES.

Quo

Quo spectant etiam Nummi quidam Elagabali peculiari titulo inscripti, SUMMUS SACERDOS AUG. Illud tamen discrimen hoc observes, quod non perpetua erat Asiarcharum, sicut apud Romanos Pontificis Maximi dignitas, quam perpetuam seu *continuam* (ut Taciti verbo utar de Præfecto urbis perpetuo) Cæsaribus Nummi largiuntur; nec in iis proinde renovari videas, instar Consulatus aut Tribunitiæ potestatis. Notum quippe hoc Sacerdotium fuisse ex eorum numero, quæ non annua erant, aut singulis vel quinquenniis vel decenniis, ut reliqua Augusti imperia, renovabantur, sed διὰ βίου, ut Græci eadem vocare solent. Hinc apud Cassiodorum, ubi mentionem injicit perpetui Patritiatus, *credo ad similitudinem* PONTIFICATUS *unde venerat, rem fuisse formatam, qui* SACERDOTIUM *non deponunt, nisi cum vitæ munera derelinquunt*. Ita factum ut exemplo perpetui hujus Pontificatus, alia quoque Sacerdotum Collegia apud Romanos Pontifices suos crearent *assiduos*, ut de iis loqui amat Livius, seu διὰ βίου. Tales præter alios illi ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ, seu Palæstræ Pontifices, quorum mentio in Inscriptionibus Athleticis Romæ novissime repertis, in ruinis Thermarum Titi. Unde luculentam ex iis ad ipsum lapidem à me nuper cum geminis aliis descriptam, non pigebit hic in Lectoris gratiam divulgare;

Annal. vi. 10.

Var. Lib. vi. cap. 2.

Η ΙΕΡΑ ΞΥΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΡΑΚΛΕΑ ΑΠΟΚΑΤΑΛΥΣΕΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΙ ΡΩΜΗ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ Μ. ΟΥΑΠΙΟΝ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΞΥΣΤΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ΞΥΣΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΟΝ ΕΙΚΗΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΕΠΙ ΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΤΟΝ ΕΑΥΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΗΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝ ΠΡΕΣΒΥΣΑΝΤΑ ΚΑΙ ΑΙΤΗ-

ΣΑΜΕ-

ΣΑΜΕΝΟΝ ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΤΩ ΣΥΜΠΑΝΤΙ ΞΥΣΤΩ ΤΗΝ ΤΕΙΜΗΝ ΑΝΑΘΕΝΤΟΣ Μ. ΜΕΤΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΜΝΟΥ ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΩΝ Λ. ΟΥΑΝΝΙΟΥ ΑΓΡΙΠΠΙΑΝΟΥ ΚΑΙ Μ. ΜΕΤΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΜΝΟΥ.

Dedicatum fuit nempe Antonini Pii temporibus præclarum hoc monumentum, ut eruo ex gemina inſcriptione apud Gruterum, in qua itidem occurrit mentio hujus M. Ulpii Domeſtici, & Legationis illius ad Pium nomine Collegii Athletarum ſuſceptæ; Theſ. CCCXV. 9. & CCCXVI. quæ Inſcriptio edita miram ex iſta lucem fœneratur. Sed de his alibi ad has ipſas Inſcriptiones. Unum hic notandum, hunc Ulpium Domeſticum univerſæ Palæſtræ Xyſtarcham ſimul & ΑΡΧΙΕΡΕΑ perpetuum vocari, ex eo nempe genere, quos proinde *Sacerdotales Præſides* à Tertulliano dictos videas. *Quid ergo mirum ſi apparatus agonum Idololatria conſpurcat de coronis profanis, de* De Spectacul. SACERDOTALIBUS PRÆSIDIBUS, *de Collegiatis Miniſtris*. Munerum nempe ſeu Ludorum editores Flamines vulgo & Sacerdotes, quo reſpexit etiam Canon Concilii Illiberitani, *Flamines qui non immolaverunt* Can. III. *ſed* MUNUS *tantum dederunt*, à cujus ſenſu longe utique recedunt docti Hiſpani illius Concilii Interpretes, qui ignoratione obvii illius moris *Munus* ibi explicant de dono, quo ſe à ſacrificandi neceſſitate eximerent. Sicut vero ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ in ſuperiori Marmore, ita ΙΕΡΕΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ſeu *Flaminem perpetuum* legas in Nummo quem vulgavit jam olim doctiſſimus Sirmondus; ut nempe illos innuat, qui *Flamines perpetui* vocantur in Codice Theodoſiano, aut cum *Flamines*, tum *Pontifices perpetui* in Marmoribus antiquis. Quales etiam Jovis διὰ βίου Sacerdotes apud Mylaſenſes obſervat Strabo; Lib. XIV. aut Templi apud Arabas Diodorus; aut apud Bur- Lib. III.

L. XXVIII. gundios Sacerdotem omnium Maximum Ammianus; aut non Hebræorum duntaxat Pontificem, de quo id Lib. XVI. Antiq. c. 9. tralatitium, Josephus, sed Herodem etiam perpetuum scilicet Agonothetam ab Olympiis declaratum. Immo nec perpetuam solum in eodem Augusto, sed hæreditariam etiam Pontificiam dignitatem reliquorum Cæsarum Nummi satis arguunt; cujus rei gemina exempla suppeditant nonnunquam prisca Gentilium monumenta. Lib. XLIV. Unde certe haud male apud Dionem, inter honores à Senatu Jul. Cæsari decretos, ille etiam refertur, ut filius ejus qui nasceretur aut adoptivus, evaderet Pontifex Maximus; qui honos utique ad Hæredem Lib. III. ejus ac reliquos dein Successores transiit. Ita apud Herodotum mentionem videas Sacerdotis, qui sibi & liberis Sacerdotium petit; quales nempe πατρικὰς aut κατὰ γένος ἱερωσύνας, ut eas vocarunt Græci, *paterna ac avita* In Othone. *Sacerdotia* Suetonius, apud Ægyptios, Rhodios aliosque familiares ex eodem [a] Herodoto, [b] Diodoro præterea ac priscis id genus auctoribus colligas. Hinc etiam in antiquo lapide ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΑ ΓΕΝΕΩΣ, & in altera Inscriptione Græca cum priori, quam modo expressimus, reperta, Claudius quidam Rufus successor declaratur proprii Parentis in eodem munere Pontificis universæ Palæstræ, ΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, nempe ut apud Pag. 169. Bibl. Photium legas alicubi, ἱερεὺς καὶ ἐξ ἱερέων τὰ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγενόμενος; aut sicut apud Philostratum Scopelianus quidam traditur, Hebræorum scilicet more, oriundus ex Sacerdotali genere & hæreditarius Asiæ In vit. Sophist. Sacerdos, ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ μὲν ἐγένετο τῆς Ἀσίας αὐτός τε καὶ πρόγονοι αὐτοῦ παῖς ἐκ πατρὸς πάντες. *Sacerdos vero fuit Asiæ ipse & illius majores omnes à Patre ad Filium.* Ita *certis è familiis* adscitus Clarii Apollinis apud Colophonios culti Sacerdos

[a] Lib. II.
[b] L. I. & V.

cerdos apud Tacitum. Neque vero omittendum hoc Annal. II.
loco, ubi plures simul Augusti regnabant, penes unum 54.
& seniorem quidem hanc Pontificatus Maximi appellationem resedisse apud Romanos, ut supra ex Dione notavimus. Id vero rursus perspicue probant Nummi, in quibus M. Aurelius PONT. MAX. vocatur, non autem Collega ejus L. Verus. Alias inferior quoque PONTIFICIS dignitas tanquam initium quoddam seu tyrocinium illius fastigii in aliquot junioris Drusi & Getæ adhuc Cæsaris nummis signatur, ut supra monui. Omissa vero cum plerisque aliis mentio hujus dignitatis à Gallieni temporibus, in sequentium Augustorum Nummis, licet non abdicarint continuo vim aut usum hujus appellationis. Neque enim titulum illius dignitatis solum gestasse, sed munia etiam peregisse Cæsares, docent nonnunquam Auctores; ut de Hadriano Spartianus, *Sacra Romanorum diligentissime curavit, peregrina contempsit*, PONTIFICIS MAXIMI *officium peregit*. Ita Tiberius ut Pontifex Maximus de
jure Flaminis consultus apud Tacitum, & à Plinio Tra- Annal. III.
janus, *quia sciebam in urbe nostra ex ejusmodi causis, colle-* 59. Lib. X. Ep.
gium Pontificum adiri solere, te Domine; MAXIMUM 72.
PONTIFICEM *consulendum putavi, quid observare me velis*. Hinc etiam ab Augusto ratione illius muneris,
Fatidici libri recensiti; Annus Julianus iterum ordi- Sueton. in
natus; auctus Sacerdotum numerus; Cærimoniæ an- Aug.
tiquæ restitutæ; & Claudius obsecrationem *jure* MAX. PONT. præit, auctore eodem Suetonio; & apud Ta-
citum sugillatus Vitellius, *quod* MAXIMUM PON- Hist. II.
TIFICATUM *adeptus cærimoniis publicis* diem quendum nefastum, hoc est suo more improvide, *edixisset*; & ab Alexandro Severo *Caussas Sacrorum finitas* notat Lampridius; & Vopisco dictus *Sacerdotia composuisse*

Aurelianus; & Julianus ut Pontifex Maximus, quorundam Sacrorum procurationem sibi vindicat, ἐγὼ τοίνυν ἐπειδή πέρ εἰμι κατὰ μὲν τὰ πάτρια ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ, *Ego proinde quandoquidem sum juxta leges patrias* MAGNUS PONTIFEX; quod & in alia Epistola testatur cuidam Sacerdoti nuncupata, & quam cæteroquin Pontificis appellationem sibi ipsimet Julianum tribuisse, docet nos Socrates, καὶ ἑαυτὸν ΑΡΧΙΕΡΕΑ ὠνόμαζεν. Unde utique Libanius, gaudere Julianum *Sacerdotis* haud minus quam *Imperatoris* nomine, non frustra videtur alicubi prædicare. Cæterum eandem appellationem in Nummis certe illorum temporum insolitam retinet quoque nummus aureus M. Constantini, ubi P. M. seu *Pontificis Maximi* titulus cum reliqua honorum congerie adscribitur. Sicut vero ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ vel ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΜΕΓΙΣΤΟΙ in Græcis Cæsarum Nummis & Lapidibus vocantur Romanorum Cæsares, sic etiam Vestalium Maxima Ἀρχιέρεια apud Dionem dicitur. Ita factum ut eadem ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ appellatio quam Christo tribuunt prisci Ecclesiæ Doctores Clemens Romanus, Origenes, alii, dein translata sit promiscue ad Christianorum Antistites, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos; quo nomine & Vigilium Romanum & Paulum Alexandrinum Præsules, præter alios vocat in Arcana Historia Procopius. Ex eodem fonte profluxerunt postea inversa ΙΕΡΑΡΧΗΣ & ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ nomina, inter quæ discrimen illud statuit Auctor scholiorum ad opera Dionysii vulgo Areopagitæ, ut ΙΕΡΑΡΧΗΣ Sacrorum curam, ΑΡΧΙΡΕΥΣ Sacerdotum magisterium capessat; prior nempe τῶν ἱερῶν, posterior τῶν ἱερέων ἄρχων.

[Margin notes: Ep. LXII. — Hist. Eccl. l. VIII. c. 1. — Panegy. Jul. p. 245. — In Gaza Cardinal. Leopold. Medic. — Lib. LXXIX. — Maxim. in Schol. ad l. 1. de Cœl. Hier.]

De Titulo TRIBUNITIÆ POTESTATIS.

DE TRIBUNITIA POTESTATE supra vidimus, qua ut summi fastigii vocabulo, annos Principatus

tus passim in Nummis Cæsarum distinctos nosti. Ut manifeste ii demum arguunt, quam vere à Dione sit adsertum, juxta eandem imperii sui annos à Cæsaribus numerari. Perpetuam nempe illam potestatem semel susceptam gerebant Cæsares, quomodo & eam vocat in Hadriano Spartianus, *ad* PERPETUAM *Tribunitiam Potestatem omen sibi factum*; ita tamen ut quotannis eandem cum Tribunis plebis renovarent, sicut cum Dionis auctoritas, tum Nummorum conspectus probat. Adeo ut nec Tiberium, cui ad quinquennium delatam illam scribit Suetonius, abstinuisse ab eadem in singulos annos illius quinquennii & sequentium etiam renovanda, ex iisdem constet contra quam viris doctis placuit. De Vespasiano observat idem Suetonius sero eundem Tribunitiam potestatem recepisse, quod vix hodie ex illius Nummis colligas, qui ab initio principatus eandem illi deferunt, & quidem ad numerum usque TRIB. POT. X. quot illi anni imperii fuere. Communicatam vero ab Augustis eandem dignitatem cum designatis hæredibus, eoque exemplo summæ spei admotos, quod tradunt nonnunquam Scriptores, ex Ælii, Aurelii, aliorumque Nummis observes, quibus L. ÆLIUS CÆSAR TRIB. POT. COS. II. & AURELIUS AUG. PII F. CÆSAR TRIB. POT. COS. II. Unde illud etiam eruas, annos Tribunitiæ potestatis in iisdem Nummis, non ab imperii exordio, sed ab initio illius fastigii vulgo signatos; adeo ut Tiberio, Neroni, Marco, Commodo, aliisque longe plures anni Tribunitiæ potestatis, quam imperii tribuantur. Exquisitæ vero hanc in rem raritatis Nummus M. Aurelii adhuc Cæsaris nondum Augusti, in cujus aversa parte Roma sedens galeata, cum adscripta gemina Tribunitia potestate, nempe TR. POT. VII.

Tacit. Annal. III. 56.

TR. POT. VIII. cujus ectypi ad me transmissi gratiam Thomæ Chiffletio paternæ & fraternæ laudis æmulo habiturus est lector.

Adsumptum autem illud ab Imperatoribus nomen, non vero Tribunorum plebis, ex more illorum temporum, quibus Potestas Tribunitia, Censoria, Consularis, pro dignitate Tribuni Plebis, Censoris, Consulis reperta; quorum prima signatur passim in Nummis Augustorum, altera in Nummis Domitiani. Hinc etiam discrimen haud leve hujus *Tribunitiæ Potestatis* & *Tribunorum Plebis* observes. Primo, quod illa Patritiorum, quales necesse erat creari aut fieri Cæsares, hi Plebeius esset Magistratus, ad quem tamen Equites admissos ab Augusto, alicubi tradit Dio. Secundo, quod prior omnia imperia præemineret, ut supra ex Tacito vidimus; hi non item, qui infra Consulum & Prætorum fastigium censebantur. Tertio, quod in illa etiam intra primum ab Urbe milliare præsidium haberent opis ejusdem indigi; in Tribunis Plebis autem tantum intra Urbis pomœria. Quamquam & Tribunos Plebis nonnullos Imperatores legamus exstitisse, sed privatos etiamnum neque adhuc summi fastigii hæredes aut consortes; puta Hadrianum, qui, auctore Spartiano, *Tribunus plebis factus est Candidato & Quadrato iterum*

Lib. LIV.

Dio l. LIII.

rum Coss. aut Severum, qui *Tribunatum plebis Marco Imp. decernente promeruit.* Cæterum vi illius Potestatis Tribunitiæ, quæ *pars maxima regalis imperii* Vopisco alicubi vocatur, tria maxime Augustis competebant, è quibus duo observat Dio: Jus intercedendi amplissimum, unde Scauri apud Tacitum gratulatio, quod Tiberius *relationi Consulum jure* TRIBUNITIÆ POTESTATIS *intercessisset*; alterum ut essent Sacrosancti, quare J. Cæsar interfectus Appiano & alibi Dioni ὁ ἱερὸς καὶ ἄσυλος vocatur. His tertium accedit, Senatum cogendi facultas. Unde Tiberius rursus apud Tacitum legitur, solo TRIBUNITIÆ POTESTATIS edicto Patres in Curiam vocasse; & in eadem verba Tranquillus, *jure autem* TRIBUNITIÆ POTESTATIS *coacto Senatu.* Alioquin ampliata eadem facultas in Augusto peculiari Senatus decreto, ut quoties vellet Senatum convocaret, quod jam occupavit ad Suetonium ὁ πάνυ.

In Tacito. Lib. LIII. Annal. l. 13. Annal. l. 7.

CONSULUM etiam usurpatum pro arbitrio ab Augustis fastigium in eorundem Nummis passim expressum legitur. Origo autem illius moris à Sylla profecta, qui Dictaturæ quoque Consulatum præter morem adjecit. Unde factum observat Appianus, ut Romanorum Cæsares Imperatoriæ Majestati, Consulatus quoque adderent dignitatem. Immo cum florente adhuc Rep. Pompeius Consul sine collega novo exemplo fuisset renuntiatus, inde etiam hoc Cæsaribus tributum liquet, ut soli Consules nonnunquam designarentur. Ita omnia reperias Imperatoriæ dignitatis incunabula in liberæ sed inclinantis jam Reip. sub unius arbitrium inductis novo more exemplis. Neque perpetuum tamen eundem Cæsarum Consulatum præter Fastos iidem Nummi arguunt; qualem Scipioni olim sed recusanti delatum scribit Valerius. Unde cum J. Cæsari

DE CONSULATU CÆSARUM. Bell. Civil. lib. I. Lib. IV. c. I.

Con-

Consulatus continuus esset decretus, aut juxta Dionem ad decennium, quartum tantum Consulatum admisisse dicitur à Suetonio; quem tamen refellit Nummi inscriptio apud Goltzium (modo illi fides constet) C. CÆSAR COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO. Ita XIII. Consulatus Augusto illius Nummi cum Tranquillo tribuunt, quemadmodum germana Pontis Ariminensis inscriptio, ut legitur in vita magni Peireskii, non XIV. cum Tacito, aut apud Gruterum, & rursus Liberio V. non III. cum Tranquillo, eadem monumenta adjudicant. Vitellio tamen perpetuum Consulatum tribuit vetus lapis, cujus rei index quoque nummi inscr. apud Goltzium A. VITELLIUS L. F. IMPERATOR COS. PERP. Ita Vitellii exemplo *assiduus Consul* ex Claudiani voto Honorius,

IV. Conf. Honor. *His precor assiduus Consul, Mariique relinquas*
Et senis Augusti numerum,

haud aliter ac *assiduum* Flaminem Dialem ac *assiduas* Vestales vocat alicubi Livius, ratione perpetui utriusque Sacerdotii. Ita *jugis* quidam & *indesinens* Consulatus Cæsaribus tribuitur in Justiniani Novella, *eo quod Imperatori quidam jugis & indesinens Consulatus omnibus civitatibus & populis & gentibus in singulis quæ placent distribuendo advenit; aut cum ipse annuerit trabea, ideoque & Imperii Consulatus per omnia sit frequens & sceptra.* Alioquin eodem honore licet sæpius repetito, ad paucos vel menses, vel dies, vel horas etiam contenti vulgo Cæsares, mox ad alios illum transferri curabant. Exemplum illius moris invexit Augustus, quo ad plures Consularis trabea deferretur. Unde factum etiam, ut rursus invaluerit nata jam sub J. Cæsare celebris illa Consulum ordinariorum & suffectorum origo, & à temporibus

Lib. 1. c. 20.

Nov. CV.

ribus Imp. Claudii bimeſtres ut plurimum Conſules pro annuis evaſerint. Duo nempe hic mutata ſub Cæſaribus; unum, ut Conſulatum ante tempus deponerent; alterum, ut abſentes eundem inirent, quorum poſtremum de Auguſto notat Tranquillus, & de Veſpaſiano ac Tito Tacitus. Quare etiam ne extra Conſulatum deeſſent eidem Auguſto & ſucceſſoribus Conſulis prærogativæ, duo iterum ſub eodem inducta reperio. Unum ut Conſularis Poteſtas perpetua cum jure XII. faſcium illi deferretur: Alterum ut extra Conſulatum jus nihilominus haberet Relationis, quod Conſulum alias proprium juxta Polybium ac Dionem, & poſtea inter ſolitos Cæſarum honores receptum. Cæterum non adſcripti ſolum diligenter in Nummis Cæſarum, Conſulatuum ab iis geſtorum numeri, ſed in nonnullis etiam rarioribus ſolemnis Conſularis Proceſſus pompa. Hujus notæ duo inſignes Lectori indicandi: Unus aureus magni Conſtantini, qui extat in Cimeliarchio Cæſareo inſcriptus FELIX PROCESSUS COS. VI. AUG. &c. Alter Maxentii, quem videas in Gaza Inclytæ Reginæ, unde ſequens ectypum ſumus nacti, opportune nobis à laudato paullo ante Thoma Chiffletio ſubminiſtratum.

Hiſt. IV. 38.

Dio l. LIV.

Currum agnoſcis Triumphalem quem trahunt quatuor Elephanti & Victoriam deſuper, quæ Coronam

 offert

offert Maxentio, cum inſcriptione ſuperiori haud abſimili, FEL. PROCESS. CONSULAT. AUG. N. ſeu *Felix Proceſſus Conſulatus Auguſti Noſtri*. Inde vero tria continuo colligas. Primo, ut erudite monebat Chiffletius noſter, Maxentii Conſulatum, de quo obſcura alias mentio, ſi unum forte excipias Anaſtaſium Bibliothecarium, & Auctorem incertum de Præfectis urbis apud Onuphrium. Alterum, Maxentii Triumphum de Alexandro Tyranno, cujus rei geſtæ hiſtoriam videre licet apud Zozimum: Tertium, factam ſicut in ſuperiori Conſtantini nummo, *Felicis Proceſſus Conſularis* mentionem, & ſignatam his monumentis perpetuam ejus rei memoriam. Proprium nempe hic *Proceſſus* ſeu procedendi vocabulum, de ſolemni Conſulum pompa, qua die magiſtratum illum inibant. Ita de Honorio Conſule Claudianus,

De III. Conf. Honor.

—— PROCEDE SECUNDIS
Alitibus,

quo *Felicem* nempe illi *Proceſſum*, juxta ſuperiores Nummos, auguratur. Sic in Fragmento nondum edito notarum veteris alicujus Grammatici in Ciceronis Orationes, quod tractare mihi licuit in inſtructa ab optimis & antiquis libris Bibliotheca viri magni Iſaaci Voſſii, illud obſervabam ad Verrinas, *Quæſturam intelligimus, nam omnes cæteri magiſtratus Kal. Jan.* PROCEDEBANT, *ſoli vero Quæſtores Nonas Decembris*. Ad quem Proceſſum ſeu Pompam Conſularem reſpexit etiam Hieronymus, agens de Conſule deſignato, *qui quaſi de ſubjectis hoſtibus triumpharet, Capitolinas adſcendit arces, quem plauſu quodam & tripudio Pop. Rom. excepit*. Qualem etiam Imperatoris Valentiniani Conſulis deſignati Proceſſum deſcribit nobis Ammianus; *Et cum introiſſet Ancyram Imperator, paratis* AD POMPAM *pro tempore neceſſa-*

Ad Marcell. de exitu Lætæ.

Lib. xxv.

necessariis, CONSULATUM INIIT, *adhibito in Societatem trabea Varroniano filio suo admodum parvulo; cujus vagitus pertinaciter reluctantis ne in* CURULI SELLA VEHERETUR EX MORE, *id quod mox accidit, portendebat.* Vides hic Imperatorem Consulem, procedentem eundem solemni pompa eam in rem parata, die initi Consulatus, adscito quoque in societatem illius honoris & Processus infante filio adhuc vagiente, nempe τῷ ἐν ἀγκάλαις ὑπάτῳ, ut loquitur alicubi Themistius Orat. XII. de Consulatu lactentibus adhuc Augustorum liberis delato. Sic frequentes *Nobilissimi Pueri Coss.* in Inscriptione legum Codicis Theodosiani, ut paullo ante de Valentiniano III. & Honorio videbamus; ac de Olybrio Valentiniani genero Hieronymus, *Consul quidem in pueritia.* Epist. ad Demetriad. p. 63. T. I. Ascendebant nempe frequenter augustissimum illud Consulum Tribunal, ut de Trajano Plinius loquitur, Imperatores; ita tamen ut ea ætate ex Domo Augusta alterum sibi Collegam vulgo adsciscerent, submotis ab ea trabeæ societate privatis. Hinc de Juliano Ammianus, qui Sallustium Præfectum Galliarum alterum sibi adjunxerat Consulem, *& videbatur* Lib. XXIII. *novum adjunctum esse Augusto privatum, quod post Diocletianum & Aristobulum nullus meminerat gestum.* Ejus moris tamen, privatos à societate Consulatus removendi, auctorem Constantium Juliani Decessorem innuerat alibi idem Ammianus, *Quod autem per omne* Lib. XVI. *tempus imperii nec in consessum vehiculi quemquam suscepit, nec* IN TRABEA SOCIUM PRIVATUM *adscivit, ut fecere Principes consecrati.* Haud obscura vero, quæ vulgo Auctores antiqui referunt de ornata ab Augustis Sella Curuli, seu de illo titulo Consulis,

—— *Augusti quem se decorare fatentur,* Claud. in Pr. Cons. Stil. lib. I.

 & qui-

Panegyr. Julian. p. 229. & quibus multa consentanea apud Libanium legas, tradentem inter alia Imperatores gratificari volentes Consulari dignitati, in semet eam recepisse adnexo Consulatus imperio. At aliter loquitur Consul ipse tandem & Imperator Julianus, qui refert alicubi Imperatores, alias dignitates Reip. abolevisse, alias retinuisse διὰ βίου, de Consulatu vero addit, Orat. III. p. 201. *χαίρουσι δὲ καὶ πρὸς ἐνιαυτὸν τυγχάνοντες, gaudent etiam in annum eum adepti.* Quo loco itidem notanda illa Zonaræ verba de Principibus ante Diocletianum, Annal. II. *οἱ πρώην γὰρ βασιλεῖς κατὰ τοὺς* ΥΠΑΤΟΥΣ *ἐτίμων, superiores enim Imperatores* INSTAR CONSULUM *observabantur.* Certe Jovem ipsum Deorum Regem & Patrem eo nomine quo vulgo Consules Græci, Panegyr. Jul. p. 230. θεῶν ὕπατον vocat idem Libanius; & iteratione Consulatus augeri honorem negat in quadam Constitutione Theodosius junior, L. 1. Cod. de Consul. *quia nihil est altius dignitate.*

De Proconsulatu Cæsarum. Neque vero à gesto Consulatu PROCONSULES dictos eosdem Cæsares nosti, ut quibusdam tamen placuit, sed ob Pronconsulare imperium cum reliquis majestatis insignibus iisdem concessum, prout observarunt jam eruditi. In Nummis autem Cæsarum vix eundem PROCONSULIS titulum expressum videas, qui illis alioquin frequenter in saxis & in nonnullis litterarum inscriptionibus apud Dionem, Eusebium, aliosque, & aliquoties apud auctores Historiæ Augustæ tribuitur. Miratur vero non leviter ὁ θαυμάσιος Casaubonus hoc Nummorum aliorumque silentium; nec causam adsequi sese profitetur, cur præterita sit eadem Cæsarum dignitas in plerisque monumentis prisci ævi, quum Tribunitiæ Potestatis constans occurrat mentio; quarum utraque tamen ex æquo Cæsaribus competebat. Rationem autem vel silentii vel diversitatis inde peten-

petendam crederem: Primo, quod non semper aut in Urbe, sed extra pomœrium duntaxat Proconsulis titulum susciperent Imperatores. Diserte id apud Dionem expressum legas, ὕπατοί τε γὰρ πλειστάκις γίγνονται, καὶ Lib. LIII.
ΑΝΘΥΠΑΤΟΙ ἀεὶ, ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου ὦσιν ὀνομάζονται· Consules enim fiunt sæpenumero & PROCONSULES semper quoties EXTRA *pomœrium sunt, appellantur.*
Hinc Elagabalus apud Dionem imperium in Syria sus- Lib. LXXIX.
cipiens inter reliquos titulos, Proconsulis quoque nomen adsumit; procul nempe ab Urbis pomœrio positus. Quo spectant etiam duo illustria apud Tacitum loca. Prius, ubi absenti Germanico delatum tradens Proconsulare id genus imperium, addit, *quominus idem* Annal. I. 14.
pro Druso postularetur, ea caussa, quod designatus Consul Drusus PRÆSENSQUE erat. Alterum, ubi decretum refert inter alia, ut Nero PROCONSULARE *imperium* Annal. XII.
EXTRA URBEM *haberet.* Unde quum non eadem 41.
esset hujus tituli, quæ Tribunitiæ Potestatis aut aliorum ratio, inde in Nummis Cæsarum aliisque monumentis omissa frequenter illius significatio, quem iisdem tamen tribuunt nonnullæ Corporum & Collegiorium Inscriptiones. Secundo, quod hæc potestas Proconsularis infra aliarum fastigium censeretur, quæ in Nummis Cæsarum leguntur expressæ: unde nec *Principis Senatus* (quem titulum præter Augustum, à Tiberio cum Cæsaris & Germanici appellationibus adsumptum tradit Dio) nec de *jure Relationis*, alia appendi- Lib. LVII.
ce principalis fastigii, ullam in iisdem mentionem reperias. Neque enim omnibus, sed præcipuis appellationibus superioris potestatis & jam olim & hodie etiamnum Nummi Principum signari consueverunt. Hinc reliquis etiam titulis; *Imperatoris*, *Cæsaris*, *Augusti*, *Pontificis Maximi*, *Tribunitiæ Potestatis*, *Consulis*, PROCON-

SULEM postponi passim videas in priscis Inscriptionibus, & in litteris Galerii Maximini apud Eusebium. Adeout nec adscriptum eundem reperias in antiquis Cæsarum Elogiis, ante Nervæ & sequentia Antoninorum tempora, quibus plenior quædam refertur honorum & titulorum congeries; quamquam jam ante Proconsulare illud imperium Augusto tributum constet ex Dione, & Neroni ex Tacito. Trajano certe & Ælio Cæsari adscribunt etiam hunc titulum Marmora, ut pateat errare virum incomparabilem, qui in Antoninis hunc primo credit reperisse. At Nervæ quidem male tribuitur lapis apud Gruterum cum illo titulo *Proconsulis*, qui successori ejus Nervæ Trajano adscribendus; prout colligo ex adjuncto *Dacici* cognomine, & lacunis inscriptionis, quæ non incommode suppleri possunt. Tota nempe aut certe præcipua vis hujus potestatis in Imperatoris vocabulo jam erat reposita, cujus auspiciis reliqui Præsides bella suscipiebant, & quo uno nomine supremum peregrinarum juxta & urbanarum rerum arbitrium, omniaque Magistratuum jura in Cæsares translata aperte docet Dio. Additus tamen opportune, ut judico, & peculiari de caussa in gratiam Augusti PROCONSULIS titulus. Divisus nempe ab eo fuerat Orbis Romanus in Provincias Cæsaris & Populi, quarum postremis Populi Magistratus sub Proconsulum nomine præerant. Unde ut nihilominus Cæsaris auspiciis omnes illas provincias ex æquo administrari singularum Præsides facilius intelligerent, nec ullas partes Orbis Romani imperio illius exemptas, translata illa PROCONSULIS aut JURIS PROCONSULARIS ad eundem Augustum & successores nomenclatio. Et hæc notaveram in prima editione hujus operis, quum postea eandem Juris Proconsularis

Hist. Eccl. lib. IX.

Thes. CCXLV. 9. & CCLI.

Salmas. ad Hist. Aug. p. 82.

Lib. LIII.

ris Cæsaribus usurpati originem vidisse quoque Petrum Marcum in renovato formis luculento opere de Concordia Sacerdotii & Imperii recenter in urbem adlato, opportune monuisti. Neque vero statui debet cum magno Casaubono, ita pertinax hac in parte Nummorum veterum silentium, ut non sese manifestet hic PROCONSULIS titulus in aliquot antiquis id genus monumentis. Mitto quem jam ab Occone descriptum videre idem potuisset in duobus Constantini nummis, nempe CONSUL P. P. PROCONSUL ANT. Tres autem eodem quoque titulo inscriptos, quos notare mihi contigit in illustribus Cimeliarchiis, quia vulgo rariores, in Lectoris gratiam hic haud illibenter, vulgamus. Exhibent duo priores aurei, deprompti ex Gaza Palatina, Diocletianum ac Maximinum, cum figura quæ Globum gestat in aversa parte, solito illis temporibus in nummis symbolo, & inscr. CONSUL VII. P. P. PROCOS. Tertius itidem aureus è Museo laudati sæpius Etrusci Mæcenatis Cardinalis Medicei, Magnum Constantinum signat, cum inscr. aversæ partis P. M. TR. P. P. P. COS. IIII. PROCOS. ubi prioribus litteris *Pontificem* quoque *Maximum* vides eundem Cæsarem designari, quod rarum alioquin in nummis illorum temporum supra monuimus.

Pag. 53. & 537.

Immo

Immo ejusdem etiam notæ Trajani nummum vidisse memini apud Abbatem Bracesium, sed ex eo nummorum genere, quos *Crotoniatas* vulgo appellant, in quo nempe Caput Trajani cum inscr. IMP. CÆSAR TRAJANUS AUG. P. M. P. P. PROCONS. in aversa autem parte, Æneas cum Anchise & Iulo. Cæterum ad hunc PROCONSULIS titulum non referri debuit ille Zonaræ locus de Augusto, τὴν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε, ut male observat vir doctus, sed ad perpetuam Consularem potestatem Augusto delatam, ut supra ex Dione vidimus. Eandem vero dignitatem candidatis imperii aliisque arbitris supremæ potestatis frequenter concessam apud Auctores legimus, sicut Germanico, Seiano, ac necdum Augustis Pio, Marco; ita ut inter
Annal. XIII. 21. initia fastigii Cæsarum seu *adipiscendo imperio*, ut Tacitus ea de re loquitur, *præparata*, eandem quoque dignitatem reponendam constet. Quæ vis autem hujus impe-
Annal. II. 43. rii fuerit perspicue designat meo judicio Tacitus, *Tunc decreto Patrum permissæ Germanico Provinciæ quæ mari dividuntur*, MAJUS*que imperium quoquo adisset, quam his qui sorte aut permissu Principis obtinerent.* Hoc nempe *Majus Imperium* nihil aliud quam imperium illud Proconsulare, quale Augusto delatum iisdem verbis descri-
Lib. LIII. bit Dio, ἐν ᾗ τῷ ὑπηκόῳ τὸ πλεῖον τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων ἰσχύειν ἐπέτρεψε, *ut* MAJOR *ipsi in Provinciis, quam eorum Præfectis potestas esset.* Ita ampliata paulatim hæc potestas, quæ jam in M. Antonio Prætore reperta, (cu-
Lib. I. c. I. jus *infinitum imperium* vocat Lactantius,) renovata in Pompeio Lege Gabinia, qua permissum ei ad quinquennium juxta Dionem Proconsulare imperium in toto Orbe Romano; aut quum delata ei rei frumentariæ procuratio, seu interprete illius legis Tullio, MA-
Lib. IV. Ep. ad Att. I. JUS IMPERIUM *in Provinciis quam sit eorum qui eas obti-*

obtinent. At non *Majus* sed *Æquum* illud Pompeii cum Proconsulibus imperium lege Gabinia ei concessum vocat Velleius, & cujus imperii exemplum in Corbulone repetitum Neronis temporibus apud Tacitum legas. Annal. xv. 25. Hinc autem dignitatis hujus memoriam Pompeii ejusdem Nummi cum PROCONS. titulo servarunt; ut originem iterum & exempla hujus Augustorum fastigii in ipsa Republica observes. Alioquin aucta eadem potestas in Cæsaribus, cujus tres reperio prærogativas: Primo quod revera non *æquum* sed *Majus* illis quam Præsidibus Provinciarum in easdem cederet Imperium. Id certe clare innuit Ulpianus, *Præses Provinciæ* MAJUS IMPERIUM *in ea Provincia habet omnibus* POST PRINCIPEM, L.4. de Off. Præsid. quibus consentanea & totidem verbis tradit agens de officio Proconsulis. Secundo, L. 8. D. de Off. Proconf. quod non ad certum tempus, sed perpetua illis deferretur, nec deponi proinde intra pomœrium, aut renovari eandem opus esset, ut observat Dio; Lib. LIII. qui alibi docet Proconsulare imperium gerenti in urbem venire non licuisse. Lib. xxxix. Imperium itaque illud Proconsulare Cæsarum Perpetuum intra & extra pomœria; usus autem appellationis PROCONSULIS extra pomœria solitus ab iis usurpari; quorum utrumque aperte diversis locis tradidit Dio. Quamquam & simile quid L. xxvi. c. 9. & 21. jam olim in libera quoque Republ. concessum, quum auctore Livio, Q. Fulvio Proconsuli & postea M. Marcello concessum, ut Urbem cum imperio inirent. Tertio, quod citra certos maris aut terrarum limites, Cæsaribus in toto Orbe Romano, non ut Pompeio ad quinquagesimum à mari milliare, jus illud deferretur. Nihil quippe aliud, ut jam monui, illo jure seu imperio Proconsulari quæsitum, quam ut æquum vel supremum Cæsarum in omnes Provincias Cæsaris & Populi

imperium ipſo nomine traderetur. Ut proinde non
L. IV. Ep. 61. male Symmachus Imperatorem vocet alicubi *cunctarum Provinciarum parentem.* Et hæc obiter de illo titulo Proconſulis à Cæſaribus admiſſi, quem non ſatis hactenus expenderant viri docti, & cujus nobis occaſionem ſuppeditavit non doctiſſimi ſolum Caſauboni dubium & ſollicitudo circa Nummorum, ut exiſtimabat,
Joſ. Scalig. Ep. LXVI. ea de re ſilentium, ſed & ingenua alterius Semonis confeſſio, qui doceri ab eodem cupit, cur Severus aliique eum ſequuti Imperatores, PROCONSULES vocentur in Inſcriptionibus antiquis, additque, *Hoc non mediocriter mirari ſoleo, quia cauſam ignoro.* At hæc omnia plana jam ni fallor & perſpicua.

De Titulo PATRIS PATRIÆ, *& adſinibus.* Frequens vero in iiſdem Nummis PATRIS PATRIÆ appellatio, quam Ciceroni primum tributam, & dein ad Cæſares tranſlatam obſervat[a] Appianus. Mitto obviam ejuſdem rationem à [b] Dione indicatam; qui illud non ut poteſtatis, ſed ut honoris & cautelæ vocabulum, iiſdem impoſitum docet; ut meminerint ſubditos Patria Caritate diligere, & ſubditi eoſdem viciſſim debita liberis reverentia proſequi; ſeu ut Seneca de cauſſa illius appellationis Principi conceſſæ, alicubi
[a] Bell. Civ. l. II.
[b] Lib. LIII.
Lib. I. de Clem. c. 14. loquitur, PATREM *quidem* PATRIÆ *appellavimus, ut ſciret datam ſibi poteſtatem patriam, quæ eſt temperatiſſima, liberis conſulens, ſuaque poſt illos ponens.* Illud vero magis hic ad rem facit, quod notat inſuper Appianus, ſerius eam reliquis appellationibus concedi ſolitam, & nonniſi poſt prævia magnarum rerum experimenta. Hinc videas eandem in priſcis monumentis Hiſtoriæ Auguſtæ, ut ſummum quaſi honorum apicem, neque ſtatim, neque promiſcue Cæſaribus conceſſam; quæ diſcrimina demum ex eorum Nummis intelligas. Ita J. Cæſari, à quo mos illius cognomenti ad ſucceſſores tranſ-

transiit, post mortem primo delatum hunc titulum existimarunt Viri docti, ob Columnam illi defuncto ab Antonio erectam cum inscr. Parens Patriæ, quam ut *exsecratam* sugillat alicubi Tullius. Verum non repertum tum primum sed renovatum hoc ejus cognomentum, præter Dionem aut Tranquillum, Nummi id satis refellunt eodem vivo percussi, in quibus Cæsar Parens Patriæ describitur. De tempore ejusdem appellationis Augusto concessæ major inter eruditos controversia, de qua videnda Lapidis Inscriptio apud Gruterum. De Tiberio, cognomen illud constanter eum recusasse Dio & Suetonius tradunt, ac ejusdem Nummi fidem faciunt, qui carent hoc titulo. A Nerone illum sub initium principatus propter ætatem rejectum auctor iterum Tranquillus; ita tamen ut brevi post receptum constet ex ejusdem Nummis, qui primis Imperii annis percussi, eundem cum reliquis signant. A Vespasiano eandem appellationem cum Tribunitia Potestate serius admissam auctor itidem Tranquillus. De posteriori vidimus; priorem autem secundo imperii anno jam ab eo susceptam agnoscas in ejusdem Nummis. De Hadriano etiam refert Spartianus, Patris Patriæ delatum sibi nomen *statim atque iterum distulisse*, quod hoc nomen Augustus sero meruisset. Hanc tamen moram brevem fuisse, recte ex ejusdem Nummis collegit magnus Casaubonus; qui nempe primo ejus Consulatu percussi illius cognomenti meminere. Sciendum tamen plurimos exstare ejusdem Nummos cum sola Inscriptione Hadrianus Augustus, & memoria Consulatus; ut vel hinc *iterum* hoc nomen illum *distulisse* cum Spartiano colligas. De Pertinace vero, ut singulare observat Capitolinus, quod primus eadem die Augustus & Pater

Philip. 1.

Thes. cxxxvi. 2.

PATRIÆ ſit renuntiatus; quod etiam de Alexandro Severo & reliqua honorum congerie adnotovit Lampridius. Ubi obſervandum obiter, non tam ratione aut deſtinato conſilio, quam impetu & acclamationibus Populi aut Senatus, appellationes id genus frequenter conceſſas. Ita eodem ritu, quo Romulus olim Parens Urbis à multitudine declaratus legitur apud Livium, ſic à Populo J. Cæſarem PARENTEM PATRIÆ legas apud Dionem proclamatum; ne magis Ciceroni cum Appiano, quam ejuſdem Romuli exemplo, cognomen illud Cæſaribus tributum cenſeas. Nec aliter

Pag. 697. de Othone narrat Dio in Excerptis Conſtantinianis eum à militibus PATRIS nomine ſæpe proclamatum, tanquam liberis ac parentibus propriis ſibi chariorem.

De Provid. Βασιλεῖ δὲ inquit alicubi Philo, *οὐκέτι προσρήσις οἰκειότερα* ΠΑΤΡΟΣ, *Regi appellatio nulla magis propria quam* PATRIS. Cæterum jam olim Cyrum *Patrem*, ceu ΠΑΤΕΡΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ dictum obſervat Pauſanias, & eandem etiam appellationem Antoninum Pium meruiſ-

In Arcadicis. ſe, *δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Κύρου φέροιτο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου* ΠΑΤΗΡ ΑΝΘΡΩΠΩΝ *καλούμενος*, *Mea vero ſententia Cyri ſenioris nomine inſigne inſigniri meruiſſet, ut nempe* PATER HOMINUM *diceretur*. Quo nomine dicam illi ſcribit Vir undiquaque doctiſſimus ad Capitolinum, quaſi oblitus ſit Pauſanias, decreto Senatus PATREM PATRIÆ appellatum eundem Antoninum, & ita occupatum eſſet à Senatu, quod ipſe decernendum ſtatuit. At quis non abſolvendum hic videt ab omni reprehenſione Pauſaniam; quum non eadem ſit PATRIS PATRIÆ & PATRIS HOMINUM appellatio; prior anguſtior nec ſolius Antonini, ſed promiſcue Cæſaribus communis, ut vel eorundem Nummi luculenter arguunt, poſterior Jovi Deorum Hominumque

que Parenti propria & Cyro peculiaris. Quod ipſum & res arguit & confirmat egregie Themiſtius, qui mire Pauſaniæ locum & mentem illuſtrat. Ille enim uti Cyrum PATREM, alios Perſarum Reges variis cognominibus diſtinctos commemoraſſet, addit, Θεία δὲ μόνη ἡ τοῦ πατρὸς ἐπωνυμία, ΠΑΤΕΡΑ γὰρ ΑΝΘΡΩΠΩΝ καὶ τὸν Δία οἱ ποιηταὶ ἐπονομάζουσι. *Sola vero ex iis divina Parentis appellatio*; PATREM *enim hominum & Jovem ipſum Poëtæ appellant.* Ita voluiſſet hoc loco Pauſanias, Antoninum non PIUM ſolum aut PATREM PATRIÆ, quod uſu jam tritum & infra ejus φιλανθρωπίαν, ſed PATREM HOMINUM Jovis aut Cyri exemplo appellari; quemadmodum alibi eundem Cyrum & Juſtinianum inter ſe componit itidem Procopius, ἐπεὶ καὶ ΠΑΤΗΡ ὡς ἠπιός ἐστι· ad Herodotum nempe reſpiciens, qui eandem plane cauſſam tributæ Cyro appellationis tradit, Κῦρος δὲ ΠΑΤΗΡ, mox ὁ δὲ ὅτι ἤπιος. Eodem quoque titulo compellaverat jam olim Auguſtum Ovidius; Orat. v. Præf. de Ædif. In Thalia.

Hoc tu per terras, quod in æthere Juppiter alto
Nomen habes, HOMINUM *tu* PATER, *ille Deûm.* Faſt. l. II.

Hinc Cæſares etiam non ſolum PATRES PATRIÆ, aut *Patres Urbis*; quemadmodum alii, ſed minorum gentium *Patres Defenſoreſque civitatum* dicti occurrunt in Conſtitutionibus Imperatorum, aut *Patres Coloniæ* vel *Provinciæ* in lapidibus antiquis; ſed revera Jovis inſtar, *Patres Auſonii*, *Patres Latii*, *Patres Mundi* etiam, ſeu *Patres Orbis* frequenter Poëtis dicti, puta Martiali Statio, aliiſque. Quin ſola etiam PATRIS appellatio iiſdem jam Divis nonnunquam adſcripta, ſicut DIVUS AUGUSTUS PATER in aliquot Nummis; ut non fruſtra eodem adhuc vivo dixerit Poëta illi familiaris,

Hic ames dici PATER *atque Princeps*,

& Trajanus in quodam nummo Hadriani sub Jovis habitu cum fulmine & hasta, DIVUS TRAJANUS AUG. PARTH. PATER, in alio autem ejusdem Hadriani, quem viderat ὁ πάνυ Peireskius, PATRI; ac præterea Pertinax in singulari nummo Regiæ Gallorum Gazæ mihi inspecto DIVUS PERT. PIUS PATER. Eadem nempe de caussa, ob quam Jovem Græcis PATREM dictum videre licet apud Diodorum, aut apud Lactantium, qui tradit Gentilibus *omnem Deum inter solemnes ritus & precationes* PATREM *nuncupari.* Ut etiam inde liqueat, non frustra ad illud Virgilianum, *Da Pater augurium*, dictum à Servio, PATER *Religionis, ut supra diximus, nomen est*; quomodo & *Patres* dicti jam olim sacrorum cum apud Gentiles tum apud Christianos Antistites, ut eruditis notum, ac notanter *Pater sacrorum* apud Tertullianum in Apologetico. Immo inde quoque profectum hunc morem videas, ut defuncti Augusti PATRES aut PARENTES à successoribus vocarentur, quamquam nullis cognationis vinculis iisdem conjuncti; cujus moris crebra exempla occurrunt in Codice Theodosiano. Quo loco insuper notandum illud, quod Totilas apud Procopium ad Imp. Justinianum scribens, PATREM eum se vocaturum dicit, si Pacem concedat, ΠΑΤΗΡ πε ἂν ἐμὸς εἰκότως καλοῖο. Cæteroquin illud cognomen PATRIS ORBIS, quod meruisse pridem Augustum tradit alicubi Ovidius,

Lib. v. — Lib. IV. c. 3. — Bell. Gotth. l. III. c. 21. — Fast. l. I.

Jam dudum tu PATER ORBIS *eras*,

gestasse demum videmus illius Conjugem Liviam, quæ in Nummis GENETRIX ORBIS vocatur. Hinc natæ rursus illæ propriæ Cæsarum appellationes in eorum Nummis itidem obviæ, PATRIS CASTRORUM, PATRIS EXERCITUUM, quæ ut summi fasti-

fastigii vocabula Augustis tantum solita conferri, aut designatis eorum hæredibus. Quæ illustrant egregie locum Taciti, apud quem inter reliqua crimina Pisoni objecta, vitio versum, quod passus sit, ut PARENS LEGIONUM *appellaretur*. Novum insuper in Augustorum gratiam repertum PATRIS SENATUS cognomentum, quod Claudio recusanti Consul Vipsanius deferebat (*quippe promiscuum* PATRIS PATRIÆ *cognomentum*) sed à Pupieno ac Balbino receptum eorundem Nummi arguunt, cum inscr. PATRIS SENATUS; quibus addi potest Nummus Commodi cum eadem egipraphe PATER SENATUS. Repertum illud nempe vice antiquæ appellationis PRINCIPIS SENATUS, quam ab Augusto susceptam, à Tiberio inter titulos principatus adscriptam supra ex Dione vidimus, & quam Pertinaci etiam tribuit vetus lapis, IMP. CÆS. P. HELVIO PERTINACI PRINCIPI SENATUS PATR. PATRIÆ COS. II. Ac Imperatorum exemplo ad Augustas etiam translata itidem cognomenta MATRIS SENATUS, MATRIS CASTRORUM, MATRIS etiam PATRIÆ, quæ Nummi & Marmora Faustinæ, Juliæ Severi, Mamææ & Victoriæ largiuntur, & de qua priori appellatione Lucanus noster,

Ann. III. 13. — Ann. XI. 25. — Occo. pag. 323. — Thes. CCIX. I.

Tarpeiamque Jovis sedem, MATRESQUE SENATUS. Lib. V.

Qui mos scilicet in Liviæ gratiam inductus, quam *alii* PARENTEM, *alii* MATREM PATRIÆ *appellandam censebant*. Alioquin ut illi Patres aut Matres Castrorum, Exercituum, Legionum, Senatus; ita FILIUS *Castrorum* vocatus Caius apud Suetonium, & *Legionum alumnus* apud Tacitum, & Gordianus, FILIUS *Exercituum*, & *Senatus* apud Capitolinum, *Cordus*

Tacit. Annal. I. 14. — Annal. I. 44. — In Gordiano.

dus dicit omnes MILITES *eum* FILIUM *appellasse*, *ab omni* SENATU FILIUM *dictum*. Quomodo nempe jam ante M. Aurelius pro civium erga se caritate, ab aliis modo FRATER, modo PATER, modo FILIUS etiam, pro cujusque ætate dictus ac dilectus.

Cap. in M. Aurel.

De Titulo PII *& adfinibus.*

PII vero & FELICIS cognomenta tribuunt passim iisdem Augustis antiquæ Nummorum & Lapidum inscriptiones. Mos autem earum inductus ex acclamationibus Senatus in inaugurationibus Principum, aut præclaris rebus in commune beneficium ab iis gestis. Elagabalus quidem inter reliquos imperii titulos, utrumque adsumpsit ante Senatus decretum, ut constat ex ejusdem Epistola apud Dionem. Alias enim neque continuo sub initium Principatus, neque conjunctim semper eædem appellationes Cæsaribus delatæ. Discrimen hoc & corruptum simul morem adulatione illorum temporum in Commodo observat Lampridius; *Inter hæc Commodus, Senatus semet ridente, quum adulterum matris Consulem designasset, appellatus est* PIUS, *quum occidisset Perennem appellatus est* FELIX. Hinc utrumque nomen simul in Nummis ejusdem Commodi primum videas receptum, & dein in Severi aliorumque Cæsarum inscriptionibus frequens. Alioquin & Tiberio jam olim sed abnuenti, & Successori ejus Caio in Deos juxta & conjunctos impio, PII cognomen delatum tradit Suetonius. De ratione vero illius appellationis præter Antoninum vulgo postea Cæsaribus concessæ, differit cum Cæsar ipse sed ἀσεβέστατος Julianus, tum alicubi Themistius; qui alibi etiam Deorum exemplo ita dictos docet, qui tanquam ΕΥΣΕΒΕΙΣ & ΣΩΤΗΡΕΣ soleant invocari. Hinc recepta jam olim à Syriæ Asiæque Regibus nomenclatio cum aliis Deorum cognominibus; ut inter cæteros ab Antiocho Everge-te,

Lib. XXIX. Orat. IX. Orat. IX.

te, ficut probat illius Nummus, ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Apud Romanos vero duplici ratione tributum illud cognomentum Cæfaribus liquet ex eorum Nummis: Priori, pro Religione erga Deos; unde inftrumenta facerdotalia, Pateræ, Aræ, aut Templa in aliquot Cæfarum & Auguftorum Nummis depicta, cum infcr. PIETAS AUG. Quo fpectat rarus quidam Otaciliæ Auguftæ, in quo mulier ftans juxta Aram, dextram extendens, & finiftra tenens pixidem, cum infcr. PIETAS AUGUSTÆ. Eadem fcilicet Εὐσεβείας & Θεοσεβείας fignificatio de Religionis cura & pietate in Deos apud Gentiles, ut fruftra inter eas voces difcrimen quæfitum fit à nonnullis. Ita utrumque promifcue fumi à Platone videas, ὅταν ἐξ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ ΘΕΟΣΕΒΟΥΣ ἀσεβὴς γένηται· In Cratylo p. 394. edit H. Steph. paullo poft, καὶ τῷ ἐξ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ἄρα γενομένῳ ἀσεβεῖ. Altera, frequentius pro infito amore erga Liberos, Parentes, Senatum, Principem, & mutua quadam inter fe omnium ordinum caritate. *Quid eft Pietas* juxta Tullium, *nifi voluntas grata in parentes*; In Plancio. & quo fenfu proinde noti vulgo & PIUS Æneas apud Poëtam, & PII fratres Catinenfes apud Græcos ac in Nummis itidem obvii, & præter Oppium, Metellus, ac S. Pompeius PII in iifdem fimiliter dicti. Ita rurfùs Parentum in liberos caritatem, non folum PIETAS in Auguftarum Nummis, Matris Symbolo gremio liberos foventis, aut manus fuper eofdem extendentis frequenter adumbrat; fed in quodam etiam aureo Antonini Numifmate figura ftans cum tribus pueris & infcr. PIETATI AUG. In Cimel. Card. Leopold. Medic. Quo referri etiam debet rara infcriptio Theodoræ Maximiniani Conjugis PIETAS ROMANA, cum figura mulieris filium lactantis, & qualem fupra videas expreffam in Hiftoria Auguftarum. Hinc vero

natum utrumque hoc diſcrimen in Romanorum monumentis, ut iis ex æquo celebraretur PIETAS Principis cum erga Deos, tum in liberos ac ſubditos, pro utraque nominis illius ratione; & rurſus PIETAS ſubditorum erga Principem ut Parentem nempe communem, aut etiam ut Numen tutelare. Inde Ἀσέβεια ſeu
Annal. VI. *Impietas* dicta crimen Majeſtatis, ut Albucilla apud Tacitum, *quæ defertur* IMPIETATIS *in Principem*, &
Pag. 99. clariſſime apud Dionem in Excerptis, ταῖς λεγομέναις ΑΣΕΒΕΙΑΙΣ. Adeo ut non mirum ſit audire Piſonem
Annal. III. 16. de ſe profitentem, *vixiſſe me Cæſar cum fide adverſum te, neque alia in Matrem tuam* PIETATE; aut ſtatuam videre erectam L. Vitellio patri Imperatoris cum inſcr.
Suet. in Vitellio. PIETATIS IMMOBILIS ERGA PRINCIPEM. Unde & inter fauſtas Patrum acclamationes in inauguratione Pertinacis, ingeſtum illud PIETATI SENATUS FELICITER; quem Lampridii locum egregie rurſus illuſtrant præclari Nummi Antonini PII & Commodi, cum Imperatoris & togata Senatus figura ac inſcr. PIETATI SENATUS. Nempe juxta
In Panegyr. Plinium, PIETATI SENATUS *cum modeſtia Principis* FELIX *ſpecioſumque certamen.* Ita viciſſim alius occurrit nummus Galbæ inſignis, & cujus ectypum hic habes è Muſeo, quod noſti, viri apud vos à genere, dignitate, meritis, ingenii ac vitæ elegantia ſplendidiſſimi, & de quo ſæpe alias in hoc opere, Camilli Maximi. Exhibet ille in priori nummi facie caput Galbæ laureatum cum inſcr. SER. SULP. GALBA. IMP. CÆSAR AUG. P. M. TR. P. in averſa autem juxta ſequentem iconem, duas figuras ſtantes, unam Imperatoris paludati quam minus accurate cælator expreſſit, alteram Senatus togati ſiniſtra lauream tenentis, dextra autem coronam Imperatoris capiti imponentis,

nentis, cum inscr. SENATUS PIETATI AUGUSTI.

Crederem facile inscriptum ita hunc Nummum auctoritate Senatus, ob adoptatum à Galba Pisonem, *nobilem utrinque*, & in quo facto *Patrum favor aderat*, auctore Tacito; ni obstaret forte breve illud quatriduum quod inter adoptionem & cædem fuit, intervallum. Ita haud dissimilem nummum in L. Vero descripserunt viri docti, cum eadem inscr. PIETATI SENATUS. Sic alibi mutua duorum Augustorum Pupieni & Balbini concordia solito symbolo, duabus nempe manibus junctis adumbratur, cum inscr. PIETAS MUTUA AUGG. Ita factum etiam, ut sequiori ævo inter solita & propria Imperatorum epitheta, PIETAS sicut *Mansuetudo*, *Clementia*, aliæque id genus sit recepta, quod notatur in Novella Justiniani, & cujus exempla in Constitutionibus Imperatorum, obvia ut [a] Theodosii, *Nec non à Divo* PIETATIS *meæ Avo*; & cum apud [b] Symmachum aliquoties, tum [c] Cassiodorum, qui Theodericum inducit scribentem ad Imperatorem Anastasium, *ad Serenissimam* PIETATEM *vestram*. Ut mittam etiam Ponticam Diœcesim à Constantio, quod [d] Ammianus refert, ad honorem Uxoris *Eusebiæ*

Hist. I. 19. Occo. pag. 303. & 307. Nov. cxv. [a] Cod. Th. l. 2. de Frum. Urb. Const. [b] Lib. x. Ep. 34. [c] Var. lib. I. [d] Lib. xvii.

PIETATIS *cognomine dedicatam.* Cæterum Antonino non commune ſolum cum reliquis dein Auguſtis, ſed & proprium PII cognomen manſit, deſumptum ab illius cum in Hadrianum, tum in Deos Pietate.
In Arcadicis. Poſtremum notat Pauſanias; aliam vero cauſam adfert
Pag. 821. Joannes Antiochenus, ὅτι τὴν τοῦ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ἐπίκλησιν ἁπάντων τῶν Αὐτοκρατόρων ἐκ τῆς τοῦ ἤθους ἁπλότητος ἀπηνέγκατο. PII *vero appellationem omnium Imperatorum primus à mo-*
Vulcat. Gallio. in Avid. Caſſ. *rum ſimplicitate retulit.* Si vero generum ejus Marcum audiamus, PIUS quaſi *Clemens* dictus, *Hac* (Clementia nempe) *Cæſarem Deum fecit, hac Auguſtum conſecravit, hac Patrem tuum imprimis* PII *nomine ornavit.* Quo certe reſpexiſſe videtur Claudianus,

In IV. Conſ. Honor.

> *Sis* PIUS *imprimis, nam cum vincamur in omni*
> *Munere, ſola Deos æquat* CLEMENTIA *nobis.*

Quacunque vero de cauſſa cognomen hoc eidem Antonino adhæſerit, ſolo dein illo nomine frequenter
In Alexand. Sev. deſignatus, ut apud Lampridium, *quid* PIO *ſanctius, quid* MARCO *prudentius, quid* VERO *ſimplicius*; ac in libris veterum Juriſconſultorum, in quibus vulgo *Divus Pius* appellatur. Immo inde non ΕΥΣΕΒΗΣ ſolum, ſed ΠΕΙΟΣ etiam videtur Græcis dictus juxta Num-
Select. Numiſ. p. Seguin. p. 147. mum Regium, & alterum Muſei Seguiniani, in quibus diſerte legitur ΠΕΙ.. vel ΠΕΙΩΝ ΕΦΕCΙΩΝ, cum ſignato ejuſdem PII vultu in priori nummi facie. Et quamquam inſolita plane occurrat illa appellatio, ac mihi prima fronte, ante eoſdem Nummos coram inſpectos, ut ingenue fatear, parum veriſimilis videretur, qui noveram eundem Cæſarem Græca ΕΥΣΕΒΟΥΣ
Theſ. Grut. ccccxiv. 1. voce paſſim Græcis nuncupatum, & ΕΥΣΕΒΕΙΑ dictos iiſdem ludos Puteolis ab hoc Antonino Pio in ho-
Lib. 1. norem Parentis Hadriani, ut Artemidorus refert, inſtitutos; haud difficulter tamen poſtea cenſui, indubiam

biam optimorum Nummorum scripturam non temere rejiciendam. Nihil enim obstat, cur non ΠΕΙΟΣ dici potuerit hic Imperator, sicut ΜΑΓΝΟΣ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, ΙΟΥΣΤΟΣ, aliaque id genus Romana nomina jam alibi notavimus; quæ ideo quod in proprii cognominis vicem transierant, Romanam etiam appellationem frequenter retinuere. Ridet certe alicubi Lucianus, quendam historiarum conditorem, qui Romanorum nomina in alia Græca transformabat, *Saturninum* vocans Κρόνον, *Frontonem* Φρόντιν, aliaque id genus multo absurdiora. At non proinde ferendus error nobilis antiquarii, qui in Nummo Caracallæ Tarsensi, obvias litteras Π. Π. explicat ΠΕΙΟΣ ΠΑΡΘΙΚΟΣ seu *Pius Parthicus*; quæ juxta consuetum earum in sexcentis Nummis id genus usum, ΠΑΤΗΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ explicari debuerant.

Quom. conscr. Hist.

Tristan. Tom. II. p. 215.

FELICIS etiam appellatio Syllæ exemplo à Cæsaribus admissa, quam Commodo, Perenne occiso, peculiari Senatus decreto demum concessam, ex Lampridio & Nummis ejusdem monuimus. Inde etiam juncta dein PII & FELICIS cognomina, in nummis & inscriptionibus ejusdem Commodi primum recepta. Neque obstant illæ Inscriptiones, quas video in magno Gruteri opere ad M. Aurelium hujus Patrem referri, cum utraque illa appellatione, IMP. CÆS. M. AURELIO ANTONINO PIO FELICI. Caracallæ enim, qui eadem nomina *M. Aurelii Antonini* gestavit, illæ verius adscribendæ; ut licet etiam eruere ex adjuncto BRITANNICI, quem prior præfert Inscriptio, titulo; ac præterea ex præmissis illis ante M. Aurelium IMP. CÆS. nominibus, quod in Romanis Nummis Caracallæ, non autem Marci obvium. Neque vero infrequentes in luculento illo Thesauro id genus

De Titulo FELICIS *& adfinibus.*

Thes. CCLVIII. 9. 10. & CCLIX. 1.

genus transpositiones ortæ ex nominum communione, cujus exempla etiam alibi in hoc opere notamus. Quamquam utrumque PIETATIS & FELICITATIS elogium norim Trajano concessum in veteri Marmore, & juxta ejus laudatorem, de eodem dictum sit *à cuncto Senatu, ô te* FELICEM; mox, *Estne verum quod inter ista clamavimus, ô nos* FELICES. Scilicet juxta veteris itidem Nummi epigraphen, quæ eandem appellationem Senatui tribuit, INVICTA ROMA FELIX SENATUS. Solliciti nempe ante omnia Cæsares, ut felicitas suorum temporum non uno acclamationum aut monumentorum genere posteris traderetur,

Thes. CCXLVI. 4.

Plin. in Panegyr.

Ovid. l. 1. Trist. El. 2.

Hoc duce si dixi FELICIA SÆCULA, *proque*
Cæsare tura pius, Cæsaribusque dedi.

Hinc frequentes illæ in præclaris eorundem Nummis Inscriptiones, FELICITAS AUGUSTI; FELICITAS TEMPORUM; FELICITAS REIPUBLICÆ; FELICITAS SÆCULI; FELICITAS PUBLICA; FELICIA TEMPORA; FELIX TEMPORUM REPARATIO; item ADVENTUI AUG. FELICISSIMO, & in eximio nummo Maxentii ÆTERNA FELICITAS AUG. Hæc omnia vero variis ibi symbolis expressa, Triremi puta seu prosperæ navigationis cursu; quatuor Pueris & Cornucopia, ceu quatuor anni tempestatum felici proventu; Olivæ ramo & Caduceo ceu Pacis nuntiis; tum figuris Victoriarum nonnunquam, ut belli feliciter confecti testibus. Unde patet etiam cur apud Symmachum aliosque scriptores eorum temporum, SÆCULI vel TEMPORUM FELICITAS, *Laus*, *Gloria*, *Fama*, *Æquitas*, in litteris ad Augustos exaratis passim extollantur, subinde vero infelicitas temporum, seu Tacito

Annal. XIV. 48.

Tem-

Temporum infamia notetur. Et apposite hanc in rem Cassiodorus, *Præsertim cum* BEATITUDO *sit* TEMPORUM, *lætitia populorum.* Inde quoque illæ Cæsarum in antiquis Lapidibus appellationes, non PII solum aut FELICIS, sed PIISSIMI, FELICISSIMI, BEATISSIMI, quas duas postremas non unus etiam Diocletiani & Maximiniani Nummus præfert. Quod minus mirum ea ætate qua *Invictissimi*, *Victoriosissimi*, *Fortissimi*, *Clementissimi*, *Maximi*, dicti passim Augusti. Immo inde etiam eorundem Cæsarum Regia, & ejusdem Urbis simulacra, Coloniæ, BEATÆ passim & FELICES dictæ in antiquis id genus monumentis; qualis ROMA BEATA in nummo Constantii; ROMÆ FELICI, in nummis Caracallæ & Macrini; in aliis FEL. BER. seu *Felix Berytus*; FELIX IADERA; OCTAVIOLA FEL. apud Ligorium; FELIX RAVENNA; in singulari nummo Mediceo COL. AUR. KAR. KOMM. P. F. *Colonia Aurelia Carrenorum Commagene Pia Felix*; in nummis aliquot Severi & Caracallæ FELIX KART. ac in Galerii Maximini nummo Mediceo, SALVIS AUGG. ET CÆSS. FEL. KART. seu *Salvis Augustis & Cæsaribus Felix Carthago*; Ut satis liqueat, cur à Tertulliano vocentur Carthaginenses *vetustate nobiles*, *novitate* FELICES; ea ætate nempe qua se ita publico ære signabant, juxta consuetos id genus restauratarum sub Cæsaribus Urbium appellationes. Hinc apposite de eadem Carthagine Optatianus,

Var. lib. 1. c. 20.

De Pallio.

Nunc se FELICEM, *nunc se sub nominis arce*
Tutam, quod KARTHAGO *decus venerabile gestat.*

Sic DACIA FELIX in aliis Nummis, h. e. secundum antiquam Trajani inscriptionem, *Cujus Virtute* DACIA *Imperio addita* FELIX *est.* Inde quoque nova

Thes. CCXLIX. 4.

Roma.

Roma passim *Felicissima Civitas* dicta in Novellis Justiniani; immo Urbes etiam à Romanis restauratæ FELICITATES nuncupatæ, sicut Olyssipo *Felicitas Julia* apud Plinium. Neque aliter apud Græcos *μεγίστην καὶ εὐδαίμονα* vocari passim videas nobiliorem quamvis civitatem, magnitudine scilicet & opibus florentem; quomodo & opulenti homines Romanis *beati* & *beatiores* dicti; aut Ephyra seu Corinthus Himerio apud Photium, judicanti oculo felicitatem adferens vocatur, quæ & alias illo *Felicis* nomine apud Poëtas & Historicos celebris. Quod vero monuimus è Nummis de FELICITATE PUBLICA, non autem singularum solum Urbium aut Provinciarum; aut de FELICIS appellatione sub Commodo recepta, illustrat etiam singularis quidam Nummus, quem primo descriptum videre contigit in Collectaneis Ligorianis, cum Commodi vultu in anteriori parte, in aversa vero cum memorabili inscriptione Coronæ inserta, ΚΟΜΜΟΔΟ.ΒΑCΙΛΕΤΟΝΤΟC Ο.ΟCΜΟC ΕΤΤΤΧΕΙ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, & quæ postrema explicabat Ligorius, *boni aut felicis odoris Nicaensibus*. Quæ certe explicatio mihi quum mira, ac, ut libere dicam, absurda videretur, & ob totam Nummi epigraphen plane insolitam, ut qui scirem quantum sibi in his indulsisset Ligorius, suspecta quodammodo esset Nummi ipsius fides, opportune postea occurrit mihi similis inter nummos vere Regiæ Gallorum Gazæ, quem verum utique ac genuinum deprehendi, & cum eadem quam descripserat Ligorius epigraphe, sed quem aliter explicandum facile intellexi, nempe. Ο. ΟCΜΟC supplendo Ο. ΚΟCΜΟC ΕΤΤΤΧΕΙ. h.e. *Commodo Imperante Mundus Felix est Nicaensium*: quomodo legas itidem in veteri Epigrammate inedito Leonidæ in natalem Cæsaris,

L.iv.c.22. — Bibl. Cod. CCXLIII. — In MS. Regin. Christ.

Ὄφρα

Ὄφρα σε ΚΟΣΜΟΣ ἅπας πάμπαν αὐγάζηται,
Ὡς Πατέρα τρίσσης εἴπωσιν ΕΥΤΥΧΙΗΣ.

quamquam deest aliquid in priori versu, quod facile suppleri potest; cui & addas licet illud Græci Comici, ὦ πόλις, πόλις ὡς ΕΥΤΥΧΕΙΣ. Consueta nempe, prout vidimus, illorum temporum adulatione, ut sub pessimis etiam & infaustis Principibus, Temporum ac Publicam *Orbis Felicitatem* passim gratularentur Romani Orbis incolæ. Quod hic etiam à Nicæensibus factum, & in honorem illius Principis, sub quo primum FELICIS ille titulus inter solita Principatus vocabula admissus. Ita quum è delatis à Senatu Macrino PII ac FELICIS nominibus solum FELICIS accepisset, ut auctor est Capitolinus, inde continuo signatum videas ejusdem Macrini Nummum, cum inscr. ROMÆ FEL. *Romæ Felici*.

Nec præteriri debet hoc loco recepta sequiori Cæsarum ævo DOMINI appellatio, quæ rursus Prænominis vice & supremi fastigii vocabuli, in eorundem Nummis signatur. Origo autem adsumpti illius tituli à Caio profecta, qui se juxta Victorem Schotti *Dominum dici tentaverat*, ac proinde apud Philonem à Rege Agrippa litteris ad eum scriptis, Ω Δέσποτα compellatur. Renovatus idem à Domitiano, quamquam de illo dixerit Papinius, *De Titulo DOMINI.* *Legat. ad Caium.*

Et dulci DOMINUM *favore clamant*, *Sylv. l. 1. Ep. 6.*
Hoc solum vetuit licere Cæsar:

ita tamen ut nondum inter reliqua Principatus vocabula publico ære signaretur. Primus auctor illius moris occurrit nobis Aurelianus, cujus Nummum supra adtulimus inscriptum, DEO ET DOMINO NATO AURELIANO; aut juxta alium à Savoto traditum, DEO ET DOMINO NOSTRO. Sed parcior adhuc usus il-

lius tituli, quod arguunt alii Nummi illorum temporum, donec postea idem à Caro repetitus, & Nummis ejusdem aliquoties adscriptus, DEO ET DOMINO CARO, aut DEO ET DOMINO NOSTRO CARO; ut ad eum passim postea recepti publicis Nummorum aliisque monumentis vocabuli usus referri omnino debeat. Hinc etiam à successore ejus Diocletiano eadem retenta appellatio; ut satis constat ex ejusdem & sequentium Augustorum Nummis, cum solita dein epigraphe D N. vel D N. N. *Domini* seu *Domini Nostri.* Ita vero passim appellati illa ætate Augusti; unde Firmicus
Lib. 1. c. 4. Auctor ævi Constantiniani, *Constantinum Maximum Principem & ejus invictissimos Liberos* DOMINOS *& Cæsares* NOSTROS. Transiit eadem ad Successores, adeo etiam ut sola illa ΔΕΣΠΟΤΟΥ seu DOMINI appellatio, omissis aliis principatus vocabulis, nonnunquam in eorum Nummis signaretur; cujus index nobis sequens Nummus aureus Gazæ Palatinæ, quamquam invenustus valde & inconcinnus, juxta solita illorum temporum monumenta. Inscriptus autem ille in aversa parte ΑΛΕΞΙΩ ΚΟΜΝΗΝΩ ΔΕΣΠΟΤΗ, *Alexio Commeno* DOMINO.

Ut

Ut proinde non frustra tradat alicubi Socrates, se incursurum in reprehensionem, quod non vocet Imperatores θειοτάτους καὶ ΔΕΣΠΟΤΑΣ, *Divinissimos & D*OMINOS. At vacare poterat eo metu, si incidisset in tempora Augusti, Tiberii, Trajani, à quibus repulsa illa appellatio; aut Alexandri Severi, qui DOMINUM *se vocari vetuit*; quod nempe, ut aiebat ille, non servis sed liberis hominibus imperaret; *Non est hic* DOMINUS *sed* IMPERATOR. Certe qui PATER PATRIÆ est, inquit Tertullianus, *quomodo* DOMINUS *est*; quæ tamen sociari videas in nummis ævi Constantiniani & sequentium; si excipias Julianum Apostatam, qui nomen illud DOMINI ut invidiosum à se proscriptum & propemodum è medio sublatum tradit. Inde aliquot ejus Nummos adhuc hodie versamus idem adstruentes, quippe sine solito illa ætate DN. seu *Domini Nostri* prænomine inscriptos, scil. IMP. JULIANUS, aut FL. CL. JULIANUS. Neque obtinuit tamen, ut ejus exemplum æmularentur Successores, apud quos illa DOMINI appellatio non solum in eorum Nummis constanter recepta, sed consuetæ salutationis formulam vulgo constituebat; ut ex Sidonio Symmacho, Codice Theodosiano, aliisque satis notum. In diversa certe præ reliquis abiere Justinianus & conjux Theodora, quos DOMINI & DOMINÆ vocabulum severe à compellantibus exegisse narrat Procopius; quum antiquis temporibus Cæsares ΒΑΣΙΛΕΩΣ aut ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ vocabulis salutari consuessent. Hinc alibi etiam de eadem Augusta refert idem Auctor, negare illam se unum diem velle vivere, ubi à salutantibus DOMINA non compellaretur. Quamquam etiam jam pridem ante Clari aut Diocletiani tempora receptus usus foret, ut Cæsares DOMINI à ne-

Hist. Eccl. Præf. l. IV.

Lamprid. in Alexand. Sev.

In Apologet.

In Misopogone.

Arcan. Histor. c. XXX.

Bell. Pers. l. I. c. 24.

à necessariis aut salutantibus dicerentur, quod ex Plinii Epistolis ad Trajanum satis notum; ipsi tamen ab eadem appellatione abstinerent, sicut docent eorum Nummi & Marmora. Unde & Augustum ipsum, quamquam hanc DOMINI appellationem, vel [a] Philone ac [b] Tertulliano auctoribus refugientem, adeo ut graviter iis succenseret, qui hoc nomen illi tribuerent, eo tamen DOMINI vocabulo compellat eum Cleopatra apud [a] Dionem, tum alibi quoque [b] Licinius. Ita DOMINÆ vocabulum apud Romanos olim vel conjugibus vel amasiis à viris aut amicis tribui solitum notarunt jam eruditi, & obvia res certe cum apud Poëtas, tum in libris Jurisconsultorum; *Uxori suæ testamento ita legatum est, Semproniæ* DOMINÆ *meæ hoc amplius argentum balneare.* Unde *Domina* etiam pro conjuge usurpata apud Poëtam,

Hi DOMINAM *Ditis thalamo deducere adorti.*

ad quem locum inutilis Servii glossa, modo autem Servii, non alterius magistelli, *aut de Græco tractum est qui uxorem* Δέσποιναν *dicunt*: quasi non & similiter Romani. *Dominam.* Qui mos certe eadem adhuc ætate obtinebat, ut vel docebit Hieronymus, *vocanda* DOMINA, *celebrandus natalis ejus*, ubi de præstandis à marito officiis loquitur. Alioquin *Matronas* etiam vocabant uxores eodem ævo juxta Symmachum, *Quid quod etiam jactari morbo Matronam tuam simulas.* De Elagabalo autem omnium virorum Muliere notavit Dio, Γυνὴ δὲ καὶ ΔΕΣΠΟΙΝΑ βασιλίς τε ὠνομάζετο, *mulier vero &* DOMINA *& Augusta etiam vocabatur.* Ita sequiori adhuc ævo Augustæ non solum ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ, sed ΚΥΡΙΑΙ etiam dictæ, ut apud Nicephorum Bryennium, συνήγοντο γὰρ οἱ περὶ τὰ δικαστήρια τῆς ΚΥΡΙΑΣ πυρούσης, quæ alias apud Annam Comnenam Bryennii illius conjugem ΔΕ-

[a] Legat. ad Caium.
[b] Apologet.

[a] Lib. LI.
[b] Lib. LIV.

L. 40. D. de Aur. Arg. Mund.

Lib. I. adverſ. Jovinian.

Lib. VIII. Ep. 165.

Lib. LXXIX.

Lib. I. c. 22.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ vocatur. Cæterum ΔΕΣΠΟΙΝΙΚΑΙ & ΔΕΣΠΟΤΙΚΑΙ seu *Dominicæ* appellatæ quoque Regiæ Domus novæ Romæ apud Scriptores Byzantinos, ut liquet rursus ex Procopio; quomodo jam olim DOMINÆ *fastidia Romæ*, & *Colles septem* DOMINI apud Martialem. Lib. III. Alex. p. 75. In Arcan. Hist. c. 26.

Unum vero hic superest CENSORIS munus, quod non omiserunt Cæsares, *cuncta Legum ac Magistratuum munia in se trahentes*. Adeo quidem ut Dio observet, vi illius Potestatis, in vitam & mores Senatorum inquirendi, censum agendi, in Equestrem aut Senatorium ordinem legendi, alios ab iisdem removendi plenum imperium eosdem habuisse. At vero alibi vim quidem agnoscit illius Magistratus penes Cæsares fuisse, sed eosdem tamen sua ætate, præterquam in agendo censu, nomine aut magistratu Censorio abstinuisse. In quo discrimen notat sui ævi & priorum aliquot Cæsarum, dum CENSORIS nomen ab iis nonnunquam susceptum, à Domitiano certe gestam Perpetuam Censuram tradit. Ita nempe se habuit Censura sub Cæsaribus. J. Cæsari & Augusto cum reliquis honorum titulis, oblatum etiam perpetui Censoris munus. Prior admisit sub nomine *Præfecti Morum*, sicut Cicero ac Tranquillus eum vocant. Posterior tenax semper callidi propositi, Perpetui Censoris titulum recusavit; ita quidem ut crearet Censores more veteri, ipse interim *Censoria munia usurpans*; sicut de Claudio loquitur alicubi Tacitus. Alioquin & Censuram gessit Augustus cum Agrippa, ne promiscue Censoris nomen æque ac Dictatoris refugisse illum cum magno Suetonii interprete statuas, sed alterum illud munus obnoxium invidiæ, Perpetui nempe Censoris. Equidem Censor vocatur alicubi Macrobio, *Mira etiam* CENSORIS *Augusti & lauda-* *De CENSURA sub Cæsaribus.* Lib. LIII. Annal. XI. 13. Lib. II. Saturn. c. 4.

laudata patientia. Factum vero postea, ut *Magister Morum* idem crearetur in quinquennium cum POTESTATE CENSORIA, ut amisso nempe titulo rem teneret; haud aliter ac *Tribunitiæ & Consularis Potestatis* reperta illa ætate vocabula, sicut *Monarchicæ Potestatis* eodem sensu meminit jam olim Polybius agens de Critolao Prætore Achæorum. Ejusdem quoque *Censoriæ Potestatis* mentionem videas apud Tacitum, qua L. Volusius *legendis Equitum decuriis functus*. Alioquin *Censoriam Potestatem* pro vera Censura dixerunt nonnunquam Auctores, ut Livius de irritis publicanorum precibus apud Senatum, *ut modum Potestati Censoriæ imponeret*. Valerius autem de M. Valerio Messalla censoria nota perstricto, qui *Censoria postmodum Potestate imperavit*. Cæterum ut Censoria Potestas Augusto, ita vis Censoria jam olim concessa M. Fabio Buteoni Dictatori, sed ad tempus tantum, quo Senatum legeret. Equidem postea penes Cæsares mansit illa Potestas Censoria sub Augusto reperta, adeo ut ea contenti, à Censoris nomine frequentius abstinerent, quod Dio tradidit, aut tantum in agendo censu idem usurparent. Hoc modo factum, ut obscura evaserit mentio gestæ Censuræ in Historia Augusta; nomen certe ejusdem à Flaviis admissum, post Domitiani vero tempora vix in publica Cæsarum monumenta sit adsumptum. Obstare tamen hic videtur fragmentum veteris Lapidis apud Gruterum, qui Caracallæ tribuitur, & ubi inter reliquos titulos Censorem illum dictum video, contra morem eorum temporum Dioni observatum. Sed imposuerunt hic nobis eruditi collectores, quum lapis ille non ad Caracallam, verum ad Vespasianum omnino sit referendus, ut ex collatione alterius Inscriptionis mihi fit mani-

Exc. Legat. CXLIV.

Annal. III. 30.

Lib. XLIII. cap. 16.

Lib. II. c. 9.

Livius lib. XXIII. c. 23.

manifestum. Prius fragmentum tributum Caracallæ,

.....PONTIFICI MAX. Thes. CCLXX. 2.
TRIBUNIC. POTESTAT.
IMP. XVII. P. P.
COS. VIII. DESIG. VIIII. CENSORI.
CONSERVATORI CÆREMONIARUM
PUBLICARUM ET
RESTITUTORI ÆDIUM SACRARUM
SODALES TITI.

Altera Inscriptio Vespasiani, ex qua superior suppleri debet,

IMP. VESPASIANO AUG. Thes. CCLIII. 5.
PONT. MAX. TRIB. POT. IIII.
COS. VIII. DESIG. VIIII. P.P.
SACRARUM ÆDIUM.
RESTITUTORI
ET RITUUM ANTIQUOR.
CONSERVATORI
SODALES TITI.

Similis rursus altera eidem Vespasiano à sodalibus Titiis dicata, cum eodem anno Consulatus & Imperatoris numero, ac titulo præterea Censoris & Conservatoris Ædium Sacrarum; ex qua patebit etiam in postrema corruptos annos Tribunitiæ Potestatis IIII. pro VIII. Nec altera dissimilis Tito, cum Censoris nomine à Sodalibus Flaviis consecrata. Frequentes certe ejusmodi transpositiones & errores numerorum in præclaro opere, & notarunt jam alii, ac nos etiam paullo ante, & emendabit Vir eruditissimus, qui Spartam illam pridem exornandam suscepit. Egregie vero hæc omnia, quæ hactenus de Censura Cæsarum dicta, Nummi veteres vel docent vel illustrant; in quibus (ut singu-

ſingula mittamus in compendium) Veſpaſianum & Titum CENSORIS nomen cum reliquis titulis uſurpaſſe videas, & CENS. POT. ſeu *Cenſoriæ Poteſtatis* ſub Auguſto repertæ memoriam ſervatam in nummis Domitiani; & eundem unum juxta Dionem tam inter privatos quam inter Cæſares, Cenſorem διὰ βίου, proinde CENS. PER. ſeu *Cenſorem Perpetuum* paſſim in iiſdem vocari; reliquos vero Cæſares vulgo ab ea Cenſoris appellatione abſtinuiſſe, certe hanc à Nummis eorundem exulare. Quamquam & Hadriano etiam eandem tribuat Apuleius, *quod Imperator &* CENSOR *Divus Hadrianus fecit, & factum memoriæ reliquit.* At eandem, & maxime *Cenſoris Perpetui* titulum à Domitiano admiſſum recuſaſſe Trajanum haud obſcure innuit Plinius. *Ideo non* CENSURAM *adhuc, non Præfecturam Morum recepiſti*, mox, *Perge modo Cæſar & vim effectumque Cenſuræ tuum propoſitum, tui actus obtinebunt. Nam vita Principis* CENSURA *eſt* PERPETUA. Claudii vero Cenſuræ, quæ Flaviorum temporibus antiquior, & cujus præter Tacitum aut Tranquillum, Plinius & Sidonius meminere, teſtes etiamnum Inſcriptiones, cum in veteri lapide, tum in nummo ejuſdem Claudii ſupra adlato qui Imperatorem curuli inſidentem exhibet, ante eum tranſvectionem Equitis, cum inſcr. CENSOR. Eximium præterea Cenſuræ monumentum videas in præclaro Nummo Vitellii, in cujus averſa parte L. Vitellii Parentis actio Cenſoria luculenter expreſſa. Cenſor nempe pro Tribunali in Sella Curuli, ante quatuor figuræ ſtantes, ex quibus una ſupra tres reliquas ſublata, prima vero Cæſari aliquid porrigit, Nummi autem inſcriptio L. VITELL. CENSOR II. S.C.

Lib. LXVII.

In Apolog.

In Panegyr.

Por-

Proprium nempe hujus muneris censum agere, quod fiebat sedente pro Tribunali Censore, & vocato per præconem populo, quo nomine plures Quiritium figuras vides in hoc Nummo expressas. Quæ vero sedenti Censori proxima aliquid porrigit, haud dubito quin eum morem innuat, juxta quem ad illos decoris dedecorisque publici arbitros privata acta referri consueverant, secundum legem de iisdem Censoribus à Tullio traditam, *Privata ad eos Acta referunto*. Abunde insu- Lib. III. de
per docet hic Nummus dignitatem muneris Censorii, Legib.
cujus gesti memoria sub Imperatore filio revocari & publico ære signari meruit. Ut pateat non absurde Plu- In Catone
tarcho Censuram omnium honorum apicem vocari; a- Majore.
libi dici ab eodem M. Crassum dignitate Censoria In M. Craf-
Pompeium superasse; aut cur Pollio tradat Valeria- so.
num antea Censorem, postea Imperatorem fuisse, omissa aliarum dignitatum nomenclatione; quod non debuit ibi magno Interpreti negotium facessere. Etenim cum tres Consulatus præter Censuram gesserit hic Vitellius, atque ita non ut *Q. Fulvius* aut *T. Manlius Torquatus duobus*, sed tribus esset *Consulatibus & Censura* Liv. l. xxv.
insignis; ab hac tamen potius, ut per se eximia & sub c. 5.
Cæsaribus singularis exempli, quæsitum honoris apud

posteros monumentum. *Explica totos fastos*, inquit, de Lib. VIII. cap. 15. Scipione Censore Valerius, *consule omnes currus triumphales, nihil tamen morum principatu speciosius reperies.* Certe ut hic L. Vitellii Nummus, ita Scipionis statua nihil aliud olim inscriptum habuit, nisi CENSORIS nomen, ut auctor alicubi Tullius, qui eo nomine Metellum exagitat, quod Scipionem proavum suum ne- Lib. VI. Ep. ad Attic. 1. sciverit tamen Censorem fuisse, *sed nescire proavum suum* CENSOREM *fuisse, turpe est.* Pater itaque ut L. Piso- Annal. III. 28. ni, (cujus nobilitatem eo nomine extollit Tacitus) ita Vitellio Imperatori Censorius, quod nesciri etiam à posteris noluit, & quo nomine eidem Tacito dicitur Hist. III. 9. CENSORIS *Vitellii & ter Consulis filius.* Præcipuum nempe Romanæ nobilitatis decus domus Censoriæ, quarum alicubi meminit Halicarnassensis, qui Commentarios Censorios tanquam paterna sacra à patre ad Lib. I. filium docet transiisse, πολλοὶ γὰρ εἰσὶν ἀπὸ τῶν τιμητικῶν οἴκων ἄνδρες ἐπιφανεῖς οἱ διαφυλάττοντες αὐτά· *multi enim sunt è* DOMIBUS CENSORIIS *Viri illustres conservantes talia.* Non ergo sine caussa Imperatorem Vitellium, ab eodem Parente omnem suam claritudinem consequutum docet Tranquillus. Quamquam nota ex auctoribus illorum temporum exquisita illius L. Vitellii adulatio, qua sub impuris principibus summos honorum apices adeptus est, & inter eos Censuram sub Claudio: Annal. XII. 4. ut cum aliunde tum ex Tacito constat, *Igitur Vitellius nomine Censoris serviles fallacias obtegens*, qui & Silanum Prætorem per edictum Vitellii (Censoris nempe) ordine Senatorio motum tradit in sequentibus. Immo liquet etiam ex superiori Nummo, quale fuerit illud Lib. LIV. Tribunal Censorium, cujus meminit Dio, & quod eadem die narrat corruisse, qua illud conscenderant duo creati ab Augusto Censores Æmilius Lepidus & Muna-

Munatius Plancus. Quod vero eodem loco Dio id in omen trahit, quod factum nempe fuerit, ut ab eo tempore non duo amplius privati homines Censores fuerint, sed iidem postremi una hoc munere sint functi, hinc etiam obiter potest intelligi, & conferri cum altero Tranquilli loco de Claudio, *Gessit & Censuram intermissam diu post Paullum Plancumque Censores.* In Claudio. Duo nempe circa Censuram mutata sub Cæsaribus: Primum, quod non ut antea perpetua, & juxta legem de Censoribus apud Tullium, *Eaque Potestas semper esto*, sed intermissa Lib. IV. de Legib. fuerit Censura in agendo censu & pro arbitrio Principum solita renovari; unde neglecta eadem ab ævo Augusti ad Claudium, certe sub Tiberio *adserente non id* Annal. II. 33. *tempus Censuræ*, & postea nonnisi per varia temporum intervalla repetita. Secundo, quod eo casu etiam non amplius duo Consules è Consularibus viris crearentur more veteri, sed Cæsar vel solus Censuram gereret, vel Collegam adsciceret, ut Claudius hunc Vitellium, aut in alium munus illud transferret, qualis sub Deciis Treb. Poll. in Valer. Valerianus Censor exstitisse legitur. Postremi itaque sub Augusto Paullus Æmilius & Munatius Plancus duo privati simul veteri Censura defuncti, cujus etiam male ab iis gestæ meminit alias Velleius. Hæc mens Dionis, unde eximie illustratur alter Trebellii Pollionis Lib. II. locus, ubi inducit Valerianum onus Censuræ recusantem, *Hæc sunt propter quæ Augustum nomen tenetis, apud vos* CENSURA *desedit, non potest hoc implere* PRIVATUS. Vides paria facientem cum Dione; Censuram nempe à privatis ad Principem referentem. *Privati* quippe, ut notum, dicti omnes extra Principem, licet summis Magistratibus admoti, sicut passim apud Tacitum ac apud Plinium, de Virginio Rufo Consule, *summum fastigium privati hominis*, & L. Verus jam

Consularis, needum Augustus, *diu privatus* Capitolino dictus. Quamquam si Dionis Interpretem consulamus, privatum etiam reperiemus Censorem sub Cara-
L. LXXVII. calla, Ulpium nempe Julianum, *τὸν τότε τὰς τιμήσεις ἐγκεχειρισμένον*, h. e. juxta Xylandrum, *qui tum Censor erat*, verum opportune ita refingente Leunclavio, *cui tum erant commissæ censiones*. Hinc altum etiam de Censoribus silentium in libris veterum Jurisconsultorum, nisi quod obiter origo illius vocis tradatur in libro de Ver-
l. 203. borum significationibus, aut priscæ legis Censoriæ alicubi occurrat in eodem mentio; & cujus silentii cau-
Obs. lib. sam opportune indicat magnus Cujacius, quod exula-
XXIV. c. 7. ret jam ille Magistratus è Republica, ideo Trebonianum nihil de eorum officio reliquisse. Censoris tamen nomen & officium reperiunt nonnulli è recentioribus Juris interpretibus, in lege quadam de Pu-
l. 15. D. de Publican. & Vectig. blicanis, *Cæsar cum insulæ Cretæ Cotorias locaret, legem ita dixerat*; ubi pro *Cæsar* notat Dionys. Gothofredus, quendam J. C. emendare *Censorem*, cujus erat locare vectigalia. At inutilis & aliena illa emendatio. Nulli enim tum Censores præter Cæsares, qui omnia Censoriæ potestatis munia, ac proinde etiam Vectigalium locationem & curam in se transtulerant, ita etiam ut sibi solis omnem facultatem in iis Vectigalibus constituendis, reformandis, augendis, di-
l. 10. cod. minuendis reservarent, sicut liquet ex alia lege in eodem titulo. Unde etiam quum è Vectigalibus, alia integra spectarent ad Principem, ex aliis autem
l. 13. C. de Vectigal. & Com. duas haberent partes, tertiam locandi, quæ civitatum propria, facultatem iisdem indulgent juxta Constitutionem Theodosii. Incogitanter ergo fecit vir summus, qui ad illud Tertulliani de omissa suis tempo-
De Pallio. ribus Censura, *Enimvero jamdudum Censoriæ intentionis* epi-

episcynio disperso quantum denotatus passivitas offert, observat *denotare* Tertulliano dictum pro simplici *notare*, quod erat Censorum proprium: hactenus recte; reliqua nollem dicta; Hos scilicet Censores sub Imperatoribus nomen tantum habuisse, non rem, nec notandi jus: quasi scilicet priscus ille Censorum Magistratus remansisset sub Cæsaribus, quem privati quamquam nomine tenus administrarent. Equidem quod ex superioribus satis etiam notum, insolitum illud accidit sub Deciis, ut decreto Senatus & Principum auctoritate, privatus adhuc Valerianus, nondum scilicet Augustus, Censor crearetur, & cum amplissima Censuræ potestate tam circa mores quam censum; ita ut ab ea soli immunes relinquerentur Præfectus Urbis, Consules Ordinarii, Rex Sacrorum, & Maxima Virgo Vestalium. Omissus alioquin & ante & postea sub Cæsaribus usus saluberrimi istius Magistratus, ubi maxime in censura morum versabatur, nisi quatenus aut Delmatius Hannibalianus à Constantino fratre Censor creatus, ut ex [a] Athanasio & [b] Socrate constat; aut *Censor moribus regendis acerrimus*, dictus [c] Ammiano Julianus, & Diocletiani dictum à [d] Vopisco refertur, *Castiores esse oportere ludos spectante Censore*. At Symmachi ævo constat Theodosium de revocanda Censura veteri sollicitum, eandemque voluisse Senatus arbitrio permittere. Refugit vero communi decreto illud magisterium amplissimus ordo, & in hanc rem conscripta Symmacho oratio sub nomine *Repudiatæ Censuræ*, cujus aliquotiens in Epistolis meminit. Ad quod Theodosii institutum respexisse etiam videtur laudator ejus Latinus Pacatus, *à te voluisti incipere Censuram*; haud aliter nempe ac de Alexandro Severo Lampridius, *Prorsus* CENSURAM *suis temporibus de propriis moribus gessit*. Accedit præterea

[a] Apolog. ad Const.
[b] L. I. c. 17.
[c] Lib. XXV.
[d] In Carino.

Lib. IV. Ep. 45. & lib. V. Ep. 9.

& altera obſervatio, quod non ſemel ſed bis Cenſuram geſſiſſe L. Vitellium conſtet ex hoc Nummo, in quo inſcribitur CENSOR II. quod omiſſum à Scriptoribus, qui in genere Cenſuræ Vitellii & trium ejus Conſulatuum meminere. Unde liquet etiam errare viros doctos, qui poſt Marcum Rutilium Cenſorinum, nullum bis Cenſorem adſcitum credidere. Gravem certe refert Valerius, hujus Rutilii Cenſoris iterum creati o-

Lib.IV.c.I. rationem, qua populum corripuit, *quod eam poteſtatem* BIS *ſibi detuliſſet, cujus majores, quia nimis magna videretur, tempus coarctandum judicaſſent.* Equidem quum M. Fabius Buteo, qui Cenſor antea fuerat, Dictator creatus eſſet, quo Senatum legeret, quæ pars erat Cenſorii muneris, ipſe factum id improbat, pro Roſtris

Livius lib. XXIII.c.23. inter alia profeſſus, *nec Cenſoriam vim permiſſam uni & eidem* ITERUM. Tanti nempe videbatur ſemel etiam Cenſorem fuiſſe, ut quum ſæpe multiplicarentur in eodem homine Conſulatus, tamen vel partem aliquam Cenſoriæ Poteſtatis, in eundem *iterum* conferri, ne ipſi probare auderent, qui inſolito illo honore adficiebantur. At in Inſcriptione Aletrina de quodam L. Be-

Theſ. CLXXI. 8. tilieno Vaaro legas inter alia, *Ob haſce Res* CENSOREM *Fecere* BIS, & in altera T. Flavii Hilarionis,

Theſ. CCCCXI. 2. CENSOR BIS AD MAG. CREANDOS. Verum hi Cenſores ex eorum genere, non qui Romæ, ſed vulgo in Municipiis & Coloniis creabantur, quæ oppida

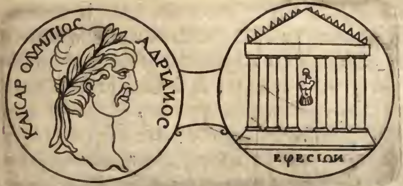
[a] Lib.XXIX. c.37. [b] Lib.X.Ep. 83.& 113. ſuos quoque habuiſſe Cenſores, ex [a] Livio, [b] Plinii Epiſtolis, aliiſque monumentis antiquis haud ignotum. Et hæc de Cenſura ſub Cæſaribus, cujus rationem non videntur ſatis adſequuti viri docti, & in qua tradenda haud contemnendum occurrit Nummorum beneficium.

De Titulis alii ſpecialibus a DIIS *petitis.*

Accedunt hic peculiaria quædam nonnullorum Augustorum

gustorum cognomenta à DIIS petita; Titulis devictarum Gentium; aut Adfinitatibus nonnunquam ac Adfectibus desumpta. Prioris generis est OLYMPII nomenclatio, quo nomine cultum à Græcis Hadrianum non aliunde manifestius, quam ex rarissimis ejus Nummis constat. Unus occurrit æreus maximus Laodicensium cum inscr. ΑΥ. ΚΑΙ. ΤΡΑ. ΑΔΡΙΑΝΟΣ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ, *Imperator Cæsar Trajanus Hadrianus Olympius*. Habuit jam olim geminum ei nummum Erizzo, sed cujus genuinum sensum aut lectionem integram non est adsequutus, ut videre apud eundem licet. Alter Ephesiorum inscriptus ΚΑΙΣΑΡ ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ *Cæsar Olympius Hadrianus*, in aversa Templum cum Tropæo & inscr. ΕΦΕΣΙΩΝ

In Cimel. Regin. Sued. & Medicco.

In Cimel. P. Seguini.

Eundem ΟΛΥΜΠΙΟΥ titulum tribuunt quoque Hadriano alii antiqui Nummi, quos citat in Eusebianis ὁ πάνυ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ. Cum Jove nempe *Olympio* communis eidem hæc appellatio, occasione Templi, quod illi pariter ac sibi Athenis dicavit eo nomine Hadrianus, ut ex Dione & Spartiano licet colligere, *Athenis Jovis* OLYMPII *ædem & aram sibi eodemque modo per Asiam iter faciens Templa sui nominis consecravit.* Unde illustratur etiam Pausanias, qui hujus Templi Athe-

Animad. p. 215.

Spart. in Hadrian.

In Atticis.

Athenis ab Hadriano consecrati meminit, in eoque singulas urbes statuas illi posuisse commemorat; quas nempe erectas sub titulo ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ, ex præclaris his Laodicensium & Ephesiorum nummis liquere videtur. Hinc factum etiam, ut plures occurrant adhuc hodie Nummi Græci ejusdem Hadriani cum Jovis effigie in aversa parte, quos non magis Athenis, ut Erizzo existimavit, quam alibi per Asiam percussos hinc discas. Non audiendus proinde illustris Scaliger, qui ludos Hadrianales *Olympia* vocari credidit, quod in Olympiada inciderent; & à qua etiam explicatione videtur quodammodo recedere in Eusebianis ultimæ revisionis. Præter Jovem enim, cum quo communem sibi hunc titulum voluit Hadrianus, quod diserte à Spartiano traditum, jam olim dictus etiam *Olympius Hercules*, auctoribus Herodoto ac Diodoro; & Inscriptio Alexandri in India apud Philostratum, ΔΙΙ ΟΛΥΜΠΙΩ; & à Pericle susceptum idem Athenis *Olympii* cognomentum, quod ut arrogantia plenum in eodem sugillat Plutarchus; & à Caio denique simile quid tentatum, qui *simulacra* JOVIS OLYMPII *è Græcia Romam transferri jussit, quibus capite dempto suum imponeret*. Neque eundem JOVIS titulum silent antiqui & rariores quidam Nummi tum Romani in Augusto, IOVI OLY. tum Græci in Nerone, ΔΙΟϹ ΟΛΥ· seu Ὀλυμπίȣ, & cui Σωτῆρι Ὀλυμπίῳ tertium poculum propinasse veteres, notat alicubi Pindarus. Cæterum ab hoc Hadriano Olympio, dictus etiam locus in Delo *Olympium*, quem Hadriani pecuniis ibidem ædificarunt Athenienses, ut ex Phlegonte Hadriani liberto refert Stephanus Byzantius. Inde etiam *Olympia* & *Hadrianea*, seu Hadrianales solemnes ludi per Asiam conjungi videntur in Inscriptione veteri

Lib. v. de Emend. Temp.

Herodot. l. 11. & Diod. Sic. l. IV.

In Vit. Apoll. l. II. c. 15.

In Pericle.

In Cimel. Cæsar. & Museo Seguini.

Od. IV. Isthm.

In voce Ὀλύμπιον.

teri, ΕΝ ΖΜΥΡΝΗ ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΑΙ ΑΔΡΙΑΝΙΑ; quamquam mea ſententia, non neceſſe ſit illa de eodem agone intelligere; ut nec cum τῷ θαυμασίῳ Emendatore Temporum, *Panathenæa*, *Olympia*, *Panellenia*, *Hadriania*, quorum eadem Inſcriptio meminit, de uno etiam eodemque agone interpretari; quod ſatis refellit vel unus Pindari Græcus Interpres, quem ipſe alibi quoque citat ὁ πάνυ. Cæterum hujus Hadriani exemplo, dictus itidem ab Epheſiis OLYMPIUS Commodus, ut docet nos hodie præclarus ejuſdem Auguſti nummus, ΑΥ. ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΟϹ ΚΟΜΜΟΔΟϹ, in averſa autem duæ figuræ ſtantes ΕΦΕϹΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. At HERCULIS etiam nomen eidem Hadriano tribuunt aliquot Nummi, qualem unum evulgavit Triſtanus cum inſcr. HERC. GADIT. ſeu *Herculi Gaditano.* Quo referri debet inſcriptio Græca alterius Nummi, prolata jam olim à doctiſſimo Caſaubono è penu Thuanea, in qua *Hercules Romanus* vocatur, ΑΥΓ. Κ. ΑΔΡΙΑΝΟϹ ϹΕΒΑϹΤΟϹ ΗΡΑΚΛΗϹ ΡΩΜΑΙΟϹ; & altera itidem in qua *Hercules Servator*, idem dicitur ΗΡΑΚΛΕΙ ϹΩΤΗΡΙ ΑΥΓ. *Herculis* alioquin cum nomen tum habitum geſtaſſe Commodum, è priſcis authoribus notum, qui illi eandem quoque ROMANI HERCULIS appellationem largiuntur, *Appellatus eſt etiam* ROMANUS HERCULES, *quod feras Lanuvii in amphitheatro occidiſſet*, & alibi accepiſſe ſtatuas in Herculis habitu, & menſem Septembrem HERCULEUM etiam ſub eodem dictum tradunt, ſicut Urbem Romam ab eo *Coloniam Commodianam*, & *Senatum Commodianum* nuncupatum; ut mittam Claſſem quoque Africanam *Commodianam Herculeam* ab eo denominatam. Præclaram vero hujus rei fidem adhuc hodie præſtant,

Theſ. Grut. cccxiv. 1.

L. v. p. 480.

Ad Olymp. VII.

Anim. ad Euſeb. 215.

In Cimel. Regin. Sue.

Lamprid. in Commodo.

cum statuæ Commodi in Urbe cum illo Herculis habitu,

Martial. l. ix. Ep. 64. *Herculis in magni vultus descendere Cæsar*
Dignatus Latiæ dat nova templa viæ;

tum adhuc luculentius nonnulla ejus Numismata, cum habitu & ornamentis Herculeis, ac inscr. HERCULI ROMANO AUG. vel ut præfert nummus aureus Regiæ Gallorum Gazæ, HERCULI ROMANO, ac juxta alium Musei Patiniani in eandem Gazam translati, ΡΩΜΑΙΩΝ ΗΡΑΚΛ. *Romanorum Herculi.* Accedit his alius Nummus, in quo figura cum Plaustro, Bove, & Vacca, solito Coloniæ deducendæ symbolo, ac inscr. HERCULI ROM. CONDITORI P.M.TR. P. XVII. COS. VII. P.P. ut mittam alterum cum inscr. HERCULI COMMODIANO, quod nempe ab eo tanquam altero Romulo Roma COLONIA COMMODIANA diceretur. Quo proinde referri debet alia adhuc inscriptio, ex qua ROMULUM dictum eum Cæsarem constat in numismate Ephesiorum Mediceo Α. ΑΥΡ. ΡΩΜΥΛΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, *L. Aurelius Romulus Cæsar*. Nec diverso utique consilio, sed majori fide ROMULUS AUGUSTUS dictus jam olim Antoninus Pius in præclaris aliquot illius Nummis. Idem alias HERCULIS nomen à Maximiano adsumptum satis liquet; unde non solum HERCULIUS appellatus in priscis monumentis, sed & singularis Nummus in ejusdem honorem percussus sub figura Herculis cum Hydra depugnantis & inscr. HERCULI DEBELLATORI, de cujus symboli ratione actum jam à nobis alio loco. Nec aliena hinc appellatio HERCULIS VICTORIS, cum Maximino Cæsari, tum magno Constantino necdum Christiano, in aliquot eorundem Nummis tributa. Haud aliter nempe

nempe ac Æmilianus Augustus HERCULIS CONSERVATORIS nomine in veteri Lapide; aut Severus HERCULIS DEFENSORIS elogio signatur in antiquo numismate. JOVII vero nomen à Maximiani Collega Diocletiano receptum docent antiqua Lapidum ac Nummorum monumenta. Hinc utrumque etiam Diocletianum & Maximianum JOVIS & HERCULIS nominibus designatos videas in præclaro Nummo, in quo tres Monetæ cum inscr. MONETA JOVI ET HERCULI AUGG. Scilicet ad fidem Oratoris, qui de utroque Cæsare exclamat, *Sancte* JUPITER *&* HERCULES *bone*, alibi, aurea sæcula, *auspiciis* JOVIS *&* HERCULIS *renasci*. Insignis alter aureus Regiæ Gallorum Gazæ, in quo juncta Diocletiani & Maximiani capita, in aversa iidem duo Imperatores sacrificantes cum Ara aliisque figuris, & inscr. JOVIO ET HERCULIO, Diocletiani & Maximiani nominibus suppressis, quæ alioquin in præclaris id genus Nummis frequenter conjunguntur, nempe JOVIO DIOCLETIANO & HERCULIO MAXIMIANO. Ita solis *Jovii* & *Herculii* nominibus designant eosdem nonnunquam Scriptores illorum temporum; ut hinc etiam *Herculea* & *Jovia cohors* ab utroque hoc Cæsare, ut videtur, denominata,

In Cimel. Reg. Christ. & Card. Buoncomp.

Panegyr. Maximian.

Vid. Panegyr. Maxim. & Eumen.

Herculeam suus Alcides Joviamque cohortem
Rex dicit superum.

Claud. de Bell. Gildon.

Cæterum JOVII nomen à Diocletiano ad Successores ejus Galerium, Maximinum, Licinium, aliosque transiisse rursus ex præclaris eorundem Nummis constat, JOVIUS MAXIMINUS NOB. CÆSAR; aut JOVIUS LICINIUS AUG. vel juxta eximium Nummum inclitæ Reginæ, DD. NN. JOVII LICINII INVIC. AUG. ET CÆS. quem videre etiam licet a-

Tom. III. p. 428. pud Tristanum, qui eundem de Galerio Maximiano, qui JOVIUS dictus, & Licinio ab eodem Galerio creato Cæsare haud incommode mea sententia explicat; quamquam norim in alia sententia versari eruditos Antiquarios, ac inter eos amicum nostrum, qui eundem suis ad me litteris de Liciniis Patre & Filio interpretabatur. A JOVIO vero profectum postea JOVIANI AUGUSTI nomen, ut videre licet apud Themistium in Panegyrico, quem dixit eidem Imperatori; sicut alias *Sententiam Jovialem*, h. e. à Jove prolatam vocat Martianus Capella. (Lib. I.) Cæterum de ipsa ΘΕΟΥ vel DEI citra ambages appellatione, quam Senatui, Augusto, Caio item, Aureliano, Caro tribuunt quoque antiqui Nummi, jam abunde egimus alibi in hoc opere.

De Titulis DEVICTARUM GENTIUM. A Victoriis aut Titulis devictarum Gentium nota ex iisdem cognomina GERMANICI, BRITANNICI, SARMATICI, DACICI, ARMENIACI, ARABICI, ADIABENICI, PARTHICI, MEDICI, PERSICI, Drusis, Germanicis, Caiis, Claudiis, Neronibus Vitelliis, Domitianis, Nervis, Trajanis, Antoninis, Severis, Maximinis, Diocletianis, Caris, in eorundem Nummis usurpata. Neque enim idem mos Romanorum, quem apud Persas obtinuisse docet Agathias (Lib. IV. p. 135. ed. Reg.); ut devictæ Gentis appellationem Victoris demum filius gestaret. At summa illa non privatorum solum libera adhuc Republica, sed Augustorum etiam ambitio; ut reliquis fastigii sui titulis debellatæ gentis cognomentum insererent, sicut de Juliano loquitur Ammianus (Lib. XXII.), *ornamentis illustrium gloriarum inserere* PARTHICI *cognomentum ardebat*. Ita insuper ex iisdem Nummis patet, quam vere per intervalla temporum decreta hæc iisdem narrent Historiæ Augu-

Augustæ Scriptores; nec *Armenici*, ut vulgo apud eosdem legitur, sed *Armeniaci* reponendum esse vocabulum. JUDAICI vero cognomen ob Religionis odium & gentis contemptum, non item videmus à Vespasiano aut Tito admissum, quamvis frequens JUDÆÆ CAPTÆ, & in aliis rarioribus Nummis eorundem Cæsarum JUDÆÆ DEVICTÆ occurrat mentio. Cæterum exceperunt eosdem Titulos sequiori ævo cognomina ALEMANNICI, FRANCICI, GOTTHICI, PONTICI; quæ in Valentiniani, Justini aliorumque illius ætatis Augustorum Inscriptionibus & Monumentis passim leguntur. Indignatur quidem eo nomine Gotthorum Rex Theodebertus apud Agathiam, quod Justinianus *Francicum* se, *Alemannicum*, *Gepidicum*, *Longobardicum* in Edictis inscriberet, quasi omnium illarum gentium debellator esset ac dominus. In vicem nempe GERMANICI, amati adeo pluribus Augustis Cognominis, ut vel eorundem Nummi luculenter arguunt, inducta postea nomina cum FRANCICI tum ALEMANNICI. Utrumque etiam simul jam olim receptum, quum nondum Alemanniæ aut Franciæ nomine Germania reliqua; sed cum eadem Alemannia, tum Francia, pars quædam aut veluti appendices Germaniæ censebantur. Hinc de Probo Vopiscus, *testes Germani & Alemanni longe à Rheni submoti littoribus*; & de Caracalla Spartianus, *Nam quum* GERMANICI *& Parthici & Arabici &* ALEMANNICI *nomen adscriberet, nam Alemannorum gentem devicerat.* Unde miror doctissimum Dionis aliorumque Excerptorum editorem, apud unum Aurelium Victorem in rebus Caracallæ mentionem Alemannorum observare, qui recte alias in iisdem Excerptis Ἀλβανοὺς in Ἀλαμβανοὺς seu *Alemannos* transmutat. Conjun-

Lib. I. p. 15. ed. Reg.

Pag. 109.

cta autem vides in adductis modo auctorum locis GERMANICI & ALEMANNICI, ut diversa adhuc nomina; donec posterius, quamquam serius, latioris Germanorum gentis locum paullatim occupavit. Eadem nempe ætate inducta ALEMANNIÆ & FRANCIÆ in Historiam Cæsarum & mox in eorum quoque Nummos vocabula. Prioris fidem faciunt cum Nummus aureus magni Constantini ab Occone descriptus, & cui geminum vidi apud illustrissimum Colbertum cum inscr. ALEMANNIA, (non ut habet vulgata inscriptio Nummi Gazæ Areschotanæ ALAMANNIA) tum duo alii Constantini Junioris, prior
Tom. III. 581. cum eodem Gentis nomine, alter à Tristano traditus ALEMANNIA DEVICTA. Unde liquet, ut obiter hoc dicam, corrigenda ea Auctorum loca, in quibus *Alamannia* vulgo & *Alamanni*, pro *Alemannia* & *Alemanni* legitur. Posterioris vero seu FRANCIÆ meminit itidem nummus aureus Magni Constantini,
In Cimel. Reg. Gall. Card. Leop. Med. & Ill. Colberti. quem in illustrioribus Italiæ vestræ & Galliæ Cimeliarchiis tractare licuit, & ejus quoque iconem inde nancisci, quæ priori parte Constantinum signat, posteriori Tropæum & jacentem mulierem, solitum Provinciæ debellatæ symbolum, cum inscr. GAUDIUM ROMANORUM, infra FRANCIA.

Vix aliud monumentum illustrius videas hujus appellationis, quamquam FRANCORUM non obscura sit apud Libanium, Ammianum, Socratem, aliosque mentio in rebus Constantini filiorum & Juliani; et jam ante FRANCICI cognomen tum Probo tribuat Vopiscus,

piſcus, *Tu* FRANCICUS, *tu Gotthicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus:* ut facile pateat, ævo Valentiniani non primum illud repertum, ſicut quibuſdam eruditis placuit. Quæ autem FRANCIA in hoc Nummo deſignetur abunde docebunt vel Procopius, vel Agathias, apud quos frequenter occurrunt Franci circa Rhenum habitantes, & Germani olim dicti. Parcimus congerendis locis, in re hodie non ignota. Germanorum itaque & Germaniæ loco, quibus appellationibus antea vocabantur, FRANCORUM & FRANCIÆ nomen non ævo ſolum Agathiæ aut Procopii, ſed jam Probi & Conſtantini ætate receptum; ſicut alterum *Alemanniæ* & *Alemannorum*; ut cum ex Auctoribus eorum temporum, tum ex præclaris his Nummis conſtat. Quibus addas licet Hieronymum, *Inter Saxones quippe & Alemannos gens ejus non tam lata quam valida, apud Hiſtoricos* GERMANIA, *nunc vero* FRANCIA *vocatur.* In Vita Hilarii. Non ergo in ſolum *Alemannorum* nomen conceſſit Vopiſci ævo *Germanorum* appellatio, (ut male ad eum Scriptorem adſerebat ὁ πάνυ, quo Caſauboni loci cujuſdam interpretationem refelleret) ſed *Francorum* quoque; ut clariſſime diu etiam poſt Vopiſci tempora Procopius & Agathias docent. Cæterum non Francorum ſolum, ſed FRANCIÆ quoque, ſicut in ſuperiori Nummo & adlegato Hieronymi loco mentio cum apud Claudianum,

—— *quam* FRANCIA *Reges* In Pr. Conſ.
Quos dederis; Stil. l. 1.

tum in antiquis aliquot Juliani Codicibus, ἠκολούθουν γὰρ αὐτῷ κατὰ τὸ συγγενὲς σύμμαχοι προθυμότατοι ΦΡΑΓΓΟΙ καὶ Σάξωνες τῶν ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον καὶ τὴν ἑσπερίαν θάλατταν ἐθνῶν τὰ μαχιμώτατα καὶ πόλις πᾶσα καὶ ΦΡΑΓΓΙΑ πρόσοικος Ῥήνῳ, Orat. 1. pro quibus poſtremis verbis expuncto *Franciæ* nomine

quod.

quod inutilis videretur ejus repetitio poſt præmiſſos *Francos*, φρούριον πρόσοικον admiſit in textum Juliani Petavius. *Sequebantur vero eum pro jure conſanguinitatis auxiliares promptiſſimi* FRANCI *& Saxones, Gentium quæ trans Rhenum & ad mare habitant bellicoſiſſimæ, & civitas univerſa, &* FRANCIA *Rheno adjacens.* Utramque alias Germanorum Gentem Francos & Alemannos, inter ſe acerrime nonnunquam commiſſos abunde docet

Var. lib. 11. c. 45. Theodericus apud Caſſiodorum; qui ob debellatos Alemannos Ludovico Francorum Regi gratulatur. Quamquam enim utrique Germani, longe tamen moribus & cultu diſpares: Franci juxta Agathiam veſtitu tantum & lingua à Romanis diverſi, iiſdem cæterum legibus & moribus uſi, inter omnes barbaros maxime civiles, & ſacrorum reverentes: Alemanni autem truces & ſacrilegiis, ut ille quidem perhibet, adſueti. Errat vero haud leviter Libanius, qui *Francos* quaſi φρακτοὺς ſeu gentem bene *vallatam*, & inde corruptum Φράγκων ſeu *Francorum* nomen: quaſi nempe à Græcis *Franci* nomen ſuum eſſent mutuati. Locum, quia haud paſſim obvius, & Francorum etiam ſitum tangit, adſcribemus;

Lib. 1. p. 13. ed. Reg.

L. 11. p. 36.

In Baſilic. 138. Ἔστι γένος Κελτικὸν ὑπὲρ Ῥῆνον ποταμὸν ἐπ' αὐτὸν Ὠκεανὸν καθῆκον, οὕτως εὖ πεφραγμένον πρὸς τὰ τῶν πολέμων ἔργα, ὥστε τὴν προσηγορίαν ἀπ' αὐτῶν εὑράμενοι τῶν πράξεων, ὀνομάζονται ΦΡΑΚΤΟΙ. οἱ δ' ὑπὸ τῶν πολλῶν κέκληνται ΦΡΑΓΚΟΙ. τοῦτ' ἔστι προσηγορία τῇ τῶν πολλῶν ἀμαθίᾳ διεφθαρμένη· *Gens eſt Celtica trans Rhenum fluvium ad ipſum Oceanum pertingens, adeo bene vallata ad caſus bellicos, ut appellationem ab ipſis rebus geſtis nacti dicantur* FRANCTI, (ſeu vallati) *à multis autem vocentur* FRANCI, *corrupto nempe ex errore plurium nomine.* Cæterum & FRANCICI & ALEMANNICI, ac reliqua id genus cognomina devictarum Gentium, uno nonnunquam titulo complexi VICTOR

CTOR GENTT. BARBARR. aut DEBELLATORI GENTT. BARBARARUM, ſicut legitur in præclaro Nummo Conſtantis; aut TRIUMFATOR GENTT. BARB. in altero argenteo magnitudine & raritate inſigni. Quo ſpectat geminus titulus DOMITORIS GENTIUM BARBARARUM in veteri Lapide Valentiniani Auguſti, & alius Nummus eximius magni Conſtantini, cum ampliori adhuc elogio EXUPERATOR OMNIUM GENTIUM, quem vidiſſe memini in incomparabili Triumphatoris Regis Gaza.

In Cimel. Regin. Chriſt.

Theſ. Grut. M.LXXXVI. 9.

Adſinitatis vero aut *Adfectus* ſuſcepta nonnunquam à Cæſaribus nomina parandæ benevolentiæ, aut in grati erga Deceſſores animi ſignificationem. Hinc ſpectat ANTONINORUM nomen celebratum adeo in monumentis Hiſtoriæ Auguſtæ, & quod ſex Cæſaribus vulgo Nummi tribuunt, *Antonino Pio*, *Marco Aurelio*, *Commodo*, *Caracallæ*, *Diadumeniano*, & *Elagabalo*. His *L. Verum* & *Getam* addit Capitolinus in Macrino, ut octo *Antoninos* efficiat; quod tamen nomen in eorum Nummis qui ſuperſunt non pauci, expreſſum hodie non legas. Inde vero, ne tot ANTONINI confuſionem inducerent, quod monuit etiam egregius Legum interpres, vocati iidem in libris Juriſconſultorum *Divus Pius* (nonnunquam *Titus Antoninus*, & *Antoninus Pius*); *Divus Marcus*; *Divus Commodus*; *Caracalla* autem *Divi Antonini* nomine paſſim deſignatus. Cæterum ex iiſdem Nummis patet luculenter, quam vere inter reliquas Senatus acclamationes, hanc in Alexandro Severo referat Lampridius, MONETÆ *nomen* ANTONINI *reddatur*; aut alibi adſumpto à militibus in nomen Antonini Diadumeniano, ANTONINUM *habemus, omnia habemus*. Ab Antonino Pio ſcilicet ad M. Aure-

De Titulis ADFINITATIS *aut* ADFECTUS.

Ræyard. Var. l. III. c. 10.

lium & reliquos dein transiit usus hujus appellationis, pro more illorum temporum, quo adoptati Cæsares Decessorum nomina vulgo retinebant; unde & NERVA TRAJANUS & TRAJANUS HADRIANUS, & ipse Pius HADRIANUS ANTONINUS in eorundem Nummis & Marmoribus vocantur. Ita SEVERUS PERTINAX frequens in Severi Nummis, *ut esset Imperator vere nominis ejus, vere* PERTINAX, *vere* SEVERUS, ac ut idem Auctor paullo ante, *se quoque* PERTINACEM *vocari jussit, quamvis postea id nomen aboleri voluerit querimonia amicorum.* Quod discrimen notant adhuc hodie ejusdem Severi Nummi, cum adjuncto cognomine *Pertinacis* & sine eodem frequentes, adeo ut hos etiam prioribus posteriores vel inde constare possit.

Rævard. Var. lib. III. c. 10.

Neque tamen cum laudato paullo ante Juris Antiste, ad eundem Severum ac filium Antoninum vulgo Caracallam respexisse crederem Modestinum, ubi ait, *Divus Antoninus & Pertinax rescripserunt.* Non vero ideo, ut colligere quis posset, quod jam ante mortem, *Pertinacis* cognomen abdicaverat Severus; illud enim eidem mortuo tribuunt quoque lapides antiqui: aut quod præter ordinem temporum ac aliorum id genus Rescriptorum morem, in quibus vulgo DIVI *Severus & Antoninus* occurrit, filius Patri præponatur; id enim in his Imperatoribus factum nonnunquam videas, ut frequenter ab Ulpiano de utroque Severo & Caracalla, [a] *Rescripto Imperatoris nostri & Patris ejus*, aut [b] *Imperatoris nostri & Divi Patris ejus*, ac ab ipso quoque Modestino, [c] *Divus Magnus Antoninus cum Patre rescripsit.* Sed illud obstat, quod parum verisimile videatur ac sit insolitum alias vel apud Auctores, vel in aliis Nummorum Lapidumve monumentis, solo *Pertinacis* nomine Severum designari; sicut neque per *Trajanum* Hadria-

L. 12. § 2. D. de fidei-com. libert.

Vid. Thes. CCLXXI. 1.

[a] L. 1. § 10. D. de extra. cogni.

[b] L. 6. § 2. D. de Polli-cit.

[c] L. 11. § 3. D. de mun. & hon.

Hadrianus, aut per *Hadrianum* Pius solent intelligi, quamquam ambo ea cognomenta tulerint: Ad M. Antonium itaque & Helvium Pertinacem respexit, mea sententia, Modestinus, quorum ille non semper *Divus Marcus*, sed *Imp. Antoninus* sæpe inscribitur, ut passim, *Imperatores Antoninus & Verus.* Neque vero insolitum in libris veterum Jurisconsultorum, ut Imperatorum, quorum exstabant eadem de re Rescripta, quamquam non simul regnassent sicut Divi Fratres, nomina conjungantur; quomodo [a] *Divus Pius & Severus rescripserunt*; alibi [b] *D. Vespasianus & Hadrianus*; item [c] *D. Pius & Imperator noster*, nempe Antoninus Caracalla. Ut vero ad Marcum potius quam ad Pium referam facit, quod postremum vix solo *Antonini* nomine designatum videas in iisdem libris, verum, ut jam innui, aut sub nomine *Divi Pii*, aut cum prænomine *Titi Antonini*, vel cognomine *Divi Antonini Pii.* Quamquam & solis *Divi Antonini* nominibus *Pium* videatur designasse Paulus, ubi inquit, *Divus Antoninus Antiochenses colonos fecit, salvis tributis*, mox de Caracalla, *Imperator noster Antoninus civitatem Ernisenorum*, &c. Deductam enim à Pio non autem à Marco Antiochiam, ut existimabat Scaliger, minus à Caracalla, alibi ex eadem Nummorum penu docemus. Unde liberum est lectori ad alterutrum vel Pium vel Marcum, Rescriptum, de quo agit Modestinus, referre. Cæterum adfectatam ab eodem Severo cum Marco adfinitatem, & erga memoriam Commodi propensionem, egregie illustrant rariores ejusdem vel filii Caracallæ nummi; in quibus aut Severus DIVI MARCI FIL. aut Caracalla *Commodus* etiam vocatur, ut in veteri Nummo Laodicensium apud Tristanum. Singularis etiam hujus notæ nec passim obvius ejusdem Severi nummus, inscriptus ANTONINI NEP.

[a] L. 1. §. 3. D. ad SC. Vellei.
[b] L. 18. §. 30. D. de mun. & hon.
[c] L. 4. D. ad SC. Vellei.
L. 8. D. de Censi.
Tom. II. p. 185.
In Cimel. Ill. Cam.

NEP. seu *Nepos*; quo illam cum Marco adgnationem magis adstrueret, qui PII adoptione filius; & Adriani exemplo, qui in aureo Nummo inscriptus DIVI NERVÆ NEP. sicut in Lapidibus antiquis; aut quomodo in iisdem Antoninus Caracalla, *M. Aurelii Nepos*, *Antonini Pii Pronepos*, *Hadriani Abnepos*; *Trajani* autem & *Nerva Adnepos* aliquoties vocatur. Huc referri etiam debet expressa illa sanguinis ac adfinitatis significatio in nummis Maxentii, DIVO MAXIMINIANO PATRI MAXENTIUS AUG. & in alio IMP. MAXENTIUS DIVO MAXIMINIANO SOCERO; ut eundem Socerum & Patrem vocet. Signata rursus in aliis Nummis ejusdem Maxentii in Filium pietas, IMP. MAXENTIUS DIVO ROMULO AUG. FILIO, & cum Constantio Chloro cognatio, IMP. MAXENTIUS DIVO CONSTANTIO COGNAT. ut sedulitatem abunde agnoscas illius Cæsaris, in prodendis ad posteros propriis necessitudinibus.

In Cimel. Card. Medic.

Vid. Thes. CCLXXI. I. 2.

DIS-

DISSERTATIO NONA.

DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

MEMINISTI etiamnum, ut opinor, OCTAVI nobilissime, quum in Hortis Justinianeis ego & Marquardus Gudius, ab omni liberali doctrina egregie instructus, idemque peracri ingenio, una tecum essemus, incidisse sermonem de Nummis & Lapidibus antiquis, ac unde major in Historiam Veterem & omne litterarum genus utilitas redundaret. Neque vero hic replicabo singula, quæ utrinque, invitante loci Genio, amicæ & jucundæ, tibi certe, quod non semel etiam ab eo tempore declarasti, longe gratissimæ concertationis studium suppeditabat. Neque tamen valde, si bene memini, rationes nostræ dissidebant. Etenim incredibilem quandam Inscriptionum, quæ vetustis saxis continentur, præstantiam, & late diffusam per omne genus priscæ ac reconditæ doctrinæ varietatem, amico nostro haud illibenter largiebar. Immortali certe beneficio demeruisse sæculum & postfuturas ætates, qui in iis colligendis ac ordinandis laborarunt nostra & patrum memoria, viros cohortis litteratæ principes. Neque inferiorem palmam eos manere, qui eodem studio incensi, (inter quos amicus ille noster, & pridem alter Germanus quoque, varia Vir & exquisita doctrina) in eo stadio decurrere cogitant. Inde utique, nec aliunde

ferme, petendos varios Sacrorum ritus; Fœderum formulas; Magiſtratuum ſcita, munia, diſcrimina; Collegiorum, Corporum, Profeſſionum genera, officia, rationes; Domus Auguſtæ miniſteria; Titulos Operum publicorum; multa domi militiæque inſtituta: adde Manium jura; Pietatis mutuæ Parentum, Conjugum, Liberorum, ac eruditæ ſimul elegantiæ monumenta; principis denique gentium Populi nomina, ætates, tribus, ſingula publicis quaſi Tabulis deſcripta. Hæc certe aliaque tot litteratis ex omni memoria ætatum, temporum, civitatum Saxis, impenſum quoddam pretium apud gnaros talium ac intelligentes haud immerito conſtituere. At eſſe viciſſim infinitum pene Auri, Argenti, Æris veterum ſignati uſum hodieque; eſſe quæ mire adficiat, non vero æruginem ſolum adfricet, priſcæ monetæ tractationem; eſſe ubi eadem majorem etiam laudatis modo ſaxis utilitatem adferat, ſed nondum ſatis hactenus notam & exploratam. Immenſas etiamnum latere opes in Gazis virorum principum, ac in loculis antiquariorum, quibus penus omnis eruditionis mirum quantum poſſit locupletari. Antiquitatis certe gloria præcellere peculium hoc noſtrum; quum Inſcriptionum omnium, quæ hodie exſtant, vel fatente viro docto, cui hoc opus ætatem fuit, vetuſtiſſima occurrat Duiliana, quæ incidit in annum Urbis conditæ CCCCXCIII; Nummos autem, ut è Romanis antiquiſſimos æreos liberales mittam, cum prora & Jano bifronte, plures inter Græcos exſtare magno Alexandro vetuſtiores, ac Urbis ferme natalibus pares. Quid jam copiam eorundem dicam & varietatem incredibilem? quid opportunitatem eoſdem tractandi ac tecum transferendi in quaſcunque oras volueris, longe utique majorem; adeo ut unius Muſei anguſtiis inciſas

Th. Reineſ. Var. l. III. c. 16.

cisas tot antiquitates, tot memorias, tot commentarios, quasi in nuce Iliada, continere liceat? Quid commemorem cælaturæ præstantiam, ingenium artificum, priscæ ætatis elegantiam? Quid illam ipsam imaginum vim ac virtutem plane admirabilem prædicem, qua rerum hominumque, non appellationes dumtaxat ac elogia, sed simulacra ipsa, ipsa ora, ipsa momenta rei gestæ, haud infiguntur solum animo, verum ante oculos ponuntur; qua diversos Deorum habitus dignoscere; cæremoniis Sacrorum interesse; sacras Ædes, Basilicas, Porticus, Theatra, Portus, Aquarum ductus, aliaque publica Opera, non nudos eorum titulos intueri; solemnia denique Ludorum, quasi in quatuordecim aut in Orchestra sedeas, etiamnum spectare conceditur. Quid beneficium illud dissimulem, quod ipsa Marmora, ipsæ Statuæ huic Æri unice imputant; sine quo utique magna pars eorum levi adficeret nos hodie voluptate, inani certe desiderio torqueret, dum quos vultus eadem referunt, haud indicare quærentibus possent? Quid jam Orbis veteris depicti quasi in tabella effigiem adducam? nullum equidem celebre oppidum, multa etiam aliunde ferme ignota, per Asiam, Africam, Græciam, Thraciam, Macedoniam, Siciliam, Italiam, Hispaniam, aliasque regiones, quod his monumentis originem, sacra, memorias suas non consignarit? Nihil damus hic argumento, neque me amor suscepti negotii fallit, ut tamen fieri solet sæpenumero. Consulatur vel Sicilia Parutæ; tota certe in Nummis, è quibus unice constat hoc opus, (& quot adhuc latent alibi, quot ipsi notavimus hujus generis intactos?) non hodierna quidem, multum visa nobis priscæ gloriæ degener, sed vetus illa nobilis Insula, illa altrix Urbis Æternæ & omnium elegantiorum artium,

pacis decora; ſelecta nempe opportune, quæ poſterorum memoriæ commendarentur. Ibi res illas illuſtres cernimus, quas ex dignitate populi Romani viſum eſt non Annalibus ſolum, ut ille loquitur, aut vero diurnis urbis Actis mandare, ſed publico ære ſignatas æternitati temporum tradere. Tacit. Annal. XIII. 31. Accedit defectus aut hiatus Hiſtoriæ Auguſtæ, dum centonem ejuſdem tractamus ex variis laciniis conſutum; quo fit ut aut vita plurium Cæſarum negligentius tradita ſit, aliorum etiam tota interierit. Neque enim licet hodie conſulere, aut Ephemeridas eorundem Cæſarum; aut libros linteos; aut Maximi Fabii, Marcellini, Dexippi, Valentis, Marii, aliorumque βιογράφων laudata jam olim monumenta. Jacturam hic eorundem ſupplet luculenta Nummorum id genus ſupellex, ex qua integritas mutilis, lux obſcuris, ignotis vero Cæſarum Actis fides & veritas conſtat. Nec juvat hic ire per ſingula, aut quæ in hoc genere nobis ſepoſuimus non pauca ad ſupplementum Hiſtoriæ Auguſtæ, aliis etiam intacta operoſe coacervare. Aliqua tantum hic obiter eaque haud levia vel indecora delibabimus, quæ in uberrima meſſe, luculenti alicujus ſpicilegii vicem idoneam, ut opinor, præſtabunt.

Neque vero (ut hoc moneam in anteceſſum) quæ modo adtuli de argumenti delectu & præſtantia, elevat continuo Nummorum aliquot adſpectus, qui obſcœna Philænidis ſchemata, aut impuros libros Elephantidis nobis rurſus ante oculos ponunt. *De Nummis vulgo Spintriis Tiberianis.* Tales noſti veteres illos Nummos rariores, quos vulgo Antiquarii Spintriis Tiberianis adnumerant, idque ex Suetonio colligunt tradente de Tiberio: *Cubicula plurifariam diſpoſita & tabellis & ſigillis laſciviſſimarum picturarum & figurarum adornavit, libriſque Elephantidis inſtruxit; ne cui in opera edenda*

da exemplar imperata ſchema deeſſe. Hinc nummi adhuc ſuperſtites cum *obſcœnis* id genus *tabellis*, damnatis Propertio, & quarum alias meminit non ſemel vaniſſimæ artis magiſter, non male ad hunc Tiberium referri hactenus videbantur. Equidem haud abs re in illum quadrare fatearis, quod Democharo tribuit Timæus apud

Pag. 53. Polybium in Excerptis Valeſianis, cum Botryos, Philænidis, aliorumque hujuſmodi ἀναισχυντογράφων commentarios obſcœnitate ſua ſuperaſſe. Neque ſic tamen, ut verum fatear, certo colligi poſſe exiſtimaverim, Nummos illos percuſſos ſub Tiberio; quum neque id tradat eo loco Suetonius; nec ulla imago aut memoria Tiberii in iiſdem ſit expreſſa, ſed tantum litteræ numerales I. II. &c. Accedit abhorrens ab ejuſmodi inſtituto Tiberii ingenium, qui in Capreenſi ſeceſſu & remotus ab hominum conſpectu, impuras id genus voluptates ſibi ſeponebat; nedum ut illas ære ſignari ad poſterorum memoriam vellet. Unde conjiciebam aliquando, eoſdem ad Nummos illos theatrales haud incommode referri poſſe, qui in publicis & obſcœnis ſpectaculis in vulgo magno numero ſpargebantur. Fundus erat mihi hujus moris & inſtituti Martialis,

Lib. VIII. Epigr. 77.

Nunc veniunt ſubitis laſciva numiſmata nimbis,
Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.

Vides hic *laſciva Numiſmata*, & ſimul copiam & rationem eorundem, quæ velut *ſubitis nimbis* ad ſpectatores theatrali licentia projiciebantur; & quemadmodum alioqui *nimbos* de donis theatralibus uſurpare novi Claudianum,

Conſ. Prob. & Olybr.

Quippe velut denſos currentia munera nimbos.

Haud abs re proinde huc ſpectare videbantur laſcivi illi Romanorum nummi adhuc ſuperſtites, qui uſu & argumento hunc ipſum morem comprobarent. Firmant id

id ipſum egregie notæ illæ numerales, quales geminæ occurrunt in aliis nummis ejuſdem magnitudinis & formæ, cum quadrigis vel effigie Auguſti in anteriori parte; in averſa autem numeri varii incluſi coronæ laureæ; & quos non male ob Circenſium, aliorumque ludorum celebritatem percuſſos colligas. Unde cadit etiam eorum argumentatio, qui ideo laſciva id genus numiſmata Tiberio adſcribunt, quod occurrunt nonnulli ejuſdem nummi, illinc cum ejus effigie, hinc cum numeris id genus. Neque tamen negaverim ex fœdis illis ſchematibus Tiberii aut libris Elephantidis, deſumi potuiſſe obſcœnas illas Nummorum figuras, qui reliquæ Floralium, aut ſimilium ludorum infamiæ ſub impuris Principibus acceſſiſſent. Sed de loco Martialis judicent optimi talium arbitri; quum alioquin neque de ſpectaculis ejuſmodi loquatur ibi Poëta, quæ obſcœnis id genus figuris locum dare poſſe videbantur; neque ignorem *laſciva* ibi *numiſmata* aliter vulgo ab Interpretibus ſumi. Quod autem *Veneris figuras* vocat eaſdem alibi [a] Martialis, & ante illum Ovidius, id ex [b] Ariſtophane pridem hauſtum, [a] Lib. XII. Ep. 43. [b] Triſt. l. II. El. I.

Καὶ τοῖσιν δωματίοισιν Ἀφροδίτης τρόπων·

Ut taceam nota Philænidis *ἀφροδίσια σχήματα*. Tales autem figuras ad numerum XXIV obſervaſſe in antiquis id genus Nummis referunt urbis Antiquarii. Plures tamen ſe vidiſſe teſtatur Pyrrhus Ligorius in operibus ineditis, & ad numerum uſque XL. Adponam ejus verba, *Sarebbe da monſtrare in diſegno da quaranti atti dishoneſti, e che ſi trovano nelle Medaglie, à propoſito delle laſcivie e della paleſtra Clinopale.* Adeo ut vel novem figuras Elephantidis, quarum Martialis alicubi meminit, aut Cyrenem illam *δωδεκαμήχανον* dictam à totidem generibus ſchematum, longe poſt ſe relinquant impuræ

In Concionatr.

In MS. Tom. XXIX.

illæ Nummorum figuræ; ac mihi præterea in mentem revocent morem illum à Clemente Alexandrino traditum, quo in Veneris mysteriis Nummus Veneri datus ab initiatis, prout solent ἑταίρα ἐραστῇ. Docet idem alibi thalamis vulgo adpensas impudicas id genus tabellas; quod notavit etiam vetus Epigramma,

In Protrept.

Inque modos omnes dulces imitata tabellas
Transeat, & lecto pendeat illa meo.

Diversa autem ab ἀναισχυντογράφῳ illa Philænide Leucadia (cujus ἀφροδίσια σχήματα tam studiose olim adservata, juxta eundem Clementem, ac labores Herculis) altera Philænis Samia; ut aperte hanc infamiam à se amolitur in antiquo Dioscoridis Epigrammate inedito, quod propter ejusdem elegantiam & mulieris verecundiam, non pigebit hic in lectoris gratiam adponere.

Τῆς Σαμίης τὸ μνῆμα Φιλαινίδος, ἀλλὰ προσειπεῖν
Τλῆθί με καὶ στήλης πλησίον ἄνερ ἴθι.
Οὐκ εἰμ' ἡ τὰ γυναιξὶν ἀναγράψασα προσάντη
Ἔργα, καὶ αἰσχύνην οὐ νομίσασα Θεόν.
Ἀλλὰ φιλαιδήμων καὶ ἐμὸν τάφον. εἰ δέ τις ἡμᾶς
Αἰσχύνων, λαμυρὰν ἔπλασεν ἱστορίην
Τὸν μὲν ἀναπλύξαι χρόνος ὄνομα, τὰμὰ δὲ λυγρὰν
Ὀστέα περφθείη κλῆδον ἀπωσαμένης.

Samia monumentum sum Philanidis; sed adloqui Patere me, & ad cippum propius accede Viator. Non sum ea, quæ mulieribus delineavi proterva Opera, verecundiam non habens pro Dea; Sed amans pudoris per meos Manes. si quis vero nos Infamans, impudentem finxit historiam; Ejus quidem revelet nomen tempus, mea autem turpem Ossa in cineres redigat famam à me amolientis. Cæterum quocunque auctore procusa sint lasciva illa Numismata, vulgo pro *Spintriis Tiberianis* habita,

Ab-

Ah gemat in terris ista qui protulit arte
Jurgia, sub tacita condita lætitia.

Quum tamen & numero pauci extent hodie iidem Nummi, & rariſſime occurrant in tanta & parata copia illorum, qui egregia quæque & ſalubria facinora habent depicta, nihil inde certe nummorum veterum præſtantiæ ac uſui detrahi, haud difficulter largieris. Adeo ut non minus commode adaptari illis poſſit, quod apud Sidonium lego, *Non hic per nudam pictorum corporum pulchritudinem turpis proſtat* HISTORIA, *quæ ſicut ornat rem, ſic devenuſtat artificem.* L.II.Ep.2.

Duodecim quidem priorum Cæſarum vitas, ita Suetonius præter Dionem ac Tacitum complexus eſt, ut varia tamen aut ſponte neglecta, aut alioquin accuratam eorundem induſtriam fugerint. Ac primo loco commemorare poſſem COLONIAS ſub Julio, Auguſto, Claudio, Nerone ac Flaviis deductas, de quibus ſilent ferme iidem Auctores, & quas copioſa Nummorum veterum ſupellex nobis etiamnum ſuppeditat. Id enim continuo nos docent expreſſa in iis vulgo illorum Cæſarum cognomenta, à quibus novos ac FELICES id genus Natales & Coloniæ dignitatem conſequebantur. Quid autem nobilius in Actis Cæſarum; immo quanta lux inde iiſdem Actis; Hiſtoriæ Romani orbis; Originibus ſplendidiſſimarum urbium, (neque aliæ ferme ſub Cæſaribus Romanæ Coloniæ:) ac iis, quæ huc ſpectantia, vel in libris Juriſconſultorum ex Ulpiano & Paulo referuntur, vel apud alios auctores obſcure aut perplexe traduntur? Abunde hoc evincerent deductæ à ſingulis Cæſaribus per orbem terrarum Coloniæ; quas ad numerum centum circiter & viginti, ac una vel altera excepta, extra Italiam omnes, ſervata temporum ſerie deſcriptas, ac obiter, ubi opus fuit, in eum finem

De Coloniis *ſub Imperatoribus deductis.*

illustratas, hic inserere cogitabam. Sed dum præter spem, plures cartas implet illa quamquam subitanea commentatio, hic autem summa rerum capita persequimur, liceat jam aliquot ejus rei, iisque novis ferme exemplis & probationibus defungi. Ac Hispaniam quidem, Municipiis & Coloniis civium Romanorum à JULIO vel AUGUSTO frequentatam, vel tradunt in genere auctores, ut de Julio Dio; vel obiter aliquas enumerant, ut Strabo, plures Plinius, sed raro indicato deductoris nomine. At quam luculenter ac sigillatim id probant tot superstites nobiles illius gentis Nummi, cum MUNICIPII, vel COLONIÆ JULIÆ, aut AUGUSTÆ cognomentis, quales jam Dialogis aliquot illustravit magnum ejusdem decus Ant. Augustinus: & quibus ex eadem penu liceat mihi superaddere, *Valentiam*, non jam Italicam, cujus unum & alterum nummum à se visum refert idem Augustinus, sed Hispanicam, in nummo M. Aurelii, COL. JUL. VALENTIA; *Dertosam*, eamque dictam *Municipium Hiberam Illergavoniam*, seu M. H. ILLERGAVONIA DERT. ac in aliis etiam clarius MUN. HIBER. cum JULIÆ etiam cognomento; *Hispalim*, seu *Coloniam Romulensem* Plinio, ac proinde in nummo [a] Tiberiano, COL. ROM. Adde [b] *Municip. Caraccam* aut *Caraccense*; *Amanobricam*; [c] *Illiam*; [d] *Calpen*, & postremam quidem *Coloniam Juliam* in præclaro nummo C. I. CALPE. Unde utique colligas, recte *Carteriam* (cujus alii occurrunt nummi, quos jam notarunt antiquarii) & *Calpen* distinctas Hispaniæ Urbes in Antonini itinerario collocari; neque debuisse id viris longe doctissimis Casaubono ad Strabonem, Bocharto, aliisque impugnari, qui nullum oppidum *Calpes* nomine agnoscunt, & cum *Carteia* ob montis vicinitatem con-

Lib. XL.

In Cimel. Reg. Gall.
In Museo P. Seguini.

In Cimel. Reg. Gall.
[b] In MS. Ligorii.
[c] In Cimel. Cam. Massimi.
[d] In Cimel. Regin. Christ.

confusum ab auctoribus credidere. Quis jam *Cassandrenses*, *Philippenses*, *Dienses*, Romanorum in Macedonia Colonias, quarum meminit Paulus J C. à Julio vel Augusto deductas retulit, nisi præclari Nummi eorundem locorum adhuc superstites, de quibus alibi nempe ad ipsum Paulum? Mitto ejusdem Macedoniæ aut *Pellam*, quam *Augustanam Coloniam*, ut eas vocabat Hadrianus, teste Ulpiano, reclamant etiam Nummi, COL. JUL. AUG. PELLA; aut *Stobenses*, quos cum superioribus conjunxerat Paulus J C. sub nomine *Stovenses*; Nummi autem varii hactenus parum noti, [a] MUNICIP. STOBENSIUM, qui Plinium illustrant, [b] *Stobi oppidum civium Romanorum*, & quibus geminum male [c] Tristanus de Sinopensibus accepit, qui alioqui in Caracalla unum quoque adtulit nummum illius Municipii. Quamquam *Sinopensem* quoque *Coloniam*, non solum doceant [a] Strabo, [b] Plinius junior, ac [c] Ulpianus, sed eosdem quoque Cæsares οἰκιστὰς nummi egregii Regiæ Gallorum Gazæ, COL. I. AU. SINOPE, *Colonia Julia Augusta Sinope*, cum Sinopensi numine in Gordiano. Quis etiam ab Augusto deductæ in Hellesponto *Ger[illegible]* meminit; quam Coloniam tamen agnoscit Ptolemæus, præter nummum Commodi, quem vidi apud illustrem Servium COL. AUG. GERMENO cum Lupa & lactentibus gemellis, & cui similem parum feliciter Tristanus de *Cermeno*, *Germano* aut *Germalo*, antiqua scilicet regione Urbis Romæ interpretatur. Neque vero id evincebant Lupa & Gemelli; quum ignorare non debuerit vir, qui ætatem in his trivit, frequens illud esse Coloniarum Romanarum insigne, ut in nummis *Corinthi*, *Alexandriæ Troadis*, *Neapolis* juxta nummum Seguinianum, aliis; idque ex recepto more, quem alibi ex

L. 8. D. de Censib.

L. 1. § 1. D. de Censib.

[a] In Cimel. Regin. Christ.

[b] Lib. IV. c. 10.

[c] Tom. I. p. 401.

[a] Lib. XII.

[b] Lib. X. Ep. 92.

[c] L. 1. §. 10. D. de Censib.

Tom. I. p. 716.

ex eadem penu illustramus, quo Originum suarum insignia servari à Coloniis solita. Hinc eadem etiam lupa cum gemellis in nummo Probi Musei Seguiniani, & cum inscr. ORIGINI AUG. Quomodo Sus alioquin in porta Æliæ Romanæ Coloniæ, juxta Eusebium in Chronico, *Ælia ab Ælio Hadriano condita, & in fronte ejus porta, qua Bethleem egredimur*, SUS SCALPTUS *in marmore prominens, significans Romanæ potestati subjacere.* Quis è veteribus in Africa deductas à Julio docuit, aut *Tingim* sub nomine *Juliæ Traductæ*, non à Claudio, ut existimavit Plinius, (& verissime certe conjecerat vir undiquaque doctissimus Isaacus Vossius) aut *Uticam*, & quidem postremam sub *Municipii* nomine, præ-
In Cimel. Regin. Christ. ter duos insignes Nummos, priorem Caii JUL. TRA. posteriorem Tiberii cum fig. sedente, quem notabam in Regia Gallorum Gaza, MUNICIP. JUL. UTICENS. DD. P. *Municipium Julium Uticense, Decurio-*
L. 8. §. 11. D. de Cens. *nes Posuerunt*; unde Paulus etiam JC. illustratur. Quis jam à CLAUDIO deductas in Illyrico *Scodram*, *Jaderam*; in Thracia *Doberon* tradidit, præter Nummos eorundem locorum, modo Ligorio fides constet, qui illos in Collectionibus suis ineditis cum COLONIÆ CLAUDIÆ cognomentis refert? VESPASIANUM Colonias deduxisse obiter, sed tamen quasi palmarium ejus opus, notat in Chronico Eusebius; quot aut quales, si *Cæsaream* excipias, cum ipse, tum alii ferme auctores silent. Id vero docent nos hodie plures COLONIÆ FLAVIÆ in earum nummis dictæ: quales aut illa *Cæsarea* Palæstinæ, COL. PR. FLAV. CÆSA-
Nov. CIII. REA; unde error ille Treboniani, qui quod de *Flaviæ* appellatione seu cognomine Imperatorio illi Urbi indito tradiderant alii, de ipso *Cæsareæ* nomine perperam
In Cimel. Regin. Christ. accepit: aut *Deultum* Thraciæ COL. FLA. PAC. DEULT.

DEULT. ſeu *Colonia Flavia Pacifica Deultum* in nummo Juliæ Mameæ, aliiſque; unde lux obſcuro antea & male diſtincto Plinii loco, *Develton cum ſtagno, quod nunc* DEULTUM *vocatur Veteranorum*; ob Coloniam nempe Veteranorum in eum locum à Veſpaſiano pro more deductam, & quomodo apud Ligorium inter nummos Tiberii *Salona Veteranorum* deſcribitur, nempe COL. CLAUDIA AUGUSTA PIA VETER. SALONA. Ejuſdem *Deulti* mentio in Actis Synodi Calchedonenſis, *Jovianus Epiſcopus Deultanæ civitatis*, non ut ibi hodie legitur *Develtanæ*. Adde vel Ponti commemoratam paullo ante *Sinopen*, non *Juliam* ſolum vel *Auguſtam*, ſed *Flaviam* etiam dictam in nummo Getæ, COL. I. FL. SINOPE, *Colonia Julia Flavia Sinope*; vel Hiſpaniæ, juxta nummum ipſius Veſpaſiani in Collectaneis Ligorianis, COLONIA FL. AMANDUS, aut FLAVIA BRICA AUGUSTA, de qua videndus eſt Plinius. Immo ex iiſdem Nummorum monumentis conſtat, FLAVIAS dictas tot alias Urbes, quamquam ſine Coloniæ cognomento; ſicut Palæſtinæ ſeu Samariæ *Neapolim* in ſingulari Titi nummo, quem vidi apud Cl. Seguinum, ΦΛΑΟΥΙ ΝΕΑΠΟΛΙ ΣΑΜΑΡΕΙΑΙ. Unde certe egregie illuſtratur præcipuum illius oppidi decus Juſtinus Martyr, eodem teſte, τῶν ἀπὸ ΦΛΑΟΥΙΑΣ ΝΕΑΣ ΠΟΛΕΟΣ τῆς Συρίας Παλαιστίνης, *Flavia Neapoli Syriæ Palæſtinæ ortus*, non ut male expreſſerat interpres, *Flavia, (quæ nova civitas eſt Syriæ Palæſtinæ) ortus*; qui ignoraſſe videtur *Neapolim* fuiſſe urbem ita dictam in eo tractu; quanquam cum aliunde notam, tum inter nobiliores Palæſtinæ civitates juxta Cæſaream, Gazam, Aſcalonem, ab Ammiano relatam; nec adtendit ad conſuetum Græcorum morem, compoſita urbium nomina in primitiva reſolvendi, ut Ἀδριανοῦ τεῖχος Ἀδριανοῦ

L. IV. c. II.

In MSS. Reginæ Chriſtinæ.

In Cimel. Regin. Chriſt.

Apolog. II.

Lib. XIV.

 θήρας,

θήεας, de quibus locis ſupra, Πομπηϊȣ πόλις, Κωνςαντίνȣ πόλις, & frequenter in iis, quæ *Neapoles* vocabantur. Νέας τ̃ πόλεως. Liquet etiam abunde ex eodem Nummo, cur idem Juſtinus Epiphanio vocetur Σαμαρείτης, neque fruſtra hanc *Neapolim* eandem cum veteri *Sichem* tradi à Benjamino Tudelenſi, ſicut jam olim ab Hieronymo Epitaph. Paulæ. Palæſtinæ tot annos incola, *tranſivit* SICHEM, *non ut plerique errantes legunt, Sichar: quæ nunc* NEAPOLIS *appellatur.* Neque aliter rurſus Epiphanius, occaſione Hæreſ. LXXX. cujuſdam Samaritanorum Proſeuchæ, ἀλλὰ καὶ προσευχῆς τόπος ἐν ΣΙΚΙΜΟΙΣ ἐν τῇ νυνὶ καλȣμένῃ ΝΕΑΠΟΛΕΙ, *ſed & Proſeuchæ locus ad* SICHEM, *quæ hodie* NEAPOLIS *dicitur.* Σίκιμα enim & *Sichem* de eodem Samariæ oppido dici vel ex Joſepho notum. Quibus etiam De Ædif. l. V. c. 7. conſentanea de hujus *Neapoleos* ſitu apud Procopium legas; unam proinde è *filiabus* illis *Samariæ* de quibus Cap. XVI. v. 46. Ezechiel Propheta. Stephanus quidem ipſam urbem *Samariam* in nomen hujus *Neapolis* tranſiiſſe ſtatuit, ſed inde, ut videtur, quod *Samariam* tantum de urbe, non de tractu etiam Palæſtinæ accipiat, in quo urbs erat ejuſdem nominis; ſicut alibi *Noricum* Provinciam de urbe perperam explicat. Immo potius *Samariæ* regionis, in qua ſita erat, nomen ſuperaddidiſſe hanc *Neapolim* videas in ſuperiori Nummo, & in altero inſuper Domitiani à Goltzio jam & ab Occone deſcripto, ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΣΑΜΑΡΕΙΩΝ. Ideo nempe quod plures eſſent alibi *Flaviæ* & *Neapoles*; & quomodo additum non ſemel Regionis nomen, ad diſcrimen urbium ὁμωνύμων in aliarum civitatum Nummis, de quibus infra. Citat quoque eundem illum Domitiani nummum Anim. p. 119. in Euſebianis ὁ πάνυ, ſed male ΣΑΜΑΡΕΙΩΝ in ΣΑΜΑΡΙΕΩΝ refingendo, ut vel arguit deſcriptus modo à nobis nummus Seguinianus; ac præterea unde minus

vere.

vere colligebat, hanc Neapolim *Flaviam Cæsaream* dictam; quod postremum nomen neque Nummi, neque Auctores illi largiuntur. Neque enim quæ *Flaviæ*, ideo quoque *Cæsareæ* appellatæ: neque etiam à Domitiano deducta illa Colonia, quæ in Titi nummo jam *Flavia* vocatur. Ipsa vero Urbs *Samaria* ea ætate *Sebaste* dicebatur; à temporibus nempe Herodis, ut diserte haud uno loco testatum reliquit auctor luculentus & Nummis illis σύγχρονος Josephus, & de qua etiam suo Antiq. lib. XIII. c. 28. ævo Hieronymus, *Sebasten id est Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est appellata.* Epitaph. Paulæ. Eandem alias *Neapolim* ab Herode conditam tradit Abul Pharagius à Cl. Pocockio editus; Dyn. VII. Pag. 70. alibi autem sub Zenone Samaritanos Neapoli constituto Rege, Christianos trucidasse; quo respexisse videtur Procopius Pag. 93. loco modo indicato, ubi Neapoli Garizim montem scribit imminere Samaritanis ereptum ob seditionem. FLAVIÆ vero dictæ itidem aliorum Nummorum fide, quos versare mihi licuit in illustribus Cimeliarchiis, Phœniciæ *Tripolis*, juxta nummum alibi descriptum; Syriæ *Chalcis* ΦΛ. ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ apud Erizzum & in Trajano Gazæ Cæsareæ; *Philadelphia* in nummo Mediceo, ΦΛ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ, *Samosata* juxta descriptos jam à Goltzio ac Tristano Nummos; Africæ *Cyrene* in Vespasiano Musei Patiniani jam Regii, ΦΛΑΥ. ΚΥΡΗΝΗ, Bithyniæ *Critia Flaviopolis*, seu ΚΡΙΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, in Severo ejusdem Gazæ, in aliis ΚΡΙΤΙΑ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙϹ, Phrygiæ *Eumenia* ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΦΛΑΒΙΩΝ, apud eruditum Urbis antiquarium. Jam quot TRAJANÆ, ULPIÆ, ULPIANÆ, in selectis itidem nummis; quæ nempe unum TRAJANUM Conditorem vel Restauratorem prædicant? quales *Augusta Trajana*, cu-

jus insignis inter alios nummus in M. Aurelio apud illustrem Sevium, in quo tria Castra ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ ΗΓΕ ΤΟΥ Λ. ΜΑΞΙΜΟΥ, *Præside Lucio Maximo*; & quam urbem non ad Ciliciam cum Antiquario Mediceo, neque ad Phrygiam cum Tristano, sed ad Thraciam omnino spectare crederem, qua de re alibi. Alias *Trajani Castrum* in Sardinia legas apud

De Ædif. l. VI. c. 7. Procopium, cum quo proinde haud male quadrare videtur superioris Nummi effigies. Sic ULPIÆ in aliis nummis, tum ejusdem Thraciæ *Anchialus*, *Topirus*, *Pautalia*, *Nicopolis ad Nestum*; tum Daciæ *Serdica*; quæ omnia ignotis aliunde ejusdem Cæsaris actis adscribenda. Ut mittam insuper ab eodem, vel à Conjuge, aut à sorore denominatas Ciliciæ *Trajanopolim*, Coloniam

L. I. §. 11. D. de Censib. & quidem juris Italici apud Ulpianum; Thraciæ *Plotinopolim*; Mœsiæ *Marcianopolim*, quarum Nummos etiam supra vidimus. Quod ÆLIÆ jam & HADRIANÆ Coloniæ & Municipia ab Ælio Hadriano nomen sortita, non solum Palæstinæ *Ælia Capitolina*, de qua pluribus ad Ulpianum; sed & in Hispania *Fanum*, *Cæliobriga*, de quibus explico nummos Ant. Augustino aliisque etiam intactos. Prior est Philippi Imp. cum navi & cornucop. [a] MUN. FANE. ÆL. h. e. *Municipium Fanestre Ælium*, sicut Fanum Italica *Colonia Julia Fanestris* [b] Vitruvio ac in [c] Lapidibus, & similiter *Fanestris Colonia* [d] Melæ. Posterior ÆL. MUNICIP. COEL. in Treboniano Gallo Musei Patiniani jam Regii. A SEVERO quoque ac filiis deductas varias Colonias, vel ornatas Urbes, quo nomine eosdem laudat coætaneus & gra-

Tertull. de Pallio. vis alioquin Censor, *quantum Urbium aut produxit, aut auxit, aut reddidit præsentis imperii triplex virtus?* nonne fidem hodie faciunt plures Coloniæ SEPTIMIÆ, SEVERÆ vel SEVERIANÆ, à filio ANTONINIANÆ,

[a] In Cimel. Regin. Christ.
[b] L. V. c. 2.
[c] Thes. CCXVI. 8.
[d] L. II. c. 4.

NIANÆ,

NIANÆ, & à Julia conjuge JULIÆ etiam in earum Nummis dictæ? Adeo ut non *Tyrum* ſolum Coloniam *Septimiam* legamus in iiſdem appellatam, & quales alio nonnunquam male transferunt viri docti; ſed & productas ultra Euphratem ac ad Tigridis etiam fontes Triſt.T.II. Colonias, propugnacula revera Romani imperii in e- p. 590. jus finibus futuras, *Neſibim*, *Rheſainam*, *Singaram*; quas nobiles nummi cum Græcis *Coloniæ Septimiæ* nominibus conſervarunt. Duas poſteriores inde jam tradiderunt ac illuſtrarunt duo inſignes antiquarii Triſtanus ac Seguinus, quos apud eos videat lector. Unum illud de *Rheſaina* ex Abul Pharagio ſuperaddimus, eam Perſis Dyn. VIII. oppugnantibus, liberatam à Mauritio Tiberii impera- p. 96. toris Duce. Eadem enim, quam Scriptor ille Arabs راس ſeu *Raſainum* vocat; & cujus oppidi civem Ser- Dyn. IX. p. gium illum Jacobitam alibi memorat, qui Græcorum 172. diſciplinas in Syriacam linguam vertit. Quo ſpectat etiam ille Antiochus *Rheſinatis in Meſopotamia Epiſcopus*, prout inſcribitur hodie in Actis Concilii primi Antiocheni. *Singaræ* vero meminit non ſemel idem Pharagius in rebus Chalifarem, ſub nomine سنجار *Senjara*. Prior autem juxta ſingularum Philippi nummum Mediceum, ΙΟΥ. CΕΠ. ΚΟΛΩ. ΝΕCΙΒΙ ΜΕΤ. ſeu *Julia Colonia Neſibi Metropolis*; cui ſimilem minus accurate à Goltzio traditum, inde male à Scaligero ad Euſebium tentatum videas, qui loco CΕΠ. ſeu *Septimiæ* CΕΡ. ſeu *Seriam* pro *Syria* hic legebat, ac de *Julia Soæmia* interpretabatur; pejus autem à Triſtano, qui Gol- Tom. IV. p. tzium fictæ ejuſmodi Coloniæ, quæ nulla fuerit, & 590. portentoſæ lectionis accuſat, ipſe certe portentoſa mutatione in *Rheſainam*, cui nullus hic locus, ſecure refingit. At hic & alibi obſervaſſet illud Talmudicorum ſcitum, לא ישנה אדם ממטבע שטבעו הכחמים *Ne mutet homo*

mo quicquam de Moneta, quam cuderunt Sapientes. Talem utique Coloniam, præter superiorem Nummum, ac alium insuper Alexandri Severi visum mihi apud Cl. Seguinum C. CEΠT. KOΛO. NECIBI, Dio quoque
Lib. xxxv. diserte agnoscit, *καὶ νῦν ἡμετέρα ἐστὶ καὶ* ΑΠΟΙΚΟΣ *ἡμῶν νομίζεται, nunc vero nostra est, &* COLONIA *nostra censetur*; alibi autem magna dignitate à Severo ornatam
Lib. lxxv. refert, eandemque Equiti Romano creditam. Neque vero hoc agimus, aut ita sumus adfecti, ut quidquam veris viri nobilis (de Tristano nobis hic sermo) ac insigniter de his studiis meriti laudibus detrahamus; quo nullus hac aut superiori ætate pluribus iisque selectis nummorum monumentis, hanc Romanæ historiæ supellectilem antiquariam locupletavit hactenus, aut congestis undique litterariis subsidiis, diligenter adeo ac operose, addam & felicissime frequenter illustravit. Mitto majorem aut nitorem dictionis vernaculæ, aut amœnitatem ingenii, aut lectionis delectum; quæ in eo desiderant elegantiora, sed nimis nonnunquam fastidiosa ingenia. At in Græcis Nummis Historiæ Augustæ explicandis solus ferme regnaret hactenus sine æmulo, si (quod in tyronum gratiam monemus, qui utilissimos ejus Commentarios terunt) in interpretandis & refingendis ad lubitum eorum numismatum, quæ non adsequebatur, inscriptionibus, minus improvide aut licenter versatus fuisset, & majorem quendam usum habuisset interiorum litterarum, quæ per avia sæpenumero vagantem domum continuo revocassent. Cæterum ut ad *Coloniam Nesibin* redeam, mansit eadem in Romanorum fide, donec à Joviano Persis prodita, ut
Hist. Eccl. l. VII. c. 18. ex Ammiano & Agathia liquet; unde Persicæ ditionis civitas Socrati vocatur. Alioquin de *Nesibis*, seu juxta
Bell. Pers. l. II. c. 13. Procopium aliosque *Nesibidis* nomine barbaro, quæ *Antiochia*

tiochia Mygdoniæ à Conditore & ſitu diceretur, ac de priori obſidione Neſibena, plura vide apud Julianum Auguſtum. Quamquam non à barbaris ſolum aut ab aliis ex eorum conſuetudine, ut innuit ibi Julianus, eam *Neſibin* appellari, ſed ab ipſis indigenis, luculenter evincant duo ſuperiores Nummi; ac præterea, ſi Orientis Scriptores, ut Abul Pharagium audiamus, non primum ab Antiocho, ſed pridem à Nimrod condita juxta Edeſſam eadem *Neſibis*, quæ *Chalya*, vel juxta alios Codices *Achad* olim diceretur. Unde quoque opportune in nummis Ant. Caracallæ occurrit illa ejuſdem ætatis ac in eodem tractu *Colonia Edeſſa* ſeu ΚΟΛ. ΕΔΕCCΑ, juxta nummum Regiæ Gazæ alibi jam deſcriptum, ac alios inſuper vel Alexandri Severi apud illuſtriſſimum Colbertum, vel Gordiani Seguinianum, ΜΗΤΡ. ΚΟΛ. ΕΔΕCCΗΝΩΝ, ut mittam præclarum rurſus illuſtris Sevii, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. ΕΔΕCCΑ, cum omnibus nempe Caracallæ nominibus, ſub quo deducta illa Colonia & ſignatus Nummus. Memorabile autem, quod de hac Urbe refert Procopius, Chriſti ſervatoris ad Abgarum reſponſum pro munimento in portis Edeſſæ ſervari, additque, ita ſe cogitaſſe hoc reſponſum à Chriſto non eſſe ſcriptum, nec pati tamen, ut urbs capiatur, quia perſuaſerunt ſibi homines urbem eſſe in ejus tutela. Cæterum in aliis ejuſdem Antonini ac Matris Juliæ nummis, Coloniæ in vicina Phœnice ac Palæſtina, *Emiſa*; *Sepſyrus*; (non *Sepyra* Ciliciæ juxta Triſtanum, aut *Cephyra*, de qua Joſuas, ſed Galileæ caput Σέπφωρις, de qua jam ſupra) *Damaſcus*; *Heliopolis*, quam poſtremam de *Helvia Recina* in Italia male idem Triſtanus non ſemel interpretatur, ut plenius dicetur ad Ulpianum. Immo ſicut *Julia Septimia* dicta in ſuperiori nummo *Neſibi* à Severo & ejus conjuge,

Orat. I. p. 12.

Dyn. I. p. 12.

Bell. Perſ. l. II. c. 12. p. 116. Ed. Reg.

Tom. II. p. 136.

ge, ita *Julia Severiana* ab utroque dicta itidem Syriæ
In Cimel. *Laodicea* in quodam Severi nummo ΙΟΥΛ. ΛΑΟΔΙ.
Regin. ΚΕΩΤΗ. ΜΕΤΡΟΠΟΛ. *Julia Laodicea Severiana Me-*
Christ. *tropolis*. Consueto nempe illis temporibus more, quem
Lib. LIV. tangit alicubi Dio, ut sibi Urbes plurium id genus no-
minum seriem sponte imponerent; quod insuper *Tar-*
sus & *Amasia* in nummis Caracallæ alibi jam descriptis,
Hadriana, *Severiana*, *Antoniniana* simul dictæ, lucu-
lenter ostendunt, ac notavit etiam Stephanus in *Ale-*
xandria Troade; cui suffragantur quoque supestites ejus-
dem Alexandriæ nummi, COL. AUR. ANTONI-
NIANA ALEX. vel COL. AUG. TRO. ALEXA.
seu *Colonia Augusta Troas Alexandria*. E qua proinde ma-
Lib. XIII. le Strabonis interpres duas urbes facit, ubi Ἀλεξάνδρειαν
τὴν Τρῳάδα vertit, *Alexandria ac Troia*, pro *Alexandria*
Troas. Adeo ut non male verba Syri Interpretis de *A-*
lexandria, ubi Lucas Evangelium annuntiavit, de
Var. Lect. *Troade* explicet alicubi eruditissimus Sam. Petitus, &
l. I. c. 12. firmet Actorum loco, unde Troade cum Paulo hæsisse
colligitur Lucas. Sub ELAGABALO autem & ALE-
XANDRO SEVERO deductas nobiles illas *Sidonem*,
Carras, *Bostram*, probant AURELIÆ & ALEXAN-
DRINÆ eædem COLONIÆ in selectis illorum aut
sequentium Cæsarum nummis appellatæ; quarum
postremam cum Philippopoli Arabica Philippi Colo-
[a] Scal. ad nia male confundunt iterum [a] viri docti, ex secus acce-
Euseb. p. 236. ptis Zonaræ aut Cedreni locis. Eadem nempe *Bostra*,
Trist. T. ut alia jam mittam, quam Esaiam Βόσορ nominasse,
II. p. 426. eandemque appellatam à Bosara Jobi matre observant
Græci interpretes, & cum iis libellus Synodicus Ano-
nymi in Collectionibus Canonum. Quamquam jam
Tom. II. ante à Nerva Trajano ornata, sed sine Coloniæ jure
p. 1170. & cognomento videatur eadem Arabum Bostra, juxta
nummos

nummos illius in Commodo N. TP. BOCTPA: Trajani autem Arabicas expeditiones luculenter arguant Nummi illius, in quibus *Arabia Augusti Provincia*, aut *Capta* vel *Adquisita* describitur. Inde etiam initium Æræ horum Bostrenorum sicut & Petræ, ab anno Trajani VIII. arcessunt Græca apud Scaligerum Collectanea. Pag. 109. Euseb.
At COLONIA & quidem ALEXANDRINA primum dicta eadem BOSTRA in nummis Alexandri Severi, & matris Mamææ. Mitto deductam sub Gordiano in Mœsia *Viminiacum*, de qua jam multa opportune Tristanus; aut sub Philippo restauratam *Ptolemaida*, ut liquere videtur ex illius Cæsaris nummo, in quo Colonus cum Tauro & Vacca, deductæ Coloniæ symbolo, ac inscr. COL. PTOL. de qua haud liquidum an ad Libycam vel Ægyptiam, an vero ad Phœniciæ Ptolemaida referri debeat, jam ante à Claudio deductam juxta Plinium, & occurrentem in aliorum Cæsarum ante hunc Philippum nummis, de quibus ad Ulpianum. Sicut autem defecit paulatim cum aliis institutis priscus ille mos deducendarum Coloniarum, ut eruditis notum, inde etiam nulla ejus exempla suppeditant nummi Byzantinorum Cæsarum, aut illorum, qui proxime eos præcesserunt. Occurrit quidem inter nummos magni Constantini, quos jam descripsere viri docti, CONSTANTINIANA DAFNE, de nobili illo Antiochiæ suburbio; sicut credidit Ortelius & juxta eum in Variis Pancirollus, à quo Urbs ipsa non Syriæ solum, sed Romanarum urbium in Oriente princeps *Epidaphne* olim dicta. Immo unde colligere liceret, forte à Constantino extructum in eodem suburbio illud Cæsarum *Dafnense Palatium*, cujus meminit cum Itinerarium Burdegalense sub eodem Cæsare scriptum, tum Constitutio quædam Valentiniani in Co- Goltzius, Occo.

dice Theodosiano, occasione *Dafnensis Aquæductus*, qui [L. 11. de Aquæductu.] eidem Palatio inserviebat. Sed opportunius videtur cum viro doctissimo ad Ammianum, eundem nummum referre ad *Dafnen*, Castrum in Mœsia ad ripam [De Ædif. l. IV.] Danubii à Constantino exstructum, ut liquet ex Procopio; & à quo Balistarii *Dafnenses*, ac è militum etiam numero *Constantini Dafnenses* dicti, juxta Notitiam Imperii. Mansit nempe vel aucta potius illa mutua cum Urbium in adoptandis nominibus Imperatoriis; tum Imperatorum in iisdem imponendis ambitio. Prius arguit inter alia Constitutio Arcadii in eodem Codice Theodos. ubi ob similes nominum designationes, di- [L. 42. de Oper. publ. C. Th.] cuntur *offerre patriam* suam Imperatori, sicut eandem legem corrigit & explicat diligentissimus Interpres; [Arcan. Hist. c. XI.] posterius, id quod de Justiniano notat Procopius, eum omnia immutasse, quo omnes urbes *Justinianæ* dicerentur; quem tamen alibi vel eo nomine ornaverat [Ædif. l. IV. c. I.] Orbis conditoris seu reparatoris elogio, ὁ τῆς οἰκουμένης οἰκιστής.

[*De Urbibus & Templis* SACRIS & ASYLIS *sub Cæsaribus.*] Sicut vero dignitatem COLONIÆ, ita ASYLORUM jura, de quibus silent ferme Auctores, haud minus cupide iisdem monumentis consignabant. Ac jus quidem & morem id genus Asylorum, quæ usquam erant, abolevisse Tiberium tradit Suetonius. At vero incaute id ab eo adsertum liquet fide veterum Nummorum, in quibus non obscura ejusdem juris mentio, cum sub eodem Cæsare, tum post Tiberiana tempora. Mitto enim antiquiores & præclaros aut *Apameæ* num- [In Cimel. Regin. Christ.] mos, cum inscr. ΑΠΑΜΕΑΣ (in alio ΑΠΑΜΕΩΝ) ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, aut *Nicomediæ* in nummo Augusti ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ Α- [In Cimel. Mediceo.] ΣΥΛΟΥ, aut Tyri, ΤΥΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, qui postremus satis arguit cur *Sacra Tyrus* vocetur eadem

dem aliquoties in Epigrammatibus ineditis, ut Meleagri, ὁ λβίστη νήσων ΙΕΡΑ ΤΥΡΟΣ; aut cur Maximinus in literis ad Tyri incolas apud Eusebium, eorum civitatem vocet, Θεῶν ἀθανάτων ἵδρυμα καὶ οἰκητήριον, *Deorum immortalium sedem & domicilium*; aut cur denique ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑϹΥΛΟϹ inscribatur eadem Tyrus in antiquo lapide. At sequentium Cæsarum nummos hic reputo, qui privilegium illud Sacri & Inviolati soli, non uni civitati sub iisdem adjudicant. Eadem certe ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, seu *Sacra & Inviolabilis* adtributa legas in variis Nummis *Seleuciæ*, *Damasci*, *Heracleæ*, *Laodiceæ*, *Gabalorum*, *Samosatorum*, aliarumque Græciæ Asiæque civitatum, temporibus Claudii, Vespasiani, Domitiani, Trajani, M. Aurelii, Macrini, Elagabali, Decii. Talis itidem sub Tito percussus *Paratoniorum* in Ægypto, ΠΑΡΑΙΤΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, quem adtulit doctissimus Seldenus ad Marmora Arundelliana. Ejusdem notæ insignis *Dori* vel juxta Ptolemæum *Dora*, Josepho vero πληθυντικῶς haud semel τῶν Δώρων in Phœnicia nummus Trajani, quem notavi in Regia Gaza, ΔΩΡ. ΙΕΡ. ΑϹΥΛ. ΑΥΤΟΝ. ΝΑΥΑΡ. h. e. *Dora sacra*, *Inviolabilis*, *suis Legibus*, *Navarchidos*; ubi præterea observanda illa Ναυαρχίδος appellatio, quam Urbs maritima neque alias tantæ dignationis apud Auctores sibi vindicat; potiori autem jure ejusdem regionis Metropolis *Sidon* in Trajani itidem ac Hadriani nummis ΣΙΔΩΝΟΣ ΝΑΥΑΡΧΙΔΟΣ; quos satis explicant cum situs ejus ἐπὶ θαλάττῃ apud Achillem Tatium; tum potentia maritima centum quondam Triremibus instructæ juxta Diodorum, immo quorum Sidoniorum inventum Triremim tradit Clemens Alexandrinus, & firmare videntur plures & antiqui Sidoniorum nummi cum

Hist. Eccl. l. IX. c. 7.

Thes. M C V. 3.

In Cimel. Reg. Gall.

In Cimel. Reg. Gall. & Regin. Christ.

Lib. I.

Lib. XVI.

Stromat. l. I. p. 307.

Triremi. Hinc Sidoniarum Navium aut Triremium
Lib. VII. prærogativæ, & quod apud Herodotum legas, Xerxem contra Græcos profecturum in tanto navium numero, Sidoniam ex tota classe conscendisse. Quamquam præter Triremim, aut figuram in navigio, depicta nonnunquam in Sidoniorum nummis Europa Tauro vecta juxta sequentem iconem.

De Dea Syria. Unde ut obiter hoc addam, illustratur cum Lucianus, cui similes inspecti Sidoniorum nummi, & è quibus colligit eandem esse Europam cum Sidoniorum Astarte, quod jam è Seldeno hauserat Tristanus; tum
Lib. I. insuper Achilles Tatius, qui describit Tabulam pictam in Deorum templis Sidoniis cum Europæ fabula; insidentem nempe Tauro à lateribus virginem, junctis non divaricatis pedibus, sinistra Tauri cornua apprehendentem, peplo autem pro velo usam, quæ omnia non jam Sophistæ narratio, quamquam ad vivum, sed ipsius Sidoniæ picturæ adspectus hic ante oculos ponit. Cæterum an & ideo ΝΑΥΑΡΧΙΣ *Dorus* vel *Dora* in superiori Nummo, quod Sidoniorum esset Colonia sicut apud Scylaci nomine editum Scriptorem videas, Δῶρος πόλις Σιδονίων? Ex quibus etiam Nummorum & locorum Inscriptionibus cum illo *sacra* seu ΙΕΡΑΣ adtributo, abunde liquet, quod alibi innuebamus, frequenter illud ab urbibus *Phœnices*, *Palæstinæ*, *Syriæ* ac *Mesopotamiæ* usurpatum, ac ita eodem ornari à Strabone *Edessam*, neque eam proinde cum Antiochia *Theo-*
De Lucern. l. IV. c. 44. *poli* dicta à Justiniano, confundi debuisse à vestrate

For-

Fortunio Liceto. Juxta urbes etiam modo enumeratas, dicta itidem ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΣ alia urbs illius tractus seu *Cæsarea Philippi* in nummo Titi; haud minus nempe ac altera illa minoris Asiæ Hierocæsarea, quæ in contentione urbium de jure Asylorum apud Tacitum legitur. Immo *Sicyoniis* vivente Tiberio idem jus tribuit antiquus eorum Nummus apud Goltzium, hinc cum Tiberii effigie, illinc cum inscr. ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Unde constat accuratius Tranquillo, & ex fide Historiæ pronuntiasse Tacitum, qui non jus omne Asylorum sublatum, sed modum præscriptum docet. Neque vero mirum, vel conjungi passim in præclaris iisdem Nummis *Sacræ & Inviolabilis* appellationem; vel utramque signari publicis illarum Civitatum monumentis. A Templorum enim *Sanctitate* quadam præcipua jus illud *Asyli* apud eos profectum, quo præter eadem Templa, modo pars Urbis, modo Urbs integra, modo etiam adjacentes agri subinde donabantur. Ita de Templo Ephesiorum observat Strabo, jus illud Asyli habuisse, cujus fines sæpe sint immutati; Urbis partem addidisse Antonium, quod sustulit Augustus. Quod comprobare videntur Ephesiorum, qui supersunt, Nummi, & quidem cum accurata *Primatus*, aliorumque etiam privilegiorum, ut *Sacræ* vel *Autonomi* enumeratione, sed sine illo ΑΣΥΛΟΥ, quantum hactenus quidem viderim, adtributo, nisi in nummo qui idem privilegium ad Ephesiæ Deæ Templum restringit, ΑСΥΛΟΥ ΑΡΤΕΜΙΔΟС ΕΦΕСΙΩΝ. Neque aliter olim Romæ, uni sacello Divi Julii, neque vero alterius Dei excepto Romuli sed obscepto ut nemo intraret, eadem Asyli, ut auctor est Dio, concessa prærogativa. Alioquin non urbem solum integram, sed vicinum urbi solum, seu adjacentes agros,

In Cimel. Medicco.

Annal. III. 63.

L. XIV.

Lib. XLVII.

ob præcipuam Templi sanctitatem & religionem, eadem ΑΣΥΛΟΥ appellatione nonnunquam intelligi, vel ex Tacito colligas de Hierocæsarea; *Memorabantur Imperatorum nomina, qui non modo Templo, sed duobus millibus passuum eandem* SANCTITATEM *tribuunt.* Sic agri vicini addicti Dianæ apud Tifatenses cultæ juxta Velleium; & Milesiis, seu juxta Polybium Mylasensibus, *quem* SACRUM *appellant agrum* restituisse Romani leguntur apud Livium. Neque aliter Zelæ urbi Armeniæ adjacentem regionem *Sacram* fuisse observat Strabo. Adeo etiam ut non citra morem alibi receptum, *Sanctum* legamus solum circa Hierosolymas apud Matthæum, ἐν τόπῳ ἁγίῳ; idque ex concessione Syriæ Regum Alexandri & Demetrii, juxta Machabæorum scriptorem & Josephum in Originibus. *Sanctitas* nempe illa eadem cum Ἀσυλίᾳ frequenter apud auctores, cujus nempe fons erat & origo; sicut in adducto paullo ante Taciti loco, ac aperte de Delo Livius, SANCTITAS *Templi insulaque* INVIOLATOS *præstabat omnes.* Unde sicut conjunguntur in superioribus nummis ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ appellationes, ita alibi apud eundem Livium de Insula Samothracum, SACRAM *hanc Insulam, ac Augusti totam atque* INVIOLATI *soli esse*, h. e. ΙΕΡΑΝ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΝ; quomodo & apud Melam Hyperboreorum terra *augusta*, h. e. sacra dicitur. Quamquam ad solum Templum restrictum sæpe jus illud Asyli, ut supra de Epheso, & Romuli aut Divi Julii sacello in Urbe Æterna; quod innuunt etiam Pergæorum nummi, ΠΕΡΓΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΣΥΛΟΝ ΙΕΡΟΝ, aut juxta Tranquillinæ vel Philippi nummos Regiæ Gallorum Gazæ, ΠΕΡΓΑΙΑΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΑΣΥΛΟΥ cum Templo. Et quomodo Templum Dianæ in monte Aventino

Annal. III. 61.

L. XXXVIII. c. 39.

Lib. XIII. 5.

Lib. XLIV. c. 29.

L. XLV. c. 5.

Lib. III. c. 5.

no communi Latinorum ſumptu extructum narrat Halicarnaſſenſis, ut iiſdem eſſet ΙΕΡΟΝ ΑϹΥΛΟΝ. Cæterum *ἱερὰν καὶ ἀπόρθητον*, quod idem ac *ἄσυλον*, Elæorum regionem vocat Polybius; qui mox tradit eoſdem à Græcis recepiſſe *τ̃ παλαιὰν καὶ πάτριον* ΑΛΣΥΙΑΝ, ob agonem Olympicum pridem iis conceſſam, & quam in eo poſitam docet, ut expertes eſſent omnis damni, omniſque bellicæ expeditionis. Neque mirum proinde, jus adeo auguſtum & ſæpenumero controverſum aut imminutum, publico ære tot Græciæ Aſiæque civitatum, ad perpetuam rei fidem ac memoriam ſignatum. Hinc etiam illi Aſiæ populi, quorum relatione Conſulum compertum adſertumque Tiberianis temporibus jus Aſylorum, Senatuſconſulto *juſſi ipſis in Templis figere* ÆRA *ſacrandam ad memoriam.*

Lib. IV. Lib. III. Annal. III. 63.

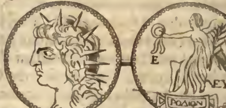
Nec jus ſolum illud Aſylorum, ſed LIBERTATEM etiam variis Græciæ Aſiæque civitatibus à Cæſaribus nonnunquam aut relictam aut conceſſam, celebrant etiam earundem Nummi. Ita *Amiſus* urbs Galatiæ libertate donata ab Auguſto, auctore Strabone; unde præter alios, Plinio juniori vocatur AMISENORUM *civitas* LIBERA *ac Fœderata.* Hinc eadem occurrit in nummo Caracallæ Mediceo, ΑΜΙϹΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡ. Sicut in alio Hadriani, prout eum deſcripſerunt celebres antiquarii, ΑΜΙϹΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ ΕΤΟΥϹ ΡΓΓ. quæ utique eo magis obſervanda, quod inde liquere videatur à parta libertate annos ſuos computaſſe Amiſenos, quod jam vidit illuſtris Scaliger, & qua de re infra. Equidem ante Auguſtum jam olim ab Alexandro, & dein à Sylla eadem Urbs LIBERA relicta legitur apud Appianum, & à Lucullo apud Photium. Sic *Cæſarea Palæſtina* non ſolum Coloniæ dignitate ornata ſub Flaviis, ut ante vidimus, ſed LIBERA etiam decla-

De LIBERIS *Urbibus.* Lib. XII. Lib. X. Ep. Golt. Theſ. & Occo pag. 250. In Mithridat.

declarata; ſicut utroque illo cognomento inſignis occurrit in Titi nummis, COLONIA CÆSAREA LIBERA FLAVIA. Hinc etiam tributum *capitis* huic ſuæ PRIMÆ COLONIÆ, ſicut vocatur in aliis nummis, remiſiſſe Veſpaſianus, *ſoli* etiam Titus à Paulo JC. traditur. Sic *Laodicea* LIBERA etiam Plinio tradita, quomodo & Aſcalon aliæque. *Lacedæmonii* autem ob eandem prærogativam dicti jam olim ΕΛΕΥΘΕΡΟΛΑΚΩΝΕΣ; prout eoſdem vocant [a] Strabo ac [b] Pauſanias; unde T. Quintio apud [c] Livium, *Lacedæmon quoque vindicanda in antiquam* LIBERTATEM *traditur.* Haud aliter nempe ac *Rhodii*, qui ΕΛΕΥΘ. ΡΟΔΙΩΝ inſcribuntur in ſequenti Nummo Mediceo, illinc cum Sole, cui urbs ſacra, hinc cum Victoria.

L.8.§.7.D. de Cenſib.

[a] Lib. VIII. [b] In Lacon. [c] L. XXXIV. c. 52.

Ut pateat quo titulo *Rhodios* vindices non ſolum ſuæ, ſed reliquorum etiam Græcorum *libertatis* vocet Polybius. Alioquin eam *libertatem*, quam ſuperior Nummus illis tribuit, & quam Sylla iiſdem conceſſerat juxta [a] Appianum, ademiſſe poſtea Claudium refert [b] Dio, & Veſpaſianum quoque Suetonius ac Eutropius. [c] Tacitus, *Redditur* RHODIIS LIBERTAS *adempta ſæpe aut firmata, prout bellis externis meruerant, aut domi ſeditione deliquerant.* Ita juxta Laconas & Rhodios, ELEUTHEROCILICES quoque olim dicti, ut vel ex Tullii Epiſtolis ad Atticum notum; ac præterea ex Diodoro, qui Cilices liberos à Myrina Amazone relictos docet,

Exc. legat. LV.

[a] In Mithridat. [b] Lib. LX. [c] Annal. XII. 58.

Lib. III.

ac

inde ad sua usque tempora ΕΛΕΥΘΕΡΟΚΙΛΙΚΑΣ dictos. Id vero de Ciliciæ parte explicat Stephanus Byzantius, cujus incolæ eo gauderent privilegio, & qui olim Eleutherocilices, sua ætate vero ΕΛΕΥΘΕΡΙΤΑΙ vocabantur. Eodem nempe modo, quo Macedonia *in* LIBERAM *& non* LIBERAM *distincta* jam olim à Romanis, ut apud Cæsarem legas. Iis vero Bell. Civil. *Liberæ* Ciliciæ locis adscribenda caput ejusdem Provin- l. III. ciæ *Tarsus*, juxta insignem Gordiani nummum, ΚΟΛ. In Cimel. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡΣ. qui insuper Romanam Coloniam Reg. Gall. eandem extitisse arguit; unde eximie illustratur Acto- Act. XXII. rum locus, ubi Tarsi æternum decus natum se civem 28. Romanum profitetur. Quamquam enim diu post Paulina tempora cusus sit ille nummus, nihil obstat tamen, quin ab antiquo deductæ in eam urbem aüt urbis partem Coloniæ memoria ibi renovetur, qua de re sileant auctores, ut paulo ante vidimus de aliis civitatum id genus Nummis. Illud autem privilegium ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ Tarsensibus juxta ac Laodicensibus ab Antonio Bell. Civil. concessam refert Appianus, ut liberi essent ac immu- l. V. nes, & ab Augusto adsertum Dio Chrysost. optimus Orat. superioris Nummi interpres; dum Tarso Terræ, Le- XXXIV. gis, Honoris, Potestatis, Fluminis ac Maris indultum à Cæsare beneficium notat. Neque aliter LIBERAM se inscribit inter alios titulos ejusdem Ciliciæ *Mopsuestia*, juxta antiquam loci illius inscriptionem in honorem Antonini Pii, ΑΔΡΙΑΝΗΣ ΜΟΨΟΥΕ- Thes. CCLV. ΣΤΙΑΣ ΤΗΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕ- 4. ΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, & quæ alia commemorantur; unde idem oppidum *Hadrianum* etiam dictum, neque frustra Plinio *liberum* percipere licet. Eleutherocilices quoque *Seleucenses ad Calycadnum*, ut liquet ex sequenti nummo Philippi Senioris, quem

ex Museo amplissimi Camerarii nostri deprompsimus.

Inscriptus ille, ut vides, in aversa parte ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑ. ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, h. e. *Seleucensium ad Calycadnum Liberæ.* Sic in alio nummo Treboniani Galli legisse memini, ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟϹ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ, & in Gordiano ejusdem Musei Seguiniani ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟϹ ΤΩ ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ ΕΛΕΥΘΕΡΑϹ: ad discrimen nempe aliarum *Seleuciarum* addito opportune fluvii *Calycadni* nomine, qua de re infra. Inde autem liquet recte à Sigonio apud Livium ex Strabone & Appiano *Calycadnum* pro
L. xxxviii. c. 38. *Calycandro* restitutum, *Neve navigato citra* CALYCADNUM; ac legendum omnino apud Plinium, *Seleucia*
Lib. v. c. 29. *supra amnem Calycadnum*; aut male eundem fluvium *Calydnum* ab aliis dici, ut liquet ex Stephano Byzantio in voce Υρία, nempe Υρία καὶ κατ' Ἰσαυρίαν (leg. Ἰσαυρίας) ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΝ ἣ παραῤῥεῖ ὁ ΚΑΛΥΚΑΔΝΟΣ, ὃν Καλυδνὸν τινὲς καλοῦσιν. Isauriæ quoque eandem adscribunt
L. ii. c. 39. Concilia & Scriptores coætanei, è quorum numero Socrates, εἰς Σελεύκειαν τῆς Ἰσαυρίας τὴν ἐπικαλουμένην Τραχεῖαν, *in urbe Isauria Seleucia, quæ Aspera cognominatur.* Quod de *Aspera* cognomine scriptor ille post Ptolemæum tradit, inde profectum videtur, quod Ciliciæ Tracheæ seu Asperæ eadem urbs olim accenseretur, cujus Ciliciæ pars

pars dein in nomen Isauriæ transiit, & unde *Trachiotis* Plinio dicta eadem Seleucia. De ea quoque ut urbe Isauriæ & Calycadno fluvio Ammianus; *quam* (Isauriam) *mediam navigabile flumen* CALYCADNUS *interscindit. Et hanc quidem præter oppida multa, duæ civitates exornant*, SELEUCIA *opus Seleuci Regis, & Claudiopolis*. Quam utramque etiam civitatem conjungit præclarus Claudii Gotthici nummus inde explicandus ΚΛΑΥΔΙΟ ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. Ex Ammiano autem liquet, cur non *Libera* solum, sed *Metropolis* etiam vocetur in aliis Nummis, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ. Cæterum eandem quoque libertatis prærogativam *Smyrnæis* tribuunt antiqui aliquot Nummi; ut fidem facit ille ab Occone & Goltzio jam ante & supra etiam nobis descriptus, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΕΡΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ. Adeo ut non frustra Ioniæ urbes liberas & suis legibus à Judæis vocari videas apud Iosephum. Eodem quoque privilegio gaudent *Phryges* in Caii nummo à Goltzio itidem descripto, ΦΡΥΓΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝ ΟΜΟΝΟΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ· cujus lectionem vereor ut sit recte adsequutus. Illud enim ΟΜΟΝΟΙΩΝ plurium numero hic insolitum, pro quo ΟΜΟΝΟΙΑ passim legitur in similibus nummis. Per vocem ΦΡΥΓΙΩΝ etiam, si vera lectio, (expertus enim loquor, prout frequenter evincit hoc opus, quam non continuo fides habenda sit diligentibus alias antiquariis, ubi Græcorum nummorum inscriptiones tradunt) utraque Phrygia Major nempe & Minor videtur eodem nummo designari. Agnoscis nempe luculenter ex præclaris hisce & publicis monumentis τὸ φιλελεύθερον id genus locorum, ut Polybio aliquoties vocatur innatus ille iisdem libertatis amor. Immo inde Bacchus toties; & Mar-

Lib. XIV.

In Cimel. Regin. Christ.

Origin. l. XVI. c. 4.

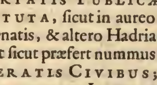
L. II. p. 40. & l. V. p. 444.

& Marſyas ejus miniſter nonnunquam, in civitatum id genus nummis depicti videntur, aut occurrunt hic paſſim in ſtatuis antiquis; quorum ille *Libertatis Deus* Servio & Macrobio, ac Ἐλευθερίας πατὴρ Achilli Tatio; iſte *per civitates in foro poſitus Libertatis indicium*, juxta commemoratos modo Grammaticos. Alioquin notus Juppiter ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, in memoriam conceſſæ divinitus Libertatis à Syracuſanis cultus; ut conſtat etiam ex veteri nummo illius urbis, in quo caput Jovis & inſcr. ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘ. ſeu *Liberator* Romanis dictus, & cui noviſſimum liquorum libaſſe leguntur duo illi Stoicæ ſectæ principes. Quin non unius ſolum urbis aut Gentis, ſed PUBLICA etiam (quamquam vano & ad oſtentationem comparato titulo) LIBERTAS jactata in aliquot Cæſarum nummis; puta Galbæ, Veſpaſiani, Nervæ, Hadriani; in aliis rurſum ADSERTORI LIBERTATIS PUBLICÆ, aut LIBERTAS RESTITUTA, ſicut in aureo Vitellii nummo Etruſci Mecœnatis, & altero Hadriani apud inclytam Reginam; aut ſicut præfert nummus Pertinacis Seguinianus, LIBERATIS CIVIBUS; aut denique juxta Gallieni nummum, OB LIBERT. RECEPTAM. Immo dicta eadem LIBERITAS pro *Libertas* eodem Gallieni ævo, ut in ſequenti Claudii Gotthici nummo invenuſto quamquam & inconcinno, cum ſolito Libertatis typo,

Lib. III. Satur. l. III. c. 12. ad Æn. IV.

In Cimel. Cardinal. Leopold.

In Cimel. Regin. Christ.

quomodo UBERITAS etiam, pro *Ubertas* legitur in Voluſiani & Quintilli nummis.

Cum

Cum libertate vero AUTONOMIAM, seu suis legibus vivendi arbitrium variis Urbibus olim Romanos permisisse memorant non semel Auctores, & præ reliquis Polybius passim in Legationibus, qui simpliciter aliquando τοὺς νόμους eandem prærogativam vocat, ubi agit de Carthaginensibus, quibus à Romanis relictam narrat ἐλευθερίαν καὶ τοὺς νόμους, h. e. interprete, ut sæpe alias, Livio, *Carthago libera cum suis legibus.* Utramque etiam Atheniensibus relictam meminit Strabo, ut alibi Spartanis, Rhodiis, Acarnanibus, in genere autem omnibus civitatibus Græcis tam in Europa quàm in Asia Livius, ut LIBERTATEM *ac* SUAS LEGES *haberent.* Frequens alioquin antiquior ejusdem privilegii mentio apud Græcos Oratores ac Historicos, in rebus Græcorum & Macedonum, antequam hi cum Romanis congrederentur. De Græcis in genere Tullius: *Græci vero exultant, quod se* AUTONOMIAM *adeptos putant.* Unde utique adsequimur, cur eadem prærogativa, ut insigne aliquot beneficium, incisa sit non in vetustis solum Marmoribus, sed etiam in priscis variarum Græciæ Asiæque civitatum nummis, ut *Seleuciæ*, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ. *Tripolis* Phœniciæ, ΤΡΙΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Antiochiæ*, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. *Halicarnassi* in alio nummo Mediceo sub Geta percusso, ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ; ut mittam eodem titulo insignitos *Ephesios*, *Cæsarienses*, *Cyrenenses*, ac plures id genus Αὐτονομουμένους, ut loquitur Polybius, in variis nummis Cæsarianis. Immo inde petitæ etiam singulares Urbium id genus Epochæ; sicut de Damascenis, Antiochensibus, aliisque Syriæ, Palæstinæ, ac Phœniciæ locis, ex eorundem nummis colligit ὁ πάνυ in Canonibus,

De Urbibus AUTONOMIS.

L. XXXVIII. c. 54.

L. XXXIII.

Lib. I. Ep. ad Att. 6.

In Cimel. Mediceo.

In Museo P. Seguin.

In Cimel. Regin. Christ.

bus Iſagogicis, qua de re ſuo loco. Equidem eo prærogativæ genere Urbs una altera nobilior cenſebatur. Hinc Argivos à Spartanis nobilitate ſuperatos narrat

Lib. VIII. idem Strabo, quod ſe Αὐτονόμους conſervaſſent; & ἐλληνοταμίαι, ſeu præfecti communis Græcorum Ærarii

Lib. I. in Inſula Delo, electi ex ſociis Αὐτονόμοις, juxta Thucydidem. Quod privilegium proinde Αὐτονομίας pretio frequenter redimebant, ut de Tyriis memorat ali-

Strab.l.XVI. bi Geographus. Idem etiam de Antiochenſibus tradit

Pag. 62. Porphyrius in Excerptis apud Scaligerum, ὁ δὲ λαβὼν παρ' ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ χρήματα ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ δὲ τὴν πόλιν εἴασε, ille vero (Pompeius ſcil.) *accepta ab* ANTIOCHENSIBUS *pecunia, urbem eorum ſuis* LEGIBUS *reliquit*. Judæos quoque ideo δίδραχμον pendiſſe

Lib. LX. docet Dio, ut eodem beneficio gauderent *Autonomia*,

Exc.p.503. ſeu ut de iiſdem loquitur Nicolaus Damaſcenus, τοῖς αὐτοῖς ἔθεσι χρῆσθαι. Cujus monetæ mentio revocat mihi in memoriam præclarum ΡΟΔΙΩΝ ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ ſignatum in nummo Nervæ inſigni, ubi duæ figuræ ſtantes, quarum una ſolis radiata aut Imperatoris ſub illius effigie mulieri dextram porrigit, Phœbi nem-

Olymp. Od. VII. pe ſponſæ, ut Pindaro vocatur, Rhodo.

In Cimel. Regin. Chriſt.

Alium horum Rhodiorum Nummum poſſidet Gaza Medicea, in quo Victoria alata cum tropæo & inſcr.

ΔΙ-

ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ, cui similem quoque Tristanus ad Neronem refert, qua de re lis illi cum erudito ejus Censore. Certe in nummo Mediceo nullà Neronis mentio, verum inscr. ΡΟΔΙΟΙ ΥΠΕΡΙΩΝΙ ΑΝ. i. e. *Rhodii Hyperioni dedicarunt*. Interim ex similibus Nummis formam & magnitudinem similis monetæ indubie colligas, sicut alterius in qua vel ΑΣΣΑΡΙΑ ΤΡΙΑ vel ΟΒΟΛΟΣ inscribuntur; puta in aliquot antiquis & selectis Chiorum Nummis Gazæ Mediceæ. Sed hoc alterius loci. Cæterum titulum illum ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, quem præferre tot Civitatum Nummos diximus, explicat alicubi Strabo κατά τινας πατρίους νόμους, seu facultatem vivendi juxta quasdam patrias leges; alibi vero (ubi agit de simili jure Massiliensibus relicto) immunitatem à jurisdictione Romani præsidis interpretatur. Mirum vero id, quod de Cappadocibus suis narrat alicubi, jus illud αὐτονομεῖσθαι eisdem à Romanis concessum, quod tamen (nata quippe gens ad serviendum) non admiserint.

Tom. I. p. 225.

Lib. XVII.

Lib. IV.

Lib. XII.

Quis autem ex Scriptoribus Historiæ Augustæ CONCORDIAM illam & COMMUNIONEM memorat; quam variæ & nobiliores quidem urbes Romani Orbis inter se solemnibus pactis sanciebant nonnunquam aut identidem renovabant? Dissidia quidem inter vicinas urbes, & municipalis æmulationis exempla apud eosdem Historicos nonnunquam legas; ut Lugdunensium cum Viennensibus, Puteolaneorum cum Capuanis apud Tacitum; Nicomedensium cum Nicæensibus, Laodicensium cum Antiochensibus, Tyriorum cum Berytiis apud [a] Herodianum; quemadmodum apud alios Auctores Cæsarianorum temporum, [b] Ephesiorum cum Smyrnæis, aut Pergamenis; [c] Apamensium in Bithynia cum Prusæensibus?

De Urbium CONCORDIA.

[a] Lib. III.

[b] Dio Chrys. orat. XXXIV. & Arist. orat. de Conc.

[c] Dio orat. XLI.

[a] Strab. l. XVI. [b] Dio Orat. XXXIV.

[a] Sidoniorum cum Tyriis; [b] Syrorum Apamensium cum Antiochensibus contentiones: puta de jure Metropoleos; Primatu Gentis, Templorum, Sacrorum; de antiquitate; aliisque id genus prærogativis: ne heri aut hodie natas de his rebus dissensiones reputemus, quarum nimis crebra etiam exempla suppeditant veteris Ecclesiæ Annales. Antiquiora vero Cæsarianis temporibus aliarum civitatum dissidia hic non attingo, ex eadem invidia & æmulatione profecta, quæ memorant nonnunquam prisci auctores. Ubi vero ΟΜΟΝΟΙΑΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ earundem civitatum, quales modo enumerabam, videas; ubi depositis odiis & simultatibus junctas fœderis dextras; ubi communionem sacrorum inter disjunctas etiam multis terrarum spatiis urbes; ubi illud cognationis & fraternæ charitatis, qua nonnullæ erant inter se colligatæ, vinculum, nisi in iisdem præclaris ac residuis Nummorum monumentis legas? Duos quidem eloquentissimos, quos ætas Imperatorum tulit, Græcos Oratores, hortantes aliquot ex prædictis paullo ante Civitatibus ad *Concordiam* videas; rationes etiam ejusdem resarciendæ; incommoda, quæ ægra & discordantia, ut ille loquitur, municipia manerent, iisdem copiose & eleganter declarantes. Eosdem tamen *Ephesios* cum *Smyrnæis*, vel utrosque cum Pergamenis in gratiam identidem rediisse, & solemnibus pactis, frequenter neque sub uno Cæsare sanxisse CONCORDIAM, nonne Dione oris aurei vel Aristide luculentius docent nos hodie vel Augusti nummi inscripti ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Pergamenorum & Ephesiorum Concordia*; vel Domitiæ nummus Mediceus, ΟΜΟΝΟΙΑ· ΣΜΥΡ. ΕΦΕ. *Concordia Smyrnæorum, Ephesiorum*; vel Antonini Pii CΜΥΡ. ΠΕΡΓ. ΕΦΕCΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, *Smyrnæorum*,

Tacit. in Agricola.

naorum, *Pergamenorum & Ephesiorum Concordia?* Immo eandem *Concordiam* cum aliis Urbibus minoris Asiæ, signatam itidem legimus, ut *Ephesiorum* cum *Sardianis* in præclaro Commodi nummo Mediceo, CAPΔIANΩN EΦECIΩN B. NEΩK. OMONOIA; *Ephesiorum* item cum *Laodicensibus* in nummo Otaciliæ; eorundem *Ephesiorum* cum *Hierapolitis* in nummo Commodi supra jam descripto; *Smyrnaorum* cum *Thyatirenis* in alio insigni nummo ejusdem Gazæ Mediceæ, OMONOIA ΘYAT. K. CMYP. Sic similem *Antiochensium* cum Syris *Laodicensibus Concordiam*, quamquam, ut ex Severi rebus apud Herodianum licet colligere, haud valde diuturnam, probat nummus Commodi, ANTIOXEΩN KAI ΛAOΔIKEΩN OMONOIA. Adde concordes *Sidetes* & *Pergaos* ejusdem Pamphyliæ incolas, juxta nummum Gazæ Palatinæ, CIΔHTΩN ΠEPΓAIΩN OMONOIA, sub Gordiano percussum. Ita *Sidonios* cum *Tyriis* de antiquitate, magnitudine ac jure Metropoleos, juxta Strabonem, certantes, convenisse interdum docet Otaciliæ nummus apud Goltzium ab utrisque conjunctim signatus, ΣIΔΩN KOΛ. TYPO. MHTPO. adeo ut *Sidon Colonia*, *Tyrus Metropoleos* cognomento insignis remaneret. Immo *Concordiam* illam publice quoque sancitam inter dissitas nonnunquam, neque unius Gentis aut Communitatis Civitates, arguunt eadem Nummorum monumenta, ut *Ephesiorum* cum *Alexandrinis*, OMONIA EΦECIΩN K. AΛEΞANΔPEΩN, aut EΦECIΩN AΛEΞANΔPEΩN OMONOIA in aliquot Gordiani nummis, in quibus Dianæ Ephesiæ ac Serapidis vel etiam Phari expressæ icones, ne liceat dubitare, de qua Alexandria, quales plures florebant eo nomine, iidem intelligi debeant. Neque dissimilis alioquin utriusque urbis no-

Lib. III.

Lib. XVI.

In Cimel. Mediceo.

In Cimel. Regin. Christ.

Ep. CII. bilitas ac frequentia, ut vel ex Seneca colligas, *Primum, non humilem accipit patriam*, EPHESUM *aut* ALEXANDRIAM; *aut si quod est etiamnum frequentius incolis, latius tectis solum.* Sic rursus eorundem *Ephesiorum* In Cimel. Mediceo. cum *Cyzicenis Concordiam* in nummo Antonini Pii; aut In Cimel. Regin. Christ. cum *Pergamenis* simul ac *Perinthiis* in nummo Caracallæ; *Smyrnæorum* cum *Atheniensibus* in nummo Commodi Mediceo, aut cum *Lacedæmoniis*, in alio nummo ejusdem Cæsaris Seguiniano; aut eorundem cum *Troadensibus* apud Ligorium; item *Nicæensium* cum *Byzantiis* in In Cimel. Reg. Gall. & Mediceo. nummis Treboniani Galli & Valeriani; *Mytilenæorum* & *Pergamenorum* in nummo ejusdem Valeriani, ut plures adhuc mittam cum similis conventionis seu ΟΜΟΝΟΙΑΣ memoria. Pacta nempe illa publicæ *Concordiæ* inter ejusdem Communitatis Civitates, *Ephesios* puta, *Smyrnæos*, *Pergamenos*, renovata aut inducta in solemnibus Gentis conventibus; prout de iisdem Ionibus tradit Halicarnassensis, agens de annuo illorum conventu ad Templum Dianæ Ephesiæ, ubi de bello contra barbaros, præterea *& de mutua* CONCORDIA Lib. IV. *communia consilia capiunt*, καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνης κοινὰς ἐποιοῦντο βουλάς. Unde quoque in signum ejusdem *Concordiæ* percussi nummi publico Communitatis earundem Urbium decreto, ΚΟΙΝΟΝ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕCΙ. ut præfert nummus Commodi Mediceus. Inter eas autem Urbes, quæ extra ejusdem Communitatis jura agebant, inducta quoque, ut vidimus, & publico ære signata stabilitæ *Concordiæ* memoria; quæ vel *Sacrorum* inter easdem communionem inferebat, quod vere alibi monuisti; at clare arguunt præsides loci Dii iisdem Nummis insculpti; aut commune jus *Hospitii*, quo non privati solum, sed plures olim Urbes inter se junctæ, ac præ reliquis Mile-

tus & Sybaris, teste Herodoto, ac sicut de Thracia Lib. VI.
Virgilius,

Hospitium antiquum Trojæ, sociique Penates. Æneid. III.

Et similiter Ædui Romanorum hospitio atque amicitia florentes apud Cæsarem; aut *jus Civitatis* utrisque commune, ut inter Rhodios ac Athenienses, auctore Livio, *civitasque Rhodiis data, quemadmodum Rhodii prius Atheniensibus dederant*, & quomodo Perinthios cum Byzantiis restitutos εἰς τὴν Βυζαντίων συμπολιτείαν Polybius refert. Alioquin Selinuntiis Siculis ab Ephesiis olim concessum narrat Xenophon, ut quando patriam illi amisissent, Ephesi jus civitatis haberent. Adde jus *Commercii*, ut inter Megarenses & Corinthios apud Aristotelem, & quod videtur superioribus Alexandrinorum & Ephesiorum pactis, ut decebat duo nobiliora tum Orbis Emporia, ansam quoque præbuisse. Adde mutua *Connubia*, de quibus tradit idem Philosophus, Connubium esse ex iis, quæ proprie civitatibus sunt communia, quod altera alteri civitas dans, non unam tamen efficit civitatem. Sic Connubia finitimis externisque modo concessa à Romanis, modo adempta; ut ex pluribus Livii locis constat. Tacitus autem de Cremona, *annexu connubiisque adjacentium adolevit floruitque*; sic enim legendum crederem eo loco, non ut hactenus, *annexu connubiisque gentium*, quod postremum nimis vagum ibi ac longe petitum. Incrementa nempe cepit Cremona ex annexu & connubiis vicinorum seu *adjacentium*, sicut utrumque fieri consuevit. Connubia certe Latinis *inter se* vulgo à Romanis permissa videas, immo sæpe extra unius populi aut regionis fines vetita; sicut clare Macedonibus in quatuor Regiones divisis pronuntiatum à Paullo, *Neque* CONNUBIUM, *neque commerciorum, agrorum, ædificiorumque* INTER

[Margin notes: Bell. Gall. l. 1. — Lib. XXXI. c. 15. — Lib. XVII. — Hist. Græc. l. 1. — Polit. l. III. c. 6. — Hist. III. 34. — Liv. l. VIII. & IX. — Id. lib. XLV. c. 29.]

ex præclaris ejuſdem Nummis hodie novimus. Tales duo occurrunt ejuſdem Galbæ, unus cum viro ferente ſpolia & inſcr. XXXX. REMISSA S. C. Alter rarior cum Arcu, quem aliquoties una inſpeximus in luculentis Cimeliarchiis Ill. Camilli Maſſimi & Abbatis Braceſii, cum inſcr. QUADRAGESUMA REMISSA. Geminum huic poſtremo vidit jam olim doctiſſimus Caſaubonus, quem adtulit ad Suetonium & pluribus commendat, *Galbam revocaſſe abolitionem Quadrageſimæ docemus nos invicto argumento Nummi veteris, qui ex S. C. ad tradendam poſteris ejus beneficii memoriam & in honorem Galbæ fuit percuſſus, eum Nummum infra ſubjecimus.* Principum nempe brevioris ævi facta negligentius ab Hiſtoricis tradita, ut recte ibi obſervat ὁ πάνυ, & plures hujus Galbæ ac ſucceſſorum nummi luculenter oſtendunt. Hinc omiſſa omni Galbæ mentione, male hujus Vectigalis abolitionem à Nerone repetit Tacitus; Annal. XIII. 51. *Manet tamen Abolitio* QUADRAGESIMÆ *Quinquageſimæque, & quæ alia exactionibus illicitis nomina publicani invenerant*; quum Galbæ præcipuum hoc fuiſſe beneficium conſtet invicto hujus nummi argumento. Neque enim audiendus vir eruditiſſimus, qui hanc Th. Reineſius in Ep. abolitionem Neronis de *Quadrageſima* ſummæ litium à Caio invecta haud ita pridem interpretabatur; & in qua ſententia fuiſſe dudum ante illum video duos clari nominis Juriſconſultos, magnum [a] Cujacium & [b] Pancirollum. Clare enim eo loco Tacitus de abolitione Vectigalium, quæ paullo ante *Portoria* illi dicebantur, & coërcitis ſub Nerone, qui eadem exigere conſueverant, publicanis; ut non alia ibi ſit *Quadrageſima*, quam ea de qua agit Quintilianus, *Præter inſtrumenta itineris*, Declam. CCCLIX. *omnes res* QUADRAGESIMAM *publicano debeant*, aut Suetonius, qui *Publicum Quadrageſimæ in Aſia* memorat,

[a] Lib. VI. Obſ. c. 28.
[b] Var. l. III. c. 31.

morat, ut eadem loca opportune olim ad Tacitum notavit Lipsius; & quomodo nempe apud Eusebium legas, τὸ τῆς Ἀσίας δημόσιον ἀρχεῖον *publicum Asiæ Tabularium*, juxta nuperam & accuratam viri doctissimi versionem. Adeo ut omnino non debuerit ἐ πάνυ Cujacius adserere, non aliam fuisse *Quadragesimam*, quam illam summarum de quibus litigabatur, cæterarum vero rerum vectigal fuisse Centesimam aut Quinquagesimam. Quod præter adducta modo clarissima testimonia, refellit insuper vetus inscriptio, QUINCTIO AUG. TABULARIUS XXXX GALLIARUM, ut vere de *Tabulario Quadragesimæ* eandem interpretatur eruditissimus Reinesius, & priorem sententiam suam jure revocat de mutandis illis denariorum notis, quasi de *quatuor Galliis* ibi esset mentio. Egregie nempe hunc & lapidem & sensum illustrat prior ille Galbæ Nummus, in quo XXXX pro *Quadragesima* Portorio eadem ratione signatur. Cæterum vel ex iis numeris liquet, adposite *Tabularios* id genus, quorum officium erat publicas civitatum rationes tractare, *Numerarios* etiam appellatos; ut constat ex Notitia Imperii & utroque Codice. Hanc vero *Quadragesimam* à Galba *remissam*, Symmachi ævo iterum persolvi solitam, ex ejusdem Epistolis notarunt jam eruditi. Alioquin *Galli sibi* REMISSAM *à Galba quartam tributorum partem* jactasse apud Tacitum dicuntur. Immo Galbæ remittenti Quadragesimam præiverat jam olim, sed nondum furens, Caius; qui, auctore Suetonio, CENTESIMAM *actionum Italiæ remisit*, vel ut habet ejusdem Cæsaris nummus, quem descripsere diligentes antiquarii cum notis R. CC. seu *Remissa Ducentesima*; quam nempe pro Centesima minuendo oneri invexerat Tiberius. Sic de Vectigali *Vicesima*, quæ à Nerva & Trajano re-

Hist. Eccl. l. v. c. 18.

Hist. 1. 51.

Occo pag. 105.

stricta

ſtricta & aliis remiſſa conſulendus eſt Plinius in Panegyrico; qualis non una olim exſtitit, alia eorum qui *manumittebantur*; alia Viceſima *portorii*, ut Syracuſis, teſte Tullio, nonnunquam pro Viceſima parte *frumenti*, quam unuſquiſque poſſidebat, ſicut Hiſpanorum *Viceſimas* explicat apud Livium Marcellus Donatus; alia autem *Hæreditatum* ab Auguſto inducta, & de qua etiam leges latæ à M. Aurelio, juxta Capitolinum; quas Viceſimas nonnunquam confundunt viri docti. Ad priorem reſpexit Arrianus, εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει, *Viceſimam ejus dare opportet*, ſcilicet ſervi manumiſſi; alibi autem, δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον, *Eone putatis, quod pecuniam dare cupiat Viceſimæ redemptoribus*, non ut vertit prior interpres εἰκοστώναις *pro teſſera vendentibus*, quod unde hauſerit fateor me neſcire, errare autem certo ſcio, & ſcivit etiam alter interpres Volfius, ut poſtea animadverti, qui *publicanos* hic vertit. *Viceſimam* nempe ſicut alia Vectigalia conducebant certo pretio publicani; unde paſſim, ut vulgo notum, dicti *Vectigalium redemptores*, Viceſimæ puta aut Quadrageſimæ, &c. quales proinde εἰκοστώνας vocat ibi eleganter Arrianus, qui & illius εἰκοστῆς ſeu *Viceſimæ* jam ante meminerat. Immo ſimpliciter *Redemptores* etiam dicti, ſicut alicubi Tullio, & aliquoties, ut præterea obſervo, apud Veteres Juriſconſultos, *Curatores operum cum redemptoribus negotium habent*, ac alibi in lege de Cretæ Cotoriis. Mitto jam *viceſimam proventuum*, quam ab Athenienſibus exegiſſe triginta Tyrannos auctor eſt Thucydides. *Quadrageſimam* etiam in ea urbe viguiſſe, eandemque inductam ab Euripide, videre licet apud Ariſtophanem,

> Τάλαντ' ἔσεσθαι πεντακόσια τῇ πόλει
> Τῆς ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ, ἣν ἐπόρισ' Εὐριπίδης.

[Margin notes: In Verrem. II. — Lib. XLIII. c. 2. — Dio l. LV. — Diss. l. II. c. 1. — Id. lib. III. c. 26. — Ulp. l. 2. D. de op. publ. — L. 15. D. de Public. — Lib. VI. — In Concionatr.]

Quin-

Quingenta mox Reipublicæ talenta fore
Ex QUADRAGESIMA, *quam excogitarat Euripides.*

De VEHICULATIONE *Remissa.* Ad similé genus Munificentiæ à Galba profectæ plurima referri possunt in Nummis Cæsarianis consignata, quæ aliunde nesciremus. Cujusmodi VEHICULATIO ITALIÆ REMISSA à Nerva, juxta præclarum ejusdem Nummum vulgo apud Antiquarios obvium, cum duobus Mulis pascentibus, & quem commemorarunt etiam ad Spartianum viri summi. Quamquam & majorem adhuc lucem mereatur, quam ei hactenus adlata est, & hic nobis aliquod spicilegium reliquerint viri longe doctissimi, parum alias inter se concordes, qui ad Historiam Augustam, vel nuper ad Codicem Theodosianum rem Romanorum Vehiculariam adtigere. Neque pigebit proinde Nummum ipsum etiamsi obvium hic subjicere.

VEHICULATIONE] Ac primo inde discimus, nec aliunde quod sciam, *Vehiculationem* Romanis dictam, quæ alias *Vehicularis Cursus*, *Vehicularium munus*, *res Vehicularia*, *Vehicula publica*, *Cursus* item & *Cursus publicus* dicebatur. Iis autem aliisque adhuc vocibus designabantur, ut nosti, disposita locis publicis per Italiam ac Pro-

Provincias animalia ſeu Vehicula in publicos & privatos etiam nonnunquam uſus. Originem autem illius Vehiculationis vulgo ab Auguſto repetunt viri ſummi; quæ tamen paullo altius arceſſenda eſt. Magiſtratus olim Romani ad Exercitus & Provincias profecturi, Mulis, Tabernaculis, aliiſque inſtrumentis itineris è publico inſtruebantur. Soli Legati, qui repente aliquo mittebantur, ſingula jumenta per oppida, qua iter faciendum erat, exigebant. Primus L. Poſtumius Conſul Anno V. C. DLXXXI. iturus in Campaniam ad agrum publicum à privato terminandum, Præneſtinis infenſus, cum publicum ſibi hoſpitium, tum jumenta parata, quum inde exiret, imperavit. Inde ſimilis continuo & major etiam licentia uſurpata à ſequentibus Magiſtratibus. Livius, ubi ſuperiora commemoraſſet, *jus velut probato exemplo Magiſtratibus fecit graviorum* Lib. XLII. *in dies talis generis imperiorum.* Ergo prima illa origo rei c. I. Vehiculariæ impenſis ſociorum ac privatorum; quamquam à principio tenues eſſent & extraordinariæ, occaſione ſubitarum Legationum, dein ſola libidine ac licentia Magiſtratuum niterentur: Ab Auguſto poſtea, quo celerius noſceret ſtatum Provinciarum, Vehicula per publicas vias diſpoſita; atque ita inductus Vehicularis Curſus, hinc inde ad Principem aut à Principe commeantium; quam eandem moris hujus cauſam & originem ſecus Trajano tribuit Victor. Manſit autem illa *Vehiculatio*, ſub ſequentibus Cæſaribus, ſed variis ſubinde mutationibus obnoxia; dum eadem à privatis ad fiſcum tranſlata; aut ejus onere ſublevatæ certæ tantum Provinciæ, aut plures leges identidem latæ, quibus ejuſmodi Vehiculationis commodis & incommodis conſultum; cautum de proviſu, cura, alimentis Animalium publicorum; & reſtricta vel ampliata

pliata iisdem utendi licentia. Insignis autem de Cursu Publico apud Procopium locus, quem prætererierunt viri docti, ubi docet eum ab Imperatoribns institutum, cum ut hostium aut aliorum seditiones nuntiarent id genus Cursores, tum ut annua Vectigalia portarent. In via unius diei octo circiter Stabula, ad minimum quinque; in singulis Stabulis Equos quadraginta dispositos exstitisse, unde cursu diurno decem dierum viam metiri poterant Cursores; inde autem privatorum commoda ob promercales fructus, quos alendis Equis & Stabulariis vendebant Quæstoribus: sublatum autem passim illum Cursum à Justiniano, aut imminutum, ut in Ægypto & Oriente reliquo excepta in Persidem via, Stabulorum numerum; cumque insuper ab Equis ad Asinos redactum. Minus accurate autem ibi vir doctus *δρόμον δημόσιον* per *Veredarios* reddit, qui pars tantum erant publici Cursus à Romanis Imperatoribus antiquitus constituti, de quo agit ibi Procopius, quum constaret præterea ex *Quadrigis*, *Rhedis*, *Birotis*, *Clabulis*, aliisque animalibus præter Equos, *Mulis* puta, *Bobus*, *Asinis*, & de quibus omnibus proinde agitur in Cod. Theodosiano sub titulo de *Cursu Publico*. Quamquam sub Justiniano ac ætate Procopii ad Veredarios redactus mihi videatur idem Cursus, sublato publicorum aliorum Animalium ac Vehiculorum eam in rem usu, (quod etiam sub Juliano contigisse tradit Socrates, ut infra dicitur) ac omissus proinde videas à Treboniano superiorum Imperatorum Constitutiones, quibus de Quadrigis, Rhedis Mularibus, Birotis, Jumentorum numero quibus traherentur, aliisque id genus sub eodem titulo *Publici Cursus* agebatur. Unde etiam alibi idem Procopius meminit *καταλυτηρίου τῶν βερεδαρίων* *Diversorii Veredariorum*. Cæterum neque

Arcan. Hist. c. 30.

Ædif. l. v.

neque accedere possum alteri viro doctissimo, qui *Vehicularium Cursum* eatenus à *Cursu Publico* distinguit, ut priori dicta tantum proprie *Vehicula*, posteriori autem cum *Vehicula* tum *Veredos* designari existimet. De ultimo liquet: de altero eundem etiam vocis usum satis arguunt cum *Vehicula*, quæ Suetonio dicitur disposuisse Augustus, quo ipso tamen Publici Cursus ac proinde etiam Veredorum originem idem vir doctus alibi ad illum refert; tum *Vehicularis Cursus*, *Munus Vehicularium*, *Cursus Publicus* promiscue usurpata apud Historiæ Augustæ Scriptores; tum auctoritas Jurisconsulti, cui *Patrimonii sunt munera rei Vehicularia*, quo in genere onus publici Cursus designatur, prout ipsemet vir doctus immemor alterius notationis eadem verba alicubi interpretatur. Sic ὄχημα Græcis promiscue de Vehiculatione illa, seu Veredis seu Rhedis usurpetur. *Angarias* quidem à *Veredis* aperte distinguit Julianus peculiari lege, qua per Sardiniam Cursus publici rationem disponit. Quamquam & *Vehicula* etiam ac *Veredos* haud obscure sejungi videam à Valentiniano ea Constitutione, qua vetat *Veredos aptari Vehiculis*; restricta tum nempe ad vulgarem usum horum significatione; sicut alia lege rursus per *Vehicula*, solæ *Rhedæ Mulares* eidem designantur. Qua ratione etiam factum observo, ut *Publicus Cursus* ab *Angariis* & *Parangariis* distinguatur in Codice Justinianeo, & fere ibi ad Cursum Veredorum seu Equorum Cursualium restringatur. ITALIÆ] Inde intelligimus à Nerva sublevatos illo onere Italos, non autem Provinciales. Sæpe equidem potior præ reliquis Italiæ conditio. Hinc, ut alia mittam, *Jus Italicum* & urbes Juris Italici à censu soli & capitis (prout illud alicubi explicat commemoratus paullo ante Jurisconsultus ad Cod. Theodosianum)

Jac. Gothofr. ad C. Th. T. v. p. 200.

L. 1. D. de Mun. & Hon.

L. 200. T. v. C. Th.

L. 16. C. Th. de Curs. Publ.

L. 24. eod.

L. 17. eod.

immunes; hinc *Centesima* à Caio Italiæ remissa, non autem Provinciis, juxta Suetonium; hinc ALIMENTA ITALIÆ à Nervæ successore, juxta ejusdem Trajani nummum, distributa; hinc denique juxta alium Severi Nummum, mihi quoque visum apud illustrissimum Colbertum, INDULGENTIA IN ITALIAM. At postea receptum, ut *Italiæ* exemplo nonnullis Provinciis eadem *Vehiculatio* remitteretur, onere nempe illius ad fiscum traducto, ut liquet ex Constitutione Constantii; *In his duntaxat Provinciis, in quibus Cursus à Provincialibus exhibetur.* Ergo quædam Provinciæ, in quibus Cursus ille aliunde, è fisco nempe exhibebatur. Talis *Africa*, ut ex aliis legibus ejusdem Codicis haud male videtur colligere diligentissimus ejus interpres. Neque vero insolita ejusmodi in Africam beneficentia, sicut alioquin in ejus Metropolim Augustorum *Indulgentiam* prædicant rursus Italiæ exemplo antiqui Nummi, INDULGENTIA AUGG. IN CARTH. *Indulgentia Augustorum in Carthaginenses.* De Hadriano etiam Spartianus, *Multum beneficii Provinciis Africanis attribuit*; an forte Cursu fiscali ibi primum instituto, quod in genere illi tribuit idem Auctor? Sic varia sæpe nec eadem Provinciarum Romani orbis sub Cæsaribus conditio. Gallis jus Civitatis & tributorum immunitas, postrema etiam Batavis concessa; quum aliæ Provinciæ essent tributariæ. A Mesopotamiis impositum à Trajano tributum ab Hadriano non exactum. At vicissim certa quædam onera hujus aut illius Provinciæ, ut Bithyniorum onus & impendia pro legatione annua ad Principem, & ad Mœsiæ Rectorem, apud Plinium: sic Fiscus Judaicus; sic gravius onus Provinciarum, quæ parebant Proconsulibus, quam quæ Legatis Cæsaris, ut exemplo Achaiæ & Ma-

L.5. C.Th. de Curios.

Tac.H.1.8. Id.H.III. 17.

Spart. in Hadr.

L.x. Epist. 62.

& Macedoniæ Tacitus docet, & quod non debuit pe- Annal.I.76.
ritissimo alioquin Romanorum rituum Lipsio negotium facessere. Ratio enim meo judicio obvia, quod annua essent Imperia Proconsulum; inde sumptus Provincialium graviores in itinera, in adventum eorundem Magistratuum, quem Cicero non multum Pro L. Manil.
ab hostili expugnatione differre solitum alicubi testatur, & quam gravis esset Provinciis sæpe alibi inculcat: adde in plures Legatos, & majorem Comitatum Proconsulum, penes quos etiam sex fasces, quum Legatorum Cæsaris essent quinque, & diuturniora imperia, & minora proinde Provinciæ onera, adde denique, eidem Tacito illustrando insignem Tullii de De Provin. Consul.
eadem Macedonia *Consulari Imperio* vexata locum. REMISSA] An quod in Italia sublata fuerit omnino *Vehiculatio*, sub Nerva; an quod tantum remissum ejus onus, eodem à privatis ad fiscum translato? Prius suadere videntur Muli clitellis depositis pascentes; posterius autem publicæ utilitatis ratio, & singularis ejusmodi beneficentiæ exempla. Equidem apud Dio- L.LXXVIII.
nem lego, Macrinum sub Severo, *Vehiculis Principis, quæ disposita erant via Flaminia ad cursum, præfectum*, πρὸς μὲν τοῖς τοῦ Σεβήρου ὀχήμασι τοῖς κατὰ τὴν Φλαμινίαν ὁδὸν διαθέουσιν ἐπετάχθη. Qui locus inprimis notandus, quod *Vehicula Principis* eadem vocet, quia nempe ad fiscum spectarent, & ita in Italia à Nervæ temporibus mos obtinuisse videatur. *Remissa* vero ac sublevata latius eadem *Vehiculatio* sub Hadriano, Pio, ac Severo; quo- Spart. in Hadr.
rum ille, *Cursum fiscalem instituit, ne Magistratus hoc onere gravarentur*; Pius *Vehicularium Cursum summa diligentia sublevavit*; Severus, *Rei Vehiculariæ munus à privatis ad Fiscum traduxit*, auctore Spartiano. Quæ loca valde exercuerunt viros doctos, cum Historiæ Augustæ, Capitol. in Pio.

tum Concilii Theodosiani interpretes, quorum expositiones jam hic non ventilo. Ita autem capio Spartiani de Hadriano locum, de quo illi inter se potissimum digladiantur. Hadrianum nempe curam Vehiculationis, quam antea gerebant Rectores Provinciarum ac Magistratus Urbici, ut è Plutarcho liquet in Galba, ad Fiscum traduxisse, constitutis certis personis per singulas Provincias, qui in posterum nomine Principis sollicitudinem illam in se reciperent. Hinc instituti videntur in Provinciis illi *Præfecti Vehiculorum*, quorum mentionem sæpe videas in Inscriptionibus antiquis, eorumque aut *per Gallias*, aut *trium Provinciarum*. Inde etiam postea illud *Agentium in rebus* officium, quos legimus in Constitutionibus sequentium Imperatorum, & quidem modo unum, modo duos per singulas Provincias missos, qui curam publici Cursus gererent; ac unde *Cursus Publici Præpositi*, *Curiosi*, *Evocati*, & *Exploratores* dicti, sicut constat ex Codice Theodosiano. Ita Magistratus cum Pop. Rom. tum Civitatum gravi onere liberati ab Hadriano, quod iis, quamquam impensis Provincialium, in speciali provisu & cura illius Vehiculationis incumbebat. Eo modo res plana & sublatæ difficultates variæ, quibus laborant aliæ interpretationes. Neque obstat, quod Cursui Publico præfuisse legamus Præsides Provinciarum in Annalibus sequentium temporum, ut in Constitutione quadam Juliani; quatenus nempe generalis cura & administratio Provinciæ ad eos spectabat. Nihil quidem certius, quam per *Cursum Fiscalem* ab Hadriano institutum, intelligi Cursum ad Fiscum pertinuisse, seu *Fisco obnoxium* redditum, ut loquuntur alibi Imperatores; non autem quod communis Magistratibus esset factus, ut existimabant viri summi. Nihil præterea certius, quam ita Cur-

Thes. ccccxciii. 3. & ccccxl. 3.

L. 4. C. Th. de Curs. Publ.

L. 1. de Actuar. & Numera. C. Th.

Cursum Fiscalem ab Hadriano institutum, ut tamen jam antea Magistratus Italiæ essent eo onere sublevati, & post eundem restarent adhuc onera & impensæ Provincialium. Prius è superiori Nummo liquidum; posterius ex iis, quæ de Pio Hadriani successore, ac Severo tradentes auctores vidimus. *Sublevari* autem potuit à Pio variis modis res Vehicularia, non Diplomata solum seu licentiam Publici Cursus usurpandi paucis concedendo; sed insuper vel Stabulorum, quod à Constantio etiam factum, aut Pabulorum, aut Animalium comparandorum onus pro locorum situ & opportunitate Provincialibus remittendo; vel familiam seu Muliones, Carpentarios, Veredarios, aliosque id genus è fisco alendo; alios denique abusus in Vehiculatione usurpanda tollendo, minuendis oneribus, aut impensis Provincialium, neque tamen omni circa eam sumptu iisdem adhuc remisso, quod à Severo demum factum innuere videtur Spartianus. Neque tamen vel diuturna, vel certe universalis illa Severi beneficentia, rem Vehicularium à privatis ad fiscum traducentis. Mansit utique aut renovatum hoc onus privatorum in certis Provinciis, ut jam diximus, & ad quas proinde restringenda lex supra adlata, *Patrimonii sunt munera rei Vehicularis.* Iterum vero ab aliquot Imperatoribus, ut à Valeriano scribente ad Præfectum Illyrici, ne aut *Vehiculis aut sumptibus Remp. gravent*, tum inprimis à Constantio & Juliano variis modis sublevata res Vehicularia, juxta leges de *Curiosis* & *Publico Cursu*, quæ leguntur in Codice Theodosiano, ac Libanii & Ammiani de Juliano testimonia. De Constantio vero eum in id intentum postremus refert, ut *Rei Vehiculariæ succideret nervos.* Adeo etiam ut mutatis rerum vicibus, non sublevatos solum provinciales omni one-

Treb. Poll. in Balista.

Lib. XXI.

re

re aut sumptu, sed rem inde largiter facientes luculenter doceat Procopius loco supra indicato, ob commeatus nempe alendis Equis & Stabulariis suppeditatos, qui continuo iisdem ex Ærario à Quæstoribus persolvebantur; ita quidem ut sublato eo Cursu à Justiniano gravi dispendio multarentur. At non proinde damno aliquo, aut vero levi etiam beneficio adfectam à Nerva *Italiam* quis putet, *Remisso* illo Cursu aut *Vehiculatione*, quæ ea ætate nondum ad fiscum traducta, varia secum privatorum onera importabat. Conquirenda iis erant & comparanda Animalia; Pabula subministranda; exstruenda stabula; de Vehiculorum Opificibus, Mulionibus, Mulomedicis, Carpentariis, Veredariis, Hippocomis providendum: Adde licentiam & abusum onerantium Vehicula; Jumenta iniquius tractantium; deducentium per Vias vetitas: Adde frequentiam eadem subministrandi; Evectionum contractus, aliaque incommoda plenius alicubi à Libanio enarrata, & signanter à Gregorio Theologo, ubi Sasimorum tanquam Σταθμοῦ seu unius è Mansionibus publici Cursus incommoda inde orta describit, quem locum jam notavit vir doctus ad Procopium. Quibus damnis aut incommodis subinde obviam ire voluerunt variis Constitutionibus sequentes Imperatores, queis non *Remissa* quidem sed *sublevata* illa *Vehiculatio*; dum modus & mensura illius præscribitur; numerus præterea Vehiculorum aut vehendorum in singulis; pondus oneris iisdem imponendi; Viarum definitio; Cautelæ in eadem Vehiculatione concedenda & usurpanda; Evectionum necessitas; constitutio denique, ut diximus, certarum personarum, quæ omnium horum curam gererent, lata; ut non immerito tam insignis beneficii à Nerva Italiæ concessi memoria publico ære signari

Orat. Fun. Jul.
In Carminib.

ſignari decreto Senatus meruerit. Neque fruſtra etiam, ut vides, *Muli* paſcentes in eodem nummo expreſſi, quo *Remiſſa* ejuſmodi *Vehiculatio* indicaretur. Præcipuus enim in ea *Mulorum* uſus, à quibus *Rhedæ Curſuales* aut *Fiſcales* Sulpitio Severo dictæ, trahebantur, & quorum animalium poſtea præſcriptus alicubi octo numerus tempore æſtivo, hyemali decem, Birotis trina. Inde etiam *Vehiculum* pro ejuſmodi *Rheda mulari* à Valentiniano uſurpatum, quod ante diximus, ut *Rhedæ mulares* Columellæ; ac *Muliones*, quorum ſæpe mentio in Codice Theodoſiano, & *Mulomedici* in Conſtitutione Valentiniani, ac apud rei Veterinariæ ſcriptores, ut notavit ad eandem vir doctus. Hinc *Muli* inter alia itineris inſtrumenta data olim è fiſco Magiſtratibus, cum ad Exercitum tum ad Provinciarum regimen profecturis, ut liquet ex Livio, Suetonio, Lampridio, quibus adde Tullium de lege Agraria. Hinc Edictum Juſtiniani, quo *Mulas* ad Curſum Publicum antea adſignatas Præſidibus Provinciarum Pontici tractus, in poteſtatem illius Vicarii revocat. Hinc denique *Muli Angariales* Libanio, & quod de Juliano tradit Socrates, *Mulorum*, Boum, & Aſinorum Curſus ab eo ſublatus. Sed rectius idem Libanius, qui duntaxat modum præſcriptum & in meliorem formam circa eadem animalia redactam à Juliano Vehiculationem tradit; ſicut probant adhuc ejuſdem Cæſaris leges ea de re latæ. Mitto L. Veri Vehicula cum Mulabus & Mulionibus argenteis, & quæ jam alibi de Mulis, non jam in Curſu, ſed in pompa Muliebri aut Circenſi, è Nummis ac antiquis auctoribus notavimus. Cæterum præter *Mulos*, aliaque ſolita Vehiculationis aut Curſus publici animalia, *Equos* puta, *Boves*, *Aſinos*, (de quibus peculiares etiam leguntur Imperatorum Conſtitutiones in

L. 8. C. Th. de Curſ. Publ.

Ed. VIII. c. 3.

Orat. Fun. Jul.

Lib. III. c. 1.

Codice Theodosiano, & quorum postremos *Asinos* nempe in Ægypto & reliquo Oriente excepta in Persidem via, à Justiniano Equorum loco constitutos, tradentem diximus Procopium) *Cameli* quoque suo quodam jure recensendi veniunt. Certe ubi de Veredis egisset Procopius, mox insequentibus Camelos magno numero è publico ali solitos observat vehendis impedimentis militaribus, ne aut onus subire cogerentur coloni, aut necessariorum quidpiam militi deesset; hoc vero beneficium à Justiniano sublatum. Ad quem Camelorum usum respicere etiam videntur ea quæ de *Camelasia* & *Camelariis* ac *alimentis Camelorum* leguntur in una vel altera lege Digestorum, & illi καμήλων φροντιστὴ, quorum alicubi meminit Eusebius. In eundem militarem usum recepta quoque apud alios gentes res Vehicularia, quod aliunde notum; sicut de Philippo contra Romanos bellum gesturo Livius narrat, Vehicula Macedonibus imperasse tormentis aliisque bellicis instrumentis vehendis. Sed hæc aliaque eo spectantia docebit nos brevi eruditissimus Schefferus. Opportune enim superioribus jam scriptis, moneor ex ultimo Septentrione à clarissimi nominis & ingentium in litteras simul ac litteratos meritorum Nicolao Heinsio nostro, cum alia parata ad prœlum habere virum illum inter paucos hodie diligentia & eruditione præstantem, tum luculentum & accuratum de *Re Vehicularia* Commentarium. Ea solum hic adtigimus, quæ in veterum de rebus Nervæ silentio, & recentium dissidentibus aut incertis de hac *Vehiculatione* sententiis, ad pleniorem præclari ejusdem Nummi declarationem spectare videbantur. Neque etiam alienum ab hoc loco insigne ejusdem Nervæ facinus CALUMNIA FISCI JUDAICI SUBLATA, juxta

L. 2. & 18. D. de Mun. & hon.

De Marty. Palæst. c. XII

Lib. XLII. c. 3.

xta nummum jam in superioribus adlatum, & quomodo decessor ejus Domitianus *fiscales Calumnias* repressisse dicitur Suetonio, aut Orosio Marcus *Fiscalium negotiorum Calumniosa monumenta* incendisse, Justino autem *Calumnias litium* dici videas. Ut mittam alias ejusdem Nervæ liberalitates cæteroquin ignotas, quas reperias iterum in ejus Nummis, de quibus paullo infra.

L. VII. c. 15.
L. XXXVIII. c. 7.

De RELIQUIS *Remissis aut* ABOLITIS.

Ad similem vero beneficentiam spectat quoque liberalitas illa Hadriani, juxta quam Remissa fisco Principis aut ærario Pop. Romani RELIQUA debita ab annis sedecim, syngraphis debitorum in foro incensis, sicut Dio & Spartianus in ejus vita tradidere. Hujus præclari facti memoriam ac imaginem transmisere ad posteras & nostram etiam ætatem præclari ejusdem Cæsaris Nummi, in quibus Hadrianus sinistra Sceptrum tenet, dextra autem facem accensam, qua jacentem in terra fasciculum exurit, ante tres figuræ stantes, quarum una (aut juxta nummum Mediceum tres) sublata manu gaudium & acclamationes suas contestatur, Nummi autem inscriptio, RELIQUA VETERA HS. NOVIES MILL. ABOLITA.

Viderat jam olim similem Nummum vir incomparabilis, sed quem male in Ausonianis lectionibus ad Tra-

janum non Hadrianum refert, deceptus, ut puto, lectione prioris partis ejusdem nummi, in quo iste TRAJANUS HADRIANUS vocatur; ut posterius nomen, quod sæpe accidit, vetustate exesum in nummo vix amplius comparuerit. Unde cadit omnis ejusdem Scaligeri sollicitudo, *mirum est quod & Ausonius & Numisma tribuunt Trajano*, quod Hadriano nempe imputant Scriptores Historiæ Augustæ. In Ausonio enim aut *Hadrianus* pro *Trajano* omnino reponendus, ubi hujus facti in Panegyrico ad Gratianum meminit, aut inter *μνημονικὰ ἁμαρτήματα* Ausonii referendum: Numisma autem index hujus facti sub Hadriano non Trajano percussum. Neque id insolitum, ut Hadriani acta Trajano adscribant auctores; errore forte itidem ex ea nominum communione profecto. Ita quum Hadrianus Cursum instituisset fiscalem, Victor Schotti, ut supra innui, id Trajano tribuit, ac de prima publici Cursus institutione perperam accepit, quæ Augustum auctorem habuerat. Eandem alias Hadriani munificentiam superiori Nummo expressam refert quoque Abul Pharagius, ut primum ac præcipuum Cæsaris illius factum. Per RELIQUA autem eodem Nummo designantur publica & fiscalia debita tam Civium Romanorum (quamquam ea distinguit in commemoratione hujus rei Spartianus) quam residua Provinciarum ex præteritis Vectigalibus aut Tributis; & quæ postrema vulgo *Reliqua*, *Reliqua publica*, *Reliqua tributaria*, *Reliqua ex fiscalibus titulis*, *Reliquationes* etiam passim vocantur in libris veterum Jurisconsultorum & Constitutionibus Cæsarum; sicut alias quoque Paulo J. C. *Reliquationes Vectigalium*. Unde Eusebius etiam ex versione Hieronymi, in mentione hujus facti, *Reliqua Tributorum Urbis relaxavit chartis publice incensis.*

Dyn. VII. p. 76.

L. 9. §. 2. D. de Publ. & Vect.

Græcis

Græcis vero eadem dicta similiter non λοιπάδες solum & λοιπογραφίαι, sed etiam λείψανα seu *Reliquiæ*, (contra quam censet doctissimus Casaubonus ad Spartianum) ut mox è Procopio audiemus. Neque vero ignoras quam frequentia essent *Reliqua* illa, ad quæ exigenda & compellendos ad solutionem debitores, præter ordinarios Judices ac Rationales, tot *Exactores*, *Executores*, *Compulsores* item & *Opinatores* extra ordinem missos, iidem libri Juris Romanorum nos docent. Inde *Tabularii* insuper seu *Numerarii* constituti, qui in rationes referrent ac Judicibus iisdem aut Exactoribus indicarent, à quo & quantum id genus *Reliquorum* deberetur, ut liquet ex Constitutione Valentiniani, quæ in utroque Codice legitur. Unde etiam explicanda & supplenda venit vetus Inscriptio, in qua scribitur Florus Augusti Libertus TABULARI. FISCI ALE- Thes. DCXI.
XANDRINI RELIQU O... h e. *Tabularius Fisci Alexandrini Reliquorum*, ac simul illustrantur aliæ Con- 5.
stitutiones Imperatorum, in quibus iidem *Tabularii* L. 1. de
Civitatum, aut inter *officia fisco obnoxia* recensentur. VETERA autem dicuntur in Nummo eadem Reliqua, Num. & Actuar. C. Th.
prout apud Tacitum, *Vetera* Provinciarum onera, & notantur apud Suetonium, *Tabulæ* VETERUM *ærarii debitorum*, h. e. præteriti temporis, sicut ea vocan- In Augusto.
tur Jurisconsultis, ut *præteriti temporis Vectigal* à Papirio, L. 7. D. de
& *præteriti temporis Reliquationes* in Novella Justiniani; Public. Nov.
ac nonnunquam *præterita*, ut de *præteritis condonatis* in CLXIII.
eadem, alibi *Reliqua debita à præterito circulo Indictionis*. Nov.
Ita *superiorum omnium temporum Reliqua* in alia Constitu- CXLVII. c. 1.
tione Theodosii. Et eatenus distinguitur Hadriani Indulgentia ab ea quorundam Cæsarum, qua non *Vetera* vel præterita, sed futura Tributa subinde remissa leguntur. Immo per eadem *Vetera* designata in Nummo

 non

non promiscue omnium superiorum temporum Reliqua, sed præterita annorum sedecim, ut ex Dione scimus. Ita duplo major M. Aurelii Indulgentia, à quo Reliqua sex & quadraginta annorum remissa tradit alibi idem Dio. Inde vero, & arte haud sine fundamento, Indictionum exempla colligit in Eusebianis ὁ πάνυ, & ex Hadriani Indulgentia annorum XVI. seu XV. absolutis, Marci autem XLV. itidem absolutis, quatuor Indictiones completas efficit, per quas nempe ejusmodi fiscalium debitorum Remissiones fieri solitæ. Atque ita longe aute Constantini tempora quærenda esset origo earum Indictionum, de qua tamen nihil certi aut eodem Constantino antiquius docere nos potuit Petavius. Quamquam interdum aut citra limitationem temporis remissa in genere omnia præteriti temporis *Reliqua*, ut cum aliunde tum ex commemorata paullo ante Constitutione Theodosii manifestum; aut ad pauciores etiam annos, quam è quibus vulgo constabat Indictio. Ita *quinque annorum Reliqua* à Constantino Flaviensibus Æduis remissa, ut ex eorundem Panegyrico scimus. Athenis vero Tributorum indictiones quinto quoque anno fieri solitas observat alicubi Xenophon. Sicut ergo futura Tributa in triennium, quinquennium, aut simile annorum spatium subinde remissa apud Historicos leguntur; sic præterita etiam seu *Vetera* ad simile tempus nonnunquam condonata. Quin HS NOVIES MILL. summa eodem Nummo adscripta, ut & in veteri Lapide apud Gruterum, nisi quod huic summæ addantur ibi *Centena Millia*, sed descriptorum errore, quem merito ad Spartianum castigavit ὁ πάνυ, & cui suffragatur interiorum hodie litterarum decus & Pecuniæ Veteris optimus interpres Jo. Frid. Gronovius. Inde autem magnitudinem illius largi-

Lib. LXI.

De Athen. Rep.

Thes. x. 6.

largitionis, quam non referunt auctores, adhuc hodie scimus, & quam (prout Nummo expressa) ad ducenties vicies quinquies centena millia scutatorum Philippeorum, seu ut hodie loquuntur, viginti duos *milliones* cum dimidio reduxerunt jam ante nos viri docti. Digna utique, mi OCTAVI, munificentia Romano Principe seu Parente publico, & vel quo nomine LOCUPLETATOR ORBIS TERRARUM dici merito potuit Hadrianus, prout in antiquo Nummo vocatur. Certe in tantum laudanda beneficentia, in quantum culpanda Vitellii profusio, qui eandem summam NOVIES MILLIES SESTERTIUM *paucissimis mensibus intervertisse* creditur. ABOLITA autem dicuntur signanter eadem Reliqua, quod igni traditæ fuerint debitorum syngraphæ, sicut Deûm ædes *igni abolitas* dixit Tacitus, aut Poëta, *aboleri carmina flammis*, immo in simili facto Honorius juxta tres ea de re Constitutiones in [a] Cod. Theodos. *Chartis* ABOLITIS, *quibus debita publica continentur*; alibi, [b] *Atque ut ipsa memoria* RELIQUORUM *intercidat, Chartas omnes &c. undique in medium congregatas palam flammis jubemus* ABOLERI, item in Cod. Tit. *Chartis* ABOLITIS *debitorum*. Alioquin *Remissa* aut *Condonata* dicta vulgo ejusmodi Reliqua, ac sequiori ævo, ut observo, *Relaxata*, cum in Constitutione Honorii, *Privatæ quoque rei debita similiter relaxamus*, tum Eusebio in Chronico ex versione Hieronymi loco paullo ante adlegato, ac similiter Cassiodoro, *fiscalia tributa relaxasse*. Quæ liberalitates cæteroquin vulgo *Indulgentiæ*, ut notum, illa ætate dici solitæ, sicut *relevatio* de futuris, juxta Justiniani Novellam. Hinc etiam haud ignoti Tituli *de Indulgentiis Reliquorum*, aut *Indulgentia Tributariorum Reliquorum*, & quod eodem spectat, *de Reliquis publicis* non

Tac. Hist. 2. 95.

Annal. 11. 49.

[a] L. 6. de Indulg. deb. C. Th.

[b] L. 3. Eod.

L. 14. Eod.

L. 6. supra.

Var. l. 111. c. 32.

Nov. CLXIII.

non exigendis. Alias liquet, quo ſenſu ſumatur *abolitio* aut *abolitio publica* apud eoſdem Juriſconſultos, quæ nempe ad *Indulgentias Criminum*, de quibus Codex Theodoſianus, non autem *Reliquorum* ſpectant: quamquam & juxta Nummum, nec in diſpari beneficentia
Annal. XIII. Tacitus, loco alibi excuſſo, *Manet tamen* ABOLITIO *Quadrageſimæ*; alibi autem, *Tributorum abolitio.* Similes vero cum temporarias tum perpetuas largitiones Cæſarum in condonandis reſiduis Tributorum aut Vectigalium, vel abolenda eorum parte commendant ſæpe Auctores, ut in Auguſto, Aurelio, M. Aureliano Dio, Ariſtides, Capitolinus, Vopiſcus; in Antonino
Lib. XXV. Pio Faſti Siculi, in Juliano Ammianus & ipſemet
[a] Ep. XLVII. in [a] Epiſtolis ac Miſopogone; in Valente idem [b] Am-
[b] Lib. XXXI. mianus, cui traditur *in adærandis* RELIQUORUM *de-*
In Panegy. *bitis non moleſtus*; ac denique in Gratiano Auſonius. Immo ſi Procopium audimus, id non jam ab uno ſed à ſingulis Cæſaribus, neque ſemel ſed aliquoties fieri ſolitum, ut reliqua condonarent; qui locus præclarus
Arcan. Hiſt. c. 30. index hujus moris meretur hic adſcribi; πρῶτα μὲν εἰθισμένον ἦν ἐκ παλαιοῦ ἕκαστον τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔχοντα οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις τοῖς τῶν δημοσίων ὀφλημάτων ΛΕΙΨΑΝΟΙΣ τοὺς κατηκόους δωρεῖσθαι πάντας· *primo quidem ſolitum erat ab antiquo, unumquemque è Romanis Cæſaribus, non ſemel ſed ſæpius publicorum debitorum* RELIQUA *omnibus, qui erant in ditione Pop. Rom. remittere*; & ratione addita, ne perpetuo in his anguſtiis verſarentur, aut Quæſtorum Reliqua exigentium moleſtiæ eſſent obnoxii: Juſtinianum vero ſpatio annorum duorum & triginta nulla ejuſmodi *Reliqua* remiſiſſe; quo factum ut miſeri ſubditi non novam ſed præteriti temporis gravem & iniquam exactionem veriti, fortunis omnibus exuerentur. Quam immerito autem hac labe one-

oneretur Justinianus, & quam non inferior fuerit ea laude, quam ex *Indulgentiis Reliquorum* captaverant Decessores, abunde arguunt duæ ejusdem Novellæ anno imperii XXVIII & XXIX latæ, quibus XXIII annorum Reliqua omnia condonat. De Juliano alioquin observat Ammianus, cavisse illum *ne per Indulgentias quas appellant Tributariæ rei concederet* RELIQUA; idque ob rationem quam addit haud absurdam, quod ejusmodi Indulgentiæ cederent tantum in commodum divitum, non vero pauperum, qui ad universam solutionem omnium id genus Reliquorum, sub exordia principatus compelli sine laxamento consueverant. Similem vero Indulgentiam Reliquorum ut Romanis Cæsaribus, ita jam olim in regni auspicio cum Laconum tum Persarum Regibus consuetam tradentem videas Herodotum, ἐν δ᾽ ἂν Πέρσῃσι ὁ καταστάμενος βασιλεὺς τὸ προοφειλόμενον φόρον μετίει πάσῃσι τῇσι πόλισι, *apud Persas Rex creatus omnibus civitatibus Tributum quod debent remittit.* Neque disparem in aliis Regibus beneficentiam commendant nonnunquam auctores, ut in Alexandro Magno Arrianus, Solensibus L Talenta Reliqua remisisse; in Perseo Polybii Excerpta eum universis Macedonibus fiscalia debita condonasse; in Mithridate Justinus, *debita Civitatibus publica privataque remittit*; & in Theoderico Cassiodorus, eum Arelatensibus, ut modo audivimus, *fiscalia tributa relaxasse.* At Rhodiorum singulare facinus memorat Dio Chrysost. qui remissionem omnium debitorum sibi à Romanis factam admittere detrectarint. Neque insolitus etiam modus abolitionis superiori Nummo expressus, Imperatoris nempe face accensa Reliquariorum syngraphas comburentis; quo sublata vel præcipua calumniandi (ut aliunde scimus) materia, securitati eorundem perpetuæ

Nov. CLXVII. & CLXVIII.

Lib. XVI.

Lib. VI.

Lib. II.

περ. ἀρετ. Pag. 125.

L. XXXVIII. c. 3.

Orat. XXXI.

tuæ consuleret. Hunc morem certe videtur ab Augusto hausisse Hadrianus, de quo simile factum referunt præter Suetonium Dio ac Appianus; & quem rursus
Lib. LXX. post Hadrianum æmulatus cum Marcus juxta Dionem
Lib. VIII. c. 15. & Orosium, tum Aurelianus apud Vopiscum, *tabulas publicas ad privatorum securitatem exuri in foro Trajani semel jussit*; ac præterea juxta Ausonium Gratianus, & latis aliquot ea de re Constitutionibus, ut paullo ante vidimus, Honorius. Immo quod laudabile facinus
Pag. 207. Pio quoque adscribunt Fasti Siculi seu Ἐπιτομὴ χρόνων à Scaligero edita; quamquam altum sit apud auctores in rebus Pii de eo facto silentium. Quum vero iidem Fasti nihil tale de Hadriano referant, quod tamen invicta Auctorum, Lapidum ac Nummorum simul fide constat, haud vane suspicari licet, illos id Pio secus tribuisse, quod ad Hadrianum Decessorem aut successorem Marcum referri debuit. Neque vero pauca id genus occurrunt in Fastis illis male ordinata, quæ intacta reliquit, aut è quibus in lubrico ædificat ὁ πάνυ.

De Liberalitatibus & Congiariis Cæsarum.

Ejusdem vero aut Hadriani, aut Decessoris Trajani, aut aliorum priorum juxta ac sequentium Cæsarum LIBERALITATES, CONGIARIA DATA POP. ROMANO, vix aliunde rursus, quam ex præclaris eorundem Nummis scimus, in quibus repetita sæpius illarum largitionum memoria: adeo ut in Hadriani Numismatibus VI ejusdem LIBERALITATES, in Pio VIII, in Marco VI aut VII, in Severo VI, & Antonino Caracalla etiam VIIII diversis temporibus factæ reperiantur. Ita CONGIARIUM PRIMUM P. R. DAT. in præclaro Titi nummo apud illustrem Sevium, in aliquot Trajani nummis Mediceis, CONGIARIUM PRIMUM, SECUNDUM, TER-

TERTIUM; in Nerone CONG. II. DAT. POP. in M. Aurelio etiam CONG. AUG. III. & CONG. AUG. IIII. Quibus vero temporibus, aut qua occasione eædem largitiones factæ, docere possunt adscripti in iisdem Nummis Consulatuum aut Tribunitiæ Potestatis numeri; atque ita inde suppleri deficientes hic passim Romanæ Historiæ Annales, qui nonnunquam bis aut ter ad summum dati ab uno vel altero Cæsare *Congiarii*, aut *Liberalitatis* præstitæ meminere. Quis jam similem Nervæ beneficentiam memorat, præter præclarum ejus Nummum inscriptum CONGIAR P. R. S. C. aut geminum Gazæ Barberinæ, CONGIARIUM DA. P. R.? Quis Getæ, præter Antonini fratris nummos, in quibus illius LIBERALITAS V, hujus VI. signatur; cujus generis aureum vidi etiam in Gaza Regia Gallorum? Quis Maximi & Pupieni, præter insignem eorum Nummum, qualem æreum quoque suppeditavit mihi Museum Seguinianum, LIBERALITAS AUGUSTORUM? Quis vel Philippi aut Decii, præter inscriptum prioris Nummum, LIBERALITAS AUG. II. & alterius LIBERALITAS AUG. ut sexcentos id genus omittam sub singulis ferme Cæsaribus aut majori eorum parte signatos? Quid vero illustrius in Actis Pacis eorundem Cæsarum, quid ad eorum commendationem & ad aliorum simul exemplum magis opportunum? Unde præterea nisi ex eorundem Nummorum contemplatione discas omnem rationem hujus moris, qui non semel viris doctissimis imposuit, ac præ aliis τῷ πάνυ ad Historiam Augustam; dum in Amphitheatri gradibus omnes illas argenti & tesserarum largitiones & panum divisiones fieri existimat; ac de iis interpretatur inscriptionem antiquam, QUÆ DIVISÆ SUNT

POPULO PER GRADUS, & locutiones frequentes in Codice Theodosiano, *de Gradibus*, *in Gradibus*, *& Gradibus Panem distribuere?* At vero hanc ejus sententiam merito jam ante nos ab aliis impugnatam, præ cæteris Nummi veteres abunde refellunt; qui ob solemnitatem ejusmodi largitionum percussi, ostendunt erectum Tribunal seu suggestum, & Gradus ante quibus conscendebatur; sedentem in Curuli Imperatorem; stantes in eodem suggestu unam aut plures figuras, cum Congio aut Tessera, Frumentarias aut Nummarias Tesseras distribuentes singulis per illos gradus easdem recipientibus. Cujus generis en tibi duos nummos priorem cum Nervæ Congiario supra indicato, alterum Alexandri Severi è Museo Christinæ Augustæ.

H. Vales. ad Ammian. & Jac. Gothofr. ad C. Th.

Foro autem vicinum fuisse illum suggestum, & eandem simul harum divisionum rationem firmat illustris apud Josephum locus, male ab eodem viro summo acceptus, ubi inter alia de illo suggestu loquens, ὑψηλόν τι ἐςὶ τὸ ςέγος εἰς τὴν ἀγορὰν φέρον, *sublimis vero est ille suggestus ducens ad forum*, & quo respexit Prudentius loco haud ignoto,

Origin. l. XIX. c. I.

Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis.

Quæ satis ante oculos ponunt, quid sibi velint locutiones illæ PER GRADUS, aut PANUM GRADI-

LIUM

LIUM obviæ in inſcriptione veteri, apud Caſſiodorum, & in Codice Theodoſiano; quæ non alio, quam ad Gradus erectos ante illum ſuggeſtum reſpiciunt, è quibus Teſſeræ nummariæ aut frumentariæ, ac poſtea id genus Panes quoque dividebantur. Neque proinde tamen ſuperiores aliique id genus Nummi, de *Panum* illorum *Gradilium* diſpenſatione ſeu *Annonis Civicis* cum clariſſimo hujus ætatis Juriſconſulto explicandi veniunt. Illæ enim *Annonæ* ſeu *Panes Civiles* quotidie diſtribui ſoliti, unde ἄρτοι ἡμερήσιοι vocabantur, quod è Codino notavit jam ad Hiſtoriam Auguſtam ὁ πάνυ. At Nummi, de quibus agimus, ad extraordinarias Imperatorum largitiones ſpectant, quas nempe vel ſub auſpicia Imperii; vel die virilis togæ deſtinatis hæredibus datæ; vel adoptato aliunde ſucceſſore, declarato Cæſare, Natalibus aut Quinquennalibus vel Decennalibus Principis; liberorum Nuptiis; ſolemnibus Victoriarum ac Triumphorum; adventu in Urbem; aliiſque id genus publicis feſtivitatibus, Populo aut Militibus erogabant. Has enim ut plurimum video ejuſmodi largitionum occaſiones in antiquis monumentis. Quo ſpectant etiam extraordinariæ illæ Annonæ largitiones Urbi aut Italiæ pro temporum ratione conceſſæ; ut à Nerva, cujus facti rurſus ſolus index ejus Nummus in quo Modius cum ſpicis & inſcr. PLEBEI URBANÆ FRUMENTO CONSTITUTO. Quamquam id factum ad certam & ſtabilem frumenti diviſionem ſpectare videatur; qualem menſtruam Principum liberalitate Romæ conſtitutam noſti, & fidem inter alios facit Philo de Auguſto οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ταῖς μηνιαίοις τοῦ πατρίδος διανομαῖς, ἀργύριον ἢ σῖτον ἐν μέρει παντὸς τοῦ δήμου λαμβάνοντος, *Domi quoque quoties menſtruas pecuniæ frumentive diſtributiones populus acciperet.* Adde *Alimenta*

Jac. Gothofr. ad C. Th. T. v. p. 240.

Legatio. ad Caium.

ficut viciſſim Donativum pro Congiario apud Spartianum, *Donativum Populo ac militibus expendit. Largitiones* In Hadriano.
alioquin & *largitates* dictæ ſequiori ævo ejuſmodi Cæſarum Liberalitates; quomodo poſterior occurrit eo ſenſu in duabus Conſtitutionibus Theodoſii, in titulo de Annonis Civicis Codicis Theodoſiani, item apud Spartianum in Caracalla, *non tenax in largitate.* Tom. v. p. 252.
Prior autem, cum haud infrequens eidem Spartiano, tum apud Hieronymum, *quidquid & Imperatoris* LARGITIO *& honoris infulæ dederant, in uſus pauperum conferebat.* Ep. ad Salvin. T. I. p. 74.
Hinc ſimilis etiam LARGITIONIS mentio in ſequenti nummo Conſtantii, in quo ſedens Imperator cum Tiara inter duas figuras unam militis ſtantis, alteram cum Corona radiata dextram Conſtantio porrigentem, aut ab eo aliquid accipientem,

In Cimel. Regin. Chriſt.

Chiffletius noſter, qui haud vulgarem hujus antiquitatis amorem ac peritiam conjunxit, & cui hujus nummi iconem debeo, opportune eundem referebat ad illam Conſtantii liberalitatem, qua Arſacem Armeniæ Regem proſequutus dicitur apud Ammianum, *Conſtantius accitum Arſacem Armeniæ Regem* SUMMAQUE LIBERALITATE *ſuſceptum præmonebat & hortabatur, ut nobis amicus eſſe perſeveraret & fidus*; mox, MU- Lib. xx.

NERA-

NERATUS *cum Comitibus quos duxerat, rediit ad regnum, nihil ausus temerare postea promissorum, obligatus gratiarum multiplici nexu Constantio.* Commode itaque de eodem Rege Armenio explicanda illa figura radiata, & signatus nummus in memoriam liberalitatis illius seu *largitionis*, quam in eum contulit Constantius; & cui lucem fœneratur insuper Spartianus in simili Hadriani munificentia, *Reges eorum* LARGITIONIBUS *prosequutus.* Hinc nota etiam illo ævo *Largitionis* pro Ærario significatio, *unde Comites sacrarum Largitionum*, qui ante Procuratores aut Præfecti sacri Ærarii vocabantur. Cæterum distributæ nonnunquam ejusmodi largitiones, quæ fiebant Populo Romano, Curatoribus Tribuum & Centurionibus plebis, qui nempe easdem postea viritim dividerent, sicut factum ab ejusdem Constantii conjuge Eusebia. Index mihi hujus moris ipse Cæsar Julianus, insigni loco ubi de Augustæ illius

Orat. III. p. 241. in Urbem adventu verba facit, ὁπόσα τε ἔνειμε τῶν φυλῶν τοῖς ἐπιστάταις καὶ ἑκατοντάρχαις τοῦ πλήθους ἀπαριθμήσασθαι· *quantum autem pecuniæ Tribuum Curatoribus & Centurionibus plebis numerari jussit.* Liberalitate scilicet in adventu Cæsarum haud insueta, quam & infra illa tempora in Theodosio scilicet seniore commemorat Idatius, &

In Chronico. juxta eundem Marcellinus Comes, *Theodosius Imp. cum Honorio filio suo Romam mense Junio introivit,* CONGIARIUM *Romano populo tribuit.* Ne abolitum jam quis putet illa ætate *Congiariorum* usum aut nomen, quod vix tamen in Nummis, qui supersunt, illorum temporum videas. Mitto alia, quæ addi hic possent forte haud protrita, neque scitu injucunda, de varia & multiplici ratione ejusmodi Liberalitatum & Congiariorum; de ætate illorum, qui ad ea admittebantur; de Tesseris Frumentariis ac Nummariis, earumque varietate,

tate, nec una appellatione; de multiplici numero summæ viritim datæ; de pondere & valore Nummorum, qui destinabantur nonnunquam ad similes largitiones: sed partim quibus non licet leviter defungi; partim quæ ab aliis jam dicta, aut vero dicentur uberius & accuratius à viro utriusque nostrum amicissimo ac insigni Lycei Pisani ornamento Valerio Chimentelli, luculento opere de Re Donatica veterum, ad cujus editionem se publice nuper obstrinxit. Nos vero hic ad alia, & quidem ad finem operis, ita urgente Typographo, properamus.

De ADVENTU Cæsarum aut RESTITUTIS Provinciis.

Singularem quoque superiorum Cæsarum Beneficentiam ac Providentiam signant varii illorum Nummi, qui vel PROFECTIONIS ab Urbe, ac ADVENTUS eorundem in Provincias meminere; aut singularum RESTITUTORIS titulum iisdem Cæsaribus sæpenumero tribuunt. Ibi videmus utique Hadrianum aliquem, aut Marcum, aut Severum, Augusti exemplo, ac ut decuit *cunctarum Provinciarum parentes*, circumferentes terrarum orbi præsentia sua varia subinde ac insignia beneficia. In Mauretaniam Expeditionem suscepisse Hadrianum colligit alicubi ex Spartiano eruditissimus Reinesius. Certum vero id ex ejus Nummis, ubi ADVENTUS MAURETANIÆ legitur, quomodo & similem Trajani profectionem memorant itidem ejus Nummi, ADVENTUS AUG. MAURETANIÆ. Neque vero *Africam* solum, *Alexandriam*, *Asiam*, *Bithyniam*, *Hispaniam*, *Judæam*, *Italiam*, *Macedoniam*, *Thraciam* lustrasse Hadrianum docent similes ADVENTUS eorundem locorum, totidem Nummis inscripti, qui occurrunt in antiquariorum libris, sed *Ciliciam* quoque, ut liquet ex numismate parum obvio, quod nuper Cimeliar-

chio inclytæ Reginæ accessit ADVENTUI AUG. CILICIÆ. Ut pateat quam vere à Dione sit adsertum, neminem Principum tantum terrarum peragrasse; quo nomine HERCULEM etiam eundem appellatum existimavit doctissimus Casaubonus. Sic duplicem Severi in Thraciam profectionem arguit nummus ejusdem Mediceus, ΕΠΙΔΗΜΙΑ Β. CΕΥΗΡΟΥ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ· *Adventus* II. *Severi, Perinthiorum Neocoron.* Tacitum vero Augustum etiam extra Urbem profectum ac Romam reversum, vix aliunde quam ex præclaro ejusdem Nummo colligas, in quo Imperator equitans, præeunte victoria, à tergo vero miles, & signa Legionum cum inscr. ADVENTUS AUG. Frequenter vero plures figuras juxta Aram & cum Tauro videas, ad sacra nempe facienda paratas, quibus illum ADVENTUM AUGUSTI prosequuntur eæ, quas adibat Imperator, Provinciæ. Sacra nempe olim peracta in adventu aut reditu Principum; quomodo Clytemnestra apud Senecam nuntiato illi Conjugis adventu,

In Cimel. Mediceo.

Sacris colamus prosperum tandem diem;

In Agamem.

ne alios testes huc advocem in re haud obscura; aut alioquin Rhodiorum exemplum, qui juxta Hyginum, quoties à littore longius prodeunt classes, *prius sacrificant Phorbantis* ADVENTUI. Sicut sacris nempe Deorum loci præsidum, quod alibi diximus, præsentiam, ita iisdem salutarem Augustorum Epiphaniam celebrant Urbes & Provinciæ, ac felicitatem suam prædicant iis, quas interdum præferunt id genus Nummi, inscriptionibus, ADVENTUI AUG. FELICISSIMO; aut FELIX ADVENTUS AUG. NN. Hinc de Adventu Constantini ac filiorum, quem Roma sibi pollicebatur, Nazarius, *Unum modo quo fieri posset Roma.*

Astron. l. II.

In Panegyr.

EE-

FELICIOR, *maximum quidem, sed tamen solum, ut Constantinum, ut Beatissimos Cæsares videat, & fruendi copiam pro desiderii modo capiat, ut vos* ALACRIS *excipiat, &c.* Certe ubi Hadrianus in Africam venit, *ad* ADVENTUM *ejus post quinquennium pluisse*, auctor est Spartianus, ac ideo ab Africanis dilectum. Inde etiam quum partim præsentia sua, ut Hadrianus, Marcus, Severus; partim etiam absentes, ut Pius, ac nonnulli id genus Cæsares, variis modis easdem Provincias sublevarent; jacentes erigerent; damna earum in gloriam Principis verterent; resovendo easdem aut instaurando; modo Tributa, Vectigalia, Reliqua, Vehiculationem remittendo aut abolendo; modo tertiam partem vel Vectigalium, vel fundorum civitatibus ad publicas necessitates aut reparanda mœnia deputando, quorum illud prisca institutione receptum docet Constitutio Theodosii, posterius ab Honorio demum & Arcadio inductum Codex Theodosianus; modo pecunia aliunde, ut à Pio factum narrat Capitolinus, easdem adjuvando; modo Præsides & Procuratores suos licentius in eo munere versantes coërcendo, sicut de Hadriano Spartianus; haud immerito idem RESTITUTOR ACHAIÆ; AFRICÆ; ARABIÆ; ASIÆ; BITHYNIÆ; CILICIÆ; GALLIÆ; HISPANIÆ; ITALIÆ; MAURETANIÆ; MACEDONIÆ; PHRYGIÆ; SICILIÆ, aliarumque adhuc regionum publico ære signatus. Ut proinde de illo Cæsare, jure optimo dixerit Aur. Victor, *cum oppida universa* RESTITUERET. Immo non BITHYNIÆ solum, sed in specie ejusdem Metropoleos Restitutor legitur in rarissimo nummo Abbatis Bracesii inscripto, RESTITUTORI NICOMEDIÆ; cujus nempe, ut aliorum id genus, solemnis typus, stans Imperator

L. 13. C. de Vectig.

L. 32. de oper. publ. C. Th.

supplicem posito genu Urbem aut Provinciam dextra erigens.

Hinc de Hadriano in Chronico Eusebius, *Terræ motu facto* NICOMEDIA *ruit, & vicinæ urbes plurimæ eversæ sunt. Ad quarum instaurationem Hadrianus de publico est largitus impensas.* Ut liqueat quo titulo ac jure NICOMEDIÆ aut BITHYNIÆ RESTITUTOR dicatur in iisdem Nummis. Sic collapsas terræ motu duodecim Asiæ Urbes à Tiberio erectas ac restitutas præter Auctores, celebrat notus ejusdem Nummus CIVITATIBUS ASIÆ RESTITUTIS. Quo respexit Velleius, *Fortuita non Civium tantummodo, sed Urbium damna Principis munificentia vindicat.* RESTITUTÆ URBES ASIÆ: qua de re consulendus itidem Strabo; & quod simile Marci beneficium prædicant Nummi à Communitate XIII. civitatum signati, quos alibi descripsimus. Ita eodem exemplo Galba REST. NUM. seu *Restitutor Numidiæ*, dictus in præclaro Nummo Seguiniano, & Postumus aut Gallienus RESTITUTOR GALLIARUM; quomodo Vopisco etiam vocatur Aurelianus; ac nonnunquam augustiori titulo in aliis Nummis, RESTITUTOR GEN. HUMANI, ut Licinius Valerianus, aut RESTITUTOR ORBIS Valerianus ac Aurelianus, aliique;

Lib. XII. & XIII.

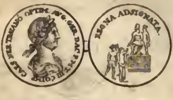
liique; de quo Aureliano proinde Vopiscus, *per quem totus Romano nomini* ORBIS *est* RESTITUTUS; seu, ut in nummo insigni Hadriani, RESTITUTORI ORBIS TERRARUM. Mitto jam aut L. Vero signatos nummos ut RESTITUTORI PARTHIÆ; aut Marco SARMATIÆ; aut denique eodem spectantes titulos RESTITUTORIS URBIS; EXERCITUS; REIPUBLICÆ; ac etiam MONETÆ; quos Severo, Alexandro, Probo, Jovino, Valentiniano aliisque tribuunt itidem antiqui Nummi. *Respublica* nempe, juxta Athalarici decretum apud Cassiodorum, *non est unius civitatis cura, sed totius regni provisa custodia.* In Cimel. Regin. Christ. Var. l. IX. c. II.

Neque minora Munificentiæ & Majestatis eorundem Principum exempla præbent REGES ab iis frequenter exteris gentibus DATI. Præiverant Augustus, Tiberius, Claudius, Nero, à quibus Arsacidarum aut Armeniorum solio Reges subinde impositi leguntur; ut de Mauris, Judæis, aliisque nihil jam dicam. Inde plures iique haud vulgares Nummi, hinc cum Cæsarum effigie, illinc eorum Regum, quos vel datos à Romano Principe, vel in fidem acceptos liquet: cujusmodi, quos supra enumeravimus, qui hinc Augustum, Claudium, Flavios, Lucillam, Pium, Severum, Gordianum, illinc RHOEMETALCEM, AGRIPPAS, MANNOS, ABGAROS, SAUROMATEM, aliosque id genus signant aut recensent. Ut certe haud illustriori documento delati beneficii, aut obsequii debiti fidem contestari potuissent iidem Reges ὑπήκοοι, prout eos haud immerito vocat Strabo. Quibus adscribendus etiam venit Ponto ac Bosporo ab Augusto impositus juxta Dionem POLEMO; unde Nummus argenteus quantivis pretii, qui in priori area Au- *De Regibus datis à Cæsaribus.* Lib. VI. Lib. LIII.

Annal. 11. 56. gustum, in altera eundem Regem Ponticum, ut Tacito vocatur, & à quo dictus seu à filio *Pontus Polemoniacus*, exhibet, & quem Regiæ Gallorum Gazæ novissime insertum indicabat mihi vir plenus officii omnique laudum ac virtutum genere ornatissimus Henricus Justellus. Sub Trajano vero, ut propagati latius, quam sub Decessoribus imperii fines, sic ampliata quodammodo juris illius & majestatis prærogativa. Non jam Romæ; sed Ctesiphonte in ipsa Parthorum Regia Rex nomine PSAMATISSORIS iisdem Parthis à Romano Principe constitutus: quod factum præter Dionem ac Spartianum tangit quoque in Parthicis Arrianus apud Photium. Id vero, si aliunde non constaret, docerent nos hodie præclari hujus Cæsaris Nummi inscript. in aversa parte REX PARTHIS DATUS; & quo referendus itidem cum alter apud Occonem, REX PARTHICUS RESTITUTUS; tum alius parum obvius, REX PARTHUS. (In Cimel. Regin. Christ.) Armeniis etiam Regem nomine Parthamasium dedit, illato proinde Parthis & Armeniis bello, quod Rex Armeniorum non à se, sed à Parthorum Rege Diadema accepisset. Haud uni etiam genti barbaræ ad Pontum Euxinum, impositos ab eodem Trajano aut ejus successore Hadriano Reges commemorat in Periplo Arrianus. (In Peripl. Pont. Eux.) Inde constitutos illos per Orientem aut alios terrarum tractus Reges signat etiam memorandus ejusdem Trajani nummus aureus, cum inscr. REGNA ADSIGNATA; quem & alibi non semel visum Etrusci Mæcenatis Gaza nobis suppeditavit.

Vides

Vides in priori tam augustæ solemnitatis morem, curuli in suggestu insidentem inter duos milites Imperatorem; posito autem genu supplicem Arsacidam, quem Parthis Regem protensa dextra constituit, juxta nempe Phraatis exemplum Horatio commemoratum, L.I.Ep.XII.

—— jus imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor:

aut illud Claudiani, *positoque Tiaram submisere genu.* Posterior vero non quinque, ut cælator male expressit, VI. Conf. Honor. sed sex figuras exhibet, sedentem itidem in substructione Imperatorem; stantes cum Tiaris aut Coronis Reges ab eo creatos; eundemque alteri figuræ stanti manum porrigentem. Ut proinde haud obscurum, quænam designetur divino Revelationum Scriptori, *ἔχουσα βασίλειαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, imperium habens* Apoc.XVII. 18. *supra Reges Terræ.* Sic Trajani, aliorumque Decessorum exemplo, à Pio & L. Vero Reges rursus Armeniis dati, juxta præclaros Nummos utriusque Cæsaris, REX ARMENIIS DATUS, aut REX ARMENIÆ DATUS, quos descripserunt diligentes antiquarii. Inde mos ille ad sequiora tempora transmissus, cujus meminit Procopius, ut Armeniæ minoris satrapæ quinque constituerentur, qui insignia à Rom. Im- Lib.III.de Ædif.c.I. peratore Chlamydem, Tunicam, Calceamenta coloris

ris punicei, quæ nemo nisi Imperator Romanorum & Rex Persarum possit gestare, obtinere consueverant. Immo non *Armeniis* solum sed QUADIS etiam REGEM à Pio DATUM, de quo silent Auctores, docuit me rarissimus ejusdem Cæsaris nummus, quem videre licuit in Museo Seguiniano.

Stantes hic cernimus duas figuras, unam nudam Regis illius barbari; alteram Legati Cæsaris dextram illi porrigentem. Bella nempe aliasque id genus Expeditiones per Legatos ac Præsides obiisse Pium refert Capitolinus, qui extra agros aut Campaniam pedem non extulerit. Ita in altero Nummo modo indicato, REX ARMENIIS DATUS, non Imperator, sed Legatus nomine Cæsaris coronans Regem visitur. Haud aliter ac iisdem Armeniis olim à Caio nepote Augusti Ariobarzanes, & à Germanico Artaxias sub Augusto ac Tiberio impositi. *Regis* autem illius *Quadis dati* nulla mentio aliunde in rebus Pii, nisi quod fide & auctoritate hujus Nummi *Quadis* pro *Ladis* apud Capitolinum videretur restituendum *Pacorum Regem Ladis dedit*, quæ de *Lazis* vulgo explicant viri docti, ac ita reponendum statuunt; alii *Lados* pro *Lazis* dictos exemplis tuentur: quibus consona *Diabolus* & *Zabolus*; *Diarryto* & *Zarryto*; *Diabas* & *Zabas* juxta Cl. Valesium ad Ammianum; a-
Lib. VIII. c. 11. pud Philostorgium similiter Ναδιανδὸν ἢ τὸ Ναζιανζὸν ἐξονομάζει, & quæ alia id genus addi possunt. Quibus etiam

etiam suffragari videtur, tum quod apud Procopium [L. IV. Bell. Goth. c. 2.] lego, credi Romanos sub Trajano Lazos usque & Sagidas pervasisse; tum qui fidem facit ea de re Arrianus [In Peripl. Pont. Euxi.], ubi Lazis Regem nomine Malassam ab Hadriano datum scribit: ut proinde nihil obstet ab Hadriani successore idem quoque factitatum. Accedit & *Pacori* illud nomen Armeniis, quibus finitimi Lazi, familiare. Alioquin, ut Lazorum frequens sequiori ævo ac ætate Justiniani apud Procopium & Agathiam mentio, quorum postremus insignia Regia Lazorum Regi à Justiniano [Lib. III. p. 90. ed. Reg.] pro more missa commemorat; ita obscura in rebus Romanorum anteriorum ætatum. *Quadorum* autem non frequens solum memoria in rebus Marci, qui Pium excepit; sed iidem jam ante Romanis pridem noti, ac similibus imperiis adsueti leguntur; unde etiam sub Tiberio barbaris *dato Rege Vannio gentis Quadorum.* [Tac. Annal. II. 63.] Immo, quod huc potissimum facit, Marcomannis & Quadis Reges quidem fuisse, *sed vis & potentia* REGIBUS *in auctoritate Romana.* [De German. c. 42.] Id vero clarius explicat in Marco Capitolinus, QUADI *autem amisso* REGE *suo, non prius se confirmaturos eum, qui erat creatus, dicebant, quam id nostris placuisset Imperatoribus.* Aderat nempe præter antiquam consuetudinem, recens illud Pii exemplum, à quo (quicumque tandem fuerit) Regem Quadis datum, testis idoneus superior Nummus. Quæ de Quadis autem iste loco modo adlegato, eadem de Mauris tradit Procopius [Bell. Vandal. l. II. c. 25.]; prisco more apud eos receptum, ut nemo etiam Romanorum hostis, Regem se declaret, nisi Regia insignia ab Imperatore habuisset; unde quum & ii à Vandalis accepissent, male fundatum imperium credebant: Alioquin non *datum*, sed sublatum Quadis Regem, nomine Gabinium, insigni Romanorum perfidia inter sacra hospitalis mensæ Va-

Lib.xxix. lentiniani temporibus trucidatum, apud Ammianum legas.

De expeditionibus & victoriis Cæsarum.

Mitto jam eorundem Cæsarum EXPEDITIONES bellicas; subjugatas PROVINCIAS; VICTORIAS; TRIUMPHOS; devictarum Gentium spolia, Tropæa; quibus plena omnis hæc memoria, pleni etiam doctorum virorum, qui in ea tradenda hactenus aut explicanda, laborarunt libri. Describit prima Philippica Gregorius Theologus, solemnes Imperatorum Statuas ac Imagines, quibus modo Urbes dona offerentes; modo Victoriæ eosdem coronantes, modo jacentes ad eorum pedes & prostrati Barbari; modo multiplices Venationes insculptæ visebantur. Nonne vero eodem adhuc spectaculo nos oblectant cælatæ id genus imagines in antiquis iisque copiosis Imperatorum Nummis? Quam insuper nobiles adjunctæ id genus symbolis Inscriptiones, æterna propagati à Trajano ultra Euphratem ac metas Romanæ potentiæ præscriptas imperii monumenta, ASSYRIA IN POTESTATEM P.R. REDACTA; vel ASSYRIA ET PALÆSTINA IN POTESTATEM P.R. REDAC. aut ARMENIA ET MESOPOTAMIA IN POTESTATEM P. R. REDACTÆ: aut BABYLONIA, vel EUPHRATES, vel TIGRIS; aut ADIAB seu *Adiabene*, unde dicti *Adiabenici* Imperatores? Ita dilatatum sub eodem Trajano trans Istrum imperium prædicat cum DANUBIUS, tum DAC. CAP. seu *Dacia capta*, & clarius DACIA AUG. PROVINCIA, ac ideo quidem *Augusti*, quod post divisionem Provinciarum Cæsaris ac Populi, Cæsaribus non Populo accederent novæ Provinciæ, ut alibi jam è Dione vidimus, & quæ proinde non à Proconsulibus, sed Legatis Augusti regebantur. Vetus lapis Pio Imperatori

Orat. I. in Julian.

positus.

positus, CUJUS NUTU ET AUSPICIIS PROVINCIA DACIA GUBERNATUR. Ita in aliis nummis Trajani, non ſolum ARABIA ADQUIS. aut ARABIA CAPTA, ſed ſimiliter ARABIA AUGUST. PROVINCIA. Iiſdem accenſendæ veniunt cum eædem *Arabiæ Captæ* aut *Adquiſitæ* inſcriptiones in nummis L. Veri ac Severi, tum in eodem Vero PARTHIA CAPTA; ſicut obvia in Veſpaſiano JUDÆA CAPTA; aut GERMANIA CAPTA vel SUBACTA, in Domitiano & M. Aurelio, vel DEVICTA in Alex. Severo; aut frequens ſimiliter ARMENIA CAPTA, vel DEVICTA, vel RECEPTA, in M. Antonio, Auguſto, Vero, & cujus *Armeniæ Captæ*, inclinatæ nempe & lugentis Mulieris, Pharetra & Arcu depoſitis, iconem, quæ forte erat ad manus, hic ſubjecimus. Theſ. CCLIX. 7.

Unde appoſite juxta ejuſmodi iconem Hieronymus, *depoſuit pharetras Armenius*. At mentio devictæ Germaniæ non ſolum obvia in adlegatis nummis Domitiani, Marci, aliiſque; ſed in altero etiam Maximi, in quo figura Equeſtris ſternens hoſtem præcedente Victoria, cum inſcr. VICTORIA GERMANICA. Singularis quoque raritatis Nummus æreus è maximorum itidem genere ejuſdem Cimeliarchii, qui hinc Philippum & Otaciliam Conjuges, illinc duas Victorias exhibet cum Epiſt. ad Lætam. In Cimel. Regin. Chriſt.

Clypeo & inscr. VICTORIÆ CARPICIÆ. *Carpi* nempe sub Maximo & Baltino, quod Capitolinus tradit in eorum vita, contra Mœsos pugnantes, Scythico bello principium dedere; qui à Gordiano dein repulsi, dum in Persas tendit, à Philippo tandem successore profligati fuere; cujus postremi successus unicus index nobis superior Nummus. Deleti postea iidem denuo insurgentes ab Aureliano; unde illi *Carpici* cognomen à Senatu delatum, quamquam repulso eodem cognomine, ut è Vopisco scimus. Sub Diocletiano vero gens universa in Romanorum ditionem ac fidem transiit, sicut observo apud Idatium in Lib. XXVIII. Fastis; apud Ammianum vero eosdem antiquis excitos sedibus, in Pannoniam ab illo principe translatos. VICTORIÆ quoque SARMATICÆ mentio cum in nummis Maximiani & Constantii Junioris, quos jam descripsere viri docti, tum in aliis Diocletiani & Constantii Chlori, quos habet Gaza Barberina. Occurrit itidem VICTORIA GOTHICA in nummo Constantini, eoque majoris, ut vocant, moduli, quem recondit illustre Cimeliarchium Cardinalis Buoncompagni. Neque vero iisdem explicandis immoramur, quum notæ sint abunde ex Annalibus illorum temporum reportatæ de Sarmatis aut de Gotthis victoriæ, & natæ inde GOTTHICI & SARMATICI appellationes supra jam commemoratæ. De Quadis etiam Carum & Numerianum triumphasse, devictis nempe bello Sarmatico, quod à Caro confectum memorat Vopiscus, clare arguit insignis Nummus, in quo uterque triumphans depictus, cum inscr. TRIUNFU. QUADOR. At augustiores adhuc ii tituli, juxta quos non unius aut alterius Gentis, sed UBIQUE vel UNDIQUE VICTORES prædicantur in aliis nummis idem, Nume-

In Cimel. Regin. Christ.

Numerianus aut Constantius junior, & postremus etiam in nummo argenteo illustrissimi Colberti, VICTOR OMNIUM GENTIUM. Quid referam debellatum ab eodem Constantio Magnentium, ac in ejus rei memoriam coronatum à Victoria eundem Cæsarem Labarum tenentem, in quo Crucis effigies & monumentum historiæ, quæ de eodem haud minus ac Parente circumfertur, consentaneum, HOC SIGNO VICTOR ERIS; cujusmodi Nummum ab Occone descriptum noveram, & nuper etiam apud Patinum nostrum videre licuit? Immo quid inde passim *Vexilla militum*, ut verbis utar Hieronymi; *Crucis insignia* reddita; aut ejus picturam *ardentes Diadematum gemmas* condecorantem, cujusmodi ab ævo Constantinianæo plena omnis hæc memoria: ritu, ut fieri solet, qui majora paulatim & alia etiam dein cepit incrementa. Quid sæculo proinde septimo susceptam ab Heraclio contra Cosroëm Regum Regem expeditionem recenseam, cum ut alias ulcisceretur injurias, tum ut Crucis signum ab eo Hierosolymis avectum repeteret; prout colligas è Zonara, Cedreno, aliis, & certe arguit singularis ejus Nummus, cujus ectypum damus è Museo Leonardi Agostini celebris Urbis Antiquarii. In eo nempe depictus Eraclius cum filio Eraclio Constantino, seu ERACLIUS ET ERA. CONST. PP. AUG. in altera parte Crux supra globum & basim erecta, cum memorabili inscr. DEUS ADJUTA ROMANIS.

Socrates, Sozomenus, Philostorgius, &c.

Epist. ad Lætam.

Quamquam nec de Germanis solum, Quadis, Gothis,

this, Sarmatis, Britannis, Parthis, Armeniis, Judæis, Arabibus, Dacis; Persis, aliisque hostibus Populi Romani erecta in Cæsarianis Nummis Tropæa videas, aut actos Triumphos, sed de deleta etiam scilicet ac triumphata Christianorum gente, sub symbolo Herculis Hydram perimentis in nummo Maximiani supra jam à nobis illustrato. Ad geminos sed infaustos Diocletiani Collegæ Triumphos refero quoque nummum aureum eximiæ raritatis, qui laudatum sæpius Cimeliarchium magni litterarum Mæcenatis Medicei Cardinalis exornat. Exhibet ille hinc Diocletianum, IMP. C. VAL. DIOCLETIANUS AUG. illinc tres Mulieres stantes cum cornucop. & inscr. FATIS VICTRICIBUS S.C.

Mythol.l.1. Vides hic TRIA FATA, ut *Parcas* vocat Fulgentius, ac passim Græcorum more Romani auctores; certe juxta Artemidori regulam, cui tres Mulieres vestitæ Parcas, nudæ Horas aut Gratias signant. Quamquam & Furias, tres Mulieres vestitæ, sed facibus insuper ac flagellis armatæ adumbrent in præclaro Philippi nummo, & præterea *Parcas* ac *Fata* distinguit Ausonius,

Oneir.l.11. c.49.

In Select. Numism. Seguini.

Eidyll. xi. *tres ordine Parcæ*,

Tres Charites, TRIA FATA.

Equidem Templum olim in Urbe Parcis dicatum, sub nomine TRIUM FATORUM, cujus meminit aliquoties Anastasius, & de quo audiendus, qui illum explicat, Procopius; ἔχει δὲ τὸν νεὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ὀλίγον ὑπερβάντι τὰ ΤΡΙΑ ΦΑΤΑ· οὕτω γὰρ Ῥωμαῖοι

Bell.Goth. l.1.c.25.p. 375.ed. Reg.

μαῖοι τὰς Μοίρας νενομίκασι καλεῖν· *Ædem vero habet* (Janus) *in foro pro Curia, paullo super* TRIA FATA; *sic Romani Parcas vocare consueverunt.* Unde non male liceret colligere, sub Diocletiano erectum Romæ Templum illo nomine. Certe nondum exstabat illud ætate Tertulliani, qui Romanos sugillat, quod non tantum honoris Fatis decreverint, à quibus tradita illis erat invita Junone Carthago, quam lupæ Larentinæ. Quamquam Zozimus Parcas quoque recenseat inter ea numina, quibus in Ludis sæcularibus sacra fiebant in Campo Martio. *Parcæ* autem vel eædem cum *Fatis* in Theologia Gentilium, juxta sexcenta auctorum loca; vel *Fati dominæ*, ut Ovidio appellantur; In Apolog. Lib. 11.

An dominæ FATI *quidquid cecinere sorores*, Trist. l. v. El. 3.

& quibus Parcis proinde ab Horatio invocatis additum inter alia,

BONA *jam peractis jungite* FATA.

Neque vero solum Romæ Parcarum Ædes aut Cultus, sed & earum etiam sacra apud Phæacenses, juxta Apollonium Rhodium. VICTRICIA vero vocantur eadem FATA in superiori Nummo, cum juxta consuetam apud Gentiles Deorum Dearumque appellationem, ut DIANÆ VICTRICI; VENERI VICTRICI; & sexcenta id genus; tum juxta propriam & peculiarem vim ac potestatem horum Fatorum, quibus stat Juppiter ipse, quæ orbem regere passim tradita; quorum occurrentes ubique de cupiditatibus hominum VICTORIAS prædicat Libanius, καὶ τὴν ΝΙΚΗΝ πανταχοῦ τῆς ΜΟΙΡΩΝ; & quæ denique eodem etiam juxta Nummum epitheto à Claudiano ornata, Lib. IV Argon. De Servitut. p. 644.

In proprium sed ducta larem, VICTRICIA *reddit*
FATA *solo*. In II. Conf. Stil.

Alioquin ut VICTRICIA hoc loco, sic *Victa*, *Superata*

perata nonnunquam legas, eadem FATA, ut apud Senecam,

Hercul. Fur. *Et* FATA VICI, *morte contempta redii*;

& Maronem,

Æn. XI. *Contra ego vivendo*, VICI *mea* FATA *superstes*;

& ab OEdipo ejusdem Senecæ, FATA *superavi impia*. His enim titulis nonnunquam, ob præcipitata funera, ornantur in antiquis Elogiis; quæ *Sinistra*, *Dira*, *Impia*, *Invida* frequenter eadem vocant.

De ADLOCUTIONIBUS *Cæsarum*, EXERCITIBUS, *&c.* Neque alienæ ab hoc loco ADLOCUTIONES, seu Conciones illæ militares, quarum memoriam & ritum tot præclari Cæsarum Nummi conservarunt. Hinc nempe Suggestus seu Tribunal juxta Plinium, viridi cespite extructum; stans in eodem Imperator stipatus prætorianorum Præfecto, infra milites cum Aquilis & Signis, ac Inscriptiones, ADLOCUTIO vel ADLOCUTIO COH. seu *Cohortis*; ADLOCUTIO MILITUM; ADLOCUTIO AUGUSTI vel AUGUSTORUM; tot enim modis designantur, & cujus generis duo hic habes ectypa è Cimeliarchio inclytæ Reginæ deprompta.

Agnoscis ubique *circumdatum Aquilis signisque Tribunal*, ut de eo Tacitus aliique loquuntur, & quem ritum sæpius præ aliis tangit Ammianus, *Constantius Sarmaticus*

Lib. XVII.

dictus

dictus Tribunal insistens signisque ambitus & Aquilis, & agmine multiplicium potestatum, his Exercitum ADLOCUTUS *est*; qui & alibi docet signo per lituos dato, vocatos ad ejusmodi Concionem milites. Inde dictus Lib. XXIII. quoque aliis auctoribus, ut Tacito aut Scriptori belli Africani, Imperator pro *suggestu* aut de *suggestu* vel simpliciter *suggestu* locutus, aut *aggere assistens*, ut eidem Ammiano, & quo adlusit Poëta, Lib. XXIII.

celso medius stans aggere fatur;

ac luculentus etiam superiorum Nummorum interpres Claudianus,

Dictis ante tamen Princeps confirmat ituros De Bell. Gildon.
Aggere conspicuus, stat circumfusa juventus
Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.

Neque vero frustra ADLOCUTIONES AUGUSTI dictas eadem in Nummis videas. Peculiaris enim illa *Augustorum* prærogativa, non autem inferiorum Potestatum, milites è suggestu illo aut aggere adloqui; sicut clare docet eximius ejusdem Ammiani locus, ubi Julianus Cæsar dicitur è Tribunali ADLOQUI milites noluisse, quia *vitabat gravioris invidiæ pondus, ne videretur id affectasse, quod sibi* SOLI *deberi* AUGUSTUS *existimabat*. Lib. XVI. Unde insuper Tacitus illustratur, qui de tumultuantibus Germanicis Legionibus verba faciens & imperium Galbæ exuentibus, addit; *Non tamen quisquam in modum Concionis, aut* SUGGESTU LOCUTUS; *neque enim erat ad huc, cui imputaretur.* Hist. I. 55. Inde etiam eam Marco quamquam Collega & Augustus L. Verus reverentiam tribuit, ut ei soli milites pro ambobus adloquendi facultatem relinqueret, *obsequutus ut Legatus Proconsuli, ut Præses Imperatori, jam primum quum Marcus pro ambobus ad milites* EST LOCUTUS. Capitol. in L. Vero. Unde utique adsequimur, cur Metio Pomposiano capitale sub Domitiano Sueton. in Domit.

 fuerit,

fuerit, quod Conciones Regum ac Ducum ex T. Livio circumferret. Immo unde lucem quoque haud exiguam fœneratur Appianus, ubi inducit M. Antonium pace cum Parthis facta, in concionem præ pudore non prodiisse, Domitio vero Ahenobarbo id muneris demandasse, quo nomine pluribus indignationem quasi spretis eo facto conciliavit, In Parthicis. Δομέτιον δὲ Ἀηνόβαρβον ἐκέλευσε τοῦτο ποιῆσαι, καὶ τινὲς μὲν ἀγανάκτουν ὡς ὑπερορώμενοι. Quæ utique abunde ante oculos ponunt præclarum horum Auctorum cum superioribus Nummis consensum. Fiebant enim illæ *Adlocutiones* militares, cum ante prælium, tum post victoriam aut pacem; quo vel præmia Tac. Annal. II. 22. aut laudes distribuerent, *laudatis*, ut ille inquit, *pro concione victoribus*; vel de pace inita, sicut ibi jussu M. Antonii, certiores eosdem redderent. Aliquando etiam cum parte tantum Exercitus aut cum una Legione de illo Suggestu concionati Imperatores; nonnunquam etiam convocatis tantum Legionum Tribunis ac Centurionibus; Com. Gall. l. VII. ut vel è Cæsare & Scriptore belli Africani constat. Quas etiam Adlocutiones numquam impune à Romanis Principibus omissas, cum aliunde, tum ex Tacito colligas, arguente inter alias improvidæ in Vitellio mentis notas, *non* ADLOQUIO (ita enim illi passim aliisque, quod constanter in Nummis ADLOCUTIO) *exercitioque militem firmare*. Quo loco etiam notandum, quod à Theophylacto Simocatta & P. Diacono traditur, indignatos milites, quod Priscus Orientalis militiæ dux à Mauritio Imp. creatus, in castra profectus, more veteri equo desiliens, ac in pedibus milites non salutasset. Alia enim hic ipsorum Augustorum ratio, aut earum Adlocutionum, quas in Suggestu sublimes habere consueverant. Quamquam & ab equitantibus nonnunquam factæ, ut recte observat erudi-

ruditissimus Lipsius in Hoeschelianis ad Photium notis, & clarissime arguunt alii Nummi, in quibus Imperator modo de Suggestu ut supra, modo in Equo milites compellat, cum inscriptione Exercitus, quem alloquitur. Tales præclari aliquot Nummi Hadriani, in quibus legitur EXERCITUS DACICUS, aut GERMANICUS, aut BRITANNICUS, aut SYRIACUS, & reliquis adhuc rarior CAPPADOCICUS, juxta sequentem iconem.

In Cimel. Ill. Cam. Massimi.

Illud nempe consuetum apud Romanos nemo nescit, ut à locis ac Regionibus, in quibus agebant Romanorum Legiones & Exercitus, vulgo iidem appellarentur; unde obvii apud Tacitum aliosque iidem modo è Nummis adlegati *Britannicus*, *Syriacus*, *Germanicus Exercitus*, & alicubi *Cappadociæ Legiones*. Hinc alius ejusdem Hist. II. 81. Hadriani nummus, in quo RHETICUS. EXERCITUS, quomodo *Rheticæ copiæ* Tacito; quamquam illæ Hist. I. 59. non de Romanis Legionibus, sed de *Rhetorum juventute*, seu *Rheticis auxiliis*, *Rheticis alis cohortibusque*, eidem Hist. I. 67. 68. designantur; ac unde liquet insuper vera hujus vocis scriptura, pro qua male *Rhetius* accuratæ eruditorum virorum editiones expressere. Alioquin & tertia legio in Rhetia à M. Antonio constituta juxta Dionem, sed sub nomine *Italicæ*. Ejusdem notæ occurrunt adhuc Lib. LVIII. alii

alii & rari quidem Nummi, quos videre insuper contigit, in quibus EXERCITUS MAURETANICUS, vel EXERCITUS NORICUS, ubi nempe secundam Legionem collocasse dicitur apud Dionem M. Antonius. Quamquam & *Norica juventus* de auxiliaribus Tacito; cujus generis trecentos equites à Rege Norico ad J. Cæsarem missos refert ipse summus auctorum Julius; ac vulgo *Norici* juxta Italos, Hispanos, Macedonas inter Cæsarum corporis Custodes apud Dionem. Inde etiam, ut obiter hoc addam, alii Hadriani Nummi, in quibus MET. NOR. seu *Metalli Norici* mentio, sicut in aliis METAL. DELM. seu *Metalli Delmatici*. Unde certe illustrare liceret ea quæ de *Norico ferro* ac *ære* ab iis primum elaborato Clemens, Eusebius, aliique tradidere, & in voce Νώρακος Stephanus, quamquam ibi male è Norico Provincia Urbem facit. Ita *Metalli Parthici* de quo supra, jam olim apud Plinium juniorem mentio. Ejusmodi autem Metallis, Noricis puta aut Delmaticis præpositi Procuratores Cæsaris, quod vel docebit [a] Galenus, τοῦ προεστῶτος τῶν Μετάλλων Ἐπιτρόπου Καίσαρος. Ut vero à Metallis ad Castra redeam, occurrit rursus in alio Hadriani [b] nummo, EXER. HISPAN. h. e. *Exercitus Hispanicus* vel *Hispaniensis*; sicut [c] Suetonio ac [d] Tacito, *Exercitus Hispaniensis*; Velleio *Hispaniensis militia*, alias *Hispana legio* vel *Hispaniæ miles* eidem Tacito. Ita Hadrianus Spartiano *ab Hispaniensibus* ortus, ac similiter Vopisco Bonosus *Hispaniensis*; qui nempe nati in Hispania, aliunde autem originem ducerent; sicut innuunt iidem auctores. Haud insolitum nempe Romanis, unum ex alio Gentilitium formare. Sic Exercitus *Europenses* apud [a] Vopiscum; *Romanensis* Ecclesia apud [b] Tertullianum; Pistor *Romaniensis* in [c] Inscriptione veteri sub Trajano, quem-

Lib. LV. — Annal. III. 6. — Bell. Civ. l. I. — Lib. LXXIV. — In Cimel. Reg. Gall. & Regin. Christ.

[a] Lib. I. de Antid. pag. 424. ed. Gr. Bas.
[b] In Cimel. Regin. Christ.
[c] In Vespas.
[d] Annal. I.

[a] In Probo
[b] De Præscr. Hæret.
[c] Thes. XL. 7.

quemadmodum Ῥωμανησία ἀγορὰ de Foro Romano apud recentiores Græcos; & Exercitus non *Germanici* solum aut *Illyrici*, sed *Germaniciani* etiam & *Illyriciani*, illi apud Suetonium, *Mæsiaci Exercitus, Hispaniensis, Germaniciani*; hi in Nummis Decii, EXERCITUS ILLYRICIANI; quomodo & apud Marcellinum Comitem legas *Illyriciani militis* & *Illyriciana militia*; alibi ut præter Acta Conciliorum, apud Victorem Tununensem, *Illyricianos Episcopos* & *Illyriciana Synodus*; & apud Cassiodorum, *Marcellinus Illyricianus*. Non audiendus vero Erizzo, qui Nummum ΕΛΑΙΤΩΝ ΕΠΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟ ΙΛΥΡΡΙΟΥ explicat, *sub Imperatore Illyriciani Exercitus*, aut *Tempore Illyriciani Exercitus*, quod reddi debuerat, *sub Præside Ilyrrio*, aut forte *Illyrico*, qui in antiquis Inscriptionibus legitur. Occurrit quoque in nummis Postumi EXERCITUS VAC. seu *Vaccensis*; à *Vacca* nempe Numidiæ oppido, ac foro ibi rerum venalium è Belli Jugurthini & Africani Scriptoribus satis noto. Nisi potius *Vaccæus* aut *Vaccensis* dicendus sit à *Vacca* sita ad Pyrenæos montes; quod Postumi, qui in Gallia imperium tenuit, nec inde pedem extulisse traditur, mentio in eodem nummo suadere videtur. Hinc etiam *ab omni Exercitu & ab omnibus Galliis*, alibi *Exercitibus consentientibus*, nempe qui in variis Galliarum partibus agebant, dicitur Imperator salutatus. Quamquam apud Tristanum occurrat quoque inter nummos Postumi filii EXERCITUS ISC. seu *Iscanicus* ab *Isca* oppido magnæ Britanniæ, ac secundæ Legionis Augustæ, juxta Ptolemæum & Antonini Itinerarium, domicilio: unde lustratam ab eodem Postumo vicinam Galliæ Insulam haud male colligit idem Tristanus. Mitto aliam amici nostri conjecturam, qui priorem illam epigraphen, *Exercitum Vacantem* interpretabatur, seu *Exercitum*

Chron. Gr. Euseb. pag. 215.
In Vespas.
In Chronico.
Inst. cap. 1.
Trebell. Poll. in Postumo.

tum ex Vacantibus ſcriptum à Poſtumo, ſicut *Exercitum ex Cauſariis* dixit Livius, ac de Baliſta Valerianus apud Trebellium, *gaudens quod ejus conſilio nullum adſcriptitium id eſt Vacantem haberet*. Quibus addi etiam poſſent
Lib. XVIII. & XXXI. Tribuni illi *Vacantes*, quorum Ammianus non ſemel meminit. Cui conjecturæ, ut alia jam mittam, repugnat ille veterum ac ſimilium Nummorum conſenſus, in quibus conſueto more appellati à locis ac regionibus Exercitus, ubi caſtra illos habere placuerat. Immo ſimiles *Exercituum* appellationes ut in Nummis ſculptæ, ita videntur majoribus Vexillis cum nomine Impera-
Lib. XL. toris adſcriptæ, ac inde explicandus Dio, à quo traditur Vexillum magnum Veli inſtar litteris puniceis inſcriptum, ad notitiam dandam Imperatoris aut Exercitus. Equidem de Imperatore vel fidem facit Conſtantini Nummus, in quo Labarum cum littera C quam de *Conſtantino* recte interpretatur eruditus Areſchotanorum Numiſmatum interpres. Referendi huc quoque haud minus inſignes Nummi, in quibus commemorata non ſolum Exercitus, ſed etiam rei præclare ab eo geſtæ memoria, ut VIRTUS EXERCITUS ROMANORUM; aut VIRTUS EXERCITUS ROMANI; vel VIRTUS EXERCITUS GALL. item GLORIA EXERCITUS GALL. ſeu *Galliciani* aut
Lib. XXV. *Gallicani*, quomodo apud Ammianum *miles Gallicanus*, ac denique VIRTUS ILLYRICI, in aureis Nummis Maximiani, Conſtantini ac filiorum, item Juliani deſertoris; in quibus nempe aut Eques ſupra navim, aut Miles cum Tropæo & Captivo; aut Miles gradiens inter duos Captivos, aut duæ Figuræ jacentes, tanquam totidem Virtutis illius ac Gloriæ bello partæ ſymbola conſpiciuntur. Alium quoque citat Savotus inter Severi Nummos, FIDEI EXERCITUS

GALL.

GALL. LUG. Diverſus vero à ſuperioribus Nummus Vitellii, in quo figura armata gradiens cum haſta & ſigno militari, ac inſcr. CONSENSUS EXERCITUUM, à quibus nempe, ut ſupra Poſtumus *Exercitibus conſentientibus*, Imperator renunciatus, & cui ſimilis inſcriptio legitur in nummo aureo Veſpaſiani. Qui *Conſenſus Exercituum* ſignanter in Vitellianis nummis poſitus mihi videtur, ut opponeretur æmuli paullo ante Othonis jactationi, qua non quidem Exercituum, ſed CONSENSUM *populi ac Senatus pro ſe attollens* apud Tacitum refertur; idque ea oratione, quæ in Urbe ab eodem pro concione habita, publice poſt ejus fata extabat, ut ex eodem Tacito videas. Hiſt. 1. Alia jam mitto ſexcenta, quæ ad *Militiæ* veteris illuſtrationem peti continuo ex iiſdem Nummis poſſunt; quæ Armorum apud varias gentes forma; quod verum Parmæ, Clypei, Scuti, Peltæ ac Ancilis, quod Pili & Haſtæ diſcrimen; quis Militum habitus; quale Paludamentum Imperatorium; quæ forma Caſtrorum; quæ Aquilæ & Vexillorum, ac in ſpecie quæ Labari, aut Cantabri figura; quæ Manipulorum ſigna; quis Fidei aut juramenti militaris ritus; quæ Diſciplinæ cura; ſed quæ partim jam obvia in antiquariorum ac eruditorum libris, partim ex ſuperioribus manifeſta, partim etiam peculiaris tractationis argumentum & otium flagitant. Neque de *Militia Navali* inde quoque illuſtrata, facile quidquam deſiderare patietur eruditiſſimi Schefferi de illa re opus, quod ſecunda fœtura brevi proditurum audio. Unum hic adferam, eumque novum ac ſingularem Licinii Nummum cum Vallo Romanorum, ac inſcr. VIRTUS EXER. TSA.

Nihil

Nihil autem certius, quam *Vallum* Romanum eodem nummo, quod viderunt insignes Urbis Antiquarii, designari. Locus etiam Varronis, quem cum transmissa superiori icone innuebat Chiffletius noster, rem extra dubium ponit; *Vallum vel quod ea varicare nemo potest, vel quod singula ibi extrema bacilla fulcri illata figuram habent littera* V. Id vero satis perspicue evincit superioris Nummi figura, cujus extrema quavis parte sumpta litteram V signant. De tota autem Valli ratione ac figura videndus est Livius, qui *leves & bifurcos plerosque & trium aut cum plurimum quatuor ramorum Vallos cædi* ostendit; alibi de Valli Romanorum à Græcis & Macedonibus discrimine agit. Exhibet idem Nummus in summo Vallo militem, qui *Vallares* coronas manu tenet, *Muralibus* nempe *Vallaribusque insignis Coronis* juxta Livium, & quo symbolo VIRTUS EXERCITUS ejusdem Licinii denotatur, quem militiæ custodem ad veterum instituta severissimum refert Aurelius Victor.

L. XXXIII. c. 5.

Lib. XXX. c. 28.

De PACE sub Cæsaribus parta.

Neque vero fortes solum Exercitus aut Victorias Æternas, sed & ORBEM QUIETUM, quod orabant olim pro Imperatoribus Christiani juxta Tertullianum in Apologetico, iisdem etiam vindicant aut gratulantur hæc monumenta. Hinc præter CLAUSUM JANI TEMPLUM PACE TERRA MARIQUE PARTA, toties in iis expressa PAX AUGUSTI vel PAX AU-

AUGUSTA, quam nempe Orbi terrarum præstabat Tiberius, Vespasianus, Hadrianus, aliique; unde jam olim Poëta,

Quæ minus AUGUSTA PACE *fruatur humum*, Ovid. de Pont. l. II. El.

& quomodo aut *Pacem Deum* Livius ejusque exemplo Justinus, Symmachus, ac *Jovis Pacem* Plautus, aut Amphy. v. I. Germanicus ad Tiberium,

PAX TUA, *tuque adsis nato, numenque secundes*,

ac Nero apud Senecam, *hinc tot millia gladiorum, quæ* Lib. I. de Clem. c. I. PAX MEA *comprimit*. Scilicet quod Pax illius censeretur, penes quem erant auspicia; ac unde *Pacis* juxta *& Belli Domini* Dioni vocantur iidem Cæsares πολέμου καὶ ΕΙΡΗΝΗΣ κύριοι, sicut alibi diximus. Quamquam & ad Deos quoque illud Pacis & Quietis bonum retulere iidem Augusti, juxta nummum Maxentii, PROVIDENTIA DEORUM QUIES AUGG. cui simi- In Cimel. Regin. Christ. lem in Maximiano quoque videas. Eandem vero PACEM AUGUSTAM *diffusam*, juxta Velleium, *per omnes terrarum* ORBIS *angulos* celebrat itidem in nummo Othonis aureo, PAX ORBIS TERRARUM, aut in Vespasiano verius PACI ORBIS TERRARUM AUG. h.e. juxta Lucanum nostrum, PAX *missa* PER ORBEM, & quam laudem Hadriano tribuit haud vane Spartianus, *tenendæ per* ORBEM TERRARUM PACI *intendit*. Sicut in aliis Nummis paullo ante descripti UBIQUE VICTORES, ita rursus U- In Cimel. Card. Medic. BIQUE PAX in nummo Gallieni aureo, juxta Corbulonis de Nerone dictum, *Imperatori suo immotam* UBI- Tacit. Annal. XV. 27. QUE PACEM, aut Vopiscum in Probo, UBIQUE PAX, *ubique Romanæ leges*. Sic FUNDATOR PACIS in aliis Nummis tum Constantinus, tum pridem ante illum Severus, juxta simile Spartiani de eodem testimonium, *in æternum* PACE FUNDATA; & quomo-

do idem PACATOR ORBIS vel filius ejus Antoninus vocatur, prior in aureo, alter in æreo nummo Regiæ Gallorum Gazæ, qualem & in Postumo notat etiam Tristanus: scilicet juxta Poëtam,

Virgil. Ecl. IV. PACATUMQUE *reget patriis virtutibus* ORBEM.

Singularis vero Philippi Nummus PAX FUNDATA CUM PERSIS, haud aliter ac Justinus, *Parta Pa-* Lib. XLIII. c. 5. *ce & securitate* FUNDATA. Neque vero diffusam solum aut fundatam, sed ÆTERNAM eandem ac PERPETUAM prædicant rursus illorum Cæsarum Nummi, Tiberii puta, Vespasiani, Hadriani, ac aliorum,

Æn. IV. *Quin potius* PACEM ÆTERNAM *pactosque hymenaos*,

Inde etiam iis monumentis insculptæ aut ARA PACIS in Nerone; modo PAX EQUITUM, ut in Postumo; PACIS EVENTUM in Vespasiano; modo PAX PUBLICA; modo in Græcis nummis Pax ipsa spicis coronata, & inscr. ΕΙΡΗΝΗ; ad quas Pacis icones respexit Tibullus,

L. I. El. 10. *At nobis* PAX *alma veni*, SPICAMQUE *teneto*,
Perfluat & pomis candidus ante sinus.

Et hæc quidem scripseram, quum opportune à te accipio ectypum præclari nummi, quale tua opera ad me curatum voluit vir summis quidem ornamentis generis, animi, fortunæ præditus, sed novo adhuc ostri fulgore brevi, ut augurari licet, futurus splendidior, Camillus Maximi. Exhibet autem ille Nummus hinc Vitellium laureatum cum solitis principatus titulis, A. VITELLIUS GERMANICUS IMP. AUG. P. M. TR. P. illinc tres figuras, unam Romæ sedentis, solito typo, cum Victoria præ manibus, quæ coronam offert Vitellio, ante duas stantes, unam togati ipsius Vitel-

Vitellii, alteram à tergo muliebrem, non quidem, ut statuere quis posset, Germaniæ, sed quod liquet mihi cum ex habitu, qui nihil habet barbari aut consoni aliis Germaniæ typus, sed juxta usitata Dearum id genus apud Romanos simulacra, tum ex inscriptione apposita, Pacis ipsius effigiem. Epigraphe autem tota, PAX GER. ROMA, non *Pax Germaniæ Romæ*, prout primo etiam intuitu augurabar, sed *Pax Germanici*, apposite ad typum, & amatum Vitellio cognomen, illasque solemnes & indicatas paullo ante inscriptiones, *Pax Augusti.* Sed non decet ut lectori invideamus insignis nummi, neque vulgo apud antiquarios obvii conspectum.

Neque indiget ille ulteriori commentario: quum plana sint omnia partim ex studio illo paullo ante commemorato Romanorum Principum, non à devictis solum, sed à pacatis etiam Urbe ac Provinciis, gloriam suorum temporum, quamquam vana sæpius, ut hic loci, prædicatione celebrandi: partim ex rebus Vitellii, opera & fide Germanici Exercitus, cui præfuerat, ad imperium promoti, & inde GERMANICI appellationem sibi filioque adhuc infanti tribuentis. Quo spectat etiam matris ejusdem Vitellii dictum, *non* GERMANICUN *à se sed Vitellium genitum.* Ut mittam in Tacit. Hist. II.

Ppppp 2 priori

priori Nummi area omissum *Cæsaris*, expressum vero *Augusti* cognomen; utrumque rursus ad Taciti fidem, *vocabulum* AUGUSTI *differret*, CÆSARIS *non reciperet*; mox, *abnuentique nomen* AUGUSTI *expressere ut adsumeret*; & quibus etiam consentanea alibi ex Suetonio retuli. Cæterum huc etiam referenda Pacis opera, ac interea LUDI SÆCULARES sub Domitiano, Severo & filiis Philippis, vario spectaculorum genere, sicut jam alibi vidimus, celebrati. Inde passim in iis SÆCULARIA SACRA, & sacrificantes Imperatores cum adstante tibicine aliisque figuris, aut juxta sequentem iconem, in qua plures figuræ, una ex iis jacens cum Cornucop. duæ nudæ stantes, aliæ duæ ante Aram, infra Aper cum alia figura.

Ibid.

Haud valde dissimilem videas inter Nummos Getæ Ducis Areschotani, de quo consulendus Rubenius brevis sed elegans eorum interpres, qui duas illas figuras nudas stantes de Hercule & Baccho, vere, si quid judico, interpretatur. Hic enim eorum habitus in aliis Severi nummis supra quoque traditis, cum inscr. DIS AUSPICIBUS; unde ambobus Templum ingens extruxisse legitur apud Dionem. At figura jacens cum Cornucop. eidem Rubenio Terra, sed cum aliis symbolis, spica nempe & Palma, mihi in superiori nummo Tiberis

Lib. LXXVI.

beris juxta solitum ejus typum. Aper vero in eodem, aut aliud nonnunquam animal in similibus Nummis, prout nempe Diis aut Deabus hoc vel illud sacrum; quibus in solemnibus illis sæcularibus sacra fieri solita per triduum in Campo Martio, Jovi nempe, Junoni, Apollini, Dianæ, Parcis, Lucinis, Cereri, Plutoni, Proserpinæ Zozimus refert. Sub Philippis vero occurrit inter alios Lib. II. Nummos similis celebritatis indices unus, in quo sæcularia itidem Sacra, septem nempe figuræ ante Aram sacra facientes, cum inscr. SÆCULUM NOVUM, quo Milliare nempe sæculum ab Urbe Condita designatur, & quod νεοπαγῆ βίον vocarunt Græci, ut Eusebius, apud quem per *Sæculum Novum* easdem voces expressit De vit. Const. l. III. c. I. Cl. Valesius; Symmachus, NOVI SÆCULI *fata recitantur*. Lib. I. Ep. 7. Unde similiter Gratiani nummus, qualem vidi apud diligentissimum integerrimumque Gallici Ærarii Custodem Ampliatoremque Colbertum, GLORIA NOVI SÆCULI. Ex superioribus autem Philippi nummis cum solemnibus Gentilium sacris satis liquere videtur fabulis adnumerandum, quod de hoc Imperatore ut Christiano Eusebius, aliique dein tradidere, inter quos etiam Abul Pharagius. Dyn. VII. p. 80. Quamquam videam virum rara eruditione ac inter præcipua hodie litteratæ Galliæ ornamenta Danielem Huetium, eandem de Philippo Christiano sententiam in Origenianis tueri; eum nempe circa ipsa imperii initia Christi doctrinam sub Papa Fabiano amplexum, idque occulte & clam Ethnicos; & qua de re consulere poterit eum Lector, antequam huic vel alteri sententiæ accedat. Neque enim id jam agimus; sed sola quæ è Philippi nummis erui possunt argumenta si non privati saltem publici Gentilium cultus obiter commemoramus. Sub Honorio quidem celebratos eosdem sæculares, sed Sa-

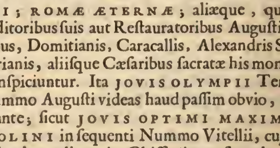
cris sæcularibus omissis, solo Circensium aut Theatralium ludorum apparatu tradiderunt auctores. Constat vero id ex præclaris ejusdem Nummis, in quibus Quadrigæ & Victores cum Corona & Palma, ac inscr. SPECIOSUS DIGNUS EUGENIUS ACHILLIS SIDEREUS.

In Cimel. Regin. Christ.

De Operibus Cæsarum Publicis.

OPERA varia non commemoro ab iisdem Cæsaribus erecta vel restaurata, quorum formam aut nomina prisca hæc Nummorum supellex præbet, & quæ nobis hodie pro diurnis Urbis Actis, quibus talia mandari solita Tacitus refert. Hujus generis tot ÆDES Deûm, puta JANI Quadrifrontis; JOVIS TONANTIS, SOSPITATORIS, CUSTODIS, ULTORIS, VICTORIS; MARTIS ULTORIS; VENERIS FELICIS, VICTRICIS; APOLLINIS PALATINI; SOLIS INVICTI; DEÆ SEGETIÆ; VOLKANI; ROMÆ ÆTERNÆ; aliæque, quæ cum Conditoribus suis aut Restauratoribus Augustis, Neronibus, Domitianis, Caracallis, Alexandris Severis, Valerianis, aliisque Cæsaribus sacratæ his monumentis conspiciuntur. Ita JOVIS OLYMPII Templum in nummo Augusti videas haud passim obvio, de quo jam ante; sicut JOVIS OPTIMI MAXIMI CAPITOLINI in sequenti Nummo Vitellii, cujus iconem laudatus aliquoties Chiffletius noster ad me haud ita pridem transmisit.

Annal. XIII. 51.

At notum ex Auctoribus illorum temporum Tacito, Sueto-

Suetonio, arsisse sub Vitellio Ædem Jovis Capitolini, sub Vespasiano postea restitutam. Sed quod dubium quasi & anceps foret, an incendium illud ab obsidentibus Vitellianis, an à Flavianis obsessis profectum, magna autem esset infamia illius facti, quo multi *finem imperii adesse* credebant, eam certe à se amoliri voluisse videtur Vitellius, hac suæ erga sedem Jovis Opt. Max. ac imperii pignus pietatis contestatione. Equidem quantum curæ ea res foret Vitellio, abunde ostendit absolutus ab eo Atticus Consul, quamquam è ducibus Flavianarum partium, *quod interrogantibus quis Capitolium incendisset, se reum Atticus obtulerat. Eaque Confessione, sive aptum tempori mendacium fuit, invidiam crimenque amovisse, & à partibus Vitellii amolitus videbatur.* Et certe crebrior fama, ut tradit in hoc facto idem Tacitus, obsessis Flavianis hoc incendium adscripsit, quo nitentes ac progressos Vitellianos depellerent. Quot vero alias Ædes insuper in his monumentis restitutas quasi & restauratas videas? Ita Templum JUNONIS MARTIALIS in Nummis Volusiani non solum sed etiam Philippi ac Triboniani Galli; SPEI PUBL. seu *Publicæ* in Tetrico juniore apud Tristanum; MEMORIÆ ÆTERNÆ in Divo Romulo; VICTORIÆ in Gordiano; DIANÆ PERG. *Pergææ* nempe, non *Pergamenæ*, ut censebat Tristanus in Nerone, ac juxta Nummos Græcos alibi in hoc opere descriptos, ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΡΓΑΙΑΣ· quamquam *Pergasiam* candem dictam doceat Stephanus Byzantius, ni corrupta vox pro Περγαία, ut Nummi veteres constanter eam vocant. Ita sua consecratis Cæsaribus Templa, ut DIVO JULIO in Augusto; huic vero etiam à Pio restituto, juxta ejus Nummum; DIVI AUG. REST. TEMPL. aut etiam in Nummo Faustinæ Pii Conjugis,

Tacit. Hist. IV. 54.

Hist. III. 75.

Hist. III. 71.

In Cimel. Barberin.

gis, ÆDES AUG. Adde Templum Gentis FLAVIÆ; item ejuſdem FAUSTINÆ, cujus alioquin ſuperſunt adhuc in Urbe rudera; adde plura id genus cum duabus, aut quatuor, aut ſex, aut octo, aut decem etiam Columnis, eademque modo cum una, modo cum pluribus ſtatuis, quamquam citra illius Dei aut Deæ nomen, cui eadem erant dicata. Neque prætereundum hic nobile illud Veſpaſiani opus, PACIS Templum, cujus effigiem non ſolum adumbrant ejuſdem Veſpaſiani aut Titi Nummi, ſed Commodi inſuper; ac proinde nondum incendio, quod mox ſub eodem, teſte Herodiano, contigit, dirutum. Certe ætate ſua combuſtum illud docet una cum ſua ἀποθήκῃ Galenus eo libro, quem ſcripſit Severo & Caracalla imperantibus, ὁπότε καὶ τὸ τῆς ΕΙΡΗΝΗΣ τέμενος ἐκαύθη, *quando & Templum* PACIS *arſit*. Contigit vero illud incendium anno Commodi XII. ſeu Æræ Chriſtianæ CXCII, ut notatur in Euſebii Chronico. ÆSCULAPII vero Inſulam ac Templum ex præclaro Pii nummo alibi jam eruimus. Immo ipſius URBIS Templum ab Hadriano conditum anno, quo Natalem ejuſdem celebravit, indicat Nummus deſcriptus pridem ab antiquariis, ac citatus quoque viro incomparabili in Euſebianis, & doctiſſimo Valeſio ad Ammianum, DCCCLXIV. NAT. URBIS R. CIR. CON. S.C. *Natali Urbis Romæ Circenſes Conceſſit Senatuſconſulto.* Jam quot veteres ac inſignes ARCUS in iiſdem Nummis videas etiamnum erectos vel AUGUSTO ob Vias Munitas, & ſigna à Parthis recepta; vel DRUSO & CLAUDIO de Germanis ac Britannis devictis; vel GALBÆ ob Remiſſam Quadrageſumam; vel NERONI, DOMITIANO, TRAJANO, SEVERO, POSTUMO, CONSTANTINO MAGNO, ſolita adulationis illorum temporum

Lib. 1. de Antid. pag. 433.

rum juxta ac Victoriarum monumenta? Quam insignis inter alios sequens Arcus TRAJANI, tertio ejus Consulatu erectus, juxta præclarum Nummum, quem è divite ac eleganti penu antiquaria laudati sæpius genere ac meritis splendidissimi Camilli Maximi, multa rei antiquariæ peritia insignis Petrus Bellorius noster suppeditavit.

Ex eodem vero Arcu diruto, eum qui in Urbe adhuc hodie visitur Arcum Constantini extructum, liquere continuo fide hujus Nummi. Neque proinde male id jam conjecerant superiori sæculo antiquarii, ut auctor est Martianus, unde etiam Nummi hujus præstantiam licet cuivis æstimare; *In hoc autem* (Arcu Constantini) *sunt quædam mira arte sculpta, quædam non satis probantur: ideo multi volunt illa ex* ARCU TRAJANI *destructo ad hujus ornatum translata, hæc ultro illis addita.* Pro *Arcu* vero *fornicem* dixisse Veteres vel ex Tullio videas, *ad ipsum fornicem Fabianum:* unde illa glossa ad hunc locum veteris Grammatici inediti & alibi jam mihi citati è Bibliotheca Vossiana, *Arcus Latinum non est.* At præter Suetonium, Tacitum, aliosque, à quibus jam hæc vox Latio donata, certe ætate Severi ac filiorum eadem ut *Latina* in Nummo Caracallæ publice signata, ARCUS AUGG. Quid commemorem tot alia Trajani Opera, quæ illum Pace non minus quam Bello clarum

Verrin. II.

In Cimel. Regin. Christ.

posteris prodidere, cujusmodi occurrunt in his monumentis CIRCUS, PORTUS, FORUM, BASILICA, VIA, AQUA, BIBLIOTHECA, singula ULPIÆ vel TRAJANI nominibus appellata? PONTES denique ejusdem supra *Euphratem*, *Tigrim*, *Danubium*, in iisdem Nummis adhuc conspicui; qui inscripti vel EUPHRATES; vel VIRTUS AUGUSTI TIGRIS; vel PONS TRAJANI DANUVIUS non minus ac Araxes autem *pontem indignatus*, & de quo Ponte scribit Procopius, cum Istri adluvie ac temporis lapsu corruisse, operis vero architectum exstitisse Appollodorum Damascenum. Alios *Pontes* non commemoro, modo cum tribus aut pluribus fornicibus, quos exhibent interdum Nummi Augusti, Severi Valeriani, aut supra Naves positos cum trajectu militum, ut in M. Aurelio & Gordiano. Quot alia insuper Urbis Æternæ decora eædem Nummorum icones adumbrant, *Thermas*; *Theatra*; *Porticus*; *Vias*; *Macellum Neronis*; *Circum Maximum* cum *Obeliscis*, *Metis*, *Quadrigis*, *Euripo*; *Circum Caracallæ*; *Amphitheatrum* cum *Meta sudante*, ac parte *Domus Aureæ*; quæ vulgo, si rudera quædam excipias, non aliunde, quam ex his Nummorum monumentis, antiquæ Romæ enarratores tradere solent, ac in conspectu legentium ponere. Præter notam in hoc genere Onuphrii, Donati, aliorumque industriam, docuit id novissime Nardini ROMA ANTIQUA tuo beneficio in lucem feliciter adserta. Ita *Amphitheatri* à Gordiano restituti memoria non alibi, quam in præclaro ejusdem Nummo conservatur; unde illustratur Capitolinus, qui paulo ante in Senatu, h. e. tempore delati Balbieno & Papieno imperii, inter alia relatum refert à Consule, de *ædificatione Amphitheatri*. Sic in exorta nuper inter eruditos Urbis Antiquarios controversia,

Ælif. l. iv. c. 6.

In Cimel. Mediceo.

In Maxim. & Balbin.

versia, de Arcu *Portugalliæ* vulgo appellato, nosti me iis continuo accessisse, qui non Claudio cum Ligorio aut Domitiano, vel Philippo cum aliis, sed M. Aurelio eundem adjudicabant. Id enim mihi non minus ac optimo vindici Romanæ antiquitatis Benedicto Mellino nostro, fide veteris nummi comprobatum, in quo Faustina minor Victoriæ humeris in cœlum sublata cernitur; haud insolito consecrationis ritu, & cui gemina plane in illo Arcu figura ejusdem Augustæ spectatur. An vero illæ figuræ vel M. Aurelii & L. Veri & Faustinæ, aliunde in Arcum illum insertæ fuerint, isque sit revera longe Antoninorum temporibus recentior; quæ sententia est laudati paulo ante rerum antiquarum egregie periti P. Bellorii, illi aliisque expendendum relinquimus. Hoc unum addere liceat, eandem Victoriæ alatæ figuram in cœlum Augustam ferentis, in matris Faustinæ nummo mihi quoque observatam, quem Museo Augustæ Christinæ credo accessisse. Ut enim de Victoria potius, quam de Diana Lucifera, prout existimant nonnulli, easdem figuras alatas explicem, facit præter solemnem hunc Victoriæ typum, Elagabali, quod narrat Lampridius, somnium, *Pater eadem nocte in somnis vidit alis se* ROMANÆ VICTORIÆ, *quæ in Senatu* AD COELUM VEHI. Quin agmen hic claudat Sacrum illud Servatoris Sepulchrum seu Ædicula eidem superimposita, ac ANASTASIS etiam dicta, qualem exhibet singularis Nummus, de quo post Tristanum ac Sirmondum disseruit nuper ad Eusebium doctissimus Valesius. Ejusdem notæ Nummum vidisse haud ita pridem juvit apud clarum urbis Antiquarium Leonardum Agostini.

Specimen Utilitatis Nummorum in CHRONOLOGIA.

Sed opportunum jam foret ab Historia, ad duas ejus ancillas dicam an verius comites, CHRONOLO-

GIAM & GEOGRAPHIAM, ex eadem penu illustrandas ingenii aciem convertere. Amplus quidem ac patens industriæ campus, sed quem late nunc decurrere non sinit (quod certe ab initio operis constitutum fuit) hujus commentationis, jam plus justo
1. longius productæ ratio. Ad CHRONOLOGIAM equidem seu notitiam temporum Romanæ Historiæ, quis non videt continuo quantum conferant tot Consulatuum, Tribunitiæ Potestatis, aut Imperii anni in Nummis id genus signati; ex quibus Fastos aut Annales veteres supplere licet ac emendare? Viam illam ingressi jam pridem clari scriptores, Goltzius, Onuphrius, Baronius, Pighius, Scaliger; sed in qua premenda penuria, aut minus accurato usu eorundem ducum, non semel à recto tramite aberrarunt. Neque immunis ab hac labe inclytus quidem multis palmis, sed immitior Scaligeri adversarius; dum collectis aliunde viribus ferocior incedit, his auxiliaribus copiis aut spretis aut non advocatis. Neque tamen alii certiores Canones occurrebant, unde colligas an L. Verus IX vel XI annos regnarit, qua de re jam olim dissensisse Auctores docet in Chronico Eusebius, neque rem definit, quot annos imperii complerint Antoninus vulgo Caracalla; Gordiani Africani; Philippus junior; Claudius Probus; Constantius Chlorus, aliique, de quibus certant adhuc hodie Chronologi, qui secant sæpe non solvunt nodos: aut vero quo anno imperium susceperint vel Philippi, vel Decius, vel Valerianus; aut unde hiatus temporum inter Gordianum & Valerianum apud Eusebium aliosque Veteres auctores obvius suppleri liquido debeat; ac post Decium series Licinianorum, Volusianorum, Hostilianorum, vulgo apud eosdem mutila aut confusa, melius & accuratius ordinari:

Ad Fastos & Acta Cæsarum ordinanda.

nari: aut Cari & filiorum tempora, quibus nil turbatum magis aut perplexum tradidit simul & expertus est illustris Scaliger, distingui & explicari; qui denique è Tyrannis, quibus feracia fuere sæculum tertium & quartum, in Augustorum ordinem inserendi veniant; qua de re etiam quædam supra jam adtigimus. Quamquam enim in Justini primum & Justiniani Nummis adscripti occurrant anni imperii, idem tamen, quoad priores eorum Decessores, beneficium præstant, cum plures Græci variarum civitatum nummi, qui eosdem imperii annos signant; tum potissimum illi, quos innuebam, Consulatuum & Tribunitiæ Potestatis numeri continua serie descripti; quibus tanquam notis & characteribus temporum, non solum initia principatus ac durationem; sed Acta præterea, de quibus modo agebamus, eorundem Cæsarum, Bella; Victorias; Triumphos; Liberalitates; res quasvis illustres domi ac foris gestas, licet continuo ad annos suos, quibus ea contigerunt, revocare. Inde itaque demum liquido adsequimur, quando aut Congiaria dederint Caius, Nero, Trajanus, Hadrianus, aliique; aut Profectiones susceperint in Provincias idem Hadrianus, Marcus præterea, Severus, & qui ejusdem laudis consortes; aut Colonias deduxerint Augustus, Vespasianus, similesque Conditores; aut Opera illa publica, quæ paullo ante enumeravimus, erexerint vel instaurarint Claudius, Trajanus, Antonini, Gordianus; immo quando à Trajano transmissus Euphrates ac Tigris, ac novis Provinciis auctum imperium; quando ab eodem aut Parthis Rex datus, aut à Pio Quadis, aut à L. Vero Armeniis; quando Reliqua remiserit Hadrianus; aut denique quando vel de Dacis ac Scythis triumpharit Trajanus, vel de Carpis Philippus, vel

In Dissert. VII.

de Quadis Carus ac Numerianus; vel de hostibus ubique debellatis cum Herculio collega Jovius. Quoties enim hic aut refingendi numeri Eusebiani Chronici, ut feliciter nonnunquam factum horum subsidiorum opera ab illustri ejus emendatore; aut emendator ipse ex similibus monumentis corrigendus venit; aut locupletandus inde luculenta accessione ille Thesaurus temporum; & certa haud minus quam facili via novi ac plenioris Chronici, quam hactenus factum, materia simul & probatio desumenda? Neque vero solum

2. *Ad Seriem & Annos Regum Exterorum.*

id intra fines Romanæ Historiæ. Ad illustrandos enim aut supplendos aliarum Gentium Annales haud inutilis quoque eadem memoria; quæ aut plerosque & præcipuos quidem Alexandri per Asiam, Syriam, Ægyptum, Thraciam & Macedoniam Successores accurate suis cognominibus distinctos refert; aut tot aliarum quoque Gentium Heroas, Reges, ac plures etiam obscuros ferme vel aliunde ignotos continet, cujusmodi aliquot alia parte hujus operis enumeravimus, unde laterculi Regum aut Ponti & Bospori, aut Thracum, Oesroënorum, aut Parthorum etiam augeri possunt ac illustrari. Ac de Seleucidis quidem & Ptolemæis, præter ea quæ supra quoque adtigimus, fidem facient quæ in illustris Peireskii vita referuntur, quo nemo hac ætate majori studio aut feliciori fato in has antiquitates incubuit; *Ejus scilicet generis* (h. e. Græca numismata) *coëgerat jam supra mille, quæ forent penitus intacta rei nummariæ auctoribus, & cum haberet cusa tam ante quam post Rom. imperium in civitatibus quibusque Græciæ Asiæque præcipuis, ex quibus contexuerat* SERIEM SELEUCIDARUM *Principum ab Alexandro ad Romanos usque eam ob rem Sirmondus hanc seriem desideravit cognoscere, ut illius instar seriem principum Ægypti tenere posset.* Quale insuper

Dissert. I. & V.

ſuper monetæ hujus beneficium illuſtri exemplo docet Arrianus, qui ex Nummis adhuc ſua ætate apud Indos Bavygàzæos exſtantibus, aliquot Succeſſorum Alexandri in eo tractu nomina ac notitiam colligit; & quem proinde locum operæ pretium erit adponere demerendis antiquariis valde, ſi quid judico opportunum: *ἀφ' οὗ μέχρι νῦν ἐν Βαρυγάζοις* ΠΑΛΑΙΑΙ *προχωροῦσι*, ΔΡΑΧΜΑΙ *γράμμασιν ἑλληνικοῖς ἐγκεχαραγμέναι, ἐπίσημα τῶν μετ' Ἀλέξανδρον βεβασιλευκότων Ἀπολλοδότου καὶ Μενάνδρου· à quo ad hæc uſque tempora Barygazis* VETERES *occurrunt* DRACHMÆ, *litteris Græcis inſcriptæ, ſignantes qui poſt Alexandrum ibi regnarunt, Apollodotum & Menandrum.* In Peripl. Mar. Rubr.

Immo nequidem nuda ſolum *Nomina*, ſed regni etiam *Annos* in iiſdem peregrinis Nummis aut Drachmis ſignari nonnunquam videas; de quibus altum apud Chronologos ſilentium, aut male ſubductus eorum calculus. Prioris fidem faciunt duo inſignes nummi, quos forte inter alios penus quondam Peireskianæ, jam apud illuſtrem Harlæum notabam; duorum nempe Cappadociæ Regum *Arivathis* & *Ariobarzanis* cum adſcriptis annis regni, de quibus vulgo ſilent antiqui & recentiores Chronologicorum aut Hiſtoriarum conditores: unus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΑΡΑΘΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΑΛ. ſeu *Regis Ariarathis Euſebis* vel *Pii* XXXI; alter, cui cætera ſimilem alia occaſione ſupra tradidimus, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ ΚΔ. *Regis Ariobarzanis Philoromæi* XXIV. Poſterioris autem inſigne & memorandum exemplum præbent *Agrippæ* junioris ultimi Judæorum Regis Nummi, qui hinc Veſpaſiani aut filiorum Titi ac Domitiani vultus præferunt, illinc in averſa aut Figuram ſtantem cum Cornucop. & ſpicis, aut Triremim, aut Victoriam cum annis regni ejuſdem *Agrippæ* ΕΤΟΥ ΚΘ

ΒΑ.

ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ *Anno* XXIX *Regis Agrippæ*; ΕΤΟ ΚϚ
ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ *Anno* XXVI *Regis Agrippæ*; .ΤΟ ΙΘ
ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑΣ *Anno* XIX *Regis Agrippæ*; ΤΟ ΚΔ
ΒΑ. ΑΓΡΙΠΠΑ *Anno* XXIIII *Regis Agrippæ*, cujuſmodi ſuppeditavit mihi Muſeum Seguinianum jam Chriſtianiſſimi Gallorum Regis, ac priorem quidem cum Veſpaſiani effigie, duos ſequentes cum Titi, poſtremum cum Domitiani iconibus.

Ejuſdem notæ etiam aliquot videas in Gaza Medicea cum Victoria & Titi effigie percuſſos, ac annos regni Agrippæ ΚϚ & ΚΘ ſeu XXVI & XXIX. Ex iis autem & ſuperioribus indubie colligas, eoſdem tum ſuperſtite adhuc Veſpaſiano ſignatos, quomodo plures occurrunt Titi ac Domitiani adhuc Cæſarum nummi, ac unde ΚΑΙΣΑΡΟΣ etiam nomen in adlato Domitiani nummo adſcriptum, non autem Auguſti; tum quam gravis ſit geminus quidem error Euſebii in Chronico, & qui illum compilarunt Græculorum Scaligerianæ collectionis, (quod vere etiam auguratus eſt ὁ πάνυ) qui ab anno Clau-

Claudii IV regni hujus Agrippæ initium, finem autem Regni & vitæ ab excidio Templi ac anno Vespasiani III arcessebant. Ex quo etiam sua fides Photio adseritur, qui è Justo Tiberiade auctore Agrippa συγχρόνῳ, refert hunc Regem ad annum III Trajani vitam produxisse. Accedit præterea ad notas & characteres temporum ex eadem memoria declarandos, cum ratio annos notandi varia in pluribus Græcorum, Asiaticorum, aliorumque Barbarorum nummis obvia; tum *Æræ* singulares, qualis olim nobilissima *Seleucidarum* seu *Dhilkarnain*, quæ ab Alexandri successoribus duodecimo post ejus mortem anno inducta, in Arabum postea & Christianorum veterum Annalibus celebris remansit. Ejusdem vero vestigia observo in præclaris & antiquis aliquot Nummis eorundem Seleucidarum, ut ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΤΥΡΙΩΝ ΙΜΡ. h.e. obvio in aliis nummis more ρμζ nempe ἔτει ἑβδόμῳ τεσσαρακοστῷ ἑκατοστῷ, seu Anno CXLVII, qui incidit in tempora Antiochi Epiphanis, & Acta ejus contra Judæos, quorum mentio Machabæorum primo; seu biennium ante ejus mortem, quæ nempe anno CXLIX. in eodem libro statuitur. Ejusdem notæ quoque sequens nummus ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΥΡΙΩΝ ΣΗΝΡ, seu potius ΕΗΝΡ, ut legendum videtur, h. e. ἔτει ὀγδόῳ πεντηκοστῷ ἑκατοστῷ, qui annus CLVIII. incidit in tempora Demetrii Soteris & Acta apud Josephum, quæ in Originibus leguntur. Hæc autem eo lubentius monuimus, quod ex similibus Nummorum notis, quas vulgo secure prætereunt antiquarii, liceat demum colligere, non solum ad quæ tempora referri debeant iidem Nummi sed insuper ad quem vel Antiochum, vel Demetrium, vel Ptolemæum spectent, in multiplici illorum, qui eadem nomina & cognomina etiam

3. *Ad Æras Seleucidarum, Antiochensium, &c.*

In Cimel. Medicco.

1 Mach. III. & IV.

VI. 6.

L. XIII. c. 1.

gestarunt, numero. Neque minus hic observandæ peculiares *Æra* nobilissimarum Urbium, *Antiochiæ* puta, *Tyri*, *Sidonis*, *Ascalonis*, *Gazæ*, *Gadarorum*, *Aradi*, *Cyrrhi*, *Amisi*, ac plurium id genus, quarum accurata notatione eadem Temporum Doctrina non parum juvari potest ac illustrari. Agnovit id pro solita sua solertia magnus Scaliger, qui & inde aliquot urbium id genus Epochas in Canonibus suis Isagogicis firmat ac demonstrat, sed nonnunquam lubrico fundamento, seu descriptis ex aliorum fide depravatis nummorum numeris. Ut vero feliciori fato plures id genus Nummos tractare nobis licuit, ita inde etiam diversas Æras illarum Urbium, (quamquam etiam unius gentis) neque ab ab uno capite arcessendas facile licuit observare. *Æra* quidem *Antiochenæ*, ut celebrioris ob Urbis nobilitatem, ita præter Eusebium in Chronico, haud infrequens apud
L.III.c.12. Euagrium, ac inde apud Scaligerum, Petavium, aliosque
& lib. XLII. c. 9. majorum gentium Chronologos mentio, qua utitur nonnunquam idem Euagrius in notatione temporum, & quam, ut supra diximus, à concessa eidem Urbi Autonomia petitam docet. Ejusdem quoque exempla suppeditant Nummi, qualis Gazæ Palatinæ cum urbis symbolo, capite nempe turrito & inscr. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, in aversa autem parte Ara accensa, ΕΤ. ΔΙΡ, cui consentaneam Epocham videas in alio Nummo cum Neronis effigie, ac Cestii tum Syriæ Præsidis mentione, ΕΠΙ ΚΕΣΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ. ΔΙΡ. *sub Cestio Antiochensium Anno* CXIV. ΔΙΡ nempe in utroque pro ριδ seu ἔτει τετάρτῳ δεκάτῳ ἑκατοστῷ, qui putati ab anno ante Christum XLVIII, quo initium habuit hæc Æra, incidunt in annum Neronis X, vel juxta numeros Eusebianos XI, quo tempore Syriæ præerat, ut ex Josepho constat, hic Cestius. Unde etiam liquet recte in

in Chronico Eusebii ex versione Hieronymi, adsignatum caput hujus Epochæ; male autem in Fastis Siculis sexennio serius adscribi, quum triennio tantum post superiorem numerum supervixerit Nero. Alius quoque Nummus horum Antiochensium Gazæ Palatinæ, in quo similiter caput turritum, in aversa Aries cum dimidia Luna, consuetum in hac memoria Antiochensium insigne, & inscr. ΕΠ. ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ ΕΤ. ΕΡ. *sub Quadrato Anno* CV. Huic similem videas in additis Patinianiis ad Fulvium, nisi quod pro numeris ΕΤ. ΕΡ. sicut clarissime præfert Nummus Palatinus, adscriptus sit numerus ΕΤ. Δ. *Anno* IV. qui si ita legatur in Nummo, referri debet non ad superiorem Antiochensium Epocham, sed ad annum Neronis IV. Priores vero illi numeri CV Æræ Antiochenæ incidunt in annum Neronis III. aut itidem IV. juxta Eusebianos numeros, Rectore tum Syriæ T. Vinidio (vel ut quidam refingunt, *T. Numidio*) Quadrato, de quo multa Tacitus. Immo alius quoque Nummus Gazæ Palatinæ, cum superioribus capitis turriti & Aræ symbolis, ac in utraque facie ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΕΤ. ΑΚΡ. *Antiochensium Anno* CXXI. qui proinde referendus ad annum Vespasiani IV. Quin ejusdem Epochæ neque paulo vetustioris mentio fieri videtur in duobus Nummis Mediceis, ΕΠΙ ΣΙΛΑΝΟΥ ΓΜ, altero ΔΜ, qui tamen anni XLIII. aut XLIV, hoc est, IV. aut V. annis ante Christum, juxta caput hujus Æræ supra adscriptum, in Saturnini & Volumnii Syriæ Præsidum tempora, ut è Josepho liquet, inciderent, non autem Cretici Silani, qui sub extremis Augusti & initiis Tiberii eidem Provinciæ, ut è Tacito notum, præfuit. Neque vero iidem numeri de annis XLIII aut XLIV imperii Augusti explicandi, quibus nondum iste Silanus sed Quin-

exesa nummi extremitate, ut sæpe accidit, intercidisset, tum ΔΠΡ seu ρπδ vel CLXXXIV non inciderent in annos Titi, sed Domitiani III, ac proinde tribus vel quatuor annis vetustius hujus Epochæ initium esset statuendum, quo Tito idem Nummus adferatur. Videant proinde antiquarii, aut qui Nummos id genus possident, quanto cum dispendio vetustatis & certæ notationis in iisdem explicandis, ejusmodi notæ vulgo parum observentur. *Gazæorum* in Ascalonis vicinia *Æram* aliquantum recentiorem ac uno anno Philadelphensi minorem statuunt eadem Græca Collectanea, nempe Julio Silano & L. Muræna Coss. seu annis ante Christianorum Æram LXI. quo tempore Syriam & Palæstinam subegit ac ordinavit Pompeius. Unde etiam caussam petitæ illius Æræ licet mihi ex Josepho eruere, qui de Pompeii Actis illius temporis ac in ea terrarum parte verba faciens, ΓΑΖΑΝ τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ καὶ Ἰόππην καὶ Δῶρα καὶ Στράτωνος τὸν πύργον &c. πάσας ὁ Πομπήϊος ἀφῆκεν ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ; *Maritimas vero* GAZAM, *Ioppen*, *Dora*, *Stratonis Turrim &c. has omnes Pompeius* LIBERAS *esse jussus Provinciæ contribuit.* Eadem replicantem videas in libris Ἁλώσεως. A parta itaque illa aut recuperata Libertate deduxerunt Æram suam in posterum *Gazæi*, sicut ab Antiochensibus, Tyriis, Laodicenis, Amisenis, aliisque subinde factum constat, relictis liberis vel αὐτονόμοις, quemadmodum de quibusdam id genus verissime monuit magnus Scaliger. Illustrat autem id egregie Nummus Hadriani apud illustrem Sevium, ΓΑΖΑ ΜΑΡΝΑ ΔΠΡ. h. e. ρπδ *Gaza Marna* CLXXXIV. De *Marna* apud Gazæos cultu alibi diximus, & audiendus adhuc obiter Hieronymus, *Jam & Ægyptius Serapis Christianus factus est, &* MARNAS GAZÆ *luget inclusus*,

Pag. 195. Antiq. lib. XIV. Lib. I. c. 3. Ep. ad Lætam.

In Vita Hilarii. *clusus, & eversionem Templi pertimescit.* alibi, *sed & Italicus ejusdem oppidi municeps Christianus, adversum* GAZENZEM *Duumvirum*, MARNÆ *idolo deditum*. Ii autem anni Nummo adscripti retro putati ad prædictum caput illius Epochæ, incidunt in annum Hadriani VII. quo cusus scilicet hic Nummus. At rursus, ne quid dissimulem, turbare hic videtur alius Faustinæ Matris Nummus, quem descriptum vidi ab eruditis Urbis antiquariis, ΓΑΖΑ ΘΚC. qui numerus CCXXIX antiquiorem eandem Epocham statueret; quum tamen in Chronico Siculo septennio adhuc recentior tradatur superiori numero, ex male ordinatis Consularibus Fastis. Videndum proinde, annon litteræ illæ ΘKC alio referri possent, quam ad Epochæ alicujus notationem, aut an revera ita signatæ sint in eo Nummo, quem jam possidet inclyta Regina. Quin ad eandem ex Josepho, Græco Chronici Auctore, ac Nummo Hadriani adsertam modo horum *Gazæorum Æram*, referre insuper aliam licet de qua silent Græca illa aliaque Chronica, urbis nempe ejusdem tractus *Gadarensis*, seu τῶ Γαδάρων, quam signant itidem antiqui Nummi, ut in Elagabalo inclytæ Reginæ ΑΔΑΡΕΩΝ ΑΠC. seu *Gadarensium* CCLXXXI. Legendum enim in eodem ΓΑΔΑΡΕΩΝ, priori littera Γ vetustate, ut passim accidit, exesa, præter alia liquet mihi ex Nummo Gordiani apud illustrissimum Colbertum, cum eodem Triremis symbolo & inscriptione integra ΓΑΔΑΡΕΩΝ. Iidem autem numeri retro putati ab Elagabali anno II incidunt in eandem Gazæorum Æram. Sic alius in L. Vero Mediceus ΓΑΔΑΡΕΩΝ SKE, seu verius CKE, h.e. CCXXVII. qui ducto ab eodem capite initio, incidunt in annum V Veri. Et hæc jam notaveram, quum opportune iis lucem ac robur fœnerantem Josephum reperio, eodem de

de illis Pompeii Actis in Syria ac Palæstina loco, *καὶ* ΓΑΔΑΡΑ *μὲν μικρὸν ἔμπροσθεν κατασκαφεῖσαν* ΑΝΕΚΤΙΣΕ *Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ.* GADARA *deinde paulo ante diruta* INSTAURAVIT *in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrii.* Inde itaque ab illa nova instauratione petita pro more nova *Gadarensium* Epocha. *Amisenorum* etiam *Æra* haud infrequens mentio in Nummis Cæsarianis, & quorum aliquot ab Occone descriptos citat in Canonibus Isagogicis *ὁ πάνυ*. Unum hic habes è nummis Caracallæ, quem vidi apud illustrem Sevium ΑΜΙCΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑC ΕΤ. CΜΕ. *Amisi Liberæ Anno* CCXLV. A Libertate ergo illius Urbis, quod innuunt quoque alii Nummi, sumendum caput illius Epochæ, quam sub Augusto ei adsertam & quidem post victoriam Actiacam tradit Strabo; ac proinde à qua ducto initio, referenda superioris Nummi Epocha ad annum Caracallæ V vel IV juxta numeros Eusebianos. Quamquam juxta alium nummum L. Ælii, quem ex Occone describit Scaliger, ΑΜΙCΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΑC ΕΤΟΥC ΡΞΘ. *Amisi Liberæ Anno* CLXIX, anni retro putati inciderent in annum ante Christum XXXII seu biennium ante vulgarem Æram victoriæ Actiacæ. Unde de vera Nummi illius scriptura eundum ulterius in consilium. Idem dicendum quoque de alio Nummo, quem adfert itidem in Canonibus Isagogicis *ὁ θαυμάσιος*, unde diversas Æras horum Amisenorum, & quidem sub Cæsaribus unius ætatis colligit; unam eandem cum Philadelphensibus, XXX nempe annis vetustiorem; alteram, de qua agimus, ab Augusti temporibus, sub quo scilicet posterior hæc fuerit instaurata. Nihil certe hic commune Philadelphensibus & Amisenis. Illa urbs Syriæ, hæc Ponti. Illius Æra in Græcis Eusebianis à Ciceronis Consulatu, ac proinde

Lib. XII.

proinde anno ante vulgarem Christi æram LXII. deducta, quo tempore scilicet Romanorum jugum subiit Syria, ac à Pompeio ordinata, Libertate vel Autonomia variis ejusdem urbibus concessa; hæc à tempore partæ aut recuperatæ sub Augusto Libertatis, ut ante vidimus, & evincunt plures ejusdem loci Nummi. *Tyriorum* similiter & *Sidoniorum* Epochas signatas itidem videas in antiquis eorum Nummis. Horum aliquot ab Occone descriptos adtulit quoque Scaliger, unde eandem *Sidoniorum* cum *Ascalonitis* Æram colligebat. Neque hactenus alios illorum nummos videre mihi contigit, qui ab iis diversi abeant. Priorum seu *Tyriorum Æra* mentio cum in Chronico Eusebii ad secundum Probi annum, tum in Actis Concilii Calchedonensis, qui anno retro putati caput illius Epochæ referunt ad annum ante Christum CXXIII ac initium regni Antiochi Grypi; forte quod tum *Autonomi* facti sint Tyrii, ac
Lib. XVI. eo proinde respexerit Strabo, quum dicit eos cum à Regibus (Syriæ nempe) tum à Romanis exiguo pretio Autonomiam redemisse, & quod firmat etiam Inscriptio Puteolana, in qua eadem Tyrus ΙΕΡΑ ΑΣΥΛΟΣ ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ vocatur; non autem quod circa ea tempora Coloniæ & quidem Consularis dignitate ornata ab iisdem Romanis fuerit, ut Scaligero innuere videbantur verba prædicti Concilii, de quibus paullo infra. Hujus autem Epochæ memoria in Nummis quoque servata videri posset, cujusmodi Mediceus cum capite turrito & Palma in anteriori parte in aversa cum Triremi, & præter contractum in unam litteram eleganti compendio Tyri nomen, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΞΣ; qui nummi CCLXV aut si quis mallet CCLX priori littera E pro ἔτει usurpata, inciderent in annum Antonini Pii vel I vel V. At longe vetustior idem Num-

Nummus, ut ex multis indiciis liquet cum artis tum ſcripturæ; ac proinde citra Romani Cæſaris effigiem aut nomen; adeo ut alia eaque antiquior Æra in eodem quærenda veniat, cujuſmodi *Seleucidarum* paullo ante vidimus in vetuſtis Tyriorum nummis expreſſam. Ita ejuſdem notæ cum ſuperiori Tyriorum nummo, alius Gazæ Palatinæ cum Corona quernea & Clava Herculis nempe Tyrii, & numerorum notis IΣ. ſeu CCX. Sed hæc majus otium, aut accuratius ejuſmodi Nummorum, quorum aliqui jam nobis non ſunt ad manus, examen flagitant. Viam hic aliis pandimus, quo ignota è ſuis loculis proferant, ac de his ſtudiis omnique litterarum genere bene merendi laborem non refugiant. Utinam vero & hic magni Emendatoris Temporum, ac veri litterarum Herois veſtigiis inſiſterent, quamquam ſubinde ab iiſdem recedamus, ac ibi quoque, ubi frequentes illas in Græcis Cæſarum Nummis notas L. A. L. B. & ſimiles de annis imperantis tum Cæſaris ſumendas præfracte negat, ſed de Indictionibus aut Luſtris civitatum, quæ eos ſignarunt, aliis ex fontibus petitis. Neque id evincunt ea quæ adfert exempla, ſed ex male iiſdem acceptis; ut in Tito L. IA. ſeu IX, qui tamen tantum duos annos regnavit; aut Marco L. ΛΔ ſeu XXXIV; vel Pio etiam L. EIKOCTOY TETAPTOY, quorum ille XIX. hic non totos annos XXIII imperavit. At omnino fugit hic ratio virum incomparabilem, quamquam ἰδιωτικὴν & jocularem opinionem contrariam paullo confidentius vocet. Anni enim illi, quos modo audivimus, ſunt Tribunitiæ Poteſtatis, à qua vulgo ſolent Græci ejuſmodi Æras in nummis conſtituere; & quot etiam vel Titum, vel Pium, vel Marcum geſſiſſe conſtat ex longa Romanorum numiſmatum ſerie, & veterum etiam lapidum fide

4. *Ad Æras Imperii vel Decennales.*

Anim. ad Euſeb. pag. 224.

fide. Inde vero, ut notum, longe plures in iisdem aliisque id genus Cæsaribus illi Tribunitiæ Potestatis quam Principatus numeri; quod superstitibus adhuc Decessoribus & natura vel adoptione Parentibus, eam dignitatem, ut initium futuri fastigii, capesserent. Et certe ne quid hic reconditum proferre me quispiam in his antiquitatibus minus versatus putet, vel ex descriptis pridem à Goltzio & Occone Nummis abunde id colligere poterat ὁ πάνυ, unde penum suam subinde locupletabat, si eos attentis oculis legisset, ΑΥΤ. ΤΙΤ. ΚΑΙC. ΟΥΕCΠ. CΕΒ. ΑΡΧ. ΜΕΓ. ΤΕΙΜΗΓ. ΔΗ. ΕΞ. ΙΑ. in aliis ΔΗ. ΕΞ L. ΙΑ. seu *Imperator Titus Cæsar Vespasianus Augustus Pontifex Maximus Censor Tribunitiæ Potestatis* XI. aut *Trib. Pot. Anno* XI, & quæ sexcenta id genus alibi occurrunt. Ita nihil frequentius in Nummis variarum Urbium, quam ut non alias Æras adponerent, nisi aut imperii aut Tribunitiæ Potestatis annos, qui sæpe iidem numerabantur. Sic passim in nummis Cæsareæ Cappadociæ Metropolis ΚΑΙCΑΡ. ΕΤ. Β. aut ΕΤ. Γ. ut in Severo & Caracalla, aut ΕΤΟΥC Δ in Tranquillina, ΕΤ. Η. CÆSAREÆ in Claudio & similibus, quorum haud exigua superest copia. Quandoque etiam addita ipsa nomina ordinalia ΕΤΟΥC ΤΡΙΤΟΥ, ΕΤΟΥC ΤΕΤΑΡΤΟΥ; aut L. ΔΕΚΑΤΟΥ L. ΤΡΙC Κ. ΔΕΚΑΤΟΥ, ΕΤΟΥC ΠΕΝΤΕΚ. ΔΕΚΑΤΟΥ & similia. Sic in nummo Alexandri Severi ΠΕΡΙΟΔΟC ΔΕΚΑΤΗ, pro Anno X quo regnabat, aut Tribunitiam potestatem gerebat Mamææ filius. Περίοδος nempe ibi sumpta non de longiore orbe, quam de annuo solis circuitu, quomodo & frequenter κύκλος ac *cyclus* & *circulus* Græcis juxta ac Latinis auctoribus, unde *terdeni annorum cycli* in Hymno Hilarii, Hieronymo autem, *Ecce jam centenus ætatis*

In Cimel. Reg. Gall.

Ad Paul. Concor.

tatis circulus volvitur, de Paulo Concordiensi centesimum ætatis annum agente. Alioquin Περίοδος pro Decaëteride in Nummo, quem notabam rursus in Gaza Principis Majorum imaginibus propriisque decoribus inclyti Durlacensis Marchionis, ΠΕΡΙΟΔ. ΔΕΚΑΤ. ΕΤ. seu *Periodus Decimi Anni*, hoc est, juxta Romanos Cæsarum id genus Nummos, PRIMI DECENNALES. Neque aliter Eusebius in Procœmio Vitæ Constantini, Ἄρτι μὲν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ παντοίων ΔΕΚΑΔΩΝ διττῶν τε καὶ τριττῶν ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ἐν ἑορτῶν εὐωχίαις πᾶν γένος ἀνθρώπων ἐπανηγύριζεν· *nuper quidem magni Imperatoris redeuntium* DECENNALIUM *Secundorum & Tertiorum* PERIODOS *universum genus hominum festivitatibus & conviviis celebravit*. Ita de similibus Quinquennalibus ac Decennalibus Themistius, καὶ ἀσμένως οἱ κύκλοι καὶ ΠΕΡΙΟΔΟΙ τῶν πανηγύρεων, *ac libenter Circuli &* PERIODI *ejusmodi solemnium*. Notum utique nova quasi imperii auspicia inde petita; eaque non Conviviorum solum, sed omni præterea Ludorum, Indulgentiarum & Laudationum solemnitate peracta. Unde nova etiam quasi Imperatorum Epocha seu *Periodus Quinquennalis*, aut juxta superiores Nummos *Decennalis*, & sicut alibi rursus Eusebius agens de annis imperii Constantini, Χρόνων μὲν βασιλείας τρισὶ ΔΕΚΑΔΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΙΣ τελείαις, *ac tempus quidem imperii ipsius tribus* DECEM *annorum* PERIODIS *absolutis*. Quomodo itidem in magno opere Diocletiani & Collegarum annos imperii per Δεκαετηρίδας & Εἰκοσαετηρίδας seu *Decennalia* & *Vicennalia* computat. Imo hinc in Nummis notatæ variæ illæ Periodi, sicut non PRIMI solum sed & SECUNDI DECENNALES, aut juxta Nummum Pii non argenteum duntaxat, sed & æreum insignem, SECUNDI DECEM-ANNALES; in aliis

Orat. XVII.

Lib. I. de vit. Const. c. 18.

Hist. Eccl. l. VIII. c. 13.

autem ejusdem Pii, Marci, Commodi, Severi, &c. VOTA DECENNALIA, eaque modo SUSCEPTA, modo SOLUTA; ficuti & Tricennalia etiam in nummis magni Constantini, VOTIS XXX seu quæ soluta, ut modo audivimus Eusebium, tribus Decadum Periodis absolutis. Quamquam quod obiter notandum, in quibusdam locis anticipatæ sint nonnunquam ejusmodi Epochæ; ut de Vicennalibus ejusdem Constantini uno anno Nicomediæ factis, antequam Romæ ederentur, observat in Chronico Eusebius. Cæterum

5. *Ad Æras Coloniarum.* interdum computatæ Æræ ab *Anno* deductæ *Coloniæ*, cujusmodi continuo ante oculos ponunt Nummi Coloniæ *Viminensis* supra memoratæ, quæ in Gordiano, sub quo deducta describitur, COL. VIM. ANN. I. II. &c. in Philippo AN. VII. AN. VIII. in Decio autem & Q. Herennio AN. XI, & AN. XII. Quod certe sollicitum non debuit habere sagacem alioquin Antiquarium Tristanum, quo nempe similes annorum numeros occurrentes in nummis hujus Coloniæ referret; neque enim spectare ad annos imperii, ac proinde eo tandem confugit, ut de *Annonis* explicet. At nihil erat proclivius, quam eosdem illos Nummos explicare de Annis deductæ illius sub Gordiano Coloniæ, qui reperientur totidem exstitisse sub Philippo aut Decio, quot in iisdem Nummis numerantur, ac pro more aliarum Coloniarum inde annos suos computandi. Neque felicior Sebastianus Erizzo, qui in simili hujus Coloniæ Nummo, pro AN. II legebat ANTI, & de *Antio* Colonia explicabat. Neque vero huc trahendum *Tyri* exemplum, cujus Æram similiter à deducta Colonia computari in Actis paullo ante memoratis Concilii Calchedonensis, existimabat illustris Scaliger.. Verba Synodi, prout in ejusdem Actis Græcis

Tom. II. p. 558.

cis & Latinis leguntur, & quæ Nummi mire illustrant, ac aliqua indigent notatione, πρὸ πέντε Καλανδῶν Μαρτίων ἐν ΚΟΛΩΝΙΑ ΤΥΡΩ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΥΠΑΤΙΚΗ ἔτους πετάρτου ἑβδομηκοστοῦ πεντακοσιοστοῦ μηνὸς Περιτίου δεκάτῃ, *sub die quinto Kal. Martiarum in* COLONIA TYRO CLARISSIMA METROPOLI CONSULARI *anno quingentesimo quarto mensis Perithii die decima.* Adscripta ibi nempe vulgaris Tyri Æra cum solemnibus loci titulis ac prærogativis. Tom. IX. Consil. Act. IX. p. 17. ed. Reg.

Ac primo *Colonia* & simul *Metropolis* eadem dicta, juxta consueta ejusdem in nummis Cæsarianis elogia, COLONIA TYRO METR. aut METROPOL. ac in nummo Otaciliæ apud illustrem Sevium, COL. TY. METR. ERACL. h. e. juxta alium Caracallæ nummum supra adlatum, SEPT. TYRUS METRO. COLONIA ACTIA ERACLIA. Quomodo obviæ ac frequentes in aliarum Urbium Nummis inscriptiones, puta æmulæ *Sidonis*, *Damasci*, *Carrarum*, *Thessalonicæ*, ac similium, COL. AUR. PIA METR. SID. *Colonia Aurea Pia Metropolis Sidon*; COL. DAMA. METRO. *Colonia Damascus Metropolis*; ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΚΟΛ. ΚΑΡΡΗΝΩΝ, *Metropolis Colonia Carrenorum*; ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΜΗΤΡ. ΚΟ. *Thessalonica Metropolis Colonia*, & in sexcentis id genus. Hoc est juxta Aristidem de Smyrna, ἐν Ἀποικίας σχήματι καὶ Μητροπόλεως, *Coloniæ habitu & Metropoleos*, & pro more alibi indicato, quo in Metropoles deductæ vulgo à Romanis Coloniæ. In Politico.

Dicta vero *Colonia* eadem Tyrus à Severi temporibus, sub quo primum deductæ, sicut præter Ulpianum nobilem ejusdem loci civem, evincunt etiamnum Nummi cum *Septimia* cognomento, COLON. SEPTIM. TYRO, & quale itidem videas in Caracallæ nummo modo adlato. Unde liquet insuper alius Scaligeri error, qui ab L. 1 D. de Censib.

 Elaga-

Elagabalo deductam demum credidit, quod in ejus Nummis *Colonia* vocaretur; more scilicet jam ante & sub Severo quidem recepto. *Metropolis* vero eadem Phœnices à Trajani temporibus in gratiam Pauli Tyrii Rhetoris juxta Suidam. Quamquam & jam olim cum
Lib. XVI. Sidone certasse legatur apud Strabonem, quænam esset Metropolis, & in vetustis ejusdem Nummis ante Cæsarum tempora percussis, eadem appellatione ornetur, ΤΥΡΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Ut non frustra *Ματέρα Φοινίκων* eandem vocarit Meleager in Epigrammate inedito, de quo supra; aut sicut *Phœnices* vulgo, & quidem *primæ Metropolis* in Actis Conciliorum, sic *Metropolis Chanaan* alicubi Basilio vocetur.
Homil. in Psalm. XLIV. Unde notæ etiam cum aliunde, tum ex iisdem Synodalibus Actis, ejusdem *Tyri* cum *Beryto* contentiones, quibus factum, ut non solum Tyrus *Metropolis Phœnices primæ*, Berytus autem *Phœnices secundæ* dicerentur, sed etiam ut à Theodosii junioris temporibus, juxta Notitiam Imperii, Tyrus *Metropolis Maritima*, altera
Quæst. x. in Genes. vero *Libani* diceretur, vel si audis Hieronymum, *Phœniciæ Maritimæ Metropolis Tyrus, Mediterraneæ Damascus*; ut non frustra quoque eidem Damasco *Metropoleos* nomen imputent adlati paullo ante Nummi; aut juxta eos Eugesippus à Cl. Allatio editus, *Damascus caput Syriæ tenenda Metropolis.* *Λαμπροτάτη* insuper, h. e. *Clarissima* juxta eadem Acta, seu *Splendidissima* potius, dicta
L. 1. D. de Censib. eadem Tyrus, quomodo signanter apud Ulpianum, *ut est in Syria Phœnice* SPLENDIDISSIMA TYRIORUM COLONIA; & qua ratione, ut alioquin observo, *Splendidissimæ* vulgo dictæ nobiliores Romani orbis Coloniæ & Metropoles, ut in *Splendidissima Rhetiæ Pro-*
De Germ. c. 41. *vincia Colonia* apud Tacitum, & *Splendidissima Colonia Carthaginensium* in Gestis Cæciliani, unde & *Splendidissimus*

dissimus Ordo eorundem Carthaginensium apud Apuleium; & similiter *Alexandria & Laodicea Metropoles* In Florid. *Splendidissimæ* in Cod. Justinianeo, sicut jam ante Flo- L. III. c. 21. ro, *Municipia Italiæ Splendidissima.* Unde etiam lux nummo *Sidæ* Pamphyliæ Metropolis sub Licinio Gallieno percusso, ΣΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΕΝΔΟΞΟΥ, *Sidetum Splendidissimæ, Illustris.* Ὑπατικὴ vero seu *Consularis* nuncupata in prædictis Actis eadem *Tyrus*, non ut existimabat magnus Scaliger, quod à Consulibus libera adhuc Republ. deducta fuerit, & inde petita ibi more haud insueto loci Epocha. Ut mittam altum de ea deductione apud Auctores silentium, & aliam ex Strabone indicatam paullo ante originem illius Epochæ, neque conjuncta ibi *Coloniæ Consularis* adtributa, adeo ut postremum hoc ultimo loco positum ad *Coloniam* referri debeat; neque iis temporibus, ad quæ refertur caput illius Epochæ, h. e. CXXIII ante Christi Æram, in Romanorum sed Syriæ Regum fide Tyrus, quæ cum Phœnice reliqua à Pompeio primum Romani juris facta; neque *Coloniæ* nomine in antiquioribus Nummis, Inscriptionibus, aliisve monumentis ante Severi & sequentium Cæsarum tempora, consueto alioquin more, ornata; neque à Romanis ante Severum, ut modo vidimus, deducta, à quo additum illi urbi *Coloniæ* & quidem *Septimiæ* cognomentum. Enumerantur nempe in prædictis Actis more haud insueto variæ *Tyri* prærogativæ, *Coloniæ Splendidissimæ, Metropoleos, Consularis*, quomodo in Inscriptione Puteolana supra adlata Ἱερᾶς, Ἀσύλου, Αὐτονόμου, *Sacra, Inviolabilis, suis Legibus* vocatur eadem Tyrus. *Consularis* autem dicta, quod Scaligerum fugit, quod tum à Consulari regeretur, seu sedes esset Phœnices Consularis; sicut pari elogio Carthago sedes Proconsularis Africæ

Pro-

Proconsularis vulgo appellata, ut liquet cum ex S. Rufo, *ipse ubi Carthago est Proconsularis*, & signanter ex Cod. Justinianeo, *Et quæ Proconsularis antea appellabatur Carthago*. Quemadmodum nempe, ut vulgo notum, *Consulares*, *Proconsulares*, *Prætoriæ*, *Præsidiales* Provinciæ passim dictæ, quæ à Consularibus, Prætoriis Præsidibus regebantur, ita etiam lapsu temporis eorum Metropoles, in quibus iidem habebant domicilium, sicut in specie de *Consularibus* notatum videas in Constitutione quadam Zenonis ejusdem Codicis, *sed per id tempus Præsides quidem &* CONSULARES *nec non Correctores in* METROPOLI. Haud aliter nempe ac Roma & Constantinopolis dictæ passim in utroque Codice & apud auctores legibus ibidem latis coævos, *βασιλίδες*, *βασιλεύουσαι*, *Regiæ*, *Regnantes*, *Augustissimæ*, quod nempe sedes essent Regnantium seu Augustorum, & quomodo Gangra Paphlagoniæ Straboni jam olim dicta Deiotari *Regia* seu *βασίλειον*, vel Horatio, *Crœsi regia Sardeis*. Immo inde nonnunquam etiam, non Provinciæ sed Metropoleos Præsides inscripti, sicut *Præses Antiochiæ* dictus in Novella quadam Justiniani, qui alioquin *Præses Syriæ primæ*, cujus Metropolis Antiochia. Phœnicem autem, cujus *Tyrus*, ut audivimus, *Metropolis*, à Consulari administratam, luculenter arguunt cum Inscriptiones antiquæ & Notitia Imperii, tum Codex Theodosianus, in quo accepta Tyro lex data *ad Consularem Phœnices*, quod ex aliis etiam legibus ejusdem Codicis Beryti propositis manifestum. Inde itaque *Ὑπατικὴ*, ut observo, seu *Consularis Tyrus* in superioribus Actis. Æra autem ibidem adscripta, ducta à tempore concessæ *Αὐτονομίας*, ut ante vidimus, neque mendum in numeris quærendum cum viris eruditis, quod à vulgari Christianorum Æra diversi sint, quos firmat cum omnium

L. 2. C. de Off. Præf. Præt. Afr.

L. 1. C. ut omn. Jud.

Lib. XII.

Nov. VIII.

L. 52. C. Th. de Decurion.

mnium Codicum Græcorum & Latinorum, ut fatentur iidem docti Conciliorum editores, consensus; tum illustrat abunde, quod consulere iidem potuissent, Chronicon Eusebianum. Et de hoc Concilii loco hactenus. Denique nonnunquam etiam signatæ peculiares Epochæ, ut in Nummis Græcis Flaviorum, ab *Anno* scilicet *Novi Templi* conditi aut restaurati, ΕΤΟΥΣ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ, aut ΕΤΟΥ Ν. ΙΕΡΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ, *Anno novi Templi secundo*, & ita sequentibus, quales vel apud Occonem in Vespasiano, Tito, Domitiano & Nerva quoque digestos videas. Jocularis vero error Erizzi, ac eorum, qui cum eo ludos hic faciunt, dum annos illos scilicet computant de ædificatione Templi Salomonis. De *Æde Capitolina* enim iidem explicandi, ut verissime certe conjecit horum studiorum decus Seguinus; quæ Vitellianis temporibus, ut paulo ante vidimus, incensa, mox primo anno Vespasiani restaurata fuit, ut ex Tacito scimus. Rem etiam extra dubium ponit *Iovis Capitolini* cum *Aquila* obvia in iisdem Nummis effigies. Unus tamen turbare hic videtur Eusebius, qui in Chronico ad annum Vespasiani IV hanc novam Capitolinæ Ædis restaurationem refert, à quo ad mortem Vespasiani VI anni supersunt. Unde anno ejusdem VIII aut IX cudi non potuissent similes nummi, sicut eorum inscriptiones notant. Sed illum triennii metachronismum ex Tacito merito jam ad Eusebium castigavit *ὁ πάνυ*, quod invicto etiam argumento adstruunt commemorati modo Nummi. Cedrenum vero more solito hallucinantem mittimus; qui ad annum Vespasiani V. eandem ædificationem refert. Neque vero mirum cuipiam videbitur, inde petitam & signatam hanc Æram, qui vel ex Taciti lectione meminit, quæ consternatio Romæ Hist. IV. 54.

6. Ad peculiares Epochas.

non solum, sed in Provinciis subierit incensa hac Jovis sede, quæ pignus imperii habebatur; & proinde qua deleta finem imperii adesse, & possessionem rerum humanarum Transalpinis gentibus portendi audacter canebant Druidæ. Ut idem hic sit provincialibus usurpatum, studio in res Romanas & erga Jovem suum pietati contestandæ, quod Judæis, aut inde Eusebio aliisque, à prima Templi ædificatione, aut à Salomone ad instaurationem Templi, aut ab Excidio Templi solemnes Epochas arcessere.

Specimen Utilitatis in GEOGRAPHIA.

Sed hæc aliaque id genus flagitant alterius operæ argumentum, ubi diffusa simul & singularis Numismatum veterum præstantia ad ornandam GEOGRAPHIAM veterem, non perfunctorie vel παρέργως aut appendicis vice tradatur. Paratam enim hujus rei copiam nobis præbet, cum ampla Nummorum *Siciliæ*, *Græciæ*, *Epiri*, *Thessaliæ*, *Thraciæ*, *Macedoniæ*, *Asiæ*, *Africæ* seges, qui ante Cæsarum tempora percussi; tum infinitus quidam numerus *Coloniarum* vel urbium alioquin Europæ, Africæ, Asiæque, & quidem remotissimarum etiam Provinciarum, Armeniæ, Mesopotamiæ, Arabiæ, quæ in Cæsarum nummis traduntur, & quorum id genus locorum indicem ad DC ac ultra etiam privatos in usus confecimus, collectum nobis ex ineditis plerisque veterum Cæsarianorum Numismatum monumentis; qualia passim etiam in hoc opere citantur. Horum vero aliorumque ante Cæsariana tempora percussorum fide ac beneficio singulari, ea quæ vel ad ἐξηγητικὴν, vel τεχνικὴν eorundem locorum notationem spectant; seu ad eorum περιήγησιν & ἱστορίαν, circa quas versabantur veteres Geographi; h. e. cum *Historiam* ac *Origines*, tum *Situm* & *Nomenclaturam* eorundem locorum petere licet ac illustrare. Prioris abunde

unde fidem faciunt, quæ subinde indicavimus, retenta in Civitatum id genus Nummis insignia, unde *Origines* suas indicarent: sicut *Pegasus* in Nummis Syracusanorum; *Palma* Carthaginensium, & in Creta Lapethi, Hierapytnæ; *Minotaurus* Gelæ, Tauromenitarum; *Noctua* Megaræ, Athenarum in eadem Sicilia; *Quadrangularis Area*, Dyrrachiensium; *Diana* Massiliensium; *Lupa cum gemellis*, Alexandriæ Troadis, Neapolis, Germæ, aliarumque Coloniarum, indicant continuo Matres earundem Urbium, aut Corinthum; aut Tyrum reliquamve Phœniciam; aut Cretam; aut Athenas; aut Corcyram; aut Phocæam; aut urbem denique Æternam. Adposita etiam interdum ipsa *Conditorum* nomina, ut in nummo ϹΥΝΝΑΔΕΩΝ ΔΩΡΩΝ ΙΩΝΩΝ, unde à *Doriensibus* juxta ac *Ionibus* deducta hæc Phrygiæ *Synnada* recte ad Eusebium notavit doctissimus Valesius. Haud aliter nempe ac Elidem ab Ætolis conditam ex Inscriptoribus antiquis colligit alicubi Strabo. Sic hujus vel illius Heroïs Conditoris non effigies solum, sed additum subinde nomen opportune; ut in [a] *Nicaensium* Nummis, ΤΟΝ ΚΤΙϹΤΗΝ ΝΙΚΑΙΕΙϹ, aut etiam ΔΙΟΝΥϹΟΝ ΚΤΙϹΤΗΝ; [b] *Perinthiorum* cum Hercule, ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΤΟΝ ΚΤΙϹΤΗΝ; [c] *Tomorum* Ponti, ΤΟΜΟϹ ΚΤΙϹΤΗϹ; [d] *Pergami* ΠΕΡΓΑΜΟϹ ΚΤΙϹΤΗϹ; [e] *Apolloniatarum* ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΤΙΣΤ. *Nicopolis* ΣΕΒΑΣΤΟΥ, vel ΣΕΒΑΣΤΩ, aut juxta nummum Regiæ Gallorum Gazæ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΚΤΙΣΤ. vel etiam ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ; [f] *Romæ* denique ROMULO CONDITORI: unde, si aliunde lateret, à *Baccho*, *Hercule*, *Tomo*, *Pergamo*, *Alexandro*, *Augusto*, *Romulo*, easdem urbes conditas liqueret, certe eosdem ab indigenis pro Conditoribus ac Diis proinde habitos.

1. *Ad Origines, Historiam & Privilegia locorum.*

Lib. x.

[a] In Cimel. Ill. Sev. & Seguin.
[b] In Cimel. Regin. Christ.
[c] In Cimel. Medic.
[d] In Imag. Ursin.
[e] In Cimel. Regin. & Seguin.
[f] In Cimel. Regin.

Etenim antiquissima hæc & prima quidem, ut mihi videtur, caussa Apotheoseos vel τῶ Ηρωϊκῶν τιμῶν; unde passim, ut alios mittam, Diodorus divinos aut heroïcos honores huic vel illi tributos docet ὡς κτίστῃ seu ut Herodotus, [a] Strabo, alii, ὡς οἰκιστῇ; [b] Justinus, *Jasoni totus ferme Oriens* UT CONDITORI *divinos honores*, &c. & aperte de Constantino Aurelius Victor, *hinc* PRO CONDITORE *seu* DEO *habitus*. Haud aliter nempe ac primus olim ejusdem urbis Conditor *Byzas*, aut *Battus*, aut *Docimus*, aut *Hercules*, aut *Seleucus* Heros, depicti olim in vetustis Nummis *Byzantii*, *Cyrenarum*, *Docimi*, *Heracleæ Ponticæ*, & *Antiochiæ*, quarum Κτίσται scilicet seu Patres traduntur: & signanter proinde, ut solet, Poëta, tanquam de cœlesti supremi Numinis beneficio,

L. XII. & XX. Lib. V. [a] Lib. XII. [b] Lib. XLII. c. 3.

O Regina, novam cui condere Jupiter urbem.

Sed de his alibi, ubi de veterum Apotheosi. Adde jam solemnia urbium id genus *Sacra*; *Ludos*; *Conventus*; *Pacta*; *Primatus*, *Coloniæ*, *Libertatis*, *Inviolabilis*, *Autonomiæ* Jura & Privilegia, aliaque vulgo parum nota, aut inter eruditos etiamnum controversa. Neque pauca certe hujus generis hac ipsa dissertatione aut alibi etiam adtigimus, quæ vel fidem dictis abunde adstruant. Ita non *Epheso* solum aut *Smyrnæ*, non *Nicomediæ* vel *Nicææ*, unum vel perpetuum Asiæ aut Bithyniæ *Primatum* adscribendum, de quo notæ vel ex Dione ac Aristide earum urbium contentiones, satis arguunt Nummi, in quibus ΕΦΕΣΙΩΝ sæpenumero, modo ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ, modo etiam ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, tanquam ΠΡΩΤΩΝ ΑΣΙΑΣ seu *Primorum Asiæ* signata memoria. Sic modo ΝΕΙΚΑΙΕΙΣ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ, *Nicæenses Primi Provinciæ*, in Domitiani nummo Regiæ Gallorum Gazæ inscripti; modo ΜΗΤΡΟ-

ΠΟΛΙΣ

ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΕΙΘΥΝΙΑΣ ΝΙΚΟΜ. *Metropolis & Prima Bithyniæ Nicomedia* signata in duobus ejusdem Domitiani nummis, quos possidet eadem Gaza, ac similiter in nummo Antonini Pii Mediceo ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑC ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤ. *Nicomedia Metropolis & Prima.* Adeo ut non frustra, aut citra recepti jam moris exempla, commune illius urbis ΠΡΩΤΩΝ seu *Primatus* titulum, vel Aristides vel Dio suasisse videantur. Immo inde videas, non abs re in postremo nummo *Metropoleos* ac *Primæ* nomina, quamquam de eadem urbe distingui; ut *Prima sedes* ac *Metropolis* aliquando in Antiquitatibus Ecclesiasticis, sicut in quodam Canone Concilii Africani, *ut Matricula & Archivus Numidiæ & apud* PRIMAM SEDEM *sit & in* METROPOLI, *id est Constantina.* Alioquin inscripta eadem *Nicomedia* in aliis Nummis ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΡΩΤΗ; sicuti etiam *Amasia* ΜΗΤ. ΠΡ. ΠΟΝ. aliquando ΜΗ. Π. Π. nempe *Metropolis Prima Ponti*, in præclaris nummis Severi, Caracallæ, & Alexandri, quos recondit rursus Cimeliarchium Regis maximi, aut illustris etiam Sevii; ac unde etiam liquet cur vel *Amasia Pontica* dicatur in Chronico Eusebii, aut in Novella Justiniani, PONTICA AMASIAM & *Neocæsaream duas habuit* METROPOLES, & *primam* quidem, ut hic videmus, Amasiam. Quamquam & aliam ejusdem tractus *Metropolim* signent etiam alii Nummi, quos versavimus itidem, haud vulgares, sub Commodo, Crispina, Pertinace, Geta aut Gordiano percussi, nempe ΤΟΜΕΩC ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ, & præ quibus *Tomei* hunc *primatum*, quod vix aliunde constare arbitrer, sibi jam olim vindicasse videtur *Amasia* juxta superiores Nummos. Πρώτη equidem seu *Primæ* vulgo Græcis dictæ, quæ Romanis *Metropoles* seu gentis capita,

Can. LXXXVI.

Nov. XXVIII. c. 2.

In Cimel. Regin. Christ. & Medic.

De Ædif. l. v. c. 4. pita, ut observat Procopius agens de Cæsarea Cappadociæ, *ἐξ οὗ δὴ καὶ εἰς* ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ *ἀξίωμα ἦλθεν οὕτω γὰρ πόλιν τὴν* ΠΡΩΤΗΝ *τοῦ ἔθνους καλοῦσι Ῥωμαῖοι· ex quo* METROPOLEOS *dignitatem adsecuta est, ita enim primam gentis urbem vocant Romani.* Hinc etiam eidem
Bell. Vandal. l. i. c. 4. Procopio altera *Cæsarea* Mauretaniæ secundæ Metropolis, dicta alibi *Μαυρετανίας πρώτης*, & Eunapio *Tyrus* Phœnices Metropolis, *πρώτη Φοινίκων*; & in Actis Apostolicis *Philippi πρώτη* partis Macedoniæ; ac similiter in præclaro Lesbi nummo Musei Seguiniani jam Regii, ΠΡΩΤΗ ΛΕCΒΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗ. Hinc Romanis etiam non *Metropoles* solum, ac sicut Procopio, *πρώτη τοῦ*
l. 6. D. de Excusat. *ἔθνους*, sic Modestino *Metropoles gentium* dictæ, sed cum *primæ* etiam, tum *principes* & *principatum tenere*, ut sæpe
Nov. Theod. l. 10. in Cod. Theodos. & Novellis, *dummodo civitas quæ eligitur totius provinciæ teneat principatum:* unde in Epistola Leonis I. de Arelate, *principatum tenere in sæculo* pro jure Metropolitico, aut quomodo Nicomediam vocat
De vit. Const. l. III. c. 50. alicubi Eusebius *τὴν Βιθυνῶν ἀρχουσαν*. At nonnunquam, quod notandum, sejunctæ eædem prærogativæ, ut nempe *Metropolis* caput gentis, *Prima* autem denotaret primatum in ludis & certaminibus sacris, qui per vices transibat ad plures, & de quo vulgo inter se diffidebant nobiliores ejusdem gentis urbes, ut aliunde liquet ex Dione Chrysost. & Aristide. Quo sensu etiam titulum illum ΠΡΩΤΗΣ aut ΠΡΩΤΩΝ videmus promiscue sumi in superioribus nummis, ab Asiæ Proconsularis urbibus non *Epheso* solum, sed præterea *Smyrna*, *Pergamo*; ac eundem sibi vindicantes in Bithynia *Nicomedienses* & *Nicæenses*, ita tamen ut utrisque commune evaderet illud ΠΡΩΤΗΣ adtributum, quod notat etiam Dio Prusæus, *Metropoleos* autem nomen ea ætate adhuc penes unam *Nicomediam* remaneret: quæ proinde

proinde ut diversas etiam prærogativas, ambos ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ & ΠΡΩΤΗΣ titulos sibi tribuit in adlatis paullo ante nummis Regiis & Mediceis. Unde jam lucem mutuari possunt, quæ à viris longe doctissimis operose disputantur de *Primatibus* & *Metropolibus* Africæ, ac de discrimine *Primæ Sedis* & *Metropoleos*, quale ab iisdem in controversiam vocatur; aut denique cur πρῶτοι dicantur passim Metropolitani Primates in Collectionibus Canonum. Sed hoc obiter. Quam insignis vero Nummus ejusdem Asiæ Proconsularis, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗ ΤΗϹ ΑϹΙΑϹ, *Magnetum Septima Asiæ*; quem nummum Cimeliarchii ante Patiniani jam Regii luculenta declaratione alibi illustramus, quum ea non liceat ita paucis ac aliud quasi agendo, defungi. Qua occasione insuper ea, quæ ad *Primatum* ac ordinem ejusmodi locorum spectant, ventilantur; & cur in aliis Nummis vel SIDON ASIÆ METROPOLIS; vel *Sardis Asiæ, Lydiæ, ac Græciæ Prima Metropolis* dicatur in nummo inclytæ Reginæ, item Christianissimi Regis, nempe ϹΑΡΔΙϹ ΑϹΙΑϹ, ΛΥΔΙΑϹ, ΕΛΛΑΔΟϹ, Α ΜΕΤΡΟΠΟΛΙϹ, quæ alioquin in Actis Synod. Constantinopolitanæ habitæ sub Flaviano vocatur *Metropolis Provinciæ Lydiæ*, Σαρδιανῶν Μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας Λυδῶν. Quot etiam aliæ urbes *Metropoles* iisdem nummis inscriptæ, quod aliunde nesciremus, & quale nomen seu ἀξίωμα, non unam jam aut alteram, ut aliunde scimus factum, sed plures etiam unius Provinciæ civitates sibi vindicasse iidem arguunt. Quanta vero lux inde aut Ulpiano, eo loco quem minus adsecuti sunt interpretes, sicut alibi docebitur, ubi primam inter Metropoles *Ephesum* ab Asiæ Proconsule adtingendam tradit; aut vero subscriptioni, quam videas in Actis sextæ Synodi OEcumenicæ, *Theodorus* *misc-*

l. 4. §. 5. D. de off. Proc.

Act. XVIII.

misericordia Dei Episcopus EPHESI METROPOLEOS PRIMÆ ASIANÆ *Diocœseos definiens subscripsi.* Immo haud obscura fax inde ad percipiendam originem Jurium aut πρεσβείων Ecclesiarum priscæ communitatis Christianorum, qui non extra solum, sed & intra muros Iliacos, natas iis de rebus, easque acerrimas & exitiales tandem contentiones scimus. Jam locorum *Situm*

3. *Ad Situm locorum.* quam luculenter eum indicant & quasi in conspectu ponunt id genus Nummi? Meministi procul dubio,

Strab. l. 1. quod de Homero observat Geographus, eum singulis propria sua loca adsignare, aliam urbem saxosam; aliam in extremo sitam; aliam Columbis abundantem; aliam Mari vicinam vocare. Id vero videas vulgo præstare hos Nummos, in quibus non *Fluvii* solum, aut *Maris*, aut *Montis* adpicta vulgi symbola; sed ipsa etiam adscripta nonnunquam nomina, quo plures nempe urbes ejusdem appellationis opportune dignoscerentur. Hujus generis in superioribus commemorata Ciliciæ vel Isauriæ *Seleucia ad Calycadnum* fluvium in tradito Philippi nummo, ac in aliis Elagabali & Treboniani Galli, CEΛΕΥΚΕΩΝ ΚΑΛΥΚ. vel ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟC ΚΑΛΥΚΑΔΝΩ; quo nempe distingueretur aut à *Seleucia ad Tigrim*, aut à *Seleucia ad Orontem*, de qua agitur lege unica de Classicis Codicis Theodosiani, & quæ alioquin *Seleucia Syriæ Pieriæ* seu ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ inscribitur in variis nummis Trajani, Marci, Antonini Caracallæ. Sic ad *Mæandrum* fluvium *Tripolim*, *Antiochiam*, *Apameam* sitas tradunt alii Nummi, ut ΤΡΙΠΟΛΕΙΤΩΝ ΜΑΙΑΝΔΡ. apud Cl. Seguinum; ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΜΕΑΝΔΡΟC in Trajano Decio Farnesii Principis; & ΑΠΑΜΕΙΑΣ ΠΡΟC ΜΑΙΑΝΔΡΟΝ· in Tiberio Reginæ Christinæ. Plures nempe, ut notum, *Antiochiæ*, *Apameæ*,

pamea, *Tripoles*, quo modo apud Livium, *ad Antiochiam* L. XXXVIII.
ſuper Mæandrum amnem, aut apud Euſebium, ἐν Ἀπα- c. 13.
μείᾳ τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ; aut ad earum exemplum *Magne-* Hiſt Eccl. l. v. c. 16.
ſia in inſcriptione Epiſtolæ, quæ Ignatio tribuitur,
Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ, apud Livium, *Magneſia quæ* L. XXXVII.
ſuper Mæandrum eſt, (ſicut Plinio ut jam vidimus, *Seleu-* c. 45.
cia ſupra amnem Calycadnum) immo inde Phlegonti juxta
Stephanum dicta Μαιανδρόπολις. Quin Regio ipſa ad-
jacens huic fluvio ab eodem denominata, ut *Mæandri*
Campus, apud Arrianum; haud aliter ac *Hermi Campus*, Lib. ε. περὶ
Cayſtri Campus, aut nota inter duos amnes Regio ſimi- ἀναβ.
liter Polybio in Excerptis, τῷ καλῷ πεδίῳ καλουμένῳ μέσον Pag. 28.
Εὐφράτους καὶ Τίγριδος. Alioquin præter *Mæandrum* aut
Calycadnum, cum idem *Euphrates* ac *Iſter*, tum *Neſtus*,
Hypius, *Rhyndacus*, *Marſyas*, *Sagaris*, *Glaucus*, Thra-
ciæ, Bithyniæ, Mœſiæ, Phrygiæ, Achaiæ fluvii cum
adjacentibus locis commemorati: ut ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ
ΠΡΟϹ ΕΥΦΡΑΤΗΝ in nummo Severi apud Triſta- Tom. II.
num; ΝΙΚΟΠΟΛΕΩϹ ΠΡΟϹ ΙϹΤΡΟΝ aut ΠΡΟϹ p. 91.
ΙϹΤΡΩ in Macrino, Elagabalo, Gordiano, Cimeliar-
chii Inclytæ Reginæ, Medicei, & Lomeniani; rurſus
ΟΥΛΠ. ΝΙΚΟΠΟΛΕΟϹ ΠΡΟϹ ΝΕϹΤΟ; ad *Ne-*
ſtum fluvium ſcilicet à Trajano conditæ ac *Ulpiæ* ab eo
denominatæ; ΠΡΟΥϹΙΕΩΝ ΠΡΟϹ ΥΠΙΩ in L.
Vero Gazæ Mediceæ, aut Maximo & Gallieno Regiæ
Gallorum Gazæ; ſicut occurrit etiam in Latinis Actis
primi Concilii Nicæni, *Heſychius Pruſenſis juxta Hypium*
fluvium, non *Hippium*, ut ibi hodie legitur, errore et-
iam, quod alibi jam monuimus, apud varios auctores
obvio. Sic ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΡΥΝΔΑΚΟϹ & Α-
ΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ ΠΡΟϹ ΡΥΝΔΑΚΩ in Marco &
L. Vero Auguſtæ Reginæ, apud Strabonem vero Ἀ- Lib. XII.
πολλωνία ἐπὶ Ῥυνδάκῳ; aut denique in nummo Apamen-

Vuuuu ſium

ſium alibi jam à te deſcripto, ΑΠΑΜΕΩΝ ΜΑΡϹΥΑϹ ΚΙΒΩΤΟϹ, quod ad fluminis Marſyæ oſtia eſſet ſita hæc *Apamea* eadem cum ſuperiori ad Mæandrum, ac ab eo ſitu *Cibotus* etiam dicta, juxta Strabonem, Plinium aliosque. In Tabula Peutingeri ſimiliter *Apamea Ciboton.* Sic ejuſdem Phrygiæ, vel juxta alios, Lydiæ fluvius *Sagaris* in nummo Juliæ Piæ, quem poſt Goltzium & Ortelium Occo deſcripſit, ΝΙΚΕΩΝ ϹΑΓΑΡΙϹ. *Glauci* quoque Achaiæ juxta Pauſaniam Fluvii nomen ac typus, & ſimul *Eumeniæ* Urbis ad eum ſitæ mentio in antiquo nummo quem nuper in Sicilia tractabam, ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΓΛΑΥΚΟϹ. *Xanthi* itidem memoria ac typus in nummo Lomeniani Muſei, ΚΥΜΑΙΩΝ ΞΑΝΘΟΣ. Quum autem eo nomine fluvius alius in Troade, alius in Epiro, alius in Lycia à Geographis collocetur; haud facile liquere videtur, cur *Cumæis* tribuatur, quos notum vulgo vel in Æolide vel in Campania ſedes habuiſſe. Quærendas proinde alias *Cumas*, quo nomine urbs etiam in Pamphylia à Stephano ponitur, Κύμη πόλις Αἰολίδος &c. καὶ Παμφυλίας. Eidem vero Pamphyliæ finitima Lycia, in qua fluvius *Xanthi* nomine Straboni, Ptolemæo, aliiſque commemoratus; & ad quem proinde ſitas eaſdem Lyciæ aut Pamphyliæ *Cumas* ex inſigni illo Nummo, neque aliunde quod ſciam, diſcimus. Signatus vero idem *Xanthus* opportune ad diſcrimen *Cumarum* cum in Æolide tum in Italia; quarum urbium plures exſtant nummi in Gaza inclytæ Reginæ & Medicea, cum ſola inſcr. ΚΥΜΑΙΩΝ, ſi unum excipias Mediceum in Nerone, qui *Cæſarienſium* epitheton præfert, ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΚΥΜΑΙΩΝ, more per ea tempora haud infrequenti. Neque prætereundus *Smyrnæorum Meles*, non jam in nummis Amaſtrianorum ad indicandos Homeri

ri natales, sed cum Urbe quam præterfluebat, in Sabinæ nummo ejusdem Musei Lomeniani, ΜΕΛΗΣ ϹΜΥΡ. De quo *Melete* audiendus Himerius apud Photium, Bibl. Cod. cui describitur ortus in suburbiis Smyrnæis, productus CCXLIII. à multis fontibus haud procul scaturientibus, statim flumen profluens, cypresso & arundinibus vernans, quod mari postea miscetur. Accedant eidem vicinam Pergamum partim intermeantes, partim præterfluentes juxta Plinium fluvii, *Selinus* & *Ceteius*; ac proinde uterque opportune expressus in insigni Pergamenorum nummo, cui discussis quas ei offuderat nobilis antiquarius tenebris, aliquam in superioribus lucem adtulimus, Pag. 485. ϹΕΛΕΙΝΟϹ ΚΗΤΕΙΟϹ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. Ita in Hispania tradita jam supra DERTOSA HIBERA; & similiter apud Ant. Augustinum HIBERA SENTIA; quod nempe ad fluvium *Hiberum* essent sitæ, à quo ipsi Hispaniæ antiquum *Hiberiæ* nomen, ut præter Polybium auctor est [a] Charax apud Constantinum [a] De Adm. Imp. l. III. c. 24. & [b] Ammianus; immo si [c] Philostorgium audias *Hiberiæ* rursus sua ætate pro Hispaniis dictæ, HIBERO [b] L. XXIII. *fluvio qui per eas fluit, priorem appellationem vincente*, τοῦ δι' [c] Lib. IX. c. 17. αὐτῶν ῥέοντος ΙΒΗΡΟΥ ποταμοῦ τὴν προτέραν ἐπινικήσαντος ὀνομασίαν. Alioquin Ammiano præter hanc *Hiberiam*, *Adiabena* insuper, *Ægyptus*, *India*, *Syria Euphratensis*, & *Bætica* à fluviis itidem dictæ regiones commemorantur; ut nihil dicam de sexcentis urbibus, quæ fluviis itidem ὁμώνυμοι, & unde *fluviatilem Agrigentum* vocat alicubi Pindarus, ποταμίᾳ τ' Ἀκράγαντι. Od. VI. Pyth. Hinc Juliano etiam designata Constantinopolis per urbem ad Bosporum, ἐπὶ τῷ Βοσπόρῳ πόλις; Orat. I. p. 14. sicut apud Arrianum de Chalcide, ἡ ἐπὶ τῷ Εὐρίπῳ. Lib. II. περ. ἀναβ. Etenim loca ad *Mare* sita innuunt quoque id genus Nummi, non solum adpositis *Neptuni*, *Tritonum* aut *Nereïdum*, *Tridentis*, *Triremium*,

mium, *Proræ*, *Acrostolii*, *Delphinorum*, aliórumque maritimorum Piscium symbolis, sed aperta quoque mentione, ut ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑΝ, ad discrimen superioris *Prusiadis* ad fluvium *Hypium*; & præterea in Nummo, quem notavi in Regia Gaza Parisiensi, sub Constantino Magno percussum, BONONIA OCEAN. seu *Oceanensis*, qui scilicet eandem secernit à Bononia Galliæ Togatæ, aut altera quæ ad Dravum fluvium apud Geographos. Ut vero *Fluvii* & *Mare*, ita *Montes* quoque eadem de causa nonnunqûam adscripti; puta *Argæus*, *Taurus*, *Libanus*, *Olympus*, *Rhodope*, *Sipylus*, *Paneas*. Prior mons Cappadociæ, ad quem Cæsarea ejus Metropolis, expressus in nummo insigni L. Veri ejusdem Regiæ Gazæ, ΑΡΓΑΙΩ. ΕΤ. Β. seu *Argæo Anno* II. qui alioquin, quamquam suppresso nomine, frequenter depingitur in nummis ejusdem Cæsareæ *sub* ARGÆI *montis pedibus sitæ*, juxta

Lib. xx. Ammianum, ac præter Plinium aut Geographos, apud Sozomenum ἡ πρὸς τῷ ΑΡΓΑΙΩ Καισάρεια: sicut

Lib. v. c. 4. alibi apud eundem locus *Macellum* dictus, similiter πρὸς τῷ Ἀργαίῳ ὄρει, non ut ibi legitur Ἀργίῳ. Index nempe superior Nummus eique similes, illius cultus, quo hunc montem *Argæum* vulgo prosequebantur Cappadoces, cujus argumentum quoque suppeditabat Gemma illa antiqui operis, eundem montem referens, cujus fit mentio in vita incomparabilis Peireskii. Non

Lib. v. c. 2. audiendus vero Tristanus, qui similes Nummos hujus *Cæsareæ* cum eo Monte & inscr. ΜΗΤΡΟ. ΚΑΙΣΑ. ΕΤ.

Tom. II. p. 223. ΗΠ. ad *Cæsaream Philippi* refert, & montem *Panium* de quo mox. Haud enim aliam, quam nobilissimam illam Cappadociæ Metropolim signant plures id genus Nummi cum Monte, Metropoleos, & similis Æræ mentione. Geminus eidem error neque Tristani solum,

lum, sed qui erranti prævivere Sozomeni & Cassiodori; qui à Claudio pro Mazaca *Cæsaream* eandem dictam tradidere, & quod in postrema & luculenta Sozomeni editione aliquam viri doctissimi notationem merebatur. A Tiberio enim impositum id nomen, regno Archelai in Provinciam verso diserte tradit in Chronico Eusebius. Caussa illius erroris ex communi utrique Cæsari *Tiberii* nomine profecta mihi videtur, ut sæpe alias factum, & quod alibi quoque monuimus. At idem Chronici illius interpres Hieronymus, duobus tamen locis Commentariorum, à Cæsare Augusto ita denominatam tradit, cui prævivisse videtur S. Rufus, Constantinus vero Porphyrogenneta etiam à J. Cæsare. Quum tamen de hac Cappadociæ Metropoli scriberet ipse Cappadox Geographus, ut hoc recte observat Tristanus, hoc est sub initiis Tiberii, *Mazaca* tantum aut etiam Εὐσέβεια vocabatur. Neque etiam S. Rufus signanter ab Augusto Cæsare, sed *in honorem Augusti Cæsaris* ita dictam hanc *Cæsaream* refert; quod alias à Tiberio factum scimus, & Augusti exemplo, à quo plures urbes & Coloniæ nomine Decessoris *Juliæ* cognominatæ. Quamquam ne quid dissimulem, Hieronymo, aut si vis etiam Rufo, suffragari videantur nummi sub Augusto cusi, cum Monte & ΜΗΤΡΟΠ. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ mentione, & cujusmodi apud Tristanum videas cum Aquila in summitate Montis, & inscr. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Neque enim illos ad *Cæsaream Palæstinæ* referas, aut cum eodem Tristano ad *Cæsaream Paneada*, ob ea quæ mox indicabuntur. Neque etiam novum aut insolitum, ut urbs illa Regni caput, à Rege Archelao reverentia Augusti *Cæsarea* nuncuparetur. Adeo ut inter dissidentes Auctorum relationes, unum obstare videatur Strabonis silentium, quominus ad

Lib. v. c. 2.

In Esa. c. LXVI.
In Ezech. c. XXVII.

Tom. II. p. 223.

te, ad montem & ſub monte. Unde ut intra hujus *Sipyli* ambitum maneamus, Smyrna antiqua ἐν τῷ Σιπύλῳ dicta [a] Ariſtidi; altera vero ὑπὸ τῷ Σιπύλῳ, ſicut apud [b] Memnonem πρὸς τοῦ ὑπὸ τὸ Ὄλυμπον; tertia autem uno pede disjuncta: ex quo etiam adſequimur, cur Plinius Smyrnam vocet *Sipylum Tantalidem.* Ita Cæſarea Philippi in præclaro Marci Aurelii nummo Mediceo, ΚΑΙC. CEB. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑCΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. *Cæſarea Auguſta Sacra Et Inviolabilis Sub Paneo*; ad diſcrimen nempe ſuperioris *Cæſareæ ſub Argæo*, aut alterius vicinioris in Palæſtina. Hinc autem liquet cur eadem juxta alios nummos dicta ſit CÆSAREA PANIAS, vel *Paneas*; non ob cultum *Panis* ſimulacrum, ſicut tradentem videas Philoſtorgium; neque à vicino fonte *Paneade* juxta Plinium, & cui vulgo viri docti ac inter eos vir ſummus ad Solinum ſuffragantur, ſed à Monte ipſo ſub quo jacebat dicto *Panio* juxta [a] Joſephum, & Πανεὰς ὄρος diſerte apud [b] Euſebium, ſecundum ſuperioris Nummi ſcripturam, & quidem poſtquam hanc Cæſaream Philippi à Phœnicibus *Paneada* vocari indicaſſet. Ab illo Monte itaque *Paneo* vel *Panio* cum fontes Jordanis, qui ad ejus pedes, ut tradit idem Euſebius, tum Urbs ipſa *Paneadis* denominationem accepere. At inſignis hic rurſus Triſtani hallucinatio; qui nummum Auguſti paullo ante adlegatum cum Aquila in ſummitate Montis, & inſcr. ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ de hac ipſa *Paneade* interpretatur, & ei hoc *Cæſareæ* nomen inditum ſtatuit à magno Herode, quod tamen à filio Philippo Tetrarcha demum nacta, ut diſertiſſimis verbis neque uno loco tradit Joſephus, ΦΙΛΙΠΠΟΣ δὲ τὴν ΠΑΝΕΑΔΑ *τὴν πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου κατασκευάσας ὀνομάζει* ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΝ, PHILIPPUS *vero* PANEADA *ſitam ad Jordanis fontes ædificiis inſtructam*, CÆSAREAM *vocat*;

[a] Monod. de Smyr.
[b] Phot. Bibl. C. cccxxiv.
Lib. v. c. 39.
L. vii. c. 2.
[a] Bell. Jul. l. i. c. 16.
[b] Hiſt. Eccl. l. vii. c. 17.
Tom. ii. p. 223.
Antiq. lib. xviii. c. 3.

vocat; (ne solum ab eo additum *Philippi* nomen putes) & quidem sub initiis Tiberii, ut innuit idem alio loco; aut vero juxta Eusebii Chronicum, anno Tiberii XII. In hunc errorem induxisse videtur nobilem antiquarium, id quod alibi idem Josephus refert de Templo scilicet, quod Cæsari ad Panium extruxit Herodes; ut nihil dicam de Cæsarea Palæstinæ, quam revera ab eo conditam ac eo nomine appellatam constat. Sicut vero altera illa Philippi *Cæsarea* ὑπὸ Πανείῳ *sub Paneo* juxta superiorem Nummum, ita Ὕπαιπα urbs Lydiæ vel ex Ovidii *parvis Hypæpis* nota, dicta auctore Stephano, quod sita esset sub monte Æpo, ὑπὸ τὸ Αἶπος, & cujus oppidi nummos ΥΠΑΙΠΗΝΩΝ cum in Julia Severi & Elagabalo Gazæ Mediceæ, tum Gordiano Musei Lomeniani videre contigit. Cæterum ut *Fluvii*, *Mare* aut *Montes*, ita adscripta nonnunquam ipsa *Regionum* nomina, in quibus Urbes erant sitæ; sicut supra *Seleucia Pieriæ*; in aliis ΣΥΡΙΑΣ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, Socrati Λαοδικείας τῆς ἐν Συρίᾳ, *Magnæ* nempe *Syriæ*, sicut Galeno alicubi vocatur *Cœle Syria*; quæ & nonnunquam exprimitur, ut in Hadriano Musei Lomeniani, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΚΟΙΛΗΣ ΣΥΡ. ad discrimen alterius Philadelphiæ in Asia minori, Socrati Φιλαδελφείας τῆς ἐν Λυδίᾳ, ad quam scripsit Divus Joannes. Ita videas quoque Nummos aut *Syriæ Commagenæ*, ut in numismatibus *Samosatensium* & *Carrenorum* alibi jam descriptis; aut denique *Syriæ Palæstinæ*, Ammiano *Syriarum ultimæ*, ut in nummo Pii apud Tristanum, & in aliis vel Marci Successoris, Faustinæ, aut Caracallæ ΦΛΑΝΕΑΣ ΠΟΛΕΟΣ ΣΥΡΙΑΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ· quam urbem male de *Cæsarea Paneade* explicat Tristanus, quæ in nummis eorundem temporum *Cæsarea sub Paneo*, ut modo vidimus, inscribitur; neque augustam illam appella-

Marginalia: Bell. Jud. l. II. c. 8. — Antiq. l. XV. c. 13. — L. II. c. 39. — Lib. I. de Antid. — L. II. c. 40. — Lib. XIV. — In Cimel. Regin. Christ. & Medic. — Tom. I. p. 594.

pellationem omisisset, aut vulgo magni præmii loco concessam, aut in pœnæ etiam locum ademptam; sicut postremum Cæsareæ Cappadociæ sub Juliano contigisse observat Sozomenus. Adde quod in Actis Conciliorum, non Φανέας sed Πανεάδος & *Paneadis* eadem constanter inscribitur, & quidem ἐπαρχίας πρώτης τῆς Φοινίκης, *Provinciæ primæ Phœnices*, non vero *Palæstinæ*, cui superiores nummi illam Φανέαν vulgo adjudicant. Regiones vero similiter indicant, ad discrimen urbium ὁμωνύμων, Nummi, sicut supra ΦΛΑΟΥΙ ΝΕΑΠΟΛΙ ΣΑΜΑΡΕΙΑΙ vel ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ ΣΑΜΑΡΕΙΩΝ, ita aut ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ (vel juxta nummum Regii Cimeliarchii, ΗΡΑΚΛΗΑΣ ΕΝ ΠΟΝΤΩ, ne confunderetur cum tot *Heracleis*, quales vel XXIII enumerat Stephanus, & quomodo similiter Ἡράκλεια ἐν Θράκῃ passim apud Scriptores Ecclesiasticos vocatur altera illa Thraciæ, quæ olim Perinthus; aut ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ apud Erizzum & Tristanum, ut constaret ad quam *Metropolim* spectarent, cujus nominis decem oppida enumerat idem Stephanus; aut ΕΥΜΕΝΕΩΝ ΑΧΑΙΩΝ in Philippo illustris Sevii, ad discrimen aliarum ejusdem nominis in Phrygia aut Caria, de quibus Geographi; aut ΙΕΡΟΚΑΙCΑΡΕΩΝ ΚΟΜΑΝΩΝ in Severi nummo Seguiniano, unde alia forte *Hierocæsarea* investiganda, quam illa Lydiæ, cujus apud Tacitum & Pausaniam mentio, nisi, quod verius puto, duarum urbium communionem notet (cujusmodi exempla supra vidimus) *Hierocæsarea* & *Comanæ* in Phrygia, utriusque in minori Asia; aut ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ CΙΔΗΤΩΝ in Gallieno Regiæ Gallorum Gazæ, quum alias etiam *Sidas*, præter eam quæ erat in Pamphylia, referant Auctores; unde similiter apud Galenum, ἐν τῇ Σίδῃ τῆς Παμφυλίας.

Lib. v. c. 4

Act. III. Conc. Calch.

L. I. de Antid. p. 434.

Quot Oppida jam aut loca in his Nummis signantur aliunde parum nota, & quæ quod de ΠΟΛΥΑΙΓΙΩΝ Insula testatur ad Melam vir dubium ingenio an eruditione major If. Vossius, habitata nesciremus, nisi docuissent Nummi? Τημένου θύρων unus forte ex antiquis Auctoribus, ac ut ignobilis oppidi qui obiter meminerit, occurrit Pausanias. At nobile quondam & frequentatum idem Lydiæ oppidum luculenter arguunt Nummi aliquot insignes & magnitudine præcipui, aut Valeriani, aut Gallieni, cum *Sacri Senatus* mentione seu ΙΕΡΑ CΥΝΚΛΗΤΟC, ac inscr. ΤΗΜΕΝΟΘΥΡΕΥCΙΝ; quales in Gaza Christianissimi Regis, & præterea apud Cl. Seguinum, tum alibi quoque notavimus. Quis *Asiba* Ponti recordatur, exceptis forte Ptolemæo aut Stephano, & nummis Gordiani ΑCΙΒΑΙΩΝ? Quis *Gaba* in Palæstina præter sacros Scriptores aut Josephum, ac Nummum insuper Regiæ Gallorum Gazæ ΓΑΒΗΝΩΝ? Quis Phœniciæ aut ΣΑΜΦΑΙΩΝ, præter eundem Josephum ac Stephanum; aut ΒΑΣΗΡΕΩΝ, præter eundem Ἐθνικογράφον, ac Nummos præterea utriusque oppidi à Goltzio in Tito descriptos? Quis autem Arabiæ *Attam*, (de Græcis & Latinis loquor) aut Thraciæ *Thernam*; aut Hispaniæ *Biatiam* commemorat, præter unum forte aut Ptolemæum, aut Stephanum, ac Nummos eorundem locorum ΑΤΤΑΕΙΤΩΝ in Trajano inclytæ Reginæ ac Mediceo, & ΘΕΡΝΑΙΩΝ ac ΒΙΑΤΕΩΝ, juxta Nummos olim Peireskianos jam apud illustrem Harlæum? Immo ex antiquis Geographis vel Auctoribus qui supersunt quos, equidem viderim, quis meminit ΖΕΙΝΙΩΝ, ΛΟΓΓΟCΤΑΛΗΤΩΝ, ΚΕΡΑΙΑΟΥ, ΣΙΤΑΛΙΑΙΩΝ, quæ notavi in nummis ejusdem Musei? nisi postremi forte intelligendi veniant de *Satalis* Armeniæ minoris oppido, cujus mentio apud antiquos

3. *Ad Notitiam locorum Obscurorum aut Ignotorum.*

tiquos auctores, & cujus nomen proinde è superiori nummo emendari debeat. Similem quoque urbem in Macedonia ponit Socrates, Ἐλπίδιον Σατάλων τῆς Μακεδονίας, quo loco *Armeniæ* vocem novissime reponit doctissimus interpres, quod in Macedonia nulla hujus nominis civitas memorata inveniatur: quæ ratio, ut ingenue fatear, dubito an contra omnium Codicum consensum prævalere debeat, adde & crebra vel ex hac Nummorum penu exempla dissimulatorum locorum in antiquis, quæ edacitatem & injurias temporum effugere, monumentis. Ita ubi ΑΔΙΚΗΝΕΩΝ mentio, nisi in Nummo Commodi Mediceo; aut ΦΑΝΕΑΣ Palæstinæ, præterquam in Nummis supra indicatis; aut ΑΚΡΑΣΙΩΤΩΝ, excepto Severi nummo non Tristani solum sed insuper Musei Lomeniani; nisi quis ad Νάκρασον urbem Lydiæ apud Ptolemæum ex eodem nummo refingendam confugiat; aut ΚΟΡΘΩΣΙΕΩΝ, ut ad alia properem, vel ΧΥΑΙΝΑΙΩΝ, præterquam in Nummis à Goltzio descriptis; nisi quod in priori ΟΡΤΩΣΙΕΩΝ legendum omnino videatur juxta Nummos Hadriani & Pii alibi indicatos, & quorum fide similiter emendanda Acta Concilii Calchedonensis, in quibus cujusdam Ὀρθωσιάδων Episcopi mentionem fieri videas. Neque hic vero ex eodem Goltzio inserendus nummus ΓΕΣΑΙΝΗΣΙΩΝ, unde tum Occoni, ut sæpe factum, tum Ortelio imposuit, qui fide scilicet hujus nummi, *Gesænesios*, qui nulli sunt, fingit. Nummi enim illius vera epigraphe ΡΗΣΑΙΝΗΣΙΩΝ, cujus generis adtulit Tristanus, & qualis etiam vidi in illustribus Cimeliarchiis inclytæ Reginæ, Mediceo, & Lomeniano. Neque vero dissimilem ejusmodi Ortelii, Tristani, ac aliorum errorem alibi notavimus, in comminiscenda *Dessa* quadam Æthiopica pro *Edessa*

L. 11. c. 42.

In Gaza Regin. Christ. & Medice.

Meſopotamiæ in Nummis, aut altera Macedoniæ apud Ariſtidem. Adde jam præter *Hiſtoriam*, *Situm*, aut *Notitiam* ejuſmodi locorum, veram quoque eorum

4. *Ad Orthographiam locorum.*

Orthographiam; depravata vulgo apud Auctores, vel ſexcenta Urbium ac Gentilium nomina, quibus non aliunde certior lux aut emendatio, quam ex incorrupta priſci æris ſcriptura accedit. Nullibi certe graſſatam licentius librariorum imperitiam, quam in deſcribendis Geographorum ſcriptis, aut tradendis Chorographicis, quæ alibi occurrunt, nominibus; nullibi exſtare etiamnum frequentiores labes, fatentur & queruntur paſſim eruditi. Neque vero facile licet mendas illas eluere; aut inter varias vel interpolatas crebro, quas ſuppeditant antiqui libri, lectiones, genuinam ac ſinceram continuo arripere. Haud enim levibus difficultatibus tota hæc res jacet implicita; dum non una jam olim, ſed multiplex invaluit idem nomen proferendi ratio, quod vel è pluribus Stephani locis liquet; vel Latini in tradendis nominibus id genus ſæpe à Græcis deflectunt; vel qui ſuperſunt Geographi, Romano more Græca, aut Romana vel peregrina Græco ſono efferunt; vel pro varietate Dialectorum, temporum, diverſimode prolata, aut plane vero immutata Urbium ac locorum nomina; vel denique dum aut hic deficiunt Scriptores antiqui; aut diſcrepant à Græco textu Interpretes, quod Ptolemæo contigit; aut mutili ac fœde corrupti iidem Auctores ad nos pervenere. Adeo ut vix aliud hodie, nullum utique certius refugium ſit relictum, quam in veteribus Nummis, domeſticis & incorruptis teſtibus; nequidquam certe in reſtituenda aut illuſtranda Geographia antiqua laborent, ut à pleriſque hactenus factum, qui ad has publicas tabulas, ad hæc ſolemnia & authentica gentis teſtimo-

ſtimonia non continuo provocant. Unde utique opportune in ſanando ac reſtituendo Stephano de Urbibus, aut verius ejus Epitomatore Hermolao, nuper in Urbe litteratæ Germaniæ decus Lucam Holſtenium, diligentem adhibuiſſe Nummorum veterum tractationem, & undique hæc ſubſidia ad hanc rem advocaſſe, nec ipſe ignoras, & publice etiam aliquando, quamquam nondum conſummati, ut audio, operis lectione conſtabit. Neque pauca ſunt certe aut levia, quæ primi in hoc genere notavimus; dum non eadem ſolum nobis quæ hic Holſtenio patuit, ſed & forte adhuc uberiori ac frequens etiam alibi contigit hujus penus Nummariæ contemplatio. Mitto inde adſertam ſubinde in hoc opere, aut obiter traditam veram & conſtantem ſcripturam in vocibus ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ; ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ; ΙΕΡΑΠΥΤΝΙΩΝ; ΛΑΠΠΑΙΩΝ; ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΙΤΩΝ; ΤΕΡΜΗΣΣΕΩΝ; ΠΑΥΤΑΛΙΑΣ; ΣΕΡΔΙΚΗΣ; ΛΑΠΗΘΙΩΝ, unde etiam præter Polybium ſupra emendatum, corrigenda Acta Synodi Calchedonenſis, ubi Λαπίθȣ Episcopus legitur Didymus pro Λαπήθȣ. Sic ΕΔΕΣΣΗΣ, non Εδέσης, ut ſæpe apud auctores ac apud Socratem noviſſimæ etiam editionis, ἐν Μεσοποταμίᾳ Εδέσης, & ſimiliter apud Philoſtorgium alioſque; ΣΙΔΗΤΩΝ Pamphyliæ, unde emendandi Σιδῆται apud Arrianum; STOBENSIUM, pro quibus *Stovenſes* apud Paulum J C. aut Στρόβος corrupte apud Stephanum, in Actis vero Conciliorum, ut Nicæni & Calchedonenſis recte *Stoborum* & Στόβων, non ut aliquando Στοβέων *Stobeorum* pro Στόβων & *Stoborum*, vel Στοβέων h. e. *Stobenſium* de Gentili juxta Nummos: ULIÆ Romanæ in Hiſpania Coloniæ, quam male apud Hirtium, Melam, Ptolemæum, Dionem, in Οὐλλίαν, Οὐίαν, aut

Act. I.

Lib. II. c. 9.

L. III. c. 22.

Act. II. p. 402. & Reg.

Ullam mutarunt viri etiam in his litteris principes: ΚΡΙΤΙΑΣ *Flaviopolis* in Bithynia, quæ Geographis hactenus ignota sub voce Κρατίας apud Ptolemæum latebat: ac Fluviorum denique ΥΠΙΟΥ, ΚΑΛΥΚΑΔΝΟΥ, ΣΑΓΑΡΙΣ, ΗΙΒΕΡΙ, qui varie non semel in veterum libris traduntur. Ita (ut rem illam adhuc obiter illustremus) Πάτμον Ægæi Maris Insulam & unius Joannis Theologi exilio ac divinatione nobilem, in Πάθμον
Apoc. I. 9. mutandam, cum apud divinum Exulem, tum Strabo-
L. IV. c. 12. nem, Eusebium, Epiphanium; ac similiter apud Plinium *Pathmon*, juxta veteres libros, non *Patmon* legendum, arguit rarissimus Severi nummus, in quo miles cum spiculo & inscr. ΕΝ ΠΑΘΜΩ, qui nuper fuit Cimeliarchii Patiniani jam Regii. Πέλιννα Stephano
Ad Od. x. Pyth. Urbs Thessaliæ in Phthiotide, Græcis Pindari interpretibus Πελινναῖον, neque aliter Straboni. At Πέλινα vel Πελιναῖον, apud Stephanum, Strabonem, aliosque legendum arguit non solum *Pelinus* loci conditor eidem Stephano commemoratus, sed & antiqui Nummi cum Gentili, quod præteriit Stephanus, ΠΕΛΙΝΑΙΕΩΝ. *Odessus* Milesiorum Colonia in Ponto, Ὀδησσὸς Diodoro, Straboni, Arriano, Ammiano *Odissos* & *Odyssus*. Nummum illius visum à Tristano in penu Ducis Aurelianensis cum inscr. ΟΔΗCΙΤΩΝ refert vir doctissimus ad Ammianum. At vero lectio illius Nummi ac similium ΟΔΗCCΕΙΤΩΝ; qualis occurrit cum in Caracalla Musei Lomeniani, tum in Gordiano Gazæ
Lib. I. Trist. Mediceæ, & de qua urbe Ovidius,

El. 9. *Inde Mesembriacos portus &* ODESSON, *& arces.*

Lib. 11. Ἐλευθέρας meminit Dio in rebus Cretensium & Πολυρρη-
Lib. x. νίων Strabo, pro quibus Nummi inclytæ Reginæ, ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΙΩΝ & ΠΟΛΥΡΗΝΙΩΝ; unde auctores illi emendandi, ac juxta eos, quoad postremum nomen,

men, Polybius, & ſub Scylacis nomine vulgatus Periplus. Lib. IV. ΑΔΡΑΜΝΩΝ præfert Nummus Lucillæ Muſei Lomeniani jam Regii, pro qua voce Ἄδραμα corrupte apud Stephanum de urbe Syriæ Cavæ. Ἄδραμνα itaque ibi legendum, & quidem numero plurium, ut arguit ſuperior nummus, ſicut alia ejuſdem aut vicini tractus loca, Ἱεροσόλυμα, Γάβαλα, Γάδαρα, Σίγγαρα, Σαμόσατα, Δῶρα Joſepho, Βόστρα Zonaræ, aut in Ionia Σωύναδα. Ita etiam legendum poſtremum hoc nomen non Σωύαδα recte doctiſſimus Valeſius è nummo Caracallæ à Triſtano vulgato ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ obſervat, & firmat alius Domitiani nummus Muſei Lomeniani, & in Tabula Peutingeri *Synnada Arſamote* oppidum Armeniæ Euphrati proximum juxta [a] Plinium, [b] Tacito ac Ptolemæo, ut hodie præferunt eorum libri, *Arſamoſata*. At tranſpoſitas vel ſuperfluas in hac voce litteras docet inſignis nummus Mediceus M. Aurelii inſcriptus, ΑΡΜΟΣΑΙΤΤΗΝΩΝ; cui ſuffragantur Polybii Excerpta Conſtantiniana, ubi Xerxis Reguli ejuſdem *Armoſata* mentio, ac eadem deſcribitur Meſopotamiæ adjacens Αρμόσατα κεῖται πρὸς τῷ καλῷ πεδίῳ, &c. Pag. 28. niſi quod pro Αρμόσατα, fide præclari hujus nummi Αρμόσατα legendum ibi videatur. Neque vero infrequens Plinio aliiſque ejuſmodi tranſpoſitiones *Arſamotes* pro *Armoſates*; quomodo inter Cypri urbes apud eundem *Cinyria*, quæ Ptolemæo Κεραύνια, & Scylaci vel qui nomen ejus circumfert Κερωύνια; quam & veram loci illius appellationem adſerit ibi vir doctiſſimus. Sic *Cabyle* Euſebio in Chronico, ac Ptolemæo præterea, Eutropio, Ammiano; quæ Καλύβη Straboni & Stephano; & Ἀνάβαρζα Zonaræ, quæ aliis Ἀνάζαρβα aut rectius Ἀνάζαρβος, in nummis etiam Regiis & Mediceis ΑΝΑΖΑΡΒΟΥ, Ciliciæ nempe ſecundæ Metro-

[a] L. VI. c. 9.
[b] Annal. XV. 10.

Metropolis. Sic in Tabula Peutingeri *Diocenopolis* pro *Dionysopolis*, ut vel è Nummis liquet, ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΛΕΙΤΩΝ, de quibus supra. Ac talium magna seges. Ita *Sagalassus* Pisidiæ non solum juxta probatos & Antiquos auctores, sed & fide nummorum ΣΑΓΑΛΑΣΣΕΩΝ, cujus generis haud unum in Alexandro Severo & Claudio Gotthico videre licuit; unde transpositas in eadem voce litteras Σαλαγάσσε apud Arrianum emendandas liquet, sicut alioquin apud Lucianum Σαγαλαοτέως pro Σαγαλασσέως reponendum. Quam varia autem & corrupta vulgo nomenclatio Urbis in Gallia Narbonensi hodieque haud incelebris, quæ Βλιτέρα vel Βλιτέρα, Βαιτέρα, Βαιτέρρα, *Blitera*, aut *Biltera*, ac *Butera*, denique apud Strabonem, Ptolemæum, Stephanum, Plinium, ac Sulpitium Severum legitur? At quam melior scriptura veterum librorum, quam inde ad Melam reduxit vir doctissimus, *Baterra*, vel ut ad Sulpitium legebat Sigonius, *Biterra*; ut liquet mihi invicto argumento præclari nummi, quem vidi apud illustrem Harlæum, in cujus anteriori parte caput muliebre, in aversa Leo cum inscr. ΒΗΤΗΡΡΑΤΩΝ, ac unde apud Stephanum aliosque Βητήρρα tandem legendum constat. Eidem Stephano vocatur urbs quædam Ερμιόνη, pro qua Ερμιώνη levi errore restituendum monent nummi ΕΡΜΙΩΝΕΩΝ in Severo ac Julia Conjuge, quales etiam descripsere diligentes antiquarii, & notasse quoque memini in Museo Patiniano. At contra recte Stephano Νακόλεια Phrygiæ, quemadmodum & Zozomeno Νακόλειαν τῆς Φρυγίας, male apud Philostorgium cum ω Νακώλεια; & similiter in Actis Synodi Calchedon. Νακωλείας, sicut liquet ex nummo Trajani Mediceo ΝΑΚΟΛΕΩΝ; ad quam nempe *Nacoliam* profligatum à Valente Procopium docet Ammianus.

In Cimel. Reg. Gall. Regin. Christ. & Medic.

Lib. I. περὶ ἀναβ.

Quom. conscr. Hist.

Lib. XI. c. 8.

Lib. XXVI.

nus. Ejusdem Phrygiæ nummus in Caracalla ΜΙΔΑΕΩΝ, qualem videas in Gaza Medicea & Museo Lomeniano; unde emendandum Gentile hujus loci apud Stephanum Μιδαιεὺς pro Μιδαεὺς, & quam urbem vocat idem Grammaticus Μιδάειον, unde formatum nempe illud Gentile; sicut à Κοτιάειον ejusdem Phrygiæ Κοτιαεὺς, ac proinde in Nummis ΚΟΤΙΑΕΩΝ; apud Philostorgium autem minus recte, ut videtur, Μίδαιον πόλιν τῆς Φρυγίας, aut in Actis Synodi Calched. Μιδαίε. In Tabula Peutingeri dicta eadem *Mideum*, & corrupte apud Ammianum *Mygdum*, ut ad eum observat doctissimus Valesius. Sic rursus urbs in Phrygia Pacatiana, cujus hactenus in solis Christianorum scriptis mentio, eidem [a] Philostorgio, qui aliquoties ejus meminit sub nomine Χαιρετάπων & Χαρετόπων, vel juxta [b] Socratem & Acta Concilii Ephesini Χαιρετάπων vel Χαιρετόπε. At corruptum hoc nomen in postrema etiam Socratis editione, quam viro doctissimo debemus, pro ΚΕΡΕΤΑΠΩΝ, docet invictum argumentum nummi Antonini Pii in Gaza inclytæ Reginæ, cum Bellonæ figura, & Gentili pro more expresso, ΚΕΡΕΤΑΠΕΩΝ; ad quam proinde scripturam propius accedunt ii Codices, in quibus idem nomen Κερετάπων scribebatur. ΜΥΛΑΣΕΩΝ Cariæ Urbis nummum in Augusto recondit eadem Gaza, inscriptum ΣΕΒΑΣΤΩ ΜΥΛΑΣΕΩΝ; unde liquet recte Stephano per unum σ scriptum Μύλασα, & Gentile ejus revera Μυλασεὺς, quod dubitanter adferebat; emendandos autem præter Strabonem ac Ptolemæum, cum Arrianum, apud quem Μύλασσα scribitur, tum Polybium in Excerptis Valesianis, Μυλασσεῖς καὶ Ἀλαβανδεῖς, pro Μυλασεῖς. Sic præter Stephanum, aut antiquiores Geographos, quoties alibi etiam occurrit

Lib. IV. c. 8.

Lib. XXVI.

[a] L. VII. c. 6. & VIII. c. 2. IX. c. 18.

[b] L. II. c. 40.

Lib. I. περὶ ἀναβ.

Pag. 89.

Λαρίσσης seu *Larissa* in Thessalia nomen? quum tamen ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ per unum σ constantèr præferant antiqui Nummi apud Goltzium, Palatini item, Medicei, aliique. At contra non *Cosura*, ut hodie apud Melam, sed COSSURA cum gemino *Sigma* legenda, juxta nummos illius Insulæ apud Parutam. ΔΙΟCΕΡΙΤΩΝ oppidi Ioniæ circa Ephesum meminit nummus Getæ in Regia Gallorum Gaza; unde minus recte apud Lib.v.c.29. Stephanum è Phlegonte *Διοσιερίτων*, aut apud Plinium *Dioshieritæ*. Ita *Delmatæ*, non ut vulgo *Dalmatæ*, juxta Nummum supra traditum METAL. DELM. & cui continuo suffragatur vetus lapis, in quo DELMATIA; & in Sicilia *Henna*, non *Enna*, fide non solum antiquorum Codicum, sed Nummorum potissimum, qui eam adstruunt, MUN. HENNÆ; ut jam ad Claudianum monuit primum hodie Musarum Latinarum decus, & magnum patris an patriæ incrementum, Nicolaus Heinsius. Neque vero *Orthographiam* solum seu veram ac genuinam Urbium nomenclaturam,

5. *Ad Formationem Gentilium.* sed *Formationem* quoque τῶν Ἐθνικῶν inde deductorum, copiose suppeditat eadem penus, quæ ut plurimum iis inscripta legitur. Norunt autem in Geographia veteri haud plane hospites, quam æstuet hic frequenter ὁ Ἐθνικογράφος; quam diversa subinde tradat, & quædam ex ingenio formet (ut vere certe ad Melam observat vir undecunque doctissimus) & modo nullum in ea formatione canonem agnoscat; modo solemne suum *Analogiæ* ac *typi* discrimen obtrudat. Si haberemus vel ipsa Stephani, quæ operi præmiserat, ut ipse alicubi refert, τὰ τῶν Ἐθνικῶν προτεχνολογήματα, aut alia veterum ea de re τεχνικὰ, hæc res hodie minus forte haberet difficultatis. Etenim ut illam, quæ inter Nummos veteres ac eundem Stephanum frequenter occurrit,

rit, diverſitatem obiter videas, Nummi ΓΥΘΑΙΩΝ, Steph. ΓΥΘΕΑΤΩΝ; Nummi [a] ΓΑΔΑΡΕΩΝ, Steph. ΓΑΔΑΡΗΝΩΝ; Nummi [b] ΑΚΜΟΝΕΩΝ, Steph. ΑΚΜΟΝΙΕΩΝ & ΑΚΜΟΝΙΩΝ; Nummi [c] ΑΡΙCΒΕΩΝ, Steph. ΑΡΙCΒΑΙΕΩΝ; Nummi [d] ΓΟΡΔΗΝΩΝ, Steph. ΓΟΡΔΙΕΩΝ; Nummi [e] ΦΑΛΕΙΩΝ, Steph. ΦΑΛΙΣΚΩΝ; Nummi [f] ΛΑΔΕΩΝ, Steph. ΛΑΔΑΙΩΝ; Nummi paſſim ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ & ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ, Steph. ΝΕΑΠΟΛΙΤΩΝ, ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩΝ; Nummi [g] ΦΟΙΝΙΚΟΝΤΩΝ, Steph. ΦΟΙΝΙΚΟΥΝΤΙΩΝ; Nummi [h] ΑΒΔΗΡΕΙΤΕΩΝ vel ΑΒΔΗΡΙΤΕΩΝ, Steph. ΑΒΔΗΡΙΤΩΝ, & quæ plura id genus, ac paullo ante nummi ΜΙΔΑΕΩΝ, Steph. ΜΙΔΑΙΕΩΝ. Quum vero frequens, ut jam ante innuebam, occurrat hic in Nummis varietas in tradendis nempe, ſeu *locis*, ſeu eorum *Gentilibus*, unde novæ continuo ſuboriuntur difficultates, proinde hos ſequentes Canones, cum ad *Ortographiam* tum ad *Gentilium* rationem ex iiſdem Nummis petendam opportunos tyronibus trademus, quo rem hanc habeant magis explicatam; nec ad eoſdem cum viris etiam doctiſſimis ſcopulos in poſterum adlidant.. Primus, multas litteras, quod jam alibi diximus, ob ſoni vicinitatem, aut ex veteri conſuetudine, vel loci dialecto promiſcue uſurpatas; unde duplex nonnunquam ſcriptura in Nummis eorundem locorum cernitur. Sic Ι & ΕΙ, ut ΤΟΠΙΡΟΥ & ΤΟΠΕΙΡΟΥ; ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΙΤΩΝ & ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ; ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΩΝ & ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ac ſexcenta talia; aut Ζ & Σ, ut ſupra ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ & ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ; ΑΜΑΣΙΑΣ, & juxta Nummos ab illuſtri Busbequio indicatos ac repertos in loco, ΑΜΑΖΕΙΑΣ; ΑΙΖΑΝΙΤΩΝ & ΑΙΣΑΝΙΤΩΝ, quorum prius in Claudii nummo, poſterius

Goltzius. [a] Regin. Chriſt. & Illuſ. Colb. [b] Regin. Chriſt. Lomen. & Seg. [c] Regin. Chriſt. [d] Regin. Chr. & Pat. [e] Goltz. &c. [f] Harl. [g] Ligor. MS. [h] Regin. Chriſt.

Sex Canones circa Nomina Urbium & Gentilium in Nummis. Primus Canon.

In Cimel. Regin. Chriſt. & Medic.

rius in Agrippina & Caio legitur: aut Ε & Η ΑΘΕΝΑΙΩΝ & ΑΘΗΝΑΙΩΝ; ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΣ & ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ; aut Ι & Υ ΒΙΖΥΗΝΩΝ & ΒΥΖΥΗΝΩΝ, de quo loco mox; aut Ο & Ω ΟΡΘΟΣΙΕΩΝ & ΟΡΘΩΣΙΕΩΝ, ſicut in aliis vocibus ΦΙΛΟΡΟΜΑΙΟΥ & ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟΥ ΝΕΟΚΟΡΩΝ & ΝΕΩΚΟΡΩΝ ac ſimilibus; aut denique Ο & Α, pro dialectorum ratione, ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ & ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΩΝ; ΑΣΚΑΛΩΝΙΤΑΝ & frequenter in Siculis urbibus, Dorici utpote ſermonis, ΘΕΡΜΙΤΑΝ, ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ, ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ, ΤΙΝΔΑΡΙΤΑΝ. In quibus proinde nulla ſtatuenda eſt inter Nummos ac Auctores, Stephanum puta alioſque varietas; ut à quibuſdam interdum fieri video, neque hi ex illis emendandi veniunt. *Secundus Canon.* Secundus Canon, Διπλογραφία plurimarum urbium, aliis ex fontibus profecta, juxta quam eadem loca varie jam olim efferri conſuevere, ut ſæpe monet Stephanus, ac pridem Strabo notaverat, & docet ille imprimis exemplo urbis Ἀδραμύττιον, cujus quatuor aut quinque diverſas ſcribendi rationes tradit. Sic Νάσιβις, Νέσιβις, & Νίσιβις in veterum monumentis, ac poſtrema vulgo frequentius tradita. Cujus diverſitatis rationem, ut alias jam mittam, petere licet ex Arriano, *Peripl. Pont.Eux.* ubi docet exemplo oppidi Ἀψάρου priſcis dicti Ἀψύρτου, ab adjacentibus barbaris corrupta ſæpe locorum nomina, ἔπειτα διεφθαρκέναι τὸ ὄνομα ὑπὸ τῶν περιοίκων βαρβάρων καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ διέφθαρται. In hac autem varietate Auctorum ea ſcriptura continuo præferenda, quæ domeſtica Nummorum auctoritate nititur, ut ΑΔΡΑΜΥΤΗΝΩΝ in nummo Caracallæ Mediceo, & ΝΕCΙΒΙ in traditis ſupra Nummis; & quam poſtremam proinde haud immerito, quamquam alia de cauſſa præferebat do-

ctissimus Bochartus; quod nempe ad traditam illius vocis à Stephano originem propius accederet. Neque aliter certe Orientales ut Syri, Recutitorum Magistri ac Benjaminus in Itinerario נסיבין *Nesibin*; & similiter Arabes نصيبين ut sæpe Abul Pharagius. At nonnunquam servata in ipsis Nummis similis varietas, cujus illustre exemplum præbet eadem urbs Thraciæ paullo ante commemorata, quæ in Hadriani Nummis Regiis ac Mediceis ΒΙΖΥΗΝΩΝ, in aliis autem Philippi Nummis ΒΙΣΣΗΝΩΝ & ΒΥΖΥΗΝΩΝ inscribitur: unde nata illa auctorum diversitas, quibus vel *Byzia*, ut Solino, aliis *Bisa*, Stephano Βιζύη & Βιζυηνός, in Actis vero Conciliorum Βύζης & *Byzia* traditur. Sic BRETTANIA, BRITTANICUS, & BRITANNIA occurrunt in antiquis Romanorum Nummis; priores in Commodo & Caracalla inclytæ Reginæ, posterior in Pio aliisque: quæ scripturæ in hoc nomine diversitas inde nata haud immerito videtur, quod longinqua esset neque adhuc satis nota Romanis Insula, quamquam eorum armis pridem penetrata. Tertius Canon, Urbium nomina sæpe olim dandi casu vel auferendi ac ut indeclinabilia prolata, cujus rei exempla suppeditant Codices antiqui, sicut observavit quoque vir summus ad Historiam Augustam in voce *Lepti* pro *Leptis*, & apud Frontonem *Durocortoro*; ac liquet insuper ex Cosmographis & Itinerariis vetustis ac Tabula Peutingerorum; ut non debuerint proinde Surita aliique Viri docti, eadem nomina casibus id genus subinde prolata temere & ad lubitum refingere. Ejus vero rei clarissima etiam exempla suppeditant descriptæ jam ante ex antiquis Nummis Urbes & Coloniæ, NECIBI, ΝΕΑΠΟΛΙ, GERMENO, SERFYRO, TYRO; nec quærendum in iisdem ullum litterarum defe- *Tertius Canon.*

 ctum.

Quartus Canon.

ctum. Quartus Canon, non unum sed plura quoque Gentilia ejusdem loci occurrere in iisdem Nummorum monumentis, sicut in Nummis Augusti, Commodi, Severi, ΕΔΕΣΣΑΙΩΝ; in aliis Alexandri Severi, Mediceis aut Gordiani in Regia Gallorum Gaza & apud Cl. Segûinum ΕΔΕΣΣΗΝΩΝ; ac rursus in Antonini Caracallæ nummo Mediceo, ac in Philippo Musei Seguiniani, ΕΔΕΣΣΕΩΝ. Solet quidem Stephanus distinguere inter Gentilia formata pro *typo loci*, quæ vocat κατὰ τύπον, modo κατὰ τὸ ἐπιχώριον, aut τῷ συνήθει τῆς χώρας, & κατὰ συνήθειαν; alia vero ex *Analogia*, aut κατὰ τέχνην; ac proinde de hac *Edessa* in specie notat, apud indigenas quidem Ἐδεσσηνούς, apud veteres plerosque Ἐδεσσαίους dictos. At non constare semper hunc ejus Canonem, arguunt hujus ipsius *Edessæ* Nummi modo adlegati cum utroque Gentili, ac uno etiam, quod præteriit ὁ Ἐθνικογράφος, ab ipsis indigenis promiscue percussi. Neque male tamen quod Ἐδεσσαίων antiquiorem appellationem statuat, quam vulgo præferunt etiam vetustiores illius urbis Nummi. *Philadelphia* cum illius quæ in Lydia, tum Syriæ urbis Gentile eidem Stephano Φιλαδελφεύς; ex Analogia scilicet, loci autem seu τὸ ἐπιχώριον, ut idem è Josepho tradit, Φιλαδελφηνός. At primum illud vere ac proprie τὸ ἐπιχώριον exstitisse luculenter arguunt Nummi, neque unius ætatis, neque aliter inscripti (quos hactenus quidem viderim) quam ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ, qualis aut Hadriani paullo ante adlatus, aut præterea L. Veri Mediceus cum capite turrito, consueto in Syriæ urbium nummis symbolo, ac inscr. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ; & alius insuper ejusdem Gazæ alibi quoque descriptus cum *Flaviæ* cognomento. Ad Lydiæ vero Philadelphiam referendi præclari nummi itidem inscripti ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΕΡΜΙΠΠΟΣ ΑΡ-

ΧΙΕΡΕΤΣ apud illuſt. Harlæum, aut in Antonino, quem deſcriptum hic vidi ab eruditis antiquariis, ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΕΠΙ Μ. ΑΥΡ. ΣΙΤΟΝΟΣ ΑΡΧ. Ut mirum proinde videri poſſet ex illorum Nummorum conſenſu, aut Syriacæ Gentile tradi apud Joſephum Φιλαδηλφηνὸς, ut vere obſervat Stephanus, aut alterius quæ in Lydia, Tacito ac Plinio *Philadelphenos* itidem dici, non *Philadelphenſes*. An quod corrupti ibi Joſephi codices, & quidem jam Stephani ætate, prout vetuſtiſſimis mendis eos abundare, vel ex Ruffino Interprete colligas; an potius quod promiſcuus eſſet ejuſmodi Gentilium uſus, aut (quod Tacitum ac Plinium reſpicit) in iiſdem Latine efferendis à Græco ſubinde receſſerint Romani; unde *Alexandrini*, *Antiocheni*, *Apameni*, ſimiliter iis dicti, qui *Alexandrenſes*, *Antiochenſes*, & *Apamenſes*, dici tantum debuiſſent. Sic *Sami*, Ionicæ ſatis notæ Gentilia, eidem Stephano Σαμαῖος, Σάμιος, & Σαμιακός. At Nummi, quales occurrunt magno numero cum Cæſarianorum temporum, tum iis vetuſtiores, conſtanter ΣΑΜΙΩΝ inſcripti, ac unus apud Goltzium, quod eodem redit, ΣΑΜΕΙΩΝ. Niſi ſtatuamus hos omnes ſpectare ad illam Ionicam Icarii maris Inſulam; ad alteram autem *Samum* Cephallenicam Gentile Σαμαῖος nempe ex Σάμη formatum, ut innuit etiam Strabo; ac proinde non Stephano, ſed abbreviatori ejus Hermolao, confuſæ & truncatæ notationis culpam adſcribendam. Samæos certe eoſdem vocat Livius, *Inſperata pax Cephallenia adfulſerat; quum repente una civitas, incertum quam ob cauſſam, Samæi deſciverunt.* A Phrygiæ oppido Δοκίμαιον dicto, Gentile eidem Stephano ex Analogia quidem Δοκιμεύς, at ex conſuetudine Δοκιμηνός, quod diſcrimen abunde videtur refellere nummus Neronis Medi-

Bell. Jud. l. xx. c. 1.

Lib. x.

L. xxxviii. c. 28.

Mediceus cum Dea Phrygia & inscr. ΔΟΚΙΜΕΩΝ. Eidem Stephano à Κάῤῥαι seu *Carris* Mesopotamiæ Gentile cum Καῤῥαῖος tum Καῤῥηνός. Prius etiam apud Dionem legas, Καῤῥαῖοι Μακεδόνων ἄποικοι; at posterius in Nummis ΚΑΡΡΗΝΩΝ, ut istud τὸ ἐπιχώριον nefas sit dubitare. Alioquin cum utroque Gentili, quod à *Nicæa* deductum refert Stephanus, signati etiam Nummi, nempe ΝΙΚΑΕΩΝ, quamquam rarius, frequentissime autem ΝΙΚΑΙΕΩΝ. Sic Gentile Urbis Phœniciæ legas cum ΓΑΒΑΛΕΩΝ, ut in M. Aurelii nummo Lomeniano, & in Julia Aquilia inclytæ Reginæ; tum apud Occonem & Tristanum ΓΑΒΑΛΙΤΩΝ in Elagabalo; quorum utrumque tradidit etiam Stephanus. Sic ΠΤΟΛΕΜΑΙΕΩΝ & ΠΤΟΛΕΜΑΙΤΩΝ habent Nummi à Goltzio descripti, quæ ambo Gentilia ille quoque Gentilium Scriptor recte agnovit; nisi forte prius de *Phœnicia*; posterius de *Ægyptiaca Ptolemaide*, juxta τὸ ἐπιχώριον hujus regionis in ίτης Stephano alibi sæpe indicatum, explicari debeat; & quem proinde mutilum rursus in hac voce *Ptolemaidis* exhibeat Hermolaus. Cui conjecturæ nostræ favere videtur Josephus, apud quem Πτολεμαεῖς perpetuo vocantur *Phœnicia Ptolemaidis* incolæ; & ut alios mittam, apud Marcellinum Comitem, *Antiochus Ptolemensis*. At ΣΙΚΥΩΝΙΤΩΝ habent aliqui Nummi antiqui, alii autem ut Tiberii apud Goltzium, aut Plautillæ in Cimeliarchio inclytæ Reginæ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ, quod postremum Gentile solum tradit Stephanus. Quintus Canon, vulgo in antiquis Nummis non Urbis sed Gentis nomen exprimi, nonnunquam promiscue utrumque, ut ΗΛΙΟΠΟΛΙΣ & ΗΛΙΟΠΟΛΙΤΩΝ; ΔΑΜΑΣΚΟΥ & ΔΑΜΑΣΚΗΝΩΝ; ΤΑΡΣΟΥ & ΤΑΡΣΕΩΝ; ΣΙΔΩΝΟΣ ac ΣΙΔΩΝΙΩΝ, &c. A Coloniis quidem

Lib. XXXVI.

In Chronico.

Quintus Canon.

dem retentum frequenter videas ipsum Urbis nomen, ut ΚΟΛ. ΕΛΕCCΑ, ΚΟΛ. ΝΕCΙΒΙ, COL. TYRO, & plures id genus. Quamquam in quibusdam etiam Nummis solum Urbis nomen, omisso Gentili, occurrat, & vulgo, ut observo, in Nummis Urbium Ponti *Amasiæ*, *Heracleæ*, *Tomi*, *Amisi*. Sic in aliis ΑΡΓΙΛΟC urbs Thraciæ; ΒΟCΤΡΑ & ΠΕΤΡΑ Arabiæ; ΡΑΦΙΑ Syriæ; ΦΑΝΕΑC Palæstinæ, & similibus, quibus adde traditam supra epigraphen ΕΝ ΠΑΘΜΩ. Neque vero id frustra in nonnullis factum liquere potest ex eodem Stephano, qui alicubi observat, non quærendum esse in omnibus *Gentile*, sed aut nonnunquam adverbio utendum, ut in locis deductis ἀπὸ τ̃ δήμων, & sic à Βάτη Βατῆϑεν; aut Genitivo cum præpositione; aut Analogia; aut τῷ σωνήϑει τ̃ χώρας. Ubi notandum præterea, Gentile passim in iisdem Nummis per Syllepsin numeri haud insuetam efferri, ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ, aut ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ, aut ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ, &c. Scilicet promiscue quoque sumpto apud Romanos auctores *Gentili* pro *Urbis* nomine, ut in adlato paulo ante de Samæis exemplo apud Livium, alibi, *Lanuvini etiam, quæ fidelissima urbs fuerat*, & quæ occurrunt id genus haud pauca; ac vicissim *Urbis* nomine pro *Gentili*, *Sutrium socios populi Romani*, item *Romani Veiique*, pro *Veientes*. Sextus & postremus Canon, Bilingues eorundem locorum Inscriptiones subinde occurrere Græcas & Latinas, quod fieri videas in Nummis Coloniarum, sicut alibi jam indicavimus, quæ cum vernaculam antiquam retinebant, tum linguam Latinam seu τὴν κρατοῦσαν, ut illam vocat alicubi Themistius, una cum novis Colonis admittebant. Unde Coloniis Romanis adscribendas continuo eas Urbes liquet

In Βάτη. L. VI. c. 21. L. VI. c. 3. L. V. c. 1. *Sextus Canon.* Orat. XVI. p. 391.

quet, quæ nonnunquam sine addita Coloniæ mentione Latine in Nummis efferuntur, quamquam in Græco solo aut vulgo Græci idiomatis; ut ABDERA in nummo Tiberii Regiæ Gallorum Gazæ, LAUDICEON seu LAODICEON in nummis Elagabali Mediceis; in aliis ANTIOCHIA; CÆSAREA PANIAS; SIDON, &c. Notum autem diversimode nonnunquam deductas Romanas Colonias; nempe modo ut integræ cederent novis Colonis; modo ut permiscerentur illi cum indigenis; modo ut in partem

Lib. XII. urbis & agri reciperentur, sicut postremum de Sinope & Pontica itidem Heraclea suo tempore deductis ob-

Lib. III. servat Strabo. Hinc illa varietas idiomatum ejusdem urbis quandoque, ut de Emporiis Hispaniæ oppido tradit idem Geographus, illud cum ab Hispanis indigenis, tum à Græcis seu Massiliensibus Colonis, divisis laribus ac lingua proinde, habitatum aliquamdiu. Immo inde factum, ut sola Romanorum dialectus in quibusdam id genus Coloniis invaluerit, omissa aut desueta loci vernacula; sicut de Turditanis ad Bœtim notat ille in eodem libro, eos evasisse Romanos sermone, moribus, propriæ linguæ oblitos. Quod potissimum in iis Coloniis locum habuit, ubi indigenis exstinctis, soli admissi aut relicti lapsu temporis Cives Romani, quemadmodum de Corintho sua ætate

In Corinthiacis. tradit Pausanias, nullos eam habuisse indigenas, omnes colonos Romanorum; unde non mirum quoque Latine passim efferri nummos *Corinthi* sub Cæsaribus à tempore deductæ Coloniæ percussos.

CONCLUSIO OPERIS. Verum hæc alibi merentur expendi accuratius, & simul quæ ad Religionem Gentilium, Consecrationem, & Supellectilem veterum spectare videbuntur. Dum enim suscepto semel argumento lubenter hic inservio, lon-

longius me paullatim provectum video, quam ab initio instituti tecum sermonis constitueram, unde pedem etiam referre haud erit jam inconsultum. Neque difficulter missionem mihi largieris, OCTAVI jucundissime, qui voluntati tuæ obsequutus, minus jam illibenter conspectu Urbis ac Italiæ vestræ brevi mihi carendum intelligo. Habebit enim hæc opera levem quidem, sed dulcem tamen & mansuram etiam apud posteros necessitudinis tecum contractæ recordationem, quam Florentiæ bonis auspiciis cœptam, magna studiorum animorumque consensione hic voluisti coalescere. Ea quippe lubentius adficior hoc loco, quam vel Generis vel Ingenii alias tui, quamquam florentis utriusque cumulatissima laude, quam non in Urbe solum, sed apud exteros late jam diffudisti. Meminisse enim potes, me primam illius notitiam acceptam ferre fama nominis ac meritorum clarissimis & amicissimis viris Cappellano Heinsioque, qui de tua singulari virtute ac eruditione profectionem in Urbem suscipientem litteris suis certiorem continuo fecere. Verum illam singularem ingenii tui præstantiam; illud exaggeratum optimis artibus ac disciplinis pectus; illud subtile & elegans in litteris judicium, arguit abunde arguetque adhuc luculentius non jam ROMA ANTIQUA tuo beneficio resurgens, sed eidem Urbi decus ac lumen propriis doctrinæ tuæ monumentis quæsitum ac partum. Multa equidem, ut nosti, decora veterem me quodammodo nec plane incuriosum Urbis hospitem detinuerunt, Reginæ quondam Terrarum adspectus; Pater Tiberis; Colles septem Domini; Loci Genius; Cœli clementia; Incolarum comitas; Bibliothecarum copia; Vestigia denique clarorum hominum, ac memoria locorum nullibi gentium magis conspicua. Haud

ullæ tamen hic mihi, aut in aliis Italiæ oris potiores illecebræ; haud acrius aliud discessum parantis desiderium, quam usus & consuetudinis cum decoris ejusdem Cœli ingeniis, BONIS, MAXIMIS, OLIVIS ALLATIIS, GRATIANIS, FERRARIIS, GOTTIFREDIS, POLLINIS, SEPTALIS, DATIS, MAGALOTTIIS, FAVORITIS, REDIIS, GRADIIS, CHIMENTELLIS, MELLINIS, RICCIIS; & dulcibus mihi ante alios Parthenopes ac Floræ amoribus, ATURRE DUCE ac LUDOVICO STROZZA, minus clarissimæ prosapiæ, quam incredibili quadam ingenii elegantia, humanitate, virtute, rerum usu ac peritia florentibus. Quibus adnumerandus etiam venit, quamquam natus in alio solo, PETRUS VALERUS DIAZIUS, vir & amplissima dignitate, quam antea Valeriæ Provinciæ ac Bruttiis regendis præpositus, jam inter supremos Regni Neapolitani curatores adlectus fungitur, ita autem omnibus harum artium studiis liberalissimis doctrinisque versatus, ut se non adeo Ant. Augustini conterraneum, quam æmulum probet. Quid JOANNEM MOROSINUM taceam, dulce decus non meum solum, sed Patriæ invictæ, sed generis quod Reges Principesque ac tot claros Toga & Sago Heroas complectitur, sed artium omnium, quas vitæ elegantia ac splendore muneris longe lateque illustrat ac diffundit. Alios mitto in altiori adhuc fastigio positos, ne vel ostri, quod illos ambit, fulgor; vel summi Imperii in florentissimis Italiæ oris majestas, non autem grata beneficiorum recordatio mentis oculos in se convertisse videatur. Unum tamen amplissimi Ordinis præterire hic non possum SFORZAM PALLAVICINUM, qui cavet, ne hodie desint Italiæ Phœnices ingeniorum;

aut

aut ne in erudita ejus consuetudine, quæ litteratæ Romæ compendium præbet, novus ego Tiberis accola veterem vel Tullii facundiam, vel Varronis scientiam desiderarim; sed aut eorum meritis, aut tuis in me beneficiis enarrandis non immoror hiculterius. Unum illud te rogo, mi OCTAVI, per conjunctionis nostræ necessitudinem, ut si amori in me tuo plusculum quam mereor indulsisti hactenus, aut largieris in posterum, non magis tamen, quam fides in te mea postulat, concessisse censeas. Ita nullo gratiori viatico procul à tuo & Urbis conspectu discedentem prosequeris.

FINIS.

Galileæ Metropolis, cujusmodi brevi suppeditabit tibi Museum Patinianum cum inscr. CΕΠΦΩΡΗΝΩΝ.

Pag. 358. ibi. *post* Κέρασι πίνειν, *adde.* Quem morem etiam κεραΐνων ποτηρίων apud Arabas frequentem observat alicubi Xenophon, ἀναβ. lib. vi. alibi ut Thracibus familiarem: de quibus ait κέρατα οἴνου πίνοντες. Ibid. l. vii.

Pag. 362. v. 9. *post* Euphrati sacrificasse, *adde.* Juxta ritum nempe, quem tangit alicubi Tullius, *nostri quidem duces mare ingredientes, immolare hostiam fluctibus consueverunt.* L. iii. de Nat. Deor.

Pag. 429. v. 5. *post* ante egimus, *adde.* Mitra nempé solemne Arabum tegmen, unde *Mitrati Arabes* Plinio, Claudiano autem

Hinc mitra redimitus Arabs.

Ut non mirum sit proinde eo ornamenti genere conspicuum spectare in prædictis nummis Arabum, sicut Tacito paullo ante vocari diximus, Regem Abgarum; quod ad Ammianum erudite etiam animadvertit doctissimus Valesius.

Pag. 439. v. 10. *post* aliorum Græcorum, *adde.* Haud aliter rursus ac Μισοπέρσην εἶναι, ut præclarum in Græcis commendat alicubi Xenophon. De Agesilao.

Pag. 446. v. 24. *post* etiam figura gibba, *adde.* Quam nostram singularis hujus nummi explicationem eo firmiorem statuo, quod in vernaculo & eleganti opere Caroli Bouterovii Senatoris Parisiensis inciderit postea idem Nummus, cujus priorem partem de Σκηνοπηγία itidem interpretantem adducit decus harum litterarum Samuelem Bochartum; cui cæteroquin miror pro solita & peculiari quadam ἀγχινοίᾳ, nihil suboleviſſe de geminis Azymorum aut Pentecostes festis per spicarum manipulum in altera nummi parte similiter adumbratis.

Pag. 450. v. 12. *post* καὶ μισοχριστότατος, *adde.* Immo inde passim Imperatores Φιλόχριστοι dicti in Actis Conciliorum, & Φιλόχριστος βασίλεια eorum imperium, quin & Φιλόχριστος etiam eorum sedes Byzantium, ut in Actis Concilii Calchedonensis, Φιλοχρίστῳ καὶ βασιλευούσῃ Κωνσταντίνου πόλει. Act. i.

Pag. 516. v. 31. *post* in gente Statia, *adde.* ac in alio insuper Musei Seguiniani. Ejusdem *Murci* Syriacis legionibus præpositi, præter auctores Fulvio citatos, mentio in litteris Bruti ad Ciceronem; ex earum nempe numero, quæ in Germania repertæ primum ac editæ, *Cassius noster Syriam, legiones Syriacas habet ultro quidem à Murco & Marcio & ab exercitu ipso accersitas.*

Pag.

Pag. 537. v. 30. *post* illis suum reddere, *adde.* Unde Clodium sugillat alibi idem Tullius, *Litteras in concione recitasti, quas tibi à* C. *Cæsare missas diceres,* C*æsar* P. *Clodio, cum etiam es argumentatus amoris esse hoc signum, cum nominibus tantum uteretur, neque proconsuli aut tribuno pleb.*

Pro dom. ad Pont.

Pag. 548. v. 16. *dele* seu Megalensium aliorumque id genus.

lib. 11. Ep. 1.

Pag. 638. v. ult. *post* Maximam, *adde.* seu juxta vulgus antiquariorum à parente Maximiano MAXIMIANAM.

Pag. 639. v. 3. Sic alteram Constantii Chlori uxorem THEO-

Instit. Cyr. l. 1.

Pag. 667. v. 13. *post* seu principe) & signanter alibi ad Atti-

DORAM Maximiani Herculii filiam ceu privignam FLAVIAM MAXIMAM aut MAXIMIANAM dictam.

cum, *Nunc vero cum equitatus ille, quem ego in clivo Capitolino te* SIGNIFERO *ac* PRINCIPE *collocaram.* Quod &c.

Resp. Athen.

Pag. 795. v. 28. *post* fieri consuevit, *adde.* Ita apud Xenophontem legas, conventum inter Chaldæos & Armenios, vicinas nempe gentes, ut connubia, cultus agrorum aliaque id genus utrisque communia essent.

Pag. 799. v. 29. *post* Thucydides, *adde.* aut centesimam in Pyræo, cujus meminit Xenophon.

IN-

INDEX AUCTÔRUM,

Qui in his Dissertationibus illustrantur, explicantur, aut emendantur.

924

Liba-

INDEX AUCTORUM.

IN-

INDEX CIMELIARCHIORUM,

E quibus Nummi antiqui inediti in his Dissertationibus citantur, explicantur aut illustrantur.

NOT. Cimeliarchii Lomeniani seu Caroli Patini, item P. Seguini descriptos Nummos jam exstare in Gazâ Christianissimi Galliarum Regis. Præter eos, qui aliunde seu ex libris Antiquariorum Phil. Parutæ, F. Ursini, Jo. Tristani Sanctamantii &c. adducuntur passim aut enarrantur.

930

INDEX

Regum & Illustrium Græcorum & Barbarorum, quorum Nummi citantur aut illustrantur.

** Indicat quorum Icones in hoc opere exhibentur.*

Ptole-

Gentium seu Familiarum Romanarum.

Augustarum, Tyrannorum, aut cæteroquin ad Historiam Augustam spectantium, præter Imperatores.

INDEX

Vocum Orientalium Hebr. Talmud. Syr. Chald. Arab. quæ in his Diſſertationibus obiter illuſtrantur ac explicantur.

I N-

INDEX GEOGRAPHICUS

Regionum, Urbium, Montium, Fluminum, quæ præferunt Nummi antiqui in hoc Opere adducti aut illustrati.

Ἀτα-

Σκυθο-

Municipiorum & Coloniarum Romani Orbis.

INDEX GEOGRAPICUS.

INDEX
Rerum & Verborum memorabilium.

A.

947

Comi-

949

E.

I.

956

Pan-

Phæ-

961

R.

S.

V.

X.

Z.

I.

K.

N.

Sacer-

V.

X.

Z.

Errata Typographica emendanda.

PAg. 8. verſ. 19. Vaſis. p. 26. v. 7. *Laſtanoſa.* p. 27. v. 11. *Marquardum.* p. 33. v. *pen.* quum. p. 34. v. 10. videas. *Ibid.* v. 12. inſculpius. p. 40. v. 21. *Aſandri, Polemones,* &c. p. 42. v. 10. *dele*, Laodicenſium Dracus. p. 44. v. 2. *dele*, & Euſebius. p. 46. v. 2. Mamææ. p. 55. v. 8. C E Λ Λ Σ. p. 57. v. 20. quadam. *Ibid.* v. 23. illa. p. 58. v. 13. Alexandria Troas. *Ibid.* v. 14. Deultum. *Ibid.* v. 16. Sepphyrus. p. 59. v. 16. præbet. p. 63. v. 3. continuo. p. 64. *adde.* diſcriminis inter. p. 66. v. 14. *adde.* incr. inſtructus. p. 70. v. 5. *Deulto.* p. 72. v. 13. inter Cimelia. p. 74. v. 15. H I M E P A. *Ibid.* v. 16. I M E P A. *Ibid.* v. 27. luculentam. p. 75. v. 15. Z M T P N A I Ω N. p. 77. v. 28. Θ Λ Λ Λ Σ Σ A N. p. 78. v. 5. *pro* conſtanter, *lege* ſiequenter. p. 82. v. 13. T O T Δ E. p. 89. v. 23. delabi. p. 91. v. 3. *dele* eundem. p. 105. v 27. A B U N D A N T I Æ. p. 108. v. 11. derivaſiones. p. 111. v. 17. Belli. p. 113. v. 10. quem. p. 114. v. 9. inverecunde profitebatur. p. 125. v. 2. Ælianus. *Ibid.* v. 4. *Ἀναγώγια.* *Ibid.* v. 7. *Καταγώγια.* p. 129. v. 13. Otaciliæ. p. 143. v. 30. *adde* (ut vulgo ſtatuitur) Roſæ. p. 147. v. 31. Tigridum. p. 155. v. 12. *adde*, inſigni var. pell. p. 156. v. 1. & ſeq. Henna. *item* Hennea. p. 165. v. 8. Hero. p. 171. v. 10. eidem Bonaſo. *Ibid.* v. 21. Ἀσλυῖα. p. 175. v. 18. Lilybæi. p. 179. v. 14. *ἱππώδης.* p. 185. v. 14. Mytilene. p. 186. v. 9. K T N T I A I A N O T. *Ibid.* v. 25. Tomis. *Ibid.* v. *ult.* Tomos. p. 187. v. 5. Tomorum. p. 195. v. 2. Taras. p. 201. v. 18. *πανδημον.* p. 206. v. 17. Heſychii. p. 210. v. 18. *dele* digna. p. 214. v. 14. *dele* ignotum alias feræ genus. p. 219. v. 29. Aſiatica. p. 221. v. 8. T P I A. p. 229. v. 17. Ponticæ. p. 235. v. 7. tenent. p. 236. v. 12. Severi. p. 239. v. 7. origines eruendas. *Ibid.* v. 13. Antinoi. p. 255. v. 29. ipſarum Cyrenarum. p. 261. v. 4. Oſiridi. p. 229. v. 23. Vaſis. p. 306. v. 23. Gabalorum. p. 310. v. 1. Cimeliarchæ. p. 315. v. 25. vel aliæ Syriæ Convalles palmariæ. p. 319. v. 15. & 320. v. 1. hybrida. p. 321. v. 15, & 27. *Juba.* p. 333. v. 23. Aruch. p. 336. v. 22. ad vulg. laurum. p. 337. v. 18. Hadriani. p. 355. v. 8. *adde*, N E P T U N O, F L U. p. 374. v. 17. occurrant. p. 382. v. 7. *σώζων.* p. 439. v. 11. Φ I Λ O P Ω M A I O I. p. 442. v. 30. *Φιλαρχουῶντες.* p. 447. v. 27. Ethnarcha. p. 467. v. 14. R H E S C Y P O R I M. p. 477. v. 10. X/Λ. p. 492. *dele* Fraternitates. p. 507. v. 3. additum. p. 514. v. 30. & 31. M'. p. 515. v. 7. & 8. M'. p. 519. v. 18. Mæciliæ & Vipſ. p. 527. v. 20. ad alteram. p. 535. v. 19. Cereris ac Liberæ. *Ibid.* v. *penult.* Æneæ Anchiſem ferentis. p. 537. v. 2. Quiritum. p. 549. v. 6. & à Seſtia. p. 554. v. 1. Hinc mortuo. *Ibid.* v. 21. I N D U L G E N T I A. p. 555. v. 18. pugnant id genus. p. 567. v. 10. *dele* Syriani, &c. p. 573. v. 7. Hinc de Dione Caſſio. p. 576. v. 7. Neque enim mirum quæſ. p. 578. v. 2. quæ Statio. p. 581. v. 7. videre liceat. p. 582. v. 11. Aqua Dirces. p. 583. v. 16. mari ac terra. p. 584. v. 11. & addita ejus rei. *Ibid.* v. 15. cum addita Corona. p. 588. *in tit.* S E P T I M A. p. 592. v. 26. nempe H E R E N N I U M. p. 596. *in tit.* S E P T I M A. p. 597. v. 6. C A L P U R N I U S. *Ibid.* v. 24. *Balbathi.* p. 598. v. 5. ſignari. p. 600. *in tit.* S E P T I M A. p. 601. v. 6. V E T R A. p. 609. v. 25. *Θιασώτας.* p. 615. v. 22. Acmonem. p. 627. v. 9. Thuanus. p. 631. v. 20. M A M Æ A M. p. 635. v. 2. videas. p. 656. v. 6, &c. Ἀδριανῶν. item Ἀδριανῶν Θήρας p. 658. *in tit.* S E P T I M A. p. 675. v. 4. poſtremam. p. 695. v. 2. K H B H Σ Σ I K Ω N. p. 762. v. 2. vulgus. p. 766. v. 25. *Uliam.* *Ibid.* v. 27. *Carteiam.* p. 773. v. 21. Chaliſorum. *Ibid.* v. 24. *Julia Septimia Col.* p. 780. v. 21. Scylacis. p. 802. v. 27. omiſſas. p. 814. v. 5. certe. p. 836. v. 1. C A R P I C Æ. *Ibid.* v. 2. Balbino. p. 838. v. 21. diſtinguat. p. 843. v. 21. Rhœticus. p. 851. v. 4. typis. p. 857. v. 12. Marlianus. p. 858. v. 9. antea. *Ibid.* v. 31. Balbino & Pupieno. p. 862. v. 20. latercula. p. 863. v. 3. Barygazæos. *Ibid.* v. 14. *Ariarathis.* p. 865. v. 16. Z M P. p. 880. v. 7. earum. 883. v. 18. Inſcriptionibus. p. 885. v. 30. Tomis. *Ibid.* v. 32. Περῶται. p. 888. v. 15. vulgo. p. 901. v. 12. uberior. p. 904. v. 1. *Dioſunopolis.* p. 913. v. 22. Livius, *aut* apud Livium. p. 877. v. 20. *Aurelia.*

Omiſſa ſequentia verba typothetarum incuria. pag. 180. v. 28. *poſt* non abnuet, *adde.* Illud vero vel ex Goltzii nummo cum adſcripto Glauconis nomine indubie colligas, à pinguibus Paphlagonibus ex parte id conſequutum præſtigiatorem illum Alexandrum, quod à Cæſ. &c.